

30 ปี
ทีดีอาร์ไอ
30 ปี
การพัฒนา
เศรษฐกิจไทย

TDRI³⁰

TDRI³⁰
YEARS

ข้อมูลทางบรรณาธุรกรรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

30 ปี ที่ดีอาร์ไอ 30 ปี การพัฒนาเศรษฐกิจไทย-- กรุงเทพฯ : มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการ
พัฒนาประเทศไทย, 2557.

256 หน้า.

1. สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. I. ชื่อเรื่อง.

025.0632

ISBN 978-616-91616-2-2

คำนำ

เมื่อพอกับปัญหาที่ยากมาก ๆ คนไทยเรารำจวนไม่น้อยมักคิดว่า ไม่มีทางแก้ไขได้ เช่น เป็นไปไม่ได้ที่ประเทศไทยจะเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง หรือสามารถเป็นประเทศพัฒนา แม้กระทั้งไม่เชื่อว่าเรา จะสามารถแก้ปัญหาสำคัญ แต่เลิกกว่า เช่น ปฏิรูปการศึกษาไทยให้มีคุณภาพทัดเทียมสากลได้สำเร็จ

การขาดความเชื่อมั่นว่าเราสามารถแก้ไขปัญหาได้ อาจเกิดมาจากการที่เรามองอยู่กับความขัดแย้งทางการเมืองมาเกือบ 10 ปี และยังมองไม่ออกว่าอนาคตประเทศไทยจะคลื่นลายไปอย่างไร ท่ามกลางปัจจัยต่าง ๆ ที่ lever ร้ายลง เช่น ระบบราชการที่อ่อนแองลงมาก คุณภาพการศึกษาที่เสื่อมถอยอย่างรวดเร็ว สิ่งแวดล้อมที่มีผลกระทบเพิ่มขึ้นทุกวัน ตลอดจนทัศนคติของคนไทยในบางด้านเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่น่าตกใจ เช่น ยอมรับการทุจริตคอร์รัปชันได้

แต่หากให้เวลามากพอ เช่น 30 ปี “ปัญหาที่แก้ไขไม่ได้” เหล่านี้ ก็จะกลายเป็น “ความท้าทายที่สามารถบรรลุได้”

สำหรับประเทศไทยนี่ ๆ รวมทั้งประเทศไทย ระยะเวลา 30 ปี เป็นเวลาที่ยาวนานพอที่เราจะสามารถทำเรื่องใหญ่ ๆ ให้สำเร็จได้ แม้กระทั้งเรื่องที่ยากที่สุด ซึ่งเกี่ยวข้องกับทัศนคติหรือค่านิยมของสังคม

เวลา 30 ปีจึงเป็นเวลาที่เราคาดหวังกับการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น

ได้ และสามารถเริ่มทำอะไรบางอย่างในวันนี้ เพื่อเป็นรากฐานของการเปลี่ยนแปลงสู่อนาคตที่ดี

แต่ก่อนที่เราจะเห็นได้ว่าจะสามารถสร้างประเทศไทยที่ดีขึ้นในอนาคตได้อย่างไร เราต้องจำเป็นที่จะต้องย้อนกลับมามองดูว่าประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงมาแล้วอย่างไรในช่วง 30 ปีที่ผ่านมา และมีบทเรียนอะไร

หนังสือเล่มนี้จะเชิญชวนผู้อ่านมาช่วยกันบทวนบทเรียนในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไทยตลอดช่วง 30 ปีที่ผ่านมา พร้อมกับจุดประเดิมในการมองไปข้างหน้าว่า อะไรคือความท้าทายของการพัฒนาประเทศไทยในอนาคตอีก 30 ปี

ทั้งนี้ โดยผ่านพล็อกความคิดและวิสัยทัศน์ของคณะผู้ก่อตั้งและผู้บริหารสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย หรือที่ดีอาร์ไอ ในยุคต่างๆ ซึ่งล้วนมีหรือเคยมีบทบาทสำคัญในการกำหนดหรือผลักดันนโยบายของประเทศไทยในช่วงที่ผ่านมา

ท่านเหล่านี้ยังให้คำแนะนำอย่างตรงไปตรงมาด้วยว่า ที่ดีอาร์ไอ ซึ่งมีอายุครบ 30 ปี ในปี 2557 นี้ ควรมีบทบาทอย่างไร ในการทำหน้าที่เป็น “คลังสมอง” (think tank) หนึ่งของไทย ที่จะช่วยให้ประเทศไทยสามารถรับมือกับความท้าทายในอนาคตได้ดีขึ้น

และสามารถเป็น “สถาบันวิชาการอิสระ ร่วมสร้างสรรค์นโยบายสาธารณะ เพื่อประโยชน์ของสังคมไทย” ตามคำขวัญขององค์กรได้อย่างแท้จริง

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

สารบัญ

อาหนันท์ ปั้นยารชุน

10

เสนาะ อุนาภุล

28

อาณัติ อาภาภิรัม

50

ไฟจิตร เอื้อทวีกุล

72

อัมมาร สยามวาลา

92

โอมสิต ปั้นเปี่ยมรังษี

108

วีรพงษ์ รามางกูร

128

ณรงค์ชัย อัครเศรณี

146

ทดลองภาพ สุสังก์กาญจน์

174

นิพนธ์ พัวพงศกร

198

สมเกียรติ ตั้งกิจวนิชย์

220

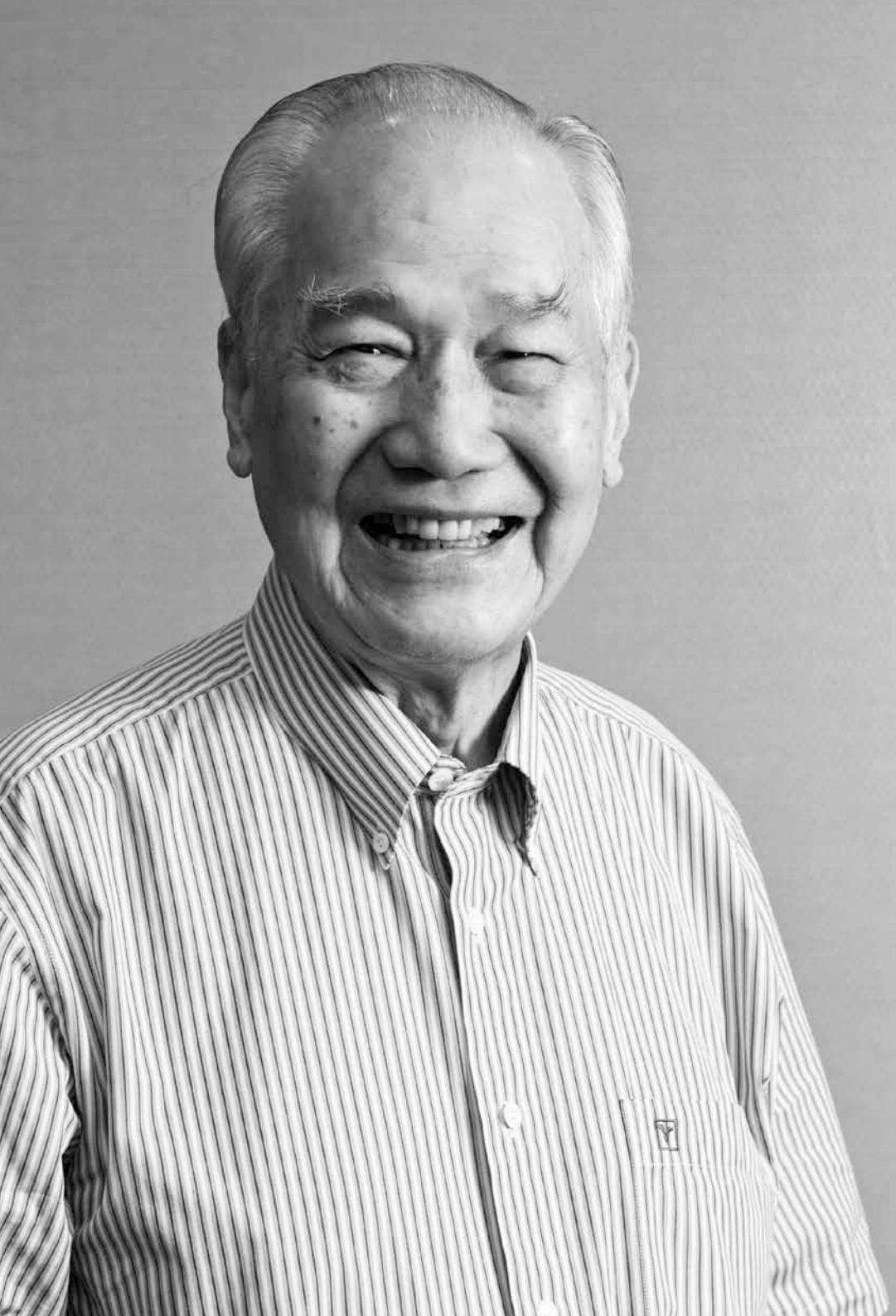
รู้จักทีดีอาร์ไอ

250

TDRI

30 ปี
ที่ดีวาร์ໄว
30 ปี
การพัฒนา
เศรษฐกิจไทย

อาบันห์ ปันยารชุน

อดีตนายกรัฐมนตรี

อดีตประธานสภาสذاบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

30 ปีที่ผ่านมา อะไรเป็นความสำเร็จ อะไรเป็นความล้มเหลว ของ กระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจไทย

ถ้าดูในภาพรวม การพัฒนาเศรษฐกิจของไทยก็ดำเนินมาได้ด้วย
ดี ไม่ว่าจะดูจากผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ จากรายได้ประชาชาติ
ต่อหัว จากอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจ จากอัตราการเติบโตทาง
อุตสาหกรรม หรือจากอัตราการเติบโตทางด้านธุรกิจโดยทั่วไป จะมีข้อ¹
ยกเว้นก็คือภาคเกษตร

สำหรับภาคเกษตร เป็นเรื่องที่น่าเสียดาย เพราะเมืองไทยเรามี
ชุดแข็งอยู่มาก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องพื้นที่ ความสมบูรณ์ของดิน หรือแม้แต่
เรื่องการชลประทาน แต่การจัดการและการลงทุนที่จะทำให้ผลผลิตดีขึ้น
แทบจะไม่มีเลย เมื่อเปรียบเทียบผลผลิตต่อไร่ระหว่างเรากับเวียดนาม
เราต่างกว่าเวียดนามมากที่เดียว เนื่องจากนโยบายที่ไม่ค่อยแน่นอน
ค่อนข้างจะเป็นไปตาม

สถิติการส่งออกข้าวของเรานานมันมากก็จริง แต่ผลผลิตต่อไร่น้อยลงเรื่อยๆ ตามคนอื่นเขามีทัน และนโยบายรับจำนำข้าวของรัฐบาลชุดที่แล้วก็สร้างความเสียหายอย่างมหาศาลให้กับการปลูกข้าวของไทย จากที่เคยส่งออกเป็นลำดับที่หนึ่ง เดียวนี้ตกไปลำดับที่สาม ลำดับที่สี่ แต่โอกาสที่จะฟื้นฟูก็ยังมีขึ้นอยู่กับรัฐบาลชุดต่อๆ ไปว่าจะมีนโยบายที่สนับสนุนและส่งเสริมการปลูกข้าวและพืชผลต่างๆ รวมทั้งการจ้างน้ำ และการส่งออกอย่างไร เพื่อให้มีประสิทธิภาพมากกว่าในอดีต และช่วยพยุงฐานะของเกษตรกรให้ดีกว่าเดิม

ที่ผ่านมา เกษตรกรเสียเบรียบทุกอย่าง กล้ายเป็นคนกลาง กล้ายเป็นโรงสี กล้ายเป็นผู้ผลิตอาหารสำเร็จรูป ที่ได้ประโยชน์จากพืชที่เกษตรกรเป็นผู้ปลูก แต่รายได้ที่แท้จริงของเกษตรกรไม่ได้ดีขึ้นเลย

ส่วนธุรกิจโดยทั่วไป ความเข้มแข็งของภาคเอกชน ทำให้สังคมธุรกิจดี สังคมอุตสาหกรรมดี เจริญเติบโตได้อย่างดี ทั้งๆ ที่นโยบายหรือมาตรการของรัฐบาลไม่เอื้ออำนวยให้เกิดการแข่งขันที่เป็นธรรมเท่าไหร่นัก ผสมคิดว่าที่เรามีปัญหาคือนโยบายของรัฐบาลในรอบ 30 ปี

รัฐคือตัวปัญหา?

รัฐเป็นตัวปัญหา ถึงแม้ว่าในภาพรวม เราจะเห็นความเจริญรุ่งเรือง หรือแม่จำนวนคนยกจนจะลดลง แต่ก็ควรจะลดได้มากกว่านี้ อีกอย่างก็คือ ชาวไร่ชาวนาไม่มีอำนาจต่อรองเลย ทั้งชีวิต เขาอาบแห้ง ต่างน้ำ เจอกับภัยธรรมชาติ ไม่ว่าน้ำท่วมหรือน้ำแล้ง ภาคเกษตรเป็นภาคที่ถูกละเลยมาเป็นเวลาช้านาน จึงทำให้เกิดปัญหาใหญ่ของเมืองไทย คือความเหลื่อมล้ำ

ที่ผ่านมา ผสมคิดว่ารัฐบาลไทยไม่ค่อยมีประสิทธิภาพ เพราะฉะนั้น ผสมคิดว่าต้องทำให้ขนาดของรัฐบาล ภาคราชการ และการประกอบการ

ของรัฐเล็กลง และปล่อยให้ภาคเอกชน ภาคธุรกิจ หรือภาคอื่นๆ มีบทบาทมากขึ้น

ตอนนี้มีแนวโน้มไปทางนั้นไหมครับ

ไม่มี เพราะรัฐยังมีวิธีคิดที่จะเข้าไปควบคุม ไปกำหนด หรือไปสั่งการ หน้าที่ของรัฐ ผมคิดว่าควรจะเป็นเรื่องของการส่งเสริม เป็นเรื่องของการสนับสนุน มากกว่าการไปกำหนด

เรื่องหนึ่งที่รัฐยังทำได้ไม่ค่อยดี คือเรื่องที่ภาษาอังกฤษเรียกว่า regulatory regime เพราะเราไม่มีองค์กรกำกับดูแล หรือ regulatory agency ที่เหมาะสม และหลายสิ่งหลายอย่าง รัฐก็เข้าไปแข่งขันโดยไม่มีความจำเป็น หรืออะไรที่เป็นของรัฐ เป็นของรัฐวิสาหกิจ รัฐก็ไม่ยอมปล่อยโดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวม

รัฐวิสาหกิจอันไหนดี มีกำไรมาก รัฐก็ยิ่งอยากควบคุม ปากก็บอกว่าต้องการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ แต่ก็ไม่แปรรูปอย่างจริงจัง เพราะรัฐก็ยังถือหุ้นร้อยละ 70 ร้อยละ 80 อะไรที่ได้ประโยชน์ ก็อ้างว่าเป็นรัฐวิสาหกิจ อะไรที่ไม่ได้ประโยชน์ ก็อ้างว่าเป็นบริษัทในตลาดหลักทรัพย์ ตกลงจะเอาอย่างไร จะเป็นอะไรกันแน่ ถ้าจะเป็นบริษัทในตลาดหลักทรัพย์ ดูรายชื่อคณะกรรมการรัฐวิสาหกิจแต่ละแห่งสิ เดิมไปด้วยนักการเมือง ข้าราชการ หรือถ้าไม่ใช่ ก็เป็นเครือข่ายของนักการเมืองกับข้าราชการ ถ้าเป็นบริษัทในตลาดหลักทรัพย์ การแต่งตั้งกรรมการต้องมาจากกรรมประชุมผู้ถือหุ้น แต่เมื่อรัฐถือหุ้นในรัฐวิสาหกิจร้อยละ 70 ร้อยละ 80 กรรมการก็เป็นคนของรัฐ และก็เอผลประโยชน์ทั้งขึ้นทั้งลง

ส่วนเรื่องการศึกษา ขณะนี้บอกว่ากระจายอำนาจไปแล้ว แต่จริงๆ แล้วไม่เคยมีการกระจายอำนาจ เรา秧งหวงเหงาอำนาจของรัฐไว้ที่ส่วนกลาง

ที่ผ่านมา ผมคิดว่าเป็นการหลอกประชาชน ที่บอกว่ามีการ
กระจายอำนาจ เพราะอำนาจยังอยู่ที่ส่วนกลาง

การมีตัวแทนของรัฐไปอยู่ตามต่างจังหวัด ไม่ว่าจะเป็น
ศึกษาธิการจังหวัด เกษตรจังหวัด อะไรต่างๆ แต่นโยบายและอำนาจ
ยังอยู่ที่ส่วนกลาง นี้ไม่ใช่การกระจายอำนาจ แล้วที่เราบอกว่าการกระจาย
อำนาจต้องให้มีการเลือกตั้ง อย่างผู้ว่าราชการกรุงเทพฯ ซึ่งก็เปรียบเสมือน
นายกเทศมนตรี ก็ไม่ได้มีอำนาจอะไรมากนัก หลายสิ่งหลายอย่างก็ต้อง
ขึ้นกับกระทรวงมหาดไทย

เพราะฉะนั้น ถ้าเราจะกระจายอำนาจ ที่จริงผมไม่อยากใช้คำว่า
กระจายอำนาจ ผมขอใช้คำว่า “คืนอำนาจให้กับประชาชน” หมายความว่า
ต้องย้ายอำนาจจากส่วนกลาง คือกรุงเทพฯ ไปอยู่ที่จังหวัดให้มากกว่านี้

ถ้าจะกระจายอำนาจอย่างแท้จริง หรือคืนอำนาจให้กับประชาชน
ต้องทำอย่างไร

การกระจายอำนาจไม่ใช่การส่งผู้แทนของรัฐบาลกลางไปอยู่ที่
ต่างจังหวัด การกระจายอำนาจคือการส่งคืนอำนาจกลับไปที่จังหวัด และ
ให้คนในจังหวัดมีโครงสร้างการปกครองของเขาเอง

ทั้งนี้ทั้งนั้น ไม่ได้หมายความว่าส่วนกลางไม่มีอำนาจเลย อำนาจ
ในการปกครองแผ่นดิน อำนาจเรื่องการต่างประเทศ อำนาจอะไรมาก
อย่าง ยังอยู่ที่รัฐบาลกลาง อย่างเรื่องการเก็บภาษีอากร ก็เก็บเข้าส่วน
กลางเป็นส่วนใหญ่ ที่จะแบ่งปันให้กับพื้นที่โดยตรงมีน้อยมาก อาจจะมี
ภาษีบำรุงท้องที่และภาษีโรงเรือนเล็กๆ น้อยๆ แต่คุณดูสิ อย่างจังหวัด
ชลบุรี จังหวัดระยอง จังหวัดต่างๆ ที่มีการประกอบการอุตสาหกรรม
มากมาย ภาษีที่เก็บได้จากบริษัทเหล่านี้ส่วนใหญ่ก็ส่งเข้ากรุงเทพฯ ไม่ได้
อยู่ที่จังหวัด ผมไม่ใช่ผู้เชี่ยวชาญทางด้านนี้ แต่ผมคิดว่าต้องมาดูกันแล้ว

ว่าภาคีอะไรบ้างที่ควรจะเป็นรายได้ของจังหวัด

การกระจายอำนาจคือการคืนอำนาจ อำนาจต้องไปอยู่ที่นั่น คุณบอกว่าคุณจะกระจายอำนาจ แต่ทุกอย่างมาอยู่ที่กรุงเทพฯ ถ้ากระจายอำนาจ ก็ต้องให้พื้นที่เขามีส่วนในการกำหนดหรือสร้างนโยบายมากขึ้น งบประมาณของเขาก็ต้องมีมากกว่านี้ ไม่ควรเป็นงบประมาณที่รัฐบาลแบ่งปันไปให้เพียงร้อยละ 20 ต่างจังหวัดจะเจริญได้อย่างไร ในเมื่อรายได้ส่วนใหญ่เข้าสู่ส่วนกลาง เราต้องกระจายการตัดสินใจในเรื่องนโยบาย ต้องให้พื้นที่เขามีสิทธิ์มีเสียงมากขึ้น ต้องให้เขามีรายได้ของเขามากขึ้น เขตต้องมีอำนาจตัดสินใจในเรื่องต่างๆมากขึ้น อำนาจย้ายๆ เช่น เขารอياกให้ระบบการศึกษาของจังหวัดเป็นอย่างไร หรือเขารอياกให้มีระบบการพัฒนาพื้นที่ของเขาย่างไร ไม่ใช่ทุกอย่างเขียนโดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สภาพัฒน์) และนำไปใช้ในทุกพื้นที่ของไทย

ความต้องการและความจำเป็นของสงขลา มันไม่เหมือนกับความต้องการและความจำเป็นของขอนแก่นหรือเชียงใหม่ มันต้องมีบทบาทของพื้นที่เข้ามายื่นในกระบวนการการตัดสินใจ สามจังหวัดภาคใต้ เขามีเอกลักษณ์ของเขาก็ต้องให้คนในพื้นที่มีส่วนในการตัดสินใจ ว่าเขารอياกพัฒนาอย่างไร เขายากเห็นระบบการศึกษาเป็นอย่างไร นั้นแหละ คือการคืนอำนาจให้กับประชาชนอย่างแท้จริง ให้เข้าเป็นนายของตัวเอง ไม่ใช่ทุกอย่างต้องฟังคำสั่งจากส่วนกลาง

ปัญหาของเมืองไทยก็คืออำนาจของคนไม่เท่าเทียมกัน อำนาจของรัฐกับอำนาจของประชาชนไม่เท่าเทียมกัน อำนาจของกรุงเทพฯ กับอำนาจของห้องถีนไม่เท่าเทียมกัน ประชาชนส่วนใหญ่อยู่ในฐานะเสียเปรียบตลอด เราต้องจัดการเรื่องความสัมพันธ์เชิงอำนาจกันใหม่

มีความหวังไหมครับ

จะมีหรือไม่มีความหวัง แต่มันต้องเกิดขึ้นแน่ และถ้ามันจะเกิด ก็ต้องบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงให้ดี เพราะถ้าบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงได้ไม่ดี มันจะกลایบเป็นปัญหาความรุนแรงได้

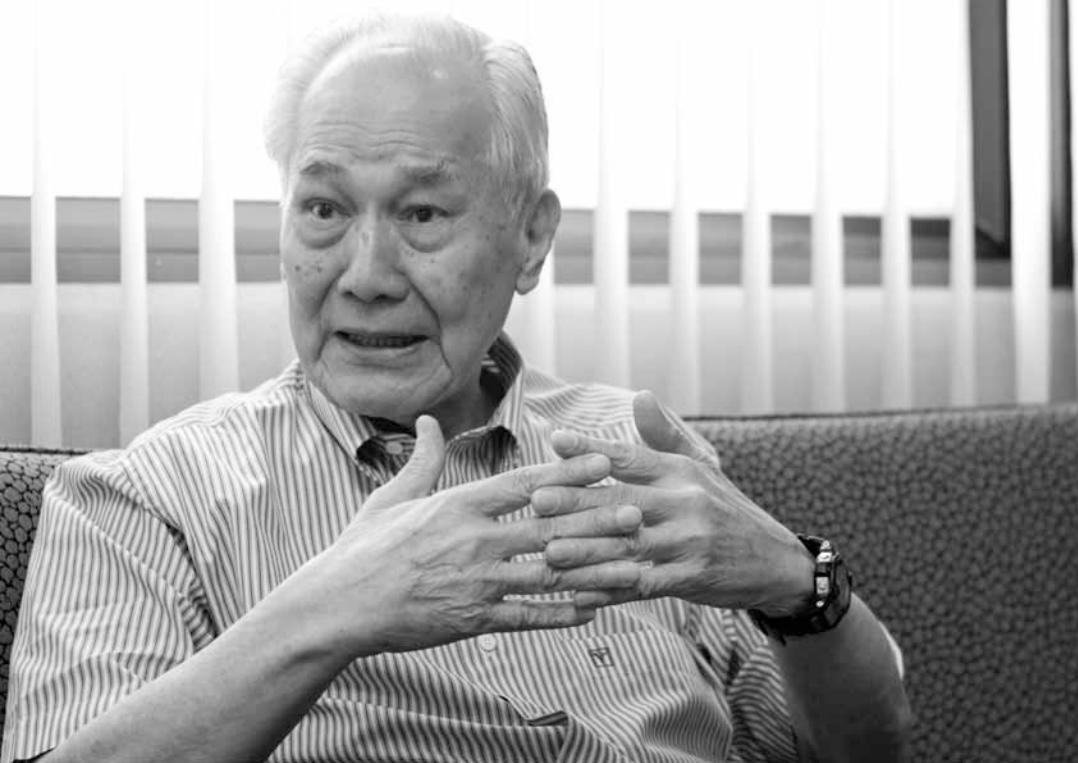
คุณฝืนธรรมชาติไม่ได้ คุณต้องคืนอำนาจให้กับประชาชน นี่เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่คนไทยต้องปรับความเข้าใจบางอย่าง เช่น การเพิ่มอำนาจให้กับคนในท้องถิ่น ไม่ใช่เรื่องของการแบ่งแยกดินแดน

30 ปีข้างหน้า อะไรเป็นความท้าทายที่เศรษฐกิจไทยต้องเตรียมรับมือ

ความท้าทายคือการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาล กับการบริหารราชการในท้องถิ่น ซึ่งมันก็โยงกับเรื่องการแบ่งปันอำนาจ ขณะเดียวกัน เมื่อมีการแบ่งปันอำนาจ ก็ไม่ใช่ว่ารัฐบาลจะไม่มีอำนาจ เพราะถึงอย่างไรรัฐบาลก็ยังคงมีอำนาจ แต่ไม่ใช่อำนาจในการสั่งให้ทำโน่น สัก ให้ทำนี่ หรือต้องมีโโรงไฟฟ้าที่นี่ ต้องมีเขื่อนที่นั่น ไม่ใช่อำนาจแบบนั้น

หน้าที่ของรัฐบาล คือให้บริการขั้นพื้นฐานกับประชาชน บริการขั้นพื้นฐานคืออะไร ก็คือการศึกษา การรักษาพยาบาล ที่อยู่อาศัย การให้บริการดังกล่าวกับประชาชน นั่นก็เป็นส่วนหนึ่งของประชาธิบัติ อย่างสิงคโปร์ เขาไม่ได้เป็นประชาธิบัติ เขายังเป็นประชาธิบัติเพียงรูปแบบและจริงๆ แล้วเขาค่อนข้างจะเป็น authoritarian หรืออำนาจเบ็ดเสร็จ แต่ทำไมคนยังรับได้ ก็เพราะรัฐบาลเข้าจัดการได้ดี ระบบการศึกษาของเขามาก ระบบการรักษาพยาบาลของเขามาก ระบบต่างๆ ของเขามากดี

ในอนาคต ผู้คนคิดว่าเราควรให้ความสำคัญกับเรื่องการ empowering people ให้ชุมชนและประชาชนมีความเข้มแข็งมากขึ้น ไม่อย่างนั้น คนไทยตื่นขึ้นมาก็คิดแต่จะพึ่งรัฐบาล

เมืองไทยต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอย่างมาก เรายังต้องปรับปรุงวัฒนธรรม เปลี่ยนวิธีคิด วิธีคิดเก่าๆ ความเชื่อเก่าๆ คงจะต้องมีการเปลี่ยนแปลง แต่เราต้องยอมรับว่าหลายสิ่งหลายอย่างไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ทันทีทันใด มันต้องใช้เวลา และก็ไม่ใช่ว่าของเก่าๆ จะไม่ดีไปเสียทั้งหมด ของเก่าๆ ที่ดีๆ ก็มี แต่ที่ naïve เป็นห่วงก็คือเรื่องค่านิยมของเด็กรุ่นใหม่ ประเภทโง่ไม่รู้ ขอให้เก่ง หรือต้องประนีประนอมกัน เพราะคุณประนีประนอมเรื่องความถูกกับความผิดไม่ได้ สิ่งที่ถูก มันก็ต้องถูก สิ่งที่ผิด มันก็ต้องผิด มันประนีประนอมไม่ได้

เราพูดถึงการปรับตัวของรัฐเพื่อรับมือกับความท้าทายในอนาคตแล้วภาคเอกชนต้องปรับตัวเพื่อรับมือกับความท้าทายในอีก 30 ปี อย่างไร

ประเด็นหนึ่งที่ผมอยากรู้ก็คือ เวลาใดภาคเอกชนเข้าแข่งขันมากในเรื่องของการปราบปรามคอร์รัปชัน แต่ภาคเอกชนเขาไม่รู้ตัวหรอกว่าเขามีส่วนหนึ่งของปัญหา คือภาคเอกชนเป็นผู้ให้ เพื่อให้ตัวเองได้รับผลตอบแทน อาจจะได้รับผลตอบแทนเรื่องสัมปทาน อาจจะได้รับผลตอบแทนเรื่องตำแหน่ง อาจจะได้รับผลตอบแทนเรื่องการได้รับโครงการ แต่คุณเป็นผู้ให้ ส่วนข้าราชการกับนักการเมืองเป็นผู้รับ

คุณต้องดูทางด้านอุปทาน ถ้าคุณตัดอุปทานได้ มันก็ไม่มีอุปสงค์ ถ้าคุณคิดจะปราบปรามคอร์รัปชัน คุณต้องตรวจสอบพวกคุณเองด้วย

แล้วความสามารถในการแข่งขันของเอกชนไทยเป็นอย่างไร

ผมคิดว่าใช่ได้ อย่างธนาคารพาณิชย์ของไทย ช่วงที่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจ 2540 เขาได้เรียนรู้ เขาได้บทเรียนมาเยอะ เพราะฉะนั้น ช่วงที่เกิดวิกฤตซับไพร์ม ธนาคารพาณิชย์ของไทยไม่มีปัญหาเลย ผมคิดว่า

ต้องชุมชนการพาณิชย์ของไทยทั้งใหญ่และเล็ก ที่เข้าสามารถปรับตัวได้ เขา มี change program เขามี reengineering เขามีอะไรต่างๆ ซึ่งรัฐบาลไทยก็ต้องมี

รัฐบาลปัจจุบันมีความตั้งใจดี พยายามจะจัดระเบียบสังคมในด้านต่างๆ เน้นความมั่นคงก่อนความมั่งคั่ง ความมั่นคงนั้นสำคัญอย่างแน่นอน แต่การวางแผนด้านความมั่งคั่งนั้นจะรอชาไม่ได้ไม่ว่าจะเป็นเรื่องสนับสนุนการลงทุน หรือทิศทางเพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจของประเทศอย่างที่พูดไปแล้วก็คือ ควรเป็นการส่งเสริม "ไม่ใช่การกำหนด และต้องให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ"

จะเห็นได้ว่าเทคโนโลยีการผลิตของไทย โดยเฉพาะสินค้าส่งออก กีอบตั้งหมุดมาจากต่างประเทศ ผ่านการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ และเรา ก็มีปัญหาเรื่องโครงสร้างประชากรที่มีผู้สูงวัยมากขึ้น แรงงานที่เพียงขั้น รวมทั้งผลผลิตก็ต่ำลง

ในระยะต่อไปจะเป็นปัญหามาก ถ้าเราต้องพึ่งพา know-how ของคนอื่นเป็นหลัก เงินลงทุนด้านการวิจัยในนวัตกรรมต่างๆ ของประเทศไทย เราปัจจุบันอยู่ที่ร้อยละ 0.3 ของจีดีพีเท่านั้น ในขณะที่ประเทศมาเลเซียสูงกว่าเรา 3 เท่า และประเทศไทยนั้นสูงกว่าเรา 5 เท่า ประเทศอย่างเกาหลีใต้ตอนนี้ใช้เงินลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาสูงที่สุดในโลก ร้อยละ 4-5 ของจีดีพี ซึ่งเมื่อ 40 ปีที่แล้ว เกาหลีอยู่ที่ร้อยละ 0.3 เห็นอนกับเรา

ถ้าไม่เริ่มต้นตั้งแต่วันนี้ เรา ก็จะไม่มีวันข้างหน้า

30 ปีที่ผ่านมา บทบาทของทีดีอาร์ไอเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร

ทีดีอาร์ไอก็มีการเปลี่ยนแปลงมาเรื่อยๆ เมื่อ 30 ปีที่แล้ว ตอนนั้นตั้งขึ้นก็ เพราะเห็นว่าการทำงานของรัฐบาลไม่มี input จากทางอื่นเลย มีอะไรก็อาศัยสภาพัฒน์หรือกระทรวง ทบวง กรม ก็คิดกันว่า่าจะมี second opinion เป็นองค์กรอิสระที่ให้ข้อคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์นโยบายของรัฐ หรือช่วยทำให้นโยบายต่างๆ ของรัฐดำเนินไปในทิศทางที่ถูกต้อง

ตอนนั้นเนื่องจากภาคเอกชนยังไม่แข็งแรงมากนัก ทีดีอาร์ไอจึงเป็นเหมือนลูกจ้างของรัฐบาล เนื่องจากงานวิจัยแต่ละโครงการ เรายังได้รับการว่าจ้างจากหน่วยงานของรัฐทั้งนั้น ไม่ว่าจะเป็นสภาพัฒน์ กระทรวง อุตสาหกรรม หรือกระทรวงอะไรต่างๆ ที่นี้ถ้าคุณอยากระเป็น think tank หรืออยากระเป็นสถาบันวิจัยที่แท้จริง คุณจะต้องมีจิตวิญญาณในแง่ของนโยบายสาธารณะ ไม่ใช่ให้เราทำอะไร เราเก็บทำอันนั้น แต่เราต้องมองภาพกว้างด้วย นี่ก็เป็นปัญหาที่เราพูดกันมาตั้งแต่ผมเข้ามาอยู่ทีดีอาร์ไอ

ผมพุดอยู่ตลอดเวลาว่าเราไม่ควรรอให้รัฐมาตามเรา หรือบอกให้เราทำเรื่องนั้นเรื่องนี้ แต่เราควรจะดูว่าประเด็นไหนที่มีความสำคัญกับประเทศไทย แล้วเราเก็บทำเรื่องนั้น

2-3 ปีที่ผ่านมา เราเริ่มมีโครงการวิจัยที่เป็นร่องสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ ซึ่งเราคิดว่ามันเป็นพื้นที่ด้านนโยบายสาธารณะที่น่าจะเข้าไปทำ ก็ยังเป็นระยะเริ่มต้น มองก็หวังว่าโครงการนี้จะก้าวหน้าต่อไป

คุณอา汗ท์เข้ามาอยู่ที่ดีอาร์ไอได้อย่างไร

ดร.เสนาะ อุนาภูล มาชวน ผมกเป็นกรรมการอยู่ระยะหนึ่ง ส่วนหนึ่งก็เพราะผมออกจากการแข่งขันแล้ว ผมอยู่กับภาคธุรกิจ ตอนนั้นก็คงอยากรู้ได้คนจากภาคธุรกิจเข้ามาร่วมด้วย ผมกพยายามดึงคนจากภาคธุรกิจเข้ามาหลายคน และวันเดือนนี้ ดร.เสนาะไม่ค่อยสนใจ อีกอย่างคือตอนเป็นรัฐบาล ผมกเจอกันจากที่ดีอาร์ไอเข้าไปอยู่ใน ครม. หลายคน คนเหล่านี้ก็เป็นเพื่อนกัน พอ ดร.เสนาะสุภาพไม่ดี เขาก็ขอให้ผมเป็นประธาน

ที่ผ่านมา จุดแข็งและจุดอ่อนของที่ดีอาร์ไอคืออะไร

จุดแข็งของที่ดีอาร์ไอคือมีคนเก่งและคนดีมาทำงานให้ค่อนข้างมาก และแต่ละคนก็มีชื่อเสียง ไม่ว่าจะเป็นก่อนเข้ามา หรือหลังจากไม่อยู่แล้ว ทุกคนมีส่วนทำให้ที่ดีอาร์ไอมีความเจริญขึ้นมา แต่ขณะเดียวกันก็มีความขัดแย้งในตัวของมันเอง ก็เป็นของธรรมชาติ แต่เราก็อยู่มาได้ ก็ไม่เคยมีปัญหาเรื่องเงินอุดหนุนที่เราได้รับจากการว่าจ้าง ไม่ว่าจะเป็นรัฐบาลชุดไหน มีบางครั้งที่บางรัฐบาลอาจจะไม่ค่อยชอบพากเรา แต่หน่วยงานราชการส่วนใหญ่เขาให้ความเชื่อถือ ให้ความเชื่อมั่นใน integrity ของงานวิจัย

สำหรับจุดอ่อน ผมคิดว่าที่ดีอาร์ไอมีแต่นักวิจัยทางด้านเศรษฐศาสตร์ แล้วก็พบปะพูดคุยกับนักเศรษฐศาสตร์ด้วยกัน แต่ไม่ค่อยมีอะไรที่มาจากพื้นบ้าน ที่ผมมีส่วนก็มีอยู่สองเรื่อง คือผมเอาผู้หญิงเข้ามามากขึ้น ตอนที่ผมเข้ามาใหม่ๆ ก็มีแค่อาจารย์สายสุรี จุติกุล ผมกเจาผู้หญิงเข้ามาเพิ่ม ก็มีอาจารย์ผาสุก พงษ์เพจิตร อาจารย์จุรี วิจิตรวิภากรณ์

และอาจารย์ปราณี ทินกร

ผมอยากรู้ให้นักวิชาการทั้งหลายที่นั่งอยู่บนหอคอยของชาหัง ได้สัมผัสกับสามัญชนที่เขามีความรู้และมีความคิดที่เป็นตัวแทนความคิดของชาวบ้าน ผมก็เอาอาจารย์นิธิ เอียวศรีวงศ์ เข้ามา แต่อาจารย์นิธิขออยู่ได้เดียวเดียว แกก็ขอลาออกจาก แก้อีกด้อดใจ (หัวเราะ)

ผมกับอกพากเชาว่า สิ่งที่พวกคุณขาด คือขาดความนึกคิดทางด้านสังคม ปัจจุบันก็ยังเป็นอย่างนั้น คุณไม่มีนักเศรษฐศาสตร์พื้นบ้านไม่มีนักเศรษฐศาสตร์ท้องถิ่น จริงๆ และผมยังอยากรู้ว่าคนประวัติศาสตร์เข้ามาบ้าง

ผมคิดว่าอย่าเอาแต่นักเศรษฐศาสตร์ คุณต้องมีนักสังคมศาสตร์ด้านอื่นๆ ด้วย

ในโลกที่การเมืองเปลี่ยนไป ที่ดีอาร์ไอต้องปรับตัวอย่างไร ถ้าจะผลักดันนโยบายสาธารณะที่เราคิดว่าดีให้ประสบความสำเร็จ มีข้อคิดอะไรเกี่ยวกับเรื่องนี้ไหมครับ

ผมคิดว่าขณะนี้ทุกอย่างมันอยู่ที่กรุงเทพฯ เราไม่ได้ขวนขวยหน้ากับวิชาการจากมหาวิทยาลัยต่างจังหวัด นักวิชาการในมหาวิทยาลัยต่างจังหวัดเขากำลังชิดกับประชาชนมากกว่าวงแหวน เรา นักวิชาการทางด้านเศรษฐศาสตร์ก็ได้ หรือทางด้านอื่นๆ ก็ได้ ผมคิดว่าควรจะต้องมีไม่ใช่ตัวแทนนะ แต่เป็นคนที่รู้จิตใจของชาวบ้านมากกว่าเรา คือได้สัมผัสกับชาวบ้านมากกว่าเรา อีกอย่างคือต้องเพิ่มผู้หญิง ผมคิดว่าเราน่าจะใช้ความพยายามกับสองเรื่องนี้ให้มาก

คุณดูสิ ที่ผ่านมาเป็นนักเศรษฐศาสตร์จากมหาวิทยาลัย

ในกรุงเทพฯ ทั้งนั้น ซึ่งในปัจจุบัน อย่างเชียงใหม่ สงขลา หรือขอนแก่น ผู้มีคิดว่าจะมีนักวิชาการดีๆ แต่เราไปไม่ถึง มันก็เลยกลายเป็นที่ดีอาร์ไอ ของกรุงเทพฯ อีกอย่างคือมันจะได้สอดคล้องกับการคืนอำนาจให้กับประชาชนในท้องถิ่นด้วย

เรื่องนี้จำเป็นต้องมีคนจากท้องถิ่น นำจะวางแผนเป้าหมายไว้เลย ตัวแทนจากภาคเหนือ จากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมันใหญ่ อาจจะแบ่งเป็นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนบนกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ทั้งหมดสี่ถึงห้าคน

บทบาทของที่ดีอาร์ไอต่อจากนี้ควรเป็นอย่างไร

บทบาทของที่ดีอาร์ไอต่อไปจะเป็นอย่างไร เรื่องนี้สำคัญ ผู้มีบังคับใช้กฎหมายจะเป็นอย่างไร แต่ผู้มีคิดว่าตัวแปรที่จะต้องคิดถึง ก็คือเรา ต้องเข้าถึงคนในท้องถิ่นให้มากขึ้น ในลักษณะที่เข้าเป็นส่วนหนึ่งของ การทำวิจัยกับเราในประเด็นต่างๆ ที่กระทบกับชาวบ้าน ไม่ใช่ระบุภูมิภาค เฉพาะกรุงเทพฯ

ผู้มีบังคับใช้กฎหมายต้องสร้างความสัมพันธ์กับมหาวิทยาลัยต่างจังหวัด มากขึ้น เช่น คุณมีนโยบายอะไรที่คุณเห็นว่าดี คุณไปคุยกับเขาเลย ให้เข้าใจเดวท์ให้คุณ แล้วเอามหาวิทยาลัยใกล้เคียงมาร่วมด้วย เอาคนที่เป็นผู้นำทางความคิดในพื้นที่นั้นๆ มาร่วมด้วย ซึ่งการทำแบบนี้ก็เป็นการผลักดันนโยบายอีกทางหนึ่ง โดยที่คุณไม่ต้องไปก้าวก่ายกับหน่วยงานของรัฐ

สัมภาษณ์: 10 กรกฎาคม 2557

ເສບາະ ອູນາຖຸລ

ອົດຕຽວນາຍກຣູມບທຣ

ວົດທະເລກທີ່ການຄະນະກຽມການພັ້ນນາກາຮ່າເຄຮ່າຊົງກິຈແລະສັງຄນມໍ່ແໜ່ງຫາຕີ
ອົດຕຜ່ວວ່າກາຣນາຄາຮ່າແໜ່ງປະເທດໄທຍ

ປະຮານບູລົນີສັກບັບວັຈີຍເພື່ອກາຮ່າພັ້ນນາປະເທດໄທຍ ແລະຜູ້ກ່ວ້າ

ชีวิตการทำงานของอาจารย์เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจไทย ตั้งแต่ยุคคอมพิวเตอร์ สุนทรีย์ ธนะรัชต์ ยุคพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จนถึงยุคคุณอานันท์ พันยารชุน ถ้าจะให้อาจารย์สรุปเส้นทางการพัฒนาเศรษฐกิจไทย เส้นทางสายนี้มีความเป็นมาอย่างไร

ในช่วงแรก โครงสร้างเศรษฐกิจของไทยเน้นการเกษตรเป็นหลัก สินค้าส่งออกมีข้าว ยาง ดิบุก ข้าวโพด และมันสำปะหลัง อุตสาหกรรมในประเทศแทบไม่มีเลย ต่อมาเริ่มพยายามพัฒนาประเทศ หลังจากสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สอง เราได้เงินกู้ดูกเบี้ยต่า ระยะเวลาขั้นหนึ่งยาวนาน ถึง 20-25 ปี จากธนาคารโลกเป็นประเทศแรกในโลก เพื่อนำมาซ้อมแซม และสร้างสามโครงสร้างหลัก คือโครงการก่อสร้างและฟื้นฟูท่าเรือกรุงเทพ โครงการก่อสร้างและฟื้นฟูระบบรถไฟ และโครงการก่อสร้างชลประทาน ที่จังหวัดชัยนาท นอกจากนี้ เรายังกู้เงินมาสร้างเขื่อนยันฮี (เขื่อนภูมิพล ในปัจจุบัน) เพื่อผลิตไฟฟ้า เพื่อโรงไฟฟ้าของเราร่วมทั้งท่าเรือกรุงเทพ

และสถานีรถไฟหัวลำโพง เสียหายเกือบหมด จากการทิ้งระเบิดของฝ่าย
สัมพันธมิตรในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง

ในสมัยจอมพล สดุดี มนตรีชัย (พ.ศ. 2502-2506) เราก็เริ่มปรับ
โครงสร้างทางเศรษฐกิจครั้งใหญ่ ซึ่งก็คือการจัดทำและดำเนินการตาม
แผนพัฒนาฯ ฉบับที่หนึ่งถึงสาม ซึ่งเปรียบเสมือนการวางแผนการทาง
การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยเป็นระบบเป็นครั้งแรก โดยเป็นการ
รวมทรัพยากรเพื่อลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน โดยเฉพาะถนน ไฟฟ้า
และน้ำเพื่อการชลประทาน ซึ่งคำวัญของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่หนึ่ง
ก็คือ “นำ้ให้แหล่งไฟสว่าง ถนนดี มีงานทำ”

ช่วงนั้นนับว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ ซึ่งก่อนหน้านั้นเรา
ทำไม่ได้ เพราะงบประมาณทำแบบปีต่อปี ปีนี้ให้ปีต่อมาไม่ให้ สร้างถนน
ไปแล้วก็ขาดอู่ตรงนั้น ไม่สามารถทำอะไรได้อีกต่อเนื่อง การก่อสร้าง
โครงสร้างพื้นฐานใช้เวลา 5-8 ปี มันต้องมีความต่อเนื่อง ฉะนั้นจึงมีการ
จัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยเป็นครั้งแรกต่อ กัน
มา และต้องมีระบบที่ส่งเสริมการลงทุนของเอกชน เพื่อใช้ประโยชน์จาก
โครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ซึ่งรัฐได้จัดสร้างขึ้น

หัวใจของแผนพัฒนาฯ ในระยะแรก คือการระดมทุนเพื่อก่อสร้าง
โครงสร้างพื้นฐาน เอกชนจะได้เข้าโครงสร้างพื้นฐานเหล่านั้น และเขาก็จะ
ได้ลงทุน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เศรษฐกิจเติบโต ขณะเดียวกัน เราก็
พัฒนาทางด้านสังคม ด้านการศึกษา และด้านสาธารณสุขพร้อมกันไปด้วย

ต่อมาในสมัยรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ (พ.ศ. 2523-2531)
ก็เป็นการลงทุนก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานระยะที่สอง มีการสร้างนิคม
อุตสาหกรรม สร้างท่าเรือนำลีก ตอนนั้นที่เรามี คือท่าเรือคลองเตย ซึ่ง
เป็นท่าเรือขนาดเล็ก และเรือที่เข้าท่าเรือคลองเตยได้ ก็มีร่วงแค่ 10,000
ตัน ผนังจึงพยายามหาพื้นที่ที่จะสร้างท่าเรือนำลีก เพื่อเป็นประตูออกสู่

ທະເລ ທັ້ງໝາດນີ້ເປັນຄວາມພຍາຍາມເປີດເຕຣະຫຼັກຈິໄທຢູ່ເຂົ້າໄປສູ່ວົງຈາກອອງ ເຕຣະຫຼັກຈິໂລກ

ຊ່ວງເວລານັ້ນເປັນຈັງຫວະທີ່ພອດີ ຖຸກອຍ່າງພຮ້ອມ ມີການຄັນພບ
ກົມ໌ຊະນະມາດໃນອ່າວີໄທ ແລະ ດຳເນີ້ນມາໃຊ້ໃນປີ 2524 ຈຶ່ງເປັນໂຄກສທີ່
ປະເທດໄທຍະຈະໄດ້ພັນນາອຸດສາຫກຮມພັດງານແລະອຸດສາຫກຮມປີໂຕຣເຄີ່
ແລະຈາກການທີ່ພມຮູ້ຈັກກັບ ດຣ. ຊາບູໂຣ ໂອຄີຕະ (Saburo Okita) ປະຫານ
Overseas Economic Cooperation Fund (OECF) ແລະ ຮັບອຸນຕືອນວ່າ
ວ່າການກະທຽວການຕ່າງປະເທດຂອງຄູ່ປຸ່ນໃນເວລານັ້ນ ຜົ່ງເຂົ້າມາສຶກຫາ
ແພນພັດນາຍ ລັບທີ່ທ້າແລະທັກຂອງເຮົາ ເພື່ອຫາທາງໃຫ້ຄວາມຊ່ວຍເຫຼືອ
ທາງດ້ານເຕຣະຫຼັກຈິ ດຣ. ໂອຄີຕະແນະນຳວ່າທີ່ຄູ່ປຸ່ນເຕີບໂດຍເນີ້ນມາໃນຊ່ວງໜັງ
ສົງຄຣາມໂລກຄັ້ງທີ່ສອງ ກີ່ພະລັກມີແພນເພີ່ມຮາຍໄດ້ທີ່ເທົ່າວາຍໃນສົບປີ
ໂດຍໃຊ້ຍຸທະສາສຕ່ງການສ້າງທ່າເວື່ອນໍາລືກແລະແໜ່ງອຸດສາຫກຮມສົບແໜ່ງຮອບ
ປະເທດຄູ່ປຸ່ນ ແລ້ວກີ່ໃຊ້ຄວາມໄດ້ເປົ້າຍັນເວົ້ອສຖານທີ່ແລະການຂັ້ນສົ່ງເປັນຈູ້ານ
ໃນການພັດນາເຕຣະຫຼັກຈິຂອງປະເທດ ຜົ່ງກີ່ຕຽກກັບສິ່ງທີ່ພົມຄິດມາຕລອດ ຄືອ
ການທຳແພນພັດນາພື້ນທີ່ໜ້າຢູ່ປະເທດຕະວັນອອກ (Eastern Seaboard)
ເລີຍໄດ້ໃຊ້ຈັງຫວະນັ້ນກຳໄທເກີດການເປົ້າຍັນແປລັງໂຄຮ່ວງສ້າງເຕຣະຫຼັກຈິຂອງໄທ
ໄທເປັນປະເທດອຸດສາຫກຮມໄປດ້ວຍໃນຕ້າ

ທີ່ພອດີອີກເວົ້ອງໜຶ່ງກີ່ຄືອ ປີ 2528 ເປັນຈັງຫວະການເປົ້າຍັນແປລັງ
ທາງເຕຣະຫຼັກຈິທີ່ສຳຄັນຄູ່ອອກໂລກ ເມື່ອມີການປະໜຸນທີ່ໂຮງແມພລາຊາໃນຄຣ
ນິວຍອົກ ສຫວູ້ອົມເມຣິກາທຳຂ້ອຕກລົງເຊີງບັງຄັບໃຫ້ຄູ່ປຸ່ນທີ່ກຳລັງຮູ່ງເວົ້ອງ
ນາກເພີ່ມຄ່າເງິນເຍັນ ຜົ່ງທຳໄທ້ອຸດສາຫກຮມຂອງຄູ່ປຸ່ນແບ່ງຂັ້ນໄມ້ໄດ້ ເພຣະ
ຕັ້ນຖຸນສູງຂຶ້ນ ຄູ່ປຸ່ນຈຶ່ງຈຳເປັນດັ່ງນັ້ນທີ່ຈະຍ້າງຈູ້ານອຸດສາຫກຮມ
ອອກນອກປະເທດ ຜົ່ງກີ່ພອດີກັບທີ່ປະເທດໄທຍມີແພນພັດນາພື້ນທີ່ບໍລິເວັນ
ໜ້າຢູ່ປະເທດຕະວັນອອກ ໂດຍມີທັ້ງໂຄຮ່ວງກ່ອ່ສ້າງທ່າເວື່ອນໍາລືກແລະ
ນິຄມອຸດສາຫກຮມທີ່ມາບຕາພຸດແລະແໜ່ງມູນບັງ ຈຶ່ງເໜັກຈະເປັນທີ່ຮອງຮັບ

อุดสาหกรรมที่จะย้ายออกจากประเทศไทยญี่ปุ่น และหลังจากนั้น ได้หวนกลับมา สิงคโปร์ สหรัฐอเมริกา และยุโรป กิจกรรมญี่ปุ่นเข้ามาระบุในประเทศไทย

ส่วนในสมัยรัฐบาลคุณอานันท์ ปันยารชุน ช่วงนั้นถึงแม้ว่าจะมีเวลาหน่อย แต่ก็ได้ทำงานสำคัญไปหลายเรื่อง เช่น การแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมโดยมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติเป็นครั้งแรก มีการปรับปรุงโครงสร้างภาครัฐ โดยประกาศใช้กฎหมายค่าเพิ่มแทนภาษีการค้า ซึ่งมีความจำเป็น ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ และอีกเรื่องที่สำคัญก็คือการปรับปรุงกฎหมายและระเบียบข้อบังคับต่างๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศและการแข่งขันเสรี รวมทั้งมีการลงนามเขียนสัญญาเขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area: AFTA) ซึ่งนำไปสู่การจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) ในปี 2558

อย่างให้อาจารย์ช่วยเล่าเบื้องหลังความคิดที่นำไปสู่แนวทางการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจที่แตกต่างกันระหว่างรัฐบาลพลเอกเปรมกับรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์

ในยุคจอมพลสฤษดิ์เริ่มด้วยการปรับระบบการคลัง ระบบงบประมาณ การบัญชี การตรวจสอบแผ่นดิน และการวางแผนพัฒนาประเทศโดยการวางแผนโครงสร้างพื้นฐานของประเทศไทยเป็นหลัก ตอนนั้นประเทศไทยถูกจัดอยู่ในกลุ่มประเทศยากจนหรือด้อยพัฒนา เราพึ่งพาผลิตและรายได้จากการเกษตรเป็นหลัก ประชารมีรายได้น้อย และขาดแคลนบริการขั้นพื้นฐานของรัฐ เพราะฉะนั้น แนวทางในการพัฒนาประเทศไทยจึงเป็นการระดมทุนเพื่อก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับภาคเอกชนทั้งในภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร เพื่อที่เราจะได้

ขยายการลงทุนและเพิ่มผลผลิตได้

สำหรับในสมัยพลเอกเปรม เป็นการต่อยอดหลังจากการวางรากฐานที่เสริมพอสมควรแล้ว ช่วงนั้นการเมืองค่อนข้างมั่นคง ประเทศไทยเริ่มเปลี่ยนจากประเทศเกษตรกรรมเป็นประเทศอุตสาหกรรมและบริการประชาชนมีรายได้สูงขึ้น และความยากจนลดน้อยลง อย่างไรก็ตาม ความเจริญส่วนใหญ่อยู่ในกรุงเทพฯ กรุงเทพฯ ดึงทรัพยากรต่างๆ เข้ามา ทำให้เกิดการรวมศูนย์ ต่างจังหวัดก็แห่งต่างๆ โอกาสที่จะพัฒนามีน้อย เราก็ต้องพยายามกระจายความเจริญออกไปสู่ต่างจังหวัดและชนบท โดยเฉพาะชนบทที่ยากจน

ในสมัยรัฐบาลพลเอกเปรม ผมทำหน้าที่เลขานุการคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สภาพัฒน์) ได้รับมอบหมายให้ดูแลเรื่องการวางแผนโครงการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศอย่างที่ผมคิดว่าคงมีขาราชการน้อยคนที่ได้รับโอกาสอย่างนี้ ทำให้ผมและเพื่อนร่วมงานทั้งในและนอกระบบราชการสามารถทำอะไรต่างๆ ที่ได้พิจารณา ร่วมกันแล้วเห็นว่าควรจะทำเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของไทยไปได้หลายอย่าง

ในระยะนั้น ช่วงปลายปี 2523 เป็นช่วงที่เกิดวิกฤตการณ์น้ำมันครั้งที่สอง ภาวะเงินเฟ้อเกิดขึ้นทั่วโลก และเศรษฐกิจโลกก็ตกต่ำ ตอนนั้นประเทศไทยได้รับผลกระทบด้วย แต่เดิม ประเทศไทยมีปัญหาการขาดดุลงบประมาณและการคลังเรื้อรัง แต่ยังมีปัญหาขาดดุลการค้าและดุลบัญชีเดินสะพัดจนแทบล้มละลายอยู่แล้ว นอกจากนี้ก็มีปัญหาเรื่องทฤษฎีโควิดมิโน คนไทยและคนต่างชาติในประเทศไทยจำนวนหนึ่งหัวดกลัวภัยคุกคามจากข่าว捏造ข่าวการสังคมนิยมในประเทศเพื่อนบ้าน จึงอพยพออกจากประเทศไทย ทำให้เงินทุนไหลออกมาก ทุนสำรองของประเทศจึงเหลือน้อยมาก ตอนนั้นเป็นช่วงจังหวะที่ประเทศไทยมีปัญหาหนักมาก ผมและ

เพื่อนร่วมงานซึ่งกำลังเตรียมร่างแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ห้า จึงช่วยกันคิดว่า จะทำอย่างไรให้แผนนี้เป็นแผนที่สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่สั่งสมมาได้ ซึ่งเรื่องที่สำคัญที่สุด และช่วยทำให้เศรษฐกิจของประเทศไทยฟื้นกลับมาได้ ก็คือแผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก

การปรับโครงสร้างการพัฒนาเศรษฐกิจครั้งใหญ่จึงเกิดขึ้นในช่วง แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ห้าและหลัง โดยเฉพาะการสร้างท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบัง และนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุต รวมถึงอุตสาหกรรมที่ต่อเนื่องจากการ ค้นพบก๊าซธรรมชาติในอ่าวไทย

การปรับโครงสร้างการพัฒนาเศรษฐกิจในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ห้าและหลัง ส่งผลต่อเศรษฐกิจไทยในระยะต่อมาอย่างไร

ความสำเร็จที่สำคัญในเวลานั้นก็คือความสามารถก่อสร้างโครงสร้าง พื้นฐานที่ครบครันและทันสมัย ซึ่งเอื้อให้เกิดการลงทุนและการเติบโตทาง เศรษฐกิจ รวมทั้งการกระจายความเจริญออกจากกรุงเทพฯ

ในช่วงนั้นเป็นครั้งแรกที่ร้อยละของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่มาจากการอุตสาหกรรมสูงกว่าการเกษตร และการส่งออกสินค้า อุตสาหกรรมก็มีมากกว่าสินค้าเกษตร เศรษฐกิจของประเทศไทยเติบโต ในระดับสูงอย่างต่อเนื่อง ประมาณร้อยละ 10 ต่อปีในช่วงปี 2529-2538 ซึ่งทำให้ประชาชนจำนวนมากมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว และการลงทุน ต่อเนื่องที่ตามมา ก็ทำให้การบริหารจัดการของภาครัฐตามไม่ทัน ซึ่งเป็น ที่มาของปัญหาสิ่งแวดล้อม ผสมผสานกับไม่ได้ทันใจในเรื่องนี้ และให้ความ สำคัญกับเรื่องน้ำมาก โดยมีการบรรจุแผนพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมไว้ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่หก และเมื่อผ่านนายกรัฐมนตรี ฝ่ายเศรษฐกิจในรัฐบาลคุณอันนท์ ปันยารชุน เรายังช่วยกันผลักดัน

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติออกมาได้

อาจารย์คิดอย่างไรที่หลายคนวิจารณ์ว่าเราพัฒนาอุตสาหกรรมด้วยต้นทุนราคาแพง คือทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไปมาก

ถ้าการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นความสำเร็จ ผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมก็คงเป็นความล้มเหลว ป้ายไม้เป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดที่สุด เพราะเมื่อก่อนไม่ถูกทิ้งที่ไหน ป้าที่นั่นก็หมด แต่ความจริงแล้วผมให้ความสำคัญกับเรื่องสิ่งแวดล้อมมาโดยตลอด แผนงานพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกคือตัวอย่างของการพัฒนาอุตสาหกรรมที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม เพราะเราคำนึงถึงเรื่องนี้ตั้งแต่ตอนเริ่มกำหนดพื้นที่ มีการทำผังเมือง มีการจัดแบ่งพื้นที่ มีการกำหนดแนวกันชนระหว่างนิคมอุตสาหกรรมกับชุมชน และก็เป็นครั้งแรกของประเทศไทยที่มีกฎหมายประกาศเป็นพื้นที่ที่มีผังเมืองเฉพาะในเขตมาตราพุด แต่พอรัฐบาลผลักดันเพื่อปรับเปลี่ยน ให้ทำนิคมอุตสาหกรรมในเขตกันชนได้ เลยมาตกล้าดายกันตอนหลังนี้เอง รัฐบาลต่อมา ก็เปลี่ยนแผนผังการใช้ที่ดินในเขตมาตราพุด โดยอนุญาตให้ทำนิคมอุตสาหกรรมในเขตกันชนได้ เนื่องจากมีความเสียหายต่างๆ เกิดขึ้นมาก

ในเวลานั้น คนจำนวนหนึ่งบอกว่าสภาพแวดล้อมทำแต่เรื่องเศรษฐกิจไม่สนใจเรื่องสิ่งแวดล้อม แต่ความจริงแล้วเราพยายามทำทั้งสองอย่างควบคู่กัน เพียงแต่ว่าในเวลานั้น เรื่องปากเรื่องห้องเป็นสิ่งที่ต้องเร่งแก้ไข เรื่องสิ่งแวดล้อมจึงดูเหมือนถูกทิ้งช่วงนานเกินไป จนมีความเสียหายต่างๆ เกิดขึ้นมาก

ช่วงที่ผมเป็นรองนายกรัฐมนตรีในรัฐบาลคุณอานันท์ นอกจากพระราชบัญญัติสิ่งแวดล้อมฯ เรา ก็ปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม หลายฉบับ มีการออกกฎหมายควบคุมและคุ้มครองสัตว์ป่าเพิ่มขึ้น มีแผนแม่บทเพื่อพัฒนาการป่าไม้ของประเทศไทย และที่สำคัญก็คือการอนุรักษ์

และพื้นฟูสภาพของอุทยานแห่งชาติเข้าใหญ่ การอนุรักษ์พื้นที่สีเขียวที่บางกระเจ้า และการสร้างสวนสาธารณะหลายแห่ง

อาจารย์เชื่อมั่นในบทบาทของภาคเอกชนในฐานะพลังหลักของการพัฒนาเศรษฐกิจ 30 ปีที่ผ่านมา ภาคเอกชนไทยเก่งขึ้นใหม่

ภาคเอกชนเปลี่ยนแปลงไปมาก สมัยรัฐบาลพลเอกเปรม มีการตั้งคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ (กรอ.) เพื่อสร้างระบบที่ทำให้เกิดความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน เนื่องจากก่อนหน้านั้นมีความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกันอย่างมาก ทางฝ่ายรัฐก็มองว่าเอกชนจ้องแต่จะหากำไร ไม่คิดถึงส่วนรวม ขณะที่เอกชนบอกว่ารัฐไม่มีประสิทธิภาพ ทำอะไรล่าช้า คิดแต่จะหาประโยชน์ในทางที่ไม่ชอบ กว่าจะรวมสองฝ่ายเข้าด้วยกันเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ ก็ต้องใช้ความพยายามอย่างมาก แต่เมื่อมีกรอ. ก็ทำให้การแก้ไขปัญหาต่างๆ เป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ภาคเอกชนในระยะนี้ ส่วนใหญ่เป็นสถาแก่ ทำเอกสารราชการไม่เป็น พากเร้าวสภាពัณฑ์ก็ต้องเขียนให้ ทำให้ สรุปประเด็นให้ว่าจะพูดกับรัฐบาลเรื่องอะไรบ้าง ปกติไม่มีข้าราชการคนไหนนั่งทำแบบนี้ แต่เราต้องอดหลับนอนเขียนให้เข้า ภาคเอกชนในสมัยนั้นก็หนาเห็นใจ เป็นพ่อค้า เขายังไม่มีระบบการบริหารจัดการ ไม่เคยทำอุตสาหกรรม อุตสาหกรรมใหญ่ๆ เพิ่งมาเกิดช่วงแพนพัฒนาฯ ฉบับที่ห้าและหก แต่สมัยนี้หอการค้าไทยมีทั้งมหาวิทยาลัยและมีผู้ชำนาญการหลายสาขา

ภาคเอกชนเปลี่ยนไปมาก ตั้งแต่ตั้งตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จนในที่สุดก็มีการตั้งสมาคมสถาบันกรรมการบริษัทไทย (Thai Institute of Directors Association: IOD) ซึ่งกำหนดให้บริษัทมหาชนต้องดำเนินธุรกิจเรื่องธรรมาภิบาล การที่เอกชนเข้าพัฒนาเรื่อง

ธรรมากิบาล เข้าจึงทันไม่ได้ที่ธรรมากิบาลของภาครัฐย้ำแย่ลง จนเข้าต้องรวมตัวกันต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชั่น

ตลอดชีวิตการทำงาน อาจารย์ภูมิใจกับช่วงเวลาไหนที่สุด

ที่ผมภาคภูมิใจก็คือช่วงเวลาแปดปีในสมัยรัฐบาลพลเอกเปรม ซึ่งถือเป็นโอกาสที่ไม่ได้มาระยะๆ เพราะไม่เคยมีรัฐบาลไทยชุดไหนที่อยู่ยาวถึงแปดปีติดต่อกัน ช่วงนั้นพวกผู้ก็แหน่งกับการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจไทย ซึ่งโอกาสที่พวกผู้ได้รับจากพลเอกเปรม คงเป็นโอกาสที่หาไม่ได้อีกแล้ว

สมัยรัฐบาลพลเอกเปรม ถือได้ว่าเป็นยุคทองของเทคโนโลยีในการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจของไทย และคณะกรรมการระดับชาติ หักคนละที่พมเสนอให้พลเอกเปรมตั้งขึ้น ก็มีบทบาทอย่างมากในการขับเคลื่อนงานด้านต่างๆ ทั้งเรื่องนโยบายเศรษฐกิจในภาพรวม การพัฒนาชนบท การจัดระบบงานเพื่อสนองพระราชดำริ การพัฒนาพื้นที่ชายฝั่ง ทะเลภาคตะวันออก การจัดทำนโยบายพัฒนาของประเทศ และการจัดระบบความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับเอกชน

ผมเชื่ยนถึงเรื่องนี้ในหนังสือ พลังเทคโนโลยี ว่า การที่พลเอกเปรมตั้งคณะกรรมการระดับชาติหักคนละ ต้องถือเป็นความกล้าหาญอย่างยิ่งของท่าน โดยเฉพาะ กrho. เพราะพลเอกเปรมท่านระมัดระวังการติดต่อกับนักธุรกิจเอกชน ผมต้องยืนยันกับท่านว่างานของ กrho. เป็นเรื่องของส่วนรวม ไม่มีเรื่องส่วนตัว และเป็นเรื่องที่ทำกันบนโต๊ะ ไม่มีเรื่องที่ทำกันใต้โต๊ะ ท่านถึงยอมให้ กrho. ดำเนินการได้

ช่วงนั้นก็มีบางเหมือนกันที่สภาพัฒน์ถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็น “มาเฟีย” เพราะตอนนั้นสภาพัฒน์มีบทบาทค่อนข้างมาก และโครงการใดที่ไม่ได้อยู่ในแผนตามที่ตกลงกันไว้ ก็จะไม่ได้รับการสนับสนุนจากสภาพัฒน์

แต่ผมก็ชี้แจงอยู่ต่อว่าสภาพัฒน์เป็นเพียงผู้ประสานการทำงานของแต่ละหน่วยงานเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม และผมกถือหลักว่า “ไม่ใช่ตัวเรา-ของเรารา” แต่เป็นงานของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ผมโชคดีที่นายกฯ เพรเมท่านมีความ佞ักแน่นมั่นคง ขณะเดียวกัน ผมกโชคดีที่มีขุนพลทางเศรษฐกิจที่มีความรู้ความสามารถอย่างมากช่วยทำงาน ซึ่งมาถึงวันนี้ก็จริงก้าวหน้าในหน้าที่การทำงานกันทุกคน

ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจในสมัยจอมพลสฤษดิ์คือการ ก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานระยะแรก เน้นที่ถนนและสาธารณูปโภค พื้นฐาน ส่วนในสมัยพลเอกเปรมคือการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน ระยะที่สอง มีท่าเรือน้ำลึกและนิคมอุตสาหกรรมเกิดขึ้น สำหรับระยะที่สาม ประเทศไทยจะมุ่งหน้าไปทางไหน

ผมคิดว่าที่รัฐบาลในช่วงหลังเน้นรื่องการปรับปรุงระบบขนส่ง เช่น รถไฟ เป็นสิ่งที่ถูกต้องแล้ว ที่ผ่านมาไม่ใช่ว่าไม่อยากทำ แต่ทำไม่ได้ เพราะสมัยก่อน Salvapararai มีอิทธิพลที่สุดและเก่าแก่ที่สุด และ หลังจากที่เปลี่ยนจากการรถไฟเป็นการรถไฟแห่งประเทศไทย พอก็เป็น รัฐวิสาหกิจ นักการเมืองก็เข้ามาเกี่ยวข้อง ทำให้การดำเนินงานเพื่อ ปรับปรุงและพัฒนาการรถไฟ ทำได้ยากมาก มีการกำหนดค่าโดยสาร ต่ำกว่าต้นทุน ทำให้การรถไฟ มีการขาดทุนสะสมมากขึ้นทุกที การ รถไฟ จึงเป็นองค์กรที่ไม่มีประสิทธิภาพ ซึ่งทำให้ต้นทุนด้านการขนส่ง ของเรามาก

เวลาหนึ่งมีการพูดกันถึงเรื่องการเชื่อมต่องานภายในอนุภูมิภาค กลุ่มแม่น้ำโขง ซึ่งเป็นตลาดที่ใหญ่มาก นี้จึงเป็นจังหวะที่ดีมากของประเทศไทย เพราะเรามีที่ดินที่ได้เปรียบ อยู่ตรงศูนย์กลาง เพาะปลูกน้ำ รัฐบาล ในช่วงเวลาหนึ่งต้องทำเรื่องรถไฟและระบบโลจิสติกส์ในประเทศไทยเชื่อมต่องาน

ประเทศเพื่อนบ้านให้ดี ไม่อย่างนั้นเราจะเสียโอกาสที่จะไป

30 ปีต่อจากนี้ ความท้าทายของสังคมเศรษฐกิจไทยคืออะไร

ตอนนี้ประเทศไทยกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ และเมื่อช่วงต้นปี กระทรวงสาธารณสุขก็คาดการณ์ว่าประเทศไทยจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ โดยสมบูรณ์ในปี 2568 เพราะฉะนั้น ภาระทางด้านการรักษาพยาบาล จะเป็นโจทย์ใหญ่ของประเทศ โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายในการนำเข้ายาจากต่างประเทศ

4-5 ปีที่ผ่านมา งานใหญ่ชิ้นหนึ่งที่ผมกำลังทำ ก็คือการพัฒนาอุตสาหกรรมยาชีววัตถุในประเทศไทย เพราะในปัจจุบัน ยาที่ผลิตในประเทศไทยมีเฉพาะยาจากสารเคมี เรายังไม่มียาชีววัตถุ ซึ่งมีประสิทธิภาพในการรักษาโรคอย่างมั่นคงหรือเบาหวาน ധารণานี้เราต้องนำเข้า ทำให้มีราคาแพง และมีผู้ป่วยจำนวนมากน้อยที่เข้าถึงยาเหล่านี้ได้ แต่ 4-5 ปีต่อจากนี้จะมียาหลายตัวที่หมดสิทธิบัตร ช่วงนี้จึงเป็นจังหวะที่ดีที่ประเทศไทยจะพัฒนาอุตสาหกรรมยาชีววัตถุขึ้นในประเทศ ซึ่งจะช่วยลดค่าใช้จ่ายของรัฐ ช่วยให้ผู้ป่วยเข้าถึงยาได้มากขึ้น และช่วยส่งเสริมให้เกิดการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่ได้จากการวิจัยเข้าสู่ระบบอุตสาหกรรม

ตอนนี้ผมเป็นประธานกรรมการบริษัทสยามไบโอไซเอนซ์ ซึ่งตั้งขึ้นโดยความร่วมมือระหว่างบริษัททุนลงด้วยเงินและมหาวิทยาลัยมหิดล เพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมยาชีววัตถุอย่างครบวงจร ตั้งแต่การวิจัยและพัฒนา จนกระทั่งการผลิตยา_r&D ซึ่งยาคุณภาพสูงที่เราผลิตได้เอง จะเข้าถึงประชาชนได้มากขึ้น ขณะเดียวกันก็ช่วยลดค่าใช้จ่ายของรัฐ ในการนำเข้ายาและการรักษาพยาบาลผู้ป่วย

30 ปีต่อจากนี้ ประเทศไทยจะมีคนที่อายุมากกว่า 60 ปีประมาณ 20 ล้านคน ซึ่งก็หมายความว่าปัญหาใหญ่ที่สุดของประเทศคือการให้

บริการทางด้านสุขภาพ และเรื่องที่แพงที่สุดก็คือเรื่องชีวิเวช (biomedical) ค่าใช้จ่ายด้านบริการสุขภาพของภาครัฐจะเพิ่มขึ้น รวมทั้งปัญหาอื่นๆ ที่จะตามมา เพราะฉะนั้น เราต้องเตรียมการสำหรับเรื่องนี้ให้ดี นี่จึงเป็น การแก้ปัญหาทางการคลังของประเทศไทยล่วงหน้า 20 ปี

ตอนนี้ที่ประเทศไทยแข่งขันได้ คือการให้บริการทางการแพทย์ แต่เรายังขาดการวิจัยและพัฒนา คณะเภสัชศาสตร์ของมหาวิทยาลัยต่างๆ ผลิตเภสัชกรเพื่อไปขายยา ไม่ได้ผลิตเภสัชกรเพื่อจะไปคิดค้นตัวยา แต่ เมื่อเรามีอุตสาหกรรมยาเกิดขึ้นมารองรับ บุคลากรทางการแพทย์ของเรา ก็จะมีโอกาสได้ทำงานวิจัยและพัฒนามากขึ้น

ช่วงที่จะตั้งทีดีอาร์ไอ อาจารย์คิดอะไรอยู่ในใจ

ตอนที่คิดจะตั้งทีดีอาร์ไอเป็นช่วงที่ผมเป็นเลขานุการสภาพัฒน์ ครั้งที่สอง (พ.ศ. 2523-2532) ผมเห็นว่าช่วงนั้นประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงหลายด้าน ขณะเดียวกันก็มีปัญหาที่เกิดจากการพัฒนาเศรษฐกิจค่อนข้างมาก โดยเฉพาะปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รัฐบาลในขณะนั้นต้องใช้ความรอบคอบในการรับมือกับปัญหาต่างๆ เพื่อทำให้ช่วงเปลี่ยนผ่านของประเทศไทยมีความราบรื่นหรือมีปัญหาน้อยที่สุด กระบวนการกำหน顿นโยบายจึงจำเป็นต้องมีงานวิจัยช่วยสนับสนุน แต่ประเทศไทยยังไม่มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ศึกษาวิจัยข้อมูลเชิงนโยบายอย่างเป็นระบบและมีความต่อเนื่อง

ตอนนั้นผมและเพื่อนร่วมงานกำลังร่างแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ห้า แม้คนในสภาพัฒน์จะมีความรู้ในระดับหนึ่ง แต่ถ้าเป็นเรื่องเฉพาะ เรายังต้องจ้างอาจารย์มหาวิทยาลัยทำงานวิจัยในโครงการต่างๆ แต่ผลปรากฏว่าพอถึงเวลาส่งงาน ส่วนหนึ่งก็ทำไม่ทัน เพราะมัวไปทำอย่างอื่น และที่ทำมาส่วนมากก็ทำแคร่รวมข้อมูล แต่ไม่มีข้อสรุปที่ลึกซึ้งพอ ก็ใช้ประโยชน์ไม่ได้

หลังจากหารือกับผู้ที่เกี่ยวข้องหลายๆ ท่าน ผมจึงคิดถึงการก่อตั้งสถาบันวิจัยอิสระที่เป็นคลังสมองของประเทศไทย พึ่งตนเองได้ทางการเงินไม่อยู่ในระบบราชการ เพื่อให้คณทำงานได้อย่างต่อเนื่องยาวนาน มีความรู้ลึกซึ้ง และผูกโยงการทำวิจัยเข้ากับการกำหน顿นโยบาย ซึ่งจะทำให้รัฐบาลมีข้อมูลและองค์ความรู้สำหรับใช้ในการวางแผนพัฒนาประเทศ

30 ปีที่ผ่านมา อะไรคือความสำเร็จและความล้มเหลวของทีดีอาร์ไอ

ความสำเร็จก็คือสถานบันแห่งนี้ก่อตั้งขึ้นมาโดยเป็นอิสระจากระบบราชการและนักการเมือง คนที่ทีดีอาร์ไอสามารถทำงานได้อย่างเป็นอิสระ และทีดีอาร์ไอก็ดึงดูดคนดีมีความสามารถร่วมกันได้มากแบบที่ไม่เคยมีมาก่อน รวมทั้งช่วยให้เกิดการทำงานที่ต่อเนื่องในเรื่องของการพัฒนาประเทศ อย่าง ดร. อัมมาร สยามวรา ผนไปเชิญมาจากการซึ่งต้น ดร. ฉลองภพ สุสังกรกัญจน์ มาจากธนาคารโลก ดร. วีรพงษ์ รามาภูร มาจากอุปนาย ดร. ณรงค์ชัย อัครเศรณี มาจากธรรมศาสตร์ คุณโภสิต ปันเปี่ยมรังษี ก็ทำงานกับผมตั้งแต่ที่สภารัฐ แต่ละคนเข้ามาอยู่ในบรรยากาศที่ทำงานให้กับประเทศไทยได้อย่างต่อเนื่อง และผลงานที่ออกมาก็เป็นสิ่งที่สังคมให้การยอมรับ

ในแง่ของการสร้าง prime mover คนพวคนี้เข้าเป็นผู้นำทางความคิด อย่าง ดร. อัมมาร เริ่มต้นก็ทำเรื่องการเกษตร ต่อมา ก็ทำเรื่องสาธารณสุข จนเป็นอาจารย์ใหญ่ของกระทรวงสาธารณสุข ดร. อาณัติ อาภาภิรม ก็เป็นหัววิศวกรและนักบริหารที่สร้างองค์กรอย่างมีระบบ และมีความคิดริเริ่มที่มีประโยชน์หลายอย่าง ดร. ไพบูลย์ เอื้อทวีกุล ก็มีบทบาทมากในเรื่องอัตราแลกเปลี่ยน รวมถึง ดร. ฉลองภพ และ ดร. นิพนธ์ พัวพงศ์ ที่มีความเชี่ยวชาญในด้านที่ตนสนใจ ประธานแต่ละคนต่างก็มีบทบาทในฐานะที่เป็น prime mover ที่สำคัญ

ในปัจจุบัน ดร. สมเกียรติ ตั้งกิจวนิชย์ ก็กำลังพัฒนาสถาบันไปอีกขั้น มีการพัฒนากระบวนการทำงาน โดยการระดมความคิดเห็นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่แตกต่างหลากหลาย แล้วก็ช่วยกันตั้งโจทย์การวิจัย ในเรื่องที่มีความสำคัญกับประเทศไทย รวมทั้งการให้ความสำคัญกับการให้

บริการทางวิชาการแก่สังคมมากขึ้น

การส่งเสริมทรัพยากรมนุษย์ที่เป็น prime mover ในแต่ละสาขา เป็นสิ่งที่ทีดีอาร์ไอทำมาอย่างต่อเนื่อง องค์กรอย่างทีดีอาร์ไอถือเป็น ทางออกของคนที่มีความรู้ในสังคมไทย เพราะที่นี่ทำให้คนเหล่านี้ได้มำ ทำงานร่วมกัน ซึ่งหากต้องการสร้างความเปลี่ยนแปลงในสังคม การทำงาน แบบต่างคนต่างทำนั้นไม่มีผลลัพธ์เพียงพอ สิ่งที่ต้องทำคือการสร้างกลไก ให้คนที่มีความรู้ได้มำทำงานร่วมกัน เพื่อผลักดันให้เกิดความเปลี่ยนแปลง

ตลอด 30 ปีที่ผ่านมา ทีดีอาร์ไอผลิตงานวิจัยเชิงนโยบาย สาธารณณะที่มีคุณค่าและเป็นที่ยอมรับให้รัฐบาลและสังคมเศรษฐกิจไทย มากมาย ระดมคนดีมีฝีมือมาทำงานร่วมกันได้มาก มีความเป็นอิสระ ในการทำหน้าที่นักวิชาการอย่างตรงไปตรงมา

สำหรับข้อหัวใจ ผู้คนดูว่าที่ผ่านมา งานวิจัยของทีดีอาร์ไอ ค่อนข้างจำกัดกระจาย ซึ่งเกิดจากการตอบสนองปัญหาแคบๆ ของ หน่วยงานราชการ และยังขาดการสร้างเครือข่ายกับองค์กรต่างๆ ที่มี บทบาทในการผลักดันนโยบายสาธารณะ ทำให้งานของทีดีอาร์ไอในระยะ แรกมีผลต่อสังคมน้อย แต่ในระยะหลัง หลังจากมีการปรับกระบวนการ ทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และทำโครงการวิจัยประเด็นหลักๆ ที่มีความสำคัญต่อการแก้ปัญหาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยอย่าง ต่อเนื่อง ก็ทำให้งานของเรา มีผลต่อสังคมมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม โจทย์ใหญ่ๆ ที่เราต้องการจะทำ ทั้งเรื่องโมเดล ใหม่ในการพัฒนาเศรษฐกิจไทย เรื่องนวัตกรรม การต่อต้านคอร์รัปชัน การปฏิรูปการศึกษา และการสร้างวินัยทางการคลัง เรื่องเหล่านี้มีหลาย มิติ ลำพังนักเศรษฐศาสตร์อาจจะตอบโจทย์เหล่านี้ไม่ได้ทั้งหมด ดังนั้น

ทีดีอาร์ไอจึงต้องการนักวิชาการด้านอื่นๆ รวมทั้งผู้ที่มีประสบการณ์ทำงานในภาคเอกชน เข้ามาทำงานร่วมกับนักเศรษฐศาสตร์มากขึ้น ขณะเดียวกันการทำงานร่วมกับองค์กรอื่นๆ ในรูปแบบของเครือข่ายก็มีความจำเป็น เพราะแต่ละองค์กรก็มีจุดแข็งและจุดอ่อนแตกต่างกันไป การร่วมมือกันทำงานจึงน่าจะช่วยให้การผลักดันเรื่องต่างๆ มีพลังมากขึ้น

อะไรเป็นความท้าทายของทีดีอาร์ไอในอีก 30 ปีข้างหน้า

ผมคิดว่าการผลักดันข้อเสนอเชิงนโยบายจำเป็นต้องอาศัยแรงหนุนจากประชาชน ซึ่งแรงหนุนดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อประชาชนมีความรู้ การเผยแพร่องค์ความรู้สู่สาธารณะและการสร้างเครือข่ายกับภาคประชาสังคม จึงเป็นอีกหน้าที่หนึ่งของทีดีอาร์ไอ ซึ่งในขณะนี้เราก็ให้ความสำคัญกับการให้บริการทางวิชาการแก่สังคมมากขึ้น ต่อจากนี้ไปก็คงต้องดูว่าเราทำหน้าที่นี้ได้ดีแค่ไหน และเราจะได้รับแรงหนุนจากประชาชนมากขึ้นหรือไม่

อีกเรื่องหนึ่งก็คือ ในฐานะสถาบันวิจัยที่เป็นเหมือนคลังสมองของประเทศ ทีดีอาร์ไอต้องรู้ล่วงหน้าว่าจุดที่ไม่สมดุลในระบบเศรษฐกิจสังคม และการเมืองของเราระยะของโลกเกิดขึ้นที่ไหน และพยายามสร้างภูมิคุ้มกันให้ทันเวลา อย่างเรื่องสังคมผู้สูงอายุ เราจะจัดการได้ทันเวลาหรือไม่ หรือแต่ละเรื่องที่เป็นโครงการวิจัยหลักของทีดีอาร์ไอ ก็เป็นสิ่งที่ทีดีอาร์ไอควรทำให้สำเร็จ

สัมภาษณ์: 24 มิถุนายน 2557

આન્તિ આગારમ

ગ્રંથાકારી પરિષદ રચનાસંબંધિત કાન્ફરન્સ
ઓર્ડરન્સ અને વિવિધ કાન્ફરન્સોની જાહેરી

ઓર્ડરપ્રોફેલ્ડ પ્રોફેલ્ડ એન્ડ કો. લિમિટેડ
કોર્પોરેશન ઓફ ઇન્ડિયા

อาจารย์ประเมินความสำเร็จและความล้มเหลวของเศรษฐกิจไทย ในรอบ 30 ปีอย่างไร

ในแง่ความสำเร็จ อย่างแรกคือภาคการเกษตร ประเทศไทยเป็น food feeder ของโลก และอุดหนุนการเกษตรของเราค่อนข้างก้าวหน้า โดยใช้วัตถุดิบในประเทศ เทคโนโลยีด้านอาหารของเรา ก็อยู่ในระดับโลก เราถึงไปลงทุนในต่างประเทศได้ ฉะนั้นถือว่าภาคการเกษตรของเราเป็นภาคที่ประสบความสำเร็จ ปัจจัยคือทรัพยากรและภาคเอกชนที่เข้ามาทำให้มูลค่าเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ

อย่างที่สองซึ่งเห็นได้อย่างชัดเจน คือภาคการท่องเที่ยว เราเป็นหมายเลขอันดับหนึ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คุณภาพการท่องเที่ยวของเรามีมาตรฐานมาก ไม่แพ้ประเทศใดในภูมิภาค แม้แต่ประเทศญี่ปุ่น ก็ไม่ได้หมายความว่าเราดีที่สุด แต่เมื่อเทียบกับประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประเทศไทยยังคงมีความโดดเด่นในด้านนี้

อะไรคือปัจจัยที่ทำให้ภาคการท่องเที่ยวของไทยประสบความสำเร็จ

ข้อแรกเป็นเรื่องของนิสัยใจคอ เป็นที่รู้กันว่าคนไทยอัธยาศัยดี -toned สดใส ผู้ร่วมท่องเที่ยวต่างๆ ก็มองว่า “คนไทย” น่ารัก น่าดูดี มีมนต์เสน่ห์ ไม่เหมือนชาติอื่นๆ ที่เคยเดินทางมาเยือนมาก่อน ทั้งนี้เป็นผลมาจากการท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย เช่น วัฒนธรรม ศาสนา อาหาร ภูมิประเทศ ฯลฯ ที่ทำให้ “คนไทย” น่ารัก น่าดูดี น่าสนใจ น่าลองสัมผัสถึงความงามในแบบที่ไม่ซ้ำใคร นี่คือปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ประเทศไทยเป็นจุดหมายปลายทางที่นักท่องเที่ยวต้องการเยือน

ข้อต่อมาคือทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวของเรามีมาก มีชายหาด มีน้ำตก มีภูเขา มีแม่น้ำ มีทะเล ฯลฯ ที่สวยงามและน่าท่องเที่ยว รวมถึงมีอารยธรรมและวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เช่น อาหารไทย ดนตรีไทย สถาปัตยกรรมไทย ฯลฯ ที่นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสถึงความงามในแบบที่ไม่ซ้ำใคร

ข้อที่สามคือความมุ่งมั่นในการพัฒนาประเทศ ท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในสิ่งที่สำคัญที่สุด ไม่ใช่แค่การนำเข้าเงินต่างประเทศ แต่เป็นการสร้างอาชีวะใหม่ๆ ให้กับคนในประเทศ ให้คนได้ทำงานและมีรายได้ การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ ให้เกิดความเจริญเติบโต ให้คนได้มีงานทำ และมีรายได้ ให้คนได้มีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ข้อสุดท้ายคือที่ตั้งของเมืองไทย ซึ่งเป็นศูนย์กลางของตะวันออกไกล ทำให้เราเป็นทางผ่านของการคมนาคมขนส่ง ท่องเที่ยว ค้าขาย ฯลฯ ที่สำคัญที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

เกษตรใช้ได้ การท่องเที่ยวใช้ได้มีประเด็นใดอีกที่อาจารย์คิดว่าเราประสบความสำเร็จ

ภาคเกษตร ตอนที่ผมเพิ่งจบวิศวฯ จุฬาฯ เด็กวิศวฯ เกือบทั้งหมด ทำราชการ แต่เดี๋ยวนี้ไปถ้ามีเด็กวิศวฯ ได้เลย เกือบทั้งหมดไม่ทำราชการ หรอก ไปทำเกษตรนักกันเกือบหมด

ภาคเอกชนโตขึ้นเร็วมาก สมัยก่อน ภาคธุรกิจใหญ่ ภาคเอกชนเล็ก แต่เดียวันี้ภาคเอกชนใหญ่มากๆ แล้วคนก็พูดเสมอว่าแม่ประเทศจะมีปัญหาการเมือง แต่ที่ประเทศยังอยู่ได้ เพราะภาคเอกชน แต่เขาก็พูดว่าถ้าการเมืองไม่ดี ภาคเอกชนก็เห็นอยู่เต็มที่เหมือนกัน

ความสำเร็จของภาคเอกชนมีที่มาอย่างไร

ผมคิดว่าต้องใช้ภาษาพระ คือเมื่อมีเหตุปัจจัยพร้อม มันก็เกิดปัจจัยก็คือมันมีโอกาสทางธุรกิจ เมืองไทยเป็นเศรษฐกิจเปิด มีพื้นฐานมาจากธุรกิจของคนจีนที่เข้ามาทำอุตสาหกรรม ในภาคเอกชน จากนั้นภาคเอกชนก็ตั้งเป็นองค์กร สมาคมธนาคาร สภาอุตสาหกรรม สภาหอการค้า สภาการท่องเที่ยว มีเยอะแยะ ตอนบ้านเมืองมีปัญหา เจตองค์กรธุรกิจร่วมมือกัน เพื่อสร้างเสถียรภาพให้กับประเทศ

สมัยก่อน ภาคเอกชนต่างคนต่างอยู่ เพื่อความ隔阂ของเขามาเล็กถ้าเกิดอะไรขึ้นกับประเทศไทย เขาแค่เอาตัวรอดก็พอ แต่ตอนนี้เขาใหญ่ขึ้นถ้าประเทศไทยอะไรขึ้น เขายังไงได้รับผลกระทบไปด้วย

อะไรที่อาจารย์เห็นว่าเราทำได้ไม่ดีพอ หรือควรทำได้ดีกว่านี้

เกษตรทำได้ดีในระดับหนึ่ง แต่น่าจะทำได้ดีกว่านี้

ผมไม่เข้าใจว่าทำไม่ผลผลิตข้าวไม่เพิ่มขึ้น ตั้งแต่ผมเป็นรัฐมนตรีผลผลิตต่อไร่ไม่เพิ่มขึ้น มีแต่ขยายพื้นที่ไปเรื่อยๆ ทำนามากครั้งขึ้น แต่ผลผลิตกลับไม่เพิ่มขึ้น

อาจารย์มีคำตอบสำหรับเรื่องนี้ไหม

ผมคิดว่ากระบวนการค้าข้าวไม่สูงใจให้เกษตรกรเพิ่มผลผลิต เมื่อเกษตรกรไม่รู้สึกว่าถ้าเพิ่มผลผลิตแล้วจะได้เงินมากขึ้น เขายังไม่ทำ

ผมเป็นรัฐมนตรีเกษตรฯ สามสมัย ผมไม่เห็นว่าผลผลิตข้าวเพิ่มขึ้นเลย

ตอนนั้นอาจารย์พยาภิมุกข์หาอย่างไร

ผมพยาภิมุกข์เปลี่ยนพันธุ์ข้าว พุดแล้วเหมือนง่าย แต่พอปฏิบัติจริง นาข้าวมันไม่ได้มีแค่มีกีสิบไร่ มันมีหลายล้านไร่ กว่าผมจะเปลี่ยนพันธุ์ข้าว หมอดก็หัวหงอก และพันธุ์ข้าวก็มีเหมือนเรื่อยๆ เพราะสิ่งแวดล้อมมันเปลี่ยน

ผมคิดว่าคนที่พยาภิมุกข์เพิ่มผลผลิตให้กับเกษตรกรคือราชการ เอกชนไม่ได้สนใจว่าเกษตรกรจะเพิ่มผลผลิตได้หรือไม่ ผมคิดว่านี้เป็นเรื่องสำคัญ ถ้าเอาผลผลิตผูกกับผลประโยชน์ของพ่อค้าได้ พ่อค้าก็จะหัวใจเพิ่มผลผลิตให้กับเกษตรกร อย่างอ้อย ผมเคยถามคนที่ทำธุรกิจอ้อยว่าทำไม่ผลผลิตอ้อยจะเพิ่มขึ้น เขาบอกว่าชาวไร่อ้อยกับโรงงานมีผลประโยชน์ผูกกัน ถ้าคนปลูกอ้อย yay โรงงานก็แยกตามไปด้วย เขาเลยต้องสร้างแรงจูงใจ ให้กับชาวไร่อ้อย

จะทำอย่างไรให้วางการข้าวทำได้บ้าง

เอกชนซึ่งร่วมรายจากธุรกิจข้าว เขายังไม่สร้างแรงจูงใจให้เกษตรกร เพิ่มผลผลิต เพราะเขาไม่ได้ผลประโยชน์อะไรด้วย ถ้ามีผลผลิตเท่านี้ ฉัน ก็รับซื้อเท่านี้ แล้วยกหน้าที่เพิ่มผลผลิตให้กับภาครัฐ ซึ่งสำหรับภาครัฐ ผมเคยถามเกษตรกรจังหวัดว่า ถ้าข้าราชการกระทรวงเกษตรฯ ประท้วง หยุดงาน เกษตรกรจะเดือดร้อนไหม เกษตรจังหวัดเขายืนคิดอยู่พักหนึ่ง และก็บอกว่า ผมคิดว่าไม่เดือดร้อน

เมื่อผลผลิตไม่เพิ่มขึ้น ชาวนาเกียจยังคงยากจน

ใช่ ราคายังอื้นขึ้น แต่ราคاخ้าวไม่ขึ้น และผลผลิตเท่าเดิม

ไม่ตายวันนี้ แล้วจะไปตายวันไหน

ในกระบวนการของธุรกิจการเกษตร คนที่เสี่ยงที่สุดคือเกษตรกร เขาเสี่ยงเรื่องดินฟ้าอากาศ เดียวนาแล้ง เดียวนาท่วม เสี่ยงเรื่องราคา เพราะราคาสินค้าเกษตรในตลาดโลกมันควบคุมไม่ได้ แต่ยังเสี่ยงเรื่อง ราคากลางจัดการผลิต ปุ๋ย ยาปesticide พันธุ์พืช มันขึ้นๆ ลงๆ อุบัติลอด

ถ้าจะปฏิรูปภาคการเกษตร มีอะไรที่เราต้องทำบ้าง

นโยบายภาคการเกษตรต้องแบ่งเป็นสองส่วน ถ้ามีนโยบายเดียว จะไปไม่ rond ส่วนหนึ่งคือนโยบายด้านการเกษตรแบบยังชีพ (subsistence agriculture) มีสิบไร่ มีห้าไร่ ไร่นาสวนผสม ทฤษฎีของพระเจ้าอยู่หัว ส่วนนี้ต้องมีนโยบายอย่างหนึ่ง ส่วนนี้ต้องทำให้เข้ายู่ได้ อีกส่วนหนึ่ง ก็คือนโยบายด้านการเกษตรสมัยใหม่ (modern agriculture)

สำหรับการเกษตรสมัยใหม่ เราควรจัดการอย่างไร

รัฐก็ต้องสนับสนุนเขาเหมือนกัน จะเห็นเขาเป็นคนเอาไว้ดูแล เปรียบไม่ได้ ประชาชนทั่วไปมองพวกราชว่าเป็นพวกรุกขาดบ้าง เป็นปลาใหญ่กินปลาเล็กบ้าง แต่พวกราชเป็นกำลังหลักทางด้านเศรษฐกิจของประเทศ รัฐจึงต้องช่วยส่งเสริม ไม่เป็นขากหานามในการพัฒนาของเขาร่วมทั้งต้องส่งเสริมให้เขาร่วมกิจกรรมทางวิชาชีพและพัฒนา

อาจารย์มองภาคอุตสาหกรรมไทยอย่างไร

ผมไม่ค่อยตื่นเต้นกับภาคอุตสาหกรรม เพราะอุตสาหกรรมเมืองไทยเป็นอุตสาหกรรมที่ซื้อเทคโนโลยีเข้ามา

ทำไม่ประเทศเรามีปัญหารือเรื่องการพัฒนาหัวตกรรม គອԽວດอยู่ตรง ໃຫນ

ເພຣະນັກຮຽກໃຈໃນເມືອງໄທຍ່ໄມ່ມີແຮງຈຸງໃຈທີ່ຈະລົງທຸນໃນດ້ານກາງ
ວິຈັຍແລະພັດນາ ອີ່ຢ່າງສັນໜຸງ ເມື່ອກ່ອນມີຄຣູ້ຈັກໄໝ່ມ ເມື່ອເຖິງກັບໂຕນີ່
ນີ່ຝັກບັດນີ່ເລຍ ຖວະຕອນນີ່ໂຕນີ່ເຮີ່ມໃຊ້ສ້າຍແລ້ວ ເພຣະເຫດຸພລເດືຍວ ຄື່ອ
ກາງວິຈັຍແລະພັດນາ ສັນໜຸງທຸ່ມເທົ່າງເຮືອງກາງວິຈັຍແລະພັດນາຍ່າງມາກ ແລະ
ຮັບປາລຂອງເຂົກ໌ຂ່າຍ

ອຸດສາຫກຮມໃໝ່ງໆ ຂອງປະເທດເຮົາ ບອກພມສີວ່າກີ່ໃຫນສ້າງ
ນັວຕິດຮມທີ່ມໍເທົ່າງເຮືອງກາງວິຈັຍແລະພັດນາ ເຮົ້ອເຂົກທັນນັ້ນ ຈະມີກີ່ແຄ່
ອຸດສາຫກຮມກາງເກະຕາ ກາງທີ່ອຸດສາຫກຮມກາງເກະຕາທຳເຮືອງກາງວິຈັຍ
ແລະພັດນາຍ່ອະ ເພຣະມີບຣີ້ຫຼືພີ່ທີ່ເນັ້ນດ້ານນີ່ເປັນພິເສດ

ເມືອງໄທຍ່ໄມ່ມີອຸດສາຫກຮມທີ່ເປັນຮະຕັບໂລກ ຍກເວັນ
ອຸດສາຫກຮມອາຫານ ເຮົ້ໄປຄຶ້ງອິນໂດນີເຫັນຢີ້ນີ້ “ໄປຄຶ້ງພິລິປິນສ” ໄປຄຶ້ງຈິນ ເຮ
ສູ້ເຂົ້າໄດ້ ທີ່ທຳອ່ານຸ່າຍື່ນີ້ໄດ້ ເພຣະເຮົາມີໂຄກສາກາຍໃນປະເທດ ເຮົາມີແຮງງານ
ຮາຄາຖຸກ ແລ້ວເຮົາກີ່ແນ້ນດ້ານກາງວິຈັຍແລະພັດນາ

ຢູ່ທອດສາສຕ່ງກາງພັດນາປະເທດໃນອີກ 30 ປີຂ້າງໜ້າ ອາຈາຍີ່ຄືດວ່າ
ເຮົາຈະຕ້ອງເດີນໄປໃນທິກສາກາງໄດ້

ໂຈທີ່ໃໝ່ງໆຄື່ອງທຳອ່ານຸ່າຍື່ນີ້ໄປປະເທດໄທຍ່ຈຶ່ງຈະຮອດພັນຈາກກັບດັກ
ປະເທດຮາຍໄດ້ປານກລາງ ຊຶ່ງພມມອງວ່າໄມ່ເງ່າຍ ຄ້າຈະຮອດ ເຮົາຕ້ອງປົງປົງ
ຫລາຍອ່ານຸ່າຍື່ນີ້ໄມ່ເລີພາະດ້ານເສເຮຍຸກົງ ກາງເມືອງກີ່ຕ້ອງປົງປົງ ຄໍາກາງເມືອງ
ຍັງເປັນວັງຈອຍ່າງນີ້ ທ່າຮຍື່ດ້ານຈາ ມີກາງເລືອກຕັ້ງ ນັກກາງເມືອງໃຊ້ອໍານາຈ
ໄມ່ຂອບຮົມ ປະຊາຊນຸກເກື້ອງ ທ່າຮຍື່ດ້ານຈາ ພມໄປນອນດີກວ່າ

ເສເຮຍຸກົງຈະດີໄດ້ ກາງເມືອງຕ້ອງນີ້ ໃນເອເຊີຍ ມີປະເທດໃຫນບ້າງ
ທີ່ໜຸດຈາກກັບດັກປະເທດຮາຍໄດ້ປານກລາງ ... ຜູ້ປຸ່ນ ເກາຫລືໄດ້ ໄດ້ຫວັນ

เขามีปราภกการณ์อย่างเราใหม่ เพราะฉะนั้น เราต้องกำจัดอุปสรรคทางการเมือง

30 ปีที่ผ่านมา การเมืองไทยดีขึ้นหรือแย่ลง

ผมคิดว่าประชาชนรู้จักประชาธิปไตยมากขึ้น ปราภกการณ์ครั้งล่าสุด ทำให้ประชาชนได้เรียนรู้มาก ถ้ามองในแง่บวกนะ แต่สำหรับจิตวิญญาณประชาธิปไตยนั้นยังมีน้อย

ประชาธิปไตยเป็นแค่รูปแบบไม่ได้ อย่างฝรั่งเขามีจิตวิญญาณประชาธิปไตย วัฒนธรรมของเขามันประชาธิปไตยจริงๆ แต่ของเรายังไม่ใช่ มันยังไม่เป็นวัฒนธรรมของเรา

ประชาธิปไตยต้องมาจากจิตวิญญาณ ไม่ใช่แค่รูปแบบ ที่สหรัฐอเมริกา ถ้ามีคนรู้ว่ามีการซื้อเสียง คนซื้อกับคนขายตายทั้งคู่ แต่ที่เมืองไทย คนซื้อกับคนขายยังอยู่ได้ เพราะเรามีจิตวิญญาณประชาธิปไตย ใครทำอย่างนี้ที่อื่น เขาเอาตาย ไม่ได้ผุดได้เกิด อยู่ในสังคมไม่ได้

อะไรคือความท้าทายของเศรษฐกิจไทยในอนาคต

เมื่อก่อน เราพัฒนาประเทศโดยอาศัยทรัพยากร แต่ต่อไปต้องเปลี่ยน เพราะตอนนี้ทรัพยากรเริ่มร่อยหรอ จะพึ่งทรัพยากรอย่างเดียวไม่ได้ คุณต้องมีนวัตกรรม และภาครัฐต้องมีวิสัยทัศน์ แต่ที่ผ่านมา ภาคธุรกิจเริ่มการเมืองอย่างเดียว เข้าไม่สนใจเรื่องที่เราคุยกัน

อีกประเด็นที่สำคัญก็คือ ประเทศที่หลุดจากกับดักประเทศไทยได้ปานกลางได้ ต้องมีชนชั้นกลางเยอะ ชนชั้นกลางเป็นผู้ที่ทำให้ประเทศรอด เพราะชนชั้นกลางพอมีเงิน พอมีความรู้ พอมีสำนึกร่วมกับประเทศชาติ ทุกวันนี้ประเทศไทยมีชนชั้นกลางมากขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งเป็นสัญญาณที่ดี เพื่อแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำ ประเทศเราต้องมีชนชั้นกลางในสัดส่วนที่มากขึ้น

ผมเป็นคนคิดเยอะ อย่างเรื่องการศึกษา มีสุภาษิตโบราณบอก “ไว้ว่า ถ้าคุณจะปลูกไม้ล้มลุก ต้องใช้เวลาหนึ่งปี ถ้าจะปลูกไม้ยืนต้น ต้องใช้เวลาสิบปี” แต่ถ้าจะปลูกคน ต้องใช้เวลาห้อยปี มันเป็นกระบวนการที่ยาวมาก แต่วัญจักษ์ของคนที่มาปกคล้องมันสั้น

ญุด้านการศึกษาก็อกผมว่า ปัญหาใหญ่คือคุณภาพของครู แล้วเขามีตัวเลขที่บ่งบอกว่า ประเทศเร่งเพิ่มจำนวนครูแต่ไม่สนใจคุณภาพของครู ตอนนี้มีครูค้างอยู่ในระบบหลายแสนคน ต้องถ่ายคนพากน้ออกไปจากระบบ เพื่อคัดคนใหม่ๆ เข้ามา ผมฟังแล้วก็เห็นอยู่ นี่แค่เรื่องครูเรื่องเดียว แล้วการศึกษามันเป็นแกนของทุกอย่าง มันเป็นแกนของวัฒนธรรม แกนของวิถีชีวิตประจำวัน แกนของนวัตกรรม แกนของประสิทธิภาพ มันเป็นแกนของทั้งหมด ถ้าการศึกษาไม่ไปไหน อย่างอื่นก็ไม่ไปไหน

นอกจากเรื่องการศึกษา มีประเด็นอื่นอีกไหมครับ

การใช้และดูแลทรัพยากรธรรมชาติ ใช้ก็เปลือง ดูแลก็แย่ ป่าจะหมดประเทศอยู่แล้ว น้ำก็เน่ามากขึ้นทุกวัน อากาศก็เสียมากขึ้นทุกวัน ป่าชายเลนก็หมด ที่ร่วงไช้สตว์น้ำจะไม่มีอยู่แล้ว การใช้และดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติเป็นความล้มเหลวมาโดยตลอด

อีกเรื่องที่ล้มเหลวคือเรื่องสองมาตรฐาน ความเหลื่อมล้ำระหว่างคนในสังคม แก่ไม่หาย หลายรัฐบาลมาแล้ว

เราควรจัดการเรื่องความเหลื่อมล้ำอย่างไร

ความจริงประชาชนก็เป็นวิธีขัดความเหลื่อมล้ำอย่างหนึ่ง เพราะระบบเศรษฐกิจของเราไม่เอื้อให้ความเหลื่อมล้ำลดลง ระบบอะไรต่ออะไรของเรามันไม่เอื้อ ก็ต้องใช้ประชาชนยม ซึ่งเป็นวิธีที่ผิด แต่คุณไม่ต้องห่วง เราต้องใช้กันต่อไป เพราะระบบของเราแก้ปัญหาความ

เหลื่อมล้ำไม่ได้

กระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะของเราถูกออกแบบมาอย่างไร และเหตุใดเราจึงยังมีเรื่องให้ต้องปฏิรูปอีกมาก

แผนพัฒนาฯ ฉบับแรกของเราเน้นโครงสร้างพื้นฐาน และเพื่อให้สอดคล้อง เรายังตั้งกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ โดยรวมโครงสร้างพื้นฐาน ถนน เขื่อน สะพาน ทางหลวง ทางไปอยู่ในกระทรวงนี้ มีคุณจนเป็นรัฐมนตรี ตอนหลังก็ยุบกระทรวงพัฒนาการฯ แล้วกระจายเข้าสู่กระทรวงคมนาคมและกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

นโยบายสาธารณะที่เห็นเป็นรูปเป็นร่างคือในสมัยคอมพิวเตอร์ ระบบระดับชาติ ต่อมาก็คือสมัยพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ซึ่งเป็นยุคที่นโยบายสาธารณะเน้นในเชิงโครงสร้างมากที่สุด พลเอกเปรมถือว่าตัวเองไม่รู้เรื่องเลยพึ่งนักวิชาการ จึงเกิดการพัฒนาเชิงโครงสร้างหลายอย่าง เช่น การพัฒนาชนบท ความร่วมมือระหว่างรัฐกับเอกชน การพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกก็เกิดขึ้นในยุคนั้น

แต่หลังจากนั้น นักการเมืองเข้ามาเต็มตัว พอก็งดตอนนี้ นโยบายเชิงโครงสร้างก็หายไปเลย นักการเมืองเข้าไม่คิด เข้าคิดจะเลือกตั้งอย่างเดียว เรื่องเชิงโครงสร้างมันต้องทำกันห้าปีสิบปี เปลี่ยนพันธุ์ข้าว กห้าปีซึ่งไม่ทันใจพวกเข้า

มีคนบอกว่าเทคโนโลยีและอาจารย์คิดอย่างนั้นใหม่

ยังไม่ตาย แต่เขาไม่ใช้ และไม่ให้ความสำคัญ เพราะพวคนี้พูดมาก คิดเยอะ

อย่างให้อาจารย์เล่าถึงเหตุการณ์ตอนตั้งที่ดีอาร์ไอ

ตอนที่ผมทำงานกับพลเอกเปรม เป็นรัฐมนตรีเกษตรฯ หรือตอนที่เป็นอาจารย์อยู่ที่เอไอที (Asian Institute of Technology: AIT) ผมคิดอยู่ตลอดว่า นโยบายสาธารณะไม่ได้เกิดจากการศึกษาวิจัย แต่มันเกิดจากแรงกดดัน อย่างหลังจากเกิดน้ำท่วมใหญ่ ก็มีนโยบายบริหารจัดการน้ำตามมา ซึ่งผมคิดว่า มันไม่น่าจะถูก มันน่าจะมีสถาบันที่ทำเรื่องนี้โดยเฉพาะ อาจารย์เสนะ อุนาภูล ก็คิดเรื่องนี้ แล้วอาจารย์เสนะก็เป็นคนทำ เป็นคนยัดใส่มือพลเอกเปรมตอนไปขอความช่วยเหลือจากรัฐบาลแคนาดา อาจารย์เสนะเป็นเลขานุการของคณะกรรมการพลเอกเปรม ท่านเป็นคนร่างข้อตกลง แล้วก็ใส่ที่ดีอาร์ไอเข้าไปด้วย แล้วเงินของที่ดีอาร์ไอมันนิดเดียว เขาเก็บให้เงินมา

หลังจากนั้นอาจารย์เสนะก็มาปรึกษาผมว่า ทำอย่างไรต่อเมื่อเงินเข้ามาแล้ว จะตั้งที่ดีอาร์ไอ ผมก็นั่งคิดกับอาจารย์เสนะว่า จะตั้งอย่างไร ตอนแรกอาจารย์เสนะคิดว่า จะตั้งเป็นรัฐวิสาหกิจ แต่ผมบอกอาจารย์เสนะว่า ถ้าเป็นรัฐวิสาหกิจ ผมไม่เอา ผมไม่ร่วมด้วย เพราะผมเชื่อว่า ถ้าเป็นรัฐวิสาหกิจ เจิงแน่ๆ ไม่มีประโยชน์ แล้วเงินที่อาจารย์เสนะได้มาก็จะหายไปหมด ผมจึงเสนอให้ตั้งเป็นมูลนิธิ แล้วเอาสถาบันอยู่ภายใต้มูลนิธิ แล้วผมก็รับเป็นประธานสถาบันคนแรก

ตอนนั้นเราได้เงินจากซิดา (Canadian International Development Agency: CIDA) ประมาณ 4.5 ล้านдолลาร์แคนาดา แต่ผมคิดว่า สักวันมันต้องหมด ผมคิดว่า บริษัทที่ปรึกษาสมัยนั้นคิดค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ (overhead) ตั้งร้อยละ 200 ยังมีคนจ้างเข้าเลย ถ้าอย่างนั้น ผมก็คิดว่า เราเอา overhead บ้างดีกว่า ผมก็คิดสูตรว่า ทำอย่างไรสถาบันจะอยู่รอด

ผมเขียนกราฟแสดงเงินสด (cash flow) ติบปีล่วงหน้า แล้วดูว่า overhead ร้อยละเท่าไรถึงจะอยู่ได้ ตัวเลขก็ออกมากที่ร้อยละ 30 ซึ่งทุกวันนี้ก็ยังใช้

ตอนที่ผมทำ cash flow กับ overhead มีคนจำนวนมาก เพราะไม่มีมูลนิธิที่ไหนในประเทศไทยแบบนี้ ผมทະเตะกับยูเอชดี (United States Agency for International Development: USAID) ซึ่งให้เงินทำวิจัย เขาบอกว่าอะไรของคุณ เป็นมูลนิธิแล้วคิด overhead ผมก็ถามว่า คุณอย่างให้สถาบันอยู่ไปนานๆ ไหม จะได้ไม่ต้องคิด overhead เขา ก็ไม่รู้ว่าจะ เกียงผมอย่างไร

ระบบ overhead เกิดขึ้นเพื่อให้สถาบันอยู่รอด ซึ่งผมก็ตีใจ ที่พิมพ์เขียวที่ผมเขียน ทำให้สถาบันอยู่มาได้ถึง 30 ปี

หลังจากตั้งที่ดีอาร์ไอแล้ว อาจารย์ระดมชุมพลอย่างไร

ผมไปพบอาจารย์อัมมาร สยามวาลา ที่วิชิตัน อาจารย์เสนอ กีไปด้วย และอาจารย์อัมมารก็ตัดสินใจกลับไทย อาจารย์อัมมารอย่างกลับ นานแล้ว แต่ไม่มีที่ที่เหมาะสมกับนิสัยและความตั้งใจของท่าน อาจารย์ อัมมารมองว่าที่ดีอาร์ไอมันเข้ากับท่าน ท่านก็เลยเข้ามาเป็นนักวิจัยคนแรก

ส่วนอาจารย์วีรพงษ์ รามากูร ตอนนั้นเป็นคนเดียวคนเดียว เศรษฐศาสตร์ จุฬาฯ พอดีอาร์ไอตั้งขึ้น อาจารย์วีรพงษ์ก็ไปตามอาจารย์ วทัญญู ณ คลาง ประธานคณะที่ปรึกษาของนายกฯ เปรม ว่าผมไปอยู่กับ อาจารย์อันติดกัน อาจารย์วทัญญูก็เห็นด้วย อาจารย์วีรพงษ์ก็เลยออก จากจุฬาฯ มาอยู่กับผม จากนั้นาอาจารย์ฉลองกพ สุสังกรกาญจน์ ก็มาเป็น ลูกน้องของอาจารย์วีรพงษ์

กรณีอาจารย์ฉลองภพนีติกา คุณพ่อของอาจารย์ฉลองภพเป็น
หมอ เป็นประธานสภាលหอการค้าในสมัยนั้น ซึ่งหลังจากมีคณะกรรมการ
ร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ (กรอ.) ที่ตั้งขึ้น
ในสมัยพลเอกเปรม โดยอาจารย์เสนาะเป็นผู้เสนอ ประธานสภាលหอการค้า
ก็เป็นกรรมการด้วย ผลเองก็เป็นกรรมการ กรอ. ในฐานะที่ปรึกษานายกฯ
คุณพ่อของอาจารย์ฉลองภพนั่งอยู่ข้างๆ ขณะ กิจกรรมนั้นว่าที่ดีอาร์ไอมันคือ
อะไร ลูกผมบอกว่าจะมาทำงานที่นี่ ผมจำได้ว่าผมพูดกับท่านว่า ถ้าลูก
คุณหมอมารามาทำงานนะ รายได้จะไม่สูงมาก แต่ผมยืนยันว่าอยู่ที่นี่จะมี
ชื่อเสียง แล้วผมแม่นไหม

แต่ลูกคนที่เข้ามาที่ดีอาร์ไอมีความเป็นสถาบันโดยตัวของตัวเอง
อาจารย์อัมมารก็มีความเป็นสถาบันโดยตัวของอาจารย์อัมมารเอง อาจารย์
วีรพงษ์ก็มีความเป็นสถาบันโดยตัวของอาจารย์วีรพงษ์เอง มีลูกศิษย์
ลูกหา มีคนนับถือเยอะ ทุกคนมีความเป็นสถาบัน จึงทำให้มีคนอื่นๆ
ติดตามมา อาจารย์โพจิตร เอื้อทวีกุล ก็ตามมา อาจารย์ทินพันธุ์ นาคะตะ
กิตามมา อาจารย์โโนสิต บ้านเปี้ยมรังษี ซึ่งตอนนั้นอยู่ที่สภาพัฒน์ ก็เข้า
มาช่วย

ที่เป็นพิมพ์เขียวอีกอย่างก็คือ ที่ดีอาร์ไอต้องมีวันพิเศษ นั่นคือ
งานสัมมนาวิชาการประจำปี เป็นวันที่ที่ดีอาร์ไอเปิดตัวประจำปี และเอา
ความรู้มาอภิปรายในวันนั้น ปีแรกที่เราทำ ผู้ร่วมมาเก็บครึ่ง อาจารย์
วีรพงษ์ขึ้นเวทีเป็นหนอดูเศรษฐกิจ สมัยก่อนไม่มีโทรศัพย์กรณีเศรษฐกิจ
ที่ดีอาร์ไอทำเป็นคนแรก โดยอาจารย์วีรพงษ์ ตอนนั้นคนรอฟังอาจารย์
วีรพงษ์กันเยอะเลย เขาอยากรู้ว่าที่ดีอาร์ไอจะพูดว่าอย่างไร

ในฐานะที่อาจารย์มีส่วนสร้างทีดีอาร์ไอลามกับเมื่อ อาจารย์ประเมิน บทบาทในรอบ 30 ปีของทีดีอาร์ไอยอย่างไร

ผมดีใจนะที่พิมพ์เขียวของผมหลายอย่างทำงานได้ดี เช่น overhead งานสัมมนาวิชาการประจำปี การเอกสารที่มีความเป็นสถาบันมาอยู่ร่วมกัน และอีกสิ่งหนึ่งก็คือความเป็นอิสระ ถึงแม้ทุกวันนี้หลายอย่างจะเปลี่ยนไป แต่รากฐานของมันยังไม่เปลี่ยน ซึ่งผมก็ฝ่าดูมันด้วยความชื่นชม

30 ปีที่ผ่านมา งานของทีดีอาร์ไอลส่งผลต่อการกำหนดนโยบาย สาธารณะของประเทศอย่างไร

ในช่วงแรกมีผลมาก เพราะคนของเราเป็นสถาบันโดยตัวของเขามอง ซึ่งเมื่อคนพากนิมาร่วมตัวกัน พลังมันก็จะขยาย อีกอย่างคืออาจารย์เสนาะ ซึ่งเป็นเลขาธิการสภาพัฒน์ มาบังเป็นประธานมูลนิธิ และที่สำคัญที่สุดคือพลเอกเปรม ในช่วงนั้น นักวิชาการของทีดีอาร์ไอลเป็นที่ปรึกษาของพลเอกเปรมหกคน มันจึงต่อสายตรงกับรัฐบาล เพราะฉะนั้นนโยบายสาธารณะของรัฐบาลมาจากสมองของทีดีอาร์ไอลเป็นส่วนใหญ่ แต่ตอนนี้มันไม่เหมือนเดิมแล้ว

เมื่อก่อน ทีดีอาร์ไอลเชื่อมโยงกับรัฐบาลโดยตรง แต่ทุกวันนี้ไม่ใช่แล้ว ตอนนี้เมื่อทีดีอาร์ไอลทำงานวิจัยดี ๆ ได้ข้อมูลดี ๆ ทีดีอาร์ไอลการทำอย่างไร

อย่างแรกคือเราต้องรักษาความเป็นอิสระเท่าชีวิต แต่เรื่องความเป็นกลาง ทุกคนก็เห็นด้วยว่าทีดีอาร์ไอลจำเป็นต้องเป็นกลางทางความ

คิด ความคิดจะเป็นกลางได้อย่างไร ความคิดมันเกิดขึ้นจากการไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อน จากระเบียบวิธีวิจัยที่ถูกต้อง จากการเก็บข้อมูลที่ถูกต้อง ก็เกิดเป็นความคิด เป็นข้อสรุปอ่อนมา แต่ถ้ามีคนเชื่อความคิดนั้นยะเย้อ มันก็เกิดผลได้ผลเสียตามมา นี้เป็นปัญหาของทีดีอาร์ไอมาโดยตลอด ความคิดของเราเป็นประโยชน์กับใคร เขาก็ชอบ ความคิดของเราไปขัดผลประโยชน์ของใคร เขาก็ต่อ ก็โคนเป็นประจำ เดียวนี่ก็ยังโคน และ ก็คงโคนต่อไป แต่ถ้ายังอยากรู้ว่าอย่างนี้ ก็ต้องโคนอย่างนี้ ที่มันสำคัญจริงๆ คืออย่าให้คำกล่าวหาของเขามีจริง ว่าเราไปฝักใฝ่การเมือง

ถ้าความคิดของเรา การเก็บข้อมูลของเรา ระเบียบวิธีวิจัยของเรา และบทสรุปที่ไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนของเราเป็นประโยชน์ต่อใคร หรือคัดค้านใคร เราก็ช่วยไม่ได้ แต่อย่าให้คำกล่าวหาของเขามีความจริง คุณเห็นต่างจากเขาได้ แต่จะไปต่อต้านเขาก็ไม่ถูก เราไม่ได้กราดเขา แต่เพื่อไขข้อมูลของเรา ระเบียบวิธีวิจัยของเรา การวิเคราะห์ของเรา และ ความคิดของเรา มันไม่ตรงกับเขา เราก็ช่วยไม่ได้

เราเป็นสถาบันอิสระ เรากำเน้นความคิดของเรา แล้ว ประชาชนก็ตัดสินใจ แต่เคราะห์หาม Yam Rairy คนมาเชื่อเรามาก คนที่เสียประโยชน์ก็มากราดเรา ทีดีอาร์ไอจะถูกนักการเมืองปิดหลายครั้งแล้ว แต่ปิดไม่ได้ เพราะเราเป็นมูลนิธิ ถ้าเป็นรัฐวิสาหกิจก็เรียบร้อยไปนานแล้ว

ถ้าทีดีอาร์ไอเป็นคน อาจารย์มองว่าทีดีอาร์ไอเป็นคนอย่างไร

นิบุคลิกอิสระ เป็นคนที่ไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อน และเห็นแก่ประเทศชาติ

มีอะไรที่ไม่น่ารักบ้าง

ผมเป็นห่วงอย่างเดียว คือการแสดงความคิดเห็นกับการเป็นนักรณรงค์ มันไม่เหมือนกัน ผมอยากให้เราแสดงความคิดเห็นมากกว่า การรณรงค์ ที่ดีอาร์ไอไม่ควรทำงานรณรงค์ เราไม่ใช้อิอนีโอ แต่หลายครั้ง เราเนี่ยดๆ ไปทางรณรงค์

คนที่ดีอาร์ไอเข้าไปรับตำแหน่งทางการเมือง เช่น สมาชิกสภาปฏิรูป
ได้หรือไม่

สำหรับผมนะ ไม่ได้ไม่ใช่หน้าที่ของเรา แล้วเราก็ไม่ใหญ่พอที่จะทำ
เราสร้างคุณค่าของเราย่างนี้ดีกว่า แบบเล็กๆ ซึ่งตรงต่อวิชาการ เห็นแก่
ประเทศชาติ มีความเป็นอิสระ แล้วคนจะเห็นคุณค่าของเรางง การเป็น
ผู้นำเดินบนถนนต่อต้านอะไรสักอย่าง ให้คนอื่นทำแทน ไม่ใช่หน้าที่
ของเรา ผมคิดว่าถ้าทำอย่างนี้ เราอาจจะยืนอยู่ได้ แล้วคนจะเคารพ คนจะ
คงพังว่าที่ดีอาร์ไอจะพูดว่าอย่างไร ถึงเขาจะไม่เชื่อเราทั้งหมด แต่เขา
จะฟังเรา เพราะเราซื้อตรง เราไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อน เราไม่ติดปัญญา
แต่ถ้าเราไม่เป็นอิสระ เราไม่ผลประโยชน์ทับซ้อน เป็นพวนนักรณรงค์
วันหลังเขาก็ไม่ฟังเรา ผมอยากให้คนฟังเราไปเรื่อยๆ แม่เราจะไม่ใหญ่โต

สุดท้าย ผมขอฝากไว้สำหรับคนที่ดีอาร์ไอ

Strength มีสองอย่าง คือชื่อเสียงและบุคลากร

Weakness เป็นมานานแล้ว และจะเป็นต่อไป คือสถานะทางการ
เงิน ความที่เราตรง เป็นอิสระ ไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อน เราตอบสนอง
ลูกค้าไม่ได้ทุกอย่างตามที่เข้าต้องการ แต่เราต้องรักษาคุณค่าของเราไว้

Opportunity มีเยื่อมากร เปราะนนโยบายสาธารณะมันไม่มีที่สิ้นสุด มัน beyond imagination แต่เราต้องเลือกว่าเราจะทำเรื่องอะไร

Threat ที่ผมเห็นคือการเมือง เรารักษาสมดุลมาได้ 30 ปี แต่จะโടคลีนไปได้อีกี่ปี ยิ่งช่วงหลัง โจทย์การเมืองยิ่งยาก เราต้องยืนให้มั่นคงให้ได้ อีกเรื่องคือบุคลากร ซึ่งเป็นทั้งจุดแข็งและอุปสรรค ยุคนี้เป็นยุคผลัดใบ คนรุ่นใหม่ต้องโตตามให้ทัน ถ้าไม่ทัน จุดแข็งจะกลายเป็นอุปสรรค

คนที่มารอยู่ที่ดีอาร์ไอไม่เหมือนคนที่อยู่มหาวิทยาลัย คนที่อยู่มหาวิทยาลัยเข้าทำงานหากิน เป็นอาจารย์ แต่ที่นี่มันมีคุณค่า มันมีความชอบและวิญญาณของประเด็นนโยบายสาธารณะเข้ามาเกี่ยวข้อง มันมีความภาคภูมิใจ มันเปลี่ยนเป็นเงินไม่ได้ แต่มันเป็นคุณค่าทั้งนั้น

เพราะฉะนั้น ถ้าเงินมันพอเพียง ไม่ถึงขนาดอยู่ไม่ได้ ผมคิดว่า ยังหาคนดีได้ ถ้าเรารักษาความดีไว้ สถานที่ดีมันดึงดูดคนดี สถานที่เลว มันก็ดึงดูดคนเลว คนที่มาทำงานกับผมช่วงแรก เพราคนดีมันดึงดูดคนดี ถ้าผมกับอาจารย์เสนาะเป็นคนเชิงซวย อาจารย์วีรพงษ์ อาจารย์อัมมาร จะมาทำงานด้วยหรือเปล่า หลักของทีดีอาร์ไอ เราต้องรักษาเอาไว้ เพื่อดึงดูดคนดีเข้ามา

สำหรับคนที่อยากได้เงินมากๆ ก็ช่วยไม่ได้ แต่ผมเชื่อว่ามีคน จำกพวกหนึ่งที่ตั้งใจจะทำเรื่องนโยบายสาธารณะ หรืออยากใช้ชีวิตที่เป็นอิสระ พอมีพอกิน

คนดีๆ ยังมี ยกเว้นว่าคุณค่าของเราลดน้อยถอยลง ซึ่งถ้าเป็นแบบนั้น เรายังไงให้ได้

สัมภาษณ์: 18 มิถุนายน 2557

ไฟจิตติ เว็ปหุ่น

อดีตครุยบตรีประจำสำนักนายกรัฐบุตร
อดีตครุยบตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม
อดีตประธานสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย คบที่สอง

ปัญหาสำคัญของประเทศไทยในความเห็นของอาจารย์คีอิยะไร

เราพิจารณาปัญหาได้ในสองระดับ คือระดับพื้นผิวและระดับ มูลฐาน การพัฒนาประเทศไทยใน 30 ปีที่ผ่านมา มีปัญหาเบื้องต้น ไม่ได้ เพราะอะไร เพราะการวิเคราะห์วิจัยของเรานำมาทำเฉพาะในระดับพื้นผิว หมายความว่า มองไปรอบตัวมีแต่ปัญหา จนอย่ารู้ว่าแต่สิบปีแล้ว ผู้คนติดว่า 20 ปีก็แก้ไม่หมด มันเยอะเหลือเกิน

ถามว่าแล้วแบบนี้จะทำอย่างไร ก็ตอบว่าต้องจัดอันดับความ สำคัญ ถ้าเราพิจารณาเฉพาะในระดับพื้นผิว เราจะไม่มีทางเดินต่อไปได้ นี่คือสิ่งที่กำลังเกิดขึ้น และนำเป็นห่วงมาก เพราะทุกคนประณามาดี ทุกคน อยากรู้ว่าทำสิ่งที่ตัวเองคิดว่าสำคัญ แต่เสร็จแล้วก็ทะเลกัน ไม่ใช่ทะเล กันเรื่องอะไรสำคัญหรือไม่สำคัญนะ ทะเลกันว่าคุณเห็นว่าของคุณสำคัญ กว่าของผม เรื่องของผมสำคัญที่สุดในจักรวาล แล้วคุณไม่ทำ คุณจะทำ เรื่องของคุณซึ่งเป็นเรื่องของระพี ทุกครั้งที่จะปฏิรูป ก็จะเกิดปัญหานี้ แล้วก็

ตกลงกันไม่ได้ เพราะฉะนั้น ถ้าคิดจะแก้ปัญหาของบ้านเมืองจริงๆ ขอให้ ก้าวล่วงจากปัญหาพื้นผิวไปสู่ปัญหาลึกฐาน

ตามว่าปัญหาลึกฐานของสังคมไทยคืออะไร ปัญหาลึกฐานของการพัฒนาประเทศไทยคืออะไร คำตอบของผมก็มีอยู่ประการเดียว คือ การขาดจริยธรรมในทุกระดับของสังคม

คำว่าจริยธรรมแปลว่าอะไร แปลว่าการที่คุณรู้ว่าในตำแหน่งหน้าที่การงานของคุณ ในสถานะทางสังคมของคุณ มีอะไรที่พึงกระทำ มีอะไรที่ไม่พึงกระทำ ถ้าคุณไม่รู้สองข้อนี้ คุณมีปัญหาแน่นอน ซึ่งเรื่องนี้ไม่ใช่เฉพาะผู้นำ ทุกคนในสังคม หรืออย่างน้อยที่สุดคนส่วนใหญ่ในสังคม ต้องรู้เรื่องนี้ คนภาคราชนิยมต้องมีจริยธรรม คนขับแท็กซี่ก็ต้องมีจริยธรรม นายกรัฐมนตรีก็ต้องมีจริยธรรม

แน่นอน จริยธรรมของนายกฯ สำคัญกว่าจริยธรรมของคนภาคราชนิยม จะอยู่ได้ คนทุกระดับจะต้องรู้ว่าควรทำอะไร ไม่ควรทำอะไร ถ้าคุณเป็นคนภาคราชนิยม แล้วไม่รู้ว่าควรทำอะไร คุณเขี้ยวจี๊ด คุณก็ภาคราชนิยยะลงท่อน้ำ ในที่สุดน้ำก็ท่วม แต่ถ้าคุณเป็นนายกฯ แล้วคุณเอาอำนาจไปโงกินบ้านเมือง ทำความเสียหายให้บ้านเมืองทุกวัน นั้นคือความหายนะ

คนส่วนใหญ่ในสังคมต้องรู้ว่าในฐานะคนไทย ในฐานะคนภาคราชนิยม นายกรัฐมนตรี เราต้องทำอะไร เราต้องไม่ทำอะไร ถ้าคุณไม่รู้ว่าต้องทำหรือต้องไม่ทำอะไร คุณกล่อมใจแหนenor เพระเมื่อคุณไม่รู้ว่า คุณควรทำอะไร คุณไม่ควรทำอะไร คุณก็ทำในสิ่งที่คุณคิดว่ามันสะตาก สบาย คุณก็ทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์กับตัวคุณเอง นี่คือสิ่งที่กำลังทำลายสังคมไทย

เมื่อไม่นานมานี้มีการสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาเรื่อง คอร์รัปชัน ผลออกมากว่าร้อยละ 60 ยอมรับได้ ถ้าได้ประโยชน์ด้วยเรื่องนี้น่ากลัวมาก เพราะนักศึกษาเป็นคนที่เราหวังว่าจะมีคุณธรรม ยังมี

อุดมการณ์ ยังมีจิริยธรรม ยังไม่ถูกทำให้แปดเปื้อนโดยสังคม เห็นอน ผ้าขาวสะอาด แต่คนพากันน้อมกว่าถ้าได้ประโยชน์ คุณจะทำอย่างไรกับ บ้านเมืองก็ได้ และนี่ก็เป็นความจริง มีรัฐบาลไหนในโลกที่ปูยื่นบ้านเมือง แต่เลือกตั้งที่ไร้ชันจะทุกที่ เพราะคนยอมรับได้ คนยอมรับได้ เพราะอะไร เพราะเข้าได้ประโยชน์ด้วย

ในสภาพการณ์อย่างนี้ คุณทำอะไร มันก็เน่า คุณทำอะไร มัน ก็ล่มจม เพราะอะไร เพราะคุณไม่รู้ดีรู้ชัว คุณก็รับเอาผลประโยชน์แล้ว ในหัวใจ คุณก็รับเอาความชัวไว้ในหัวใจ ว่านี่คือส่วนะ นี่คือที่พึ่ง อะไร ที่ได้ประโยชน์ เอาทั้งหมด แล้วสังคมจะอยู่ได้อย่างไร เพราะฉะนั้น ถ้าคุณ ไม่ปฏิรูปเรื่องจริยธรรม คุณไม่มีทางรอด คุณล่มจมแน่นอน

อาจารย์คิดว่าปัญหาภูมิลฐานที่สำคัญคือเรื่องจริยธรรมและคอร์รัปชั่น

คอร์รัปชั่นเป็นส่วนหนึ่ง ปัญหาของสังคมไทยก็คือการขาด จริยธรรมในทุกระดับ เอาความชัวไว้ในหัวใจเป็นส่วนะ นั่นแหล่ะคือ ปัญหาที่แท้จริง

ทำไมถึงเป็นอย่างนี้ มันเป็นอย่างนี้ก็เพราะผู้นำ ผู้รัฐ องค์กรอิสรภาพ องค์กรประชาชน องค์กรวิชาชีพ ปล่อยให้มันเป็นไปโดยไม่ทำอะไรเลย ที่นำเสียดายที่สุดก็คือศักยภาพของทีเด้อาร์ไอ เรามีศักยภาพมหาศาล ผสมไม่เคยเห็นที่รวมของคนที่มีคุณภาพมากขนาดนี้ แต่ขอใช้คำไม่สุภาพ หน่อยนะ เราภัยควรดีเกินไป

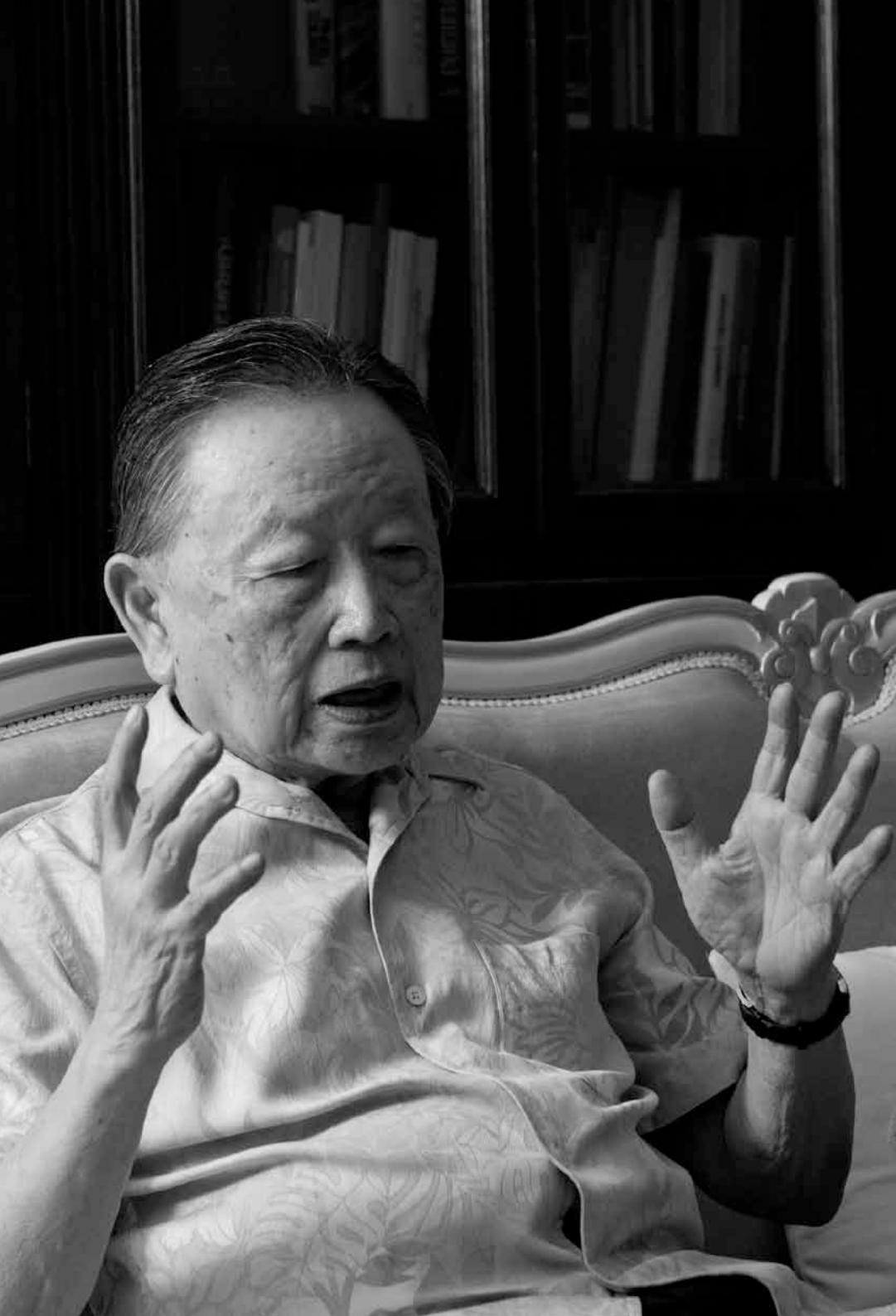
อีกเรื่องหนึ่งซึ่งอาจจะรุนแรงกว่า เป็นปัญหาทั้งในระดับชาติและ ระดับโลก ก็คือการขาดจริยธรรมแห่งความยั่งยืน เรื่องนี้ไม่เฉพาะคนไทย แต่คุณทั้งโลกเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เราปล่อยให้โลกาภิวัตน์ครอบงำ คนไทยจนหมดสิ้น ความเป็นเมืองพุทธ ความเป็นประเทศที่มีอารยธรรม

ตะวันออก เรายิ่งไปหมด แล้วเราก็เอาหลักของสังคมตะวันตกมาใช้เต็มตัว สังคมตะวันตกในเวลาаницั้งอยู่บนพื้นฐานของอะไร สังคมตะวันตก ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความโลกแบบไม่มีขีดจำกัด ถ้าม่วงแล้วมันชั่วร้าย อย่างไร ก็ อดัม สมิธ (Adam Smith) บอกแล้วไม่ใช่หรือว่าทุกคนจะลอง และมือที่มองไม่เห็นจะจัดระเบียบให้เราเอง แต่คนที่คิดเรื่องนี้ไม่ใช่ อดัม สมิธ คนที่คิดเรื่องนี้คือ อดัม เฟอร์กูสัน (Adam Ferguson) ประชญ์ชาว สกอต รุ่นพี่ของ อดัม สมิธ เขาเขามาใช้กับการเมืองการปกครอง เขาบอก ว่ามนุษย์ในทุกสังคมต้องพยายามหาทางควบคุมการหาประโยชน์ได้ด้วย ของคนในสังคม เนื่องจากทุกคนเห็นแก่ตัว ทุกคนพยายามเอาประโยชน์ เข้าตัวให้มากที่สุด ถ้าอยู่คนเดียวในถ้ำก็ไม่เป็นไร แต่ถ้าอยู่ร่วมกันหลาย คน ทุกคนก็ยังกัน มันต้องมีวิธีที่จะทำให้ทุกคนอยู่ในขอบเขต

หลายพันปีมาแล้ว ตั้งแต่เราริ่มมีการบันทึกเรื่องราว ทุกรอบ ต่างก็หาทางจำกัดขอบเขตของความเห็นแก่ตัว ถ้าม่วงควบคุมอย่างไร ก็ต้องใช้อำนาจ อำนาจอย่างเบาหรืออำนาจอย่างหนักก็แล้วแต่ ท้ายที่สุด แล้ว ถ้าคุณเห็นแก่ตัวเกินไป คุณก็อยู่ในสังคมไม่ได้ เขาถูกนำไปทุบทหัว มันก็เป็นอย่างนี้เรื่อยมา

จนมาถึงยุคปัจจุบัน มีความคิดอ่านเกิดขึ้นว่า การทำอะไรก็ตาม มันไม่ได้ผลตรงตามที่เราตั้งใจทุกเรื่อง หรือทุกกฎข้อของการได้ผลที่ไม่ตั้งใจ ซึ่งบอกว่าแทนที่จะไปจำกัดไม่ให้มีservicewap เพื่อจะได้ไม่เห็นแก่ตัวมาก เกินไป ยังมีอีกวิธีหนึ่ง คือปล่อยให้ทุกคนมีservicewap และเนื่องจากทุกคน ก็ต้องการอย่างนั้น แต่ทำไม่ได้ เพราะคนอื่นเขาจะขัด ก็ปล่อยให้แข่งขัน โดยเสรีสิ ใครแข่งขันชนะก็เอาไป นี่คือทุกกฎข้อของการได้ผลที่ไม่ตั้งใจ ถ้าไม่มีกฎข้อนี้ ก็จะไม่มี อดัม สมิธ จะไม่มี *The Wealth of Nations* และ จะไม่มีเศรษฐกิจทุนนิยม

คาร์ล マルกซ์ (Karl Marx) บอกว่าทุนนิยมอยู่ไม่ได้ เพราะความ

ขัดแย้งภายในของระบบทุนนิยม แต่ปัญหาแท้จริงร้ายแรงกว่านั้น เมื่อ 22 ปีก่อน นักวิทยาศาสตร์ชั้นนำของโลก 1,600 คน รวมทั้งหนึ่งร้อยกว่า คนที่ได้รับรางวัลโนเบลจาก 77 ประเทศ ออกแถลงการณ์เดือนมันสุษยชาติ ว่ามนุษย์กำลังทำลายฐานรากของการดำรงอยู่ของตัวเอง เพราะเรากำลังช่วยกันทำลายดาวเคราะห์ดวงนี้จนอยู่บั้น ที่นี่ถ้าโลกย่อยบั้น ไม่สามารถฟื้นคืนมาได้ มันก็ไม่สามารถรองรับชีวิต สิ่งที่เราทำอยู่ในเวลานี้ไม่ได้ทำลายแค่ชีวิตของมนุษย์ แต่มันทำลายทุกชีวิตที่โชคดายต้องมาอยู่ร่วมโลกกับเรา เมื่อยี่สิบกว่าปีก่อนเราเดือนไว้แล้ว

แต่ค่าตอบของนักเศรษฐศาสตร์ทั้งหลายคือไม่ต้องเป็นห่วงหน้าที่ของเราก็อรักษาเสถียรภาพระยะสั้น สำหรับเสถียรภาพระยะยาวระบบจะดูแลตัวมันเอง โดยใช้ราคาเป็นเครื่องมือหลัก ซึ่งจะนำไปสู่การทัดแทน อะไรที่ขาดแคลน ราคามันก็แพง เรายังเข้าของที่ถูกกว่ามากทัดแทน และความเจริญทางด้านเทคโนโลยีจะทำให้เราสามารถทัดแทนได้ตลอดไป เพราะฉะนั้นไม่ต้องเป็นห่วง ระบบมันดูแลตัวมันเองได้

แต่ในเวลานี้ ผู้รู้จำนวนมากขึ้นทุกที่ โดยเฉพาะในยุโรป เขาไม่ได้พูดกันเรื่อง growth เขายังกันเรื่อง degrowth ถ้าคุณหวังจะอยู่รอด คุณต้องบริโภคน้อยลง ในเวลานี้ ถ้าคุณบริโภคอย่างนี้ มันล้มจม

เศรษฐกิจโลกโดยขนาดนี้ เราอาจไม่อยู่แล้ว เพราะอะไร เพราะเราใช้ทรัพยากรธรรมชาติเกินกว่าที่เรามีอยู่ไปแล้วครึ่งเท่าตัว หรือเท่ากับเราใช้โลกไปแล้ว 1.5 ใน องค์การสหประชาชาติประมาณการว่าภายใน 25-30 ปี เราจะต้องใช้ทรัพยากรของโลก 2 ใน และภายใน 50 ปี เราจะต้องใช้ทรัพยากรของโลก 2.8 ใน สามว่าคุณจะไปหาโลกมาจากไหนอีกในสองปีให้เราถูกเล่น มันไม่มีทาง และเทคโนโลยีก็แก้ปัญหานี้ไม่ได้ เพราะปัญหาที่แท้จริงไม่ใช่เราผลิตเกินตัว ปัญหาที่แท้จริงคือเราบริโภคเกินตัว

การบริโภคไม่ใช่ปัญหาเทคโนโลยี การบริโภคเป็นปัญหาค่า尼ยม คุณจะแก้ปัญหาค่า尼ยม คุณจะต้องแก้ที่จริยธรรม จริยธรรมอะไร ก็คือ จริยธรรมแห่งความยั่งยืนนั่นเอง

ทุกอย่างมันโยงกันหมดใช่ไหมครับ

ทุกอย่างมันโยงกันหมด แม้แต่พวกรักษาที่ Madison Avenue ยังบอกว่าแทนที่เราจะใช้เงินประมาณหนึ่งล้านล้านдолลาร์สหรัฐ ต่อปีเพื่อโฆษณาสินค้า เพื่อบอกคุณว่าต้องบริโภคมากขึ้น มากขึ้น มากขึ้น ถ้าคุณจะมีความสุข คุณต้องบริโภคมากขึ้น เราเอาหนึ่งล้านล้านдолลาร์ สหรัฐมาส่งเสริมให้คนบริโภคเพื่อความยั่งยืนดีไหม หยุดขายสินค้า แต่จะหันมาขายความยั่งยืน เพราะนี่คือทางรอดของโลกและของมนุษย์

พระองค์นั้น ปัญหาของเมืองไทย ในระดับชาติ ก็คือการขาด จริยธรรม ส่วนในระดับโลก ก็คือการขาดจริยธรรมด้านความยั่งยืน เราミニ ปัญหาทั้งสองระดับ

ตามว่า 30 ปีที่ผ่านมา ที่ดีอาร์ไอทำอะไรได้บ้าง ตอนที่ผมเป็นประธานสถาบัน ก็พยายามบอกคนอื่นว่าเรานี้สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนา ประเทศไทย ไม่ได้ซื้อสถาบันเศรษฐศาสตร์เพื่อการพัฒนา เศรษฐศาสตร์ ก็ตี ก็ทำไป แต่คุณอย่าหยุดแค่นั้น มันไม่พอ คุณต้องไปหาคนที่เก่งทาง ด้านคุณธรรม จริยธรรม ความอยู่รอด ซึ่งมี คุณต้องไปหา คุณอย่าอ้าง ว่าฉันไม่ทำ เพราะฉันไม่มีความชำนาญพิเศษในเรื่องเหล่านี้ ฉันเก่งทาง เศรษฐศาสตร์ ฉันก็จะทำเรื่องเศรษฐศาสตร์เท่านั้น

ตอนนี้อาจารย์ชวนไครเข้ามาช่วยทำงานบ้าง

หมื่นราชวงศ์คุณ รพีพัฒน์ และคุณสงค์ กระจั่งเนตร แต่ พอมลาออก ก็เกิดความเปลี่ยนแปลงตามมา

อย่างไรก็ตาม ที่พูดทั้งหมดนี้ ไม่ได้ทำให้ครอทั้งสิ้น มันเป็นเรื่องของความทะนง顿 ในแวดวงสังคมศาสตร์ นักเศรษฐศาสตร์ถือว่าตัวเองเก่ง ตัวเองเยี่ยม เพราะจะนั่นคนอื่นอย่ามาบุ่ง ฉันเก่งเรื่องนี้ ฉันจะทำเรื่องนี้

ระบบการศึกษาเข้ามาช่วยแก้ปัญหารেื่องต่าง ๆ ข้างต้นได้หรือไม่

คนที่ทำเรื่องการศึกษา จะต้องเข้าใจปัญหาที่แท้จริงเกี่ยวกับการศึกษา 50 ปีที่ผ่านมา เราปฏิรูปการศึกษามากครั้งกี่หน ยิ่งปฏิรูปเท่าไร ยิ่งแล้วลงเท่านั้น

ในใบเบิลบอกว่า ตอนที่พระเจ้าสร้างโลก พระเจ้าบอกว่า “Let there be light; and there was light.” คือพระเจ้าประการศิริว่าจะมีแสงสว่าง ก็มีแสงสว่างเกิดขึ้น ความมืดหายไป แต่นักการศึกษาไทยบอกว่า “Let there be light; and the darkness was greater than ever before.” คือความมืดมันยิ่งมืดกว่าเดิม เพราะอะไร ปัญหามันเริ่มมาจากกรุงรัตนโกสินทร์ ที่นิเวศวัชร์ เราต้องยอมรับว่ามันไม่ใช่ต้องเก่งเป็นพิเศษถึงจะเรียนได้ ครอท์เรียนได้ เพราะจะนั่นพากเกรด 2.00 หรือใกล้เคียง ก็รับหมด

คุณเริ่มจากวัตถุจิบที่เลวที่สุดที่จะหาได้ ถูกใหม่ ตะบันกันอยู่อย่างนี้ ผลผลิตออกมาก เพิ่มขึ้น เพิ่มขึ้น เพิ่มขึ้น มีแต่คนที่รู้วิธีสอน แต่ไม่รู้ชาติที่ตัวเองสอน ผุดตั้งข้อสังเกตด้วยว่า ที่บอกว่ารู้วิธีสอน ผุดไม่เชื่อ เพราะถ้าเชื่อ เขาจะไม่ปฏิรูปกันอย่างนี้ เราปฏิรูปกันอย่างไร กระโปรดสั้น กระโปรดยาว เดี่ยว基กระชาญอำนาจ เดี่ยว基 child-centered learning เดี่ยว基 whole-school approach ก็ว่ากันไปเรื่อยๆ ที่ร้ายที่สุดคือการศึกษาไม่ยอมรับว่าปัญหาการศึกษาของเมืองไทยคือการที่ครุ待อยคุณภาพในเมืองไม่ยอมรับเรื่องนี้ เวลาจะแก้ไขไปแก้กันที่ระบบ เพราะบุคลากรดีอยู่

แล้ว ปัญหาดังอยู่ที่ระบบ เรายังแก้ระบบ ก็แก้ระบบจนไม่รู้จะแก้อย่างไร ตัวอย่างที่ดีของปัญหาพื้นฐานของการศึกษาของไทย ก็คือการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ กว่าจะจบมัธยมปลาย เด็กของเรารู้สึกภาษาอังกฤษมาแล้วไม่น้อยกว่า 12 ปี แต่ภาษาใช้ไม่ได้ มันจะใช้ได้ด้อยกว่าในเมื่อครูผู้สอนก็ไม่รู้ภาษาอังกฤษ อย่างว่าแต่ 12 ปีเลย ต่อให้ตะบันเรียนกัน 120 ปี มันก็ยังไม่ได้อยู่ดี นี่ไม่เฉพาะภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ก็คือภาษา วิทยาศาสตร์ก็คือภาษา ถ้าครูไม่รู้ภาษาเสียแล้ว นอกจากจะสอนให้เด็กรู้ไม่ได้แล้ว ยังทำให้ได้ผลตรงกันข้ามกับเจตนา (counterproductive) เด็กจะเกิดความเบื่อหน่าย ความกลัว และความอุดตันเชิงความคิด (mental block) พอเห็นสัญลักษณ์ เห็นสมการ ก็ไขขึ้นแล้ว เด็กไทยกี่ล้านคนที่เรียนอังกฤษ คณิตศาสตร์ หรือวิทยาศาสตร์ไม่ได้ เพราะครูผู้สอนไม่รู้ภาษา

ผมจะยกตัวอย่างให้คุณดูว่าทำไม่มันจึงเลวร้าย สมัยก่อน ในชุมชนมีปูชนียบุคลอยู่สามอย่าง คือพระ หมอ และครู ครูเป็นปูชนียบุคลแม้แต่ศรีปราชญ์ ก่อนตายยังบอกว่า เรายังติดเชื้อมีอาการยัง

สมัยก่อน ครูนี่เรื่องใหญ่ แต่เดียวันนี้ครูเป็นอะไร ครูเป็นคนรับจ้างสอนหนังสือ เรียนอย่างอื่นไม่ได้แล้วก็มาเรียนครู หลังจากปฏิรูปครั้งสุดท้าย ครูกลายเป็นอะไร ครูกลายเป็นคนที่มีหน้าที่เสริมอาหาร แล้วก็ฟ้อนรับแขก เวลาแขกเมืองมา ใช้หรือเปล่า เดียวันนี้หน้าที่หลักของครูคือร่วยวพรแขกเมืองกับเสริมอาหาร และครูที่อยู่ในฐานะอย่างนี้จะเป็นปูชนียบุคลได้อย่างไร

ถ้าคุณต้องการครูที่มีคุณภาพ คุณต้องแก้ทางด้านอุปสงค์ เรื่องนี้มีตัวอย่างมาแล้ว ก่อนที่ฟองสบู่จะแตกในปี 2540 เด็กหัวกะทิที่จะเข้ามหาวิทยาลัยเข้าสมัครเข้าคณะฯ หน แพทย์ วิศวฯ ไม่ใช่ เข้าสมัครเข้านิเทศศาสตร์ นี่เรื่องจริง ไปเช็คได้เลย เพราะบังทิตทุกคนที่จบมาจะมี

งานดีๆ รออยู่อย่างน้อยเจ็ดงาน เวื่องแบบนี้ไม่ต้องมีครบอก เด็กเข้าไม่โรงเรียน

เพราจะนั้น ทราบได้ที่เรายังปฏิบัติกับครูแบบนี้ คุณจะได้แต่พากปลายแทว แต่เราต้องการระดับหัวกะทิ ถ้าสังคมไทยจะเจริญ คนที่จะดูแลสมองของลูกหลานเรา คนที่จะดูแลจิตใจของลูกหลานเรา จะต้องเป็นคนที่ดีที่สุดที่เราจะพึงหาได้

คุณจะไปหาคนพากนี้มาจากการสอน ถ้าคุณสร้างสิ่งดีๆให้มันถูกจุด คุณก็ไม่ต้องไปบังคับใคร เขามาเอง การที่เราจะทำอย่างนี้ หมายความว่า เราจะต้องสร้างระบบสูงๆให้ถูกต้อง ไม่เฉพาะแต่รายได้

สถานะของครูสำคัญมากๆ ทำไม่เด็กๆ ถึงได้ขวนขวยเรียน หมอกันนัก เพราคนจากจะรวยแล้ว มันยังมีสถานะในสังคม โครงการ ก็เรียกคุณหมอ โครงการ เจอน้ำก็ยกมือไหว้ อายุน้อยกว่าขนาดรุ่นลูกก็ยังต้องยกมือไหว้ เพราเป็นหมอ แล้วถ้าครูยังไปฟ้อนรำอยู่อย่างนี้ โครงการจะมาเรียนครู

ข้าร้ายกว่านั้น เรายังสร้างค่านิยมที่ผิด คือสอนให้ครูโงง จากการปฏิรูปครั้งหลังสุด เราเอาอย่างพากข้าราชการในมหาวิทยาลัย โครงการ ก็จะก้าวหน้า ต้องเขียนผลงานวิชาการ เรียนฝึกหัดครูมาสี่ปี ไม่เคยเขียนผลงานวิชาการ แล้วทำอย่างไร อยากก้าวหน้า ก็ไปจ้างเข้าเขียน

คุณสอนให้ครูทุกธุริตใช่หรือไม่ คุณบังคับให้ครูโงงใช่หรือไม่ แล้วคุณเอากันนี้มาสอนจริงธรรมให้ลูกหลานของคุณใช่หรือไม่ ครูเขารอยู่ดีๆ เข้าไม่โง่ คุณไปบังคับให้เข้าโงง นี่คือผลพวงของการปฏิรูปการศึกษา

เพราจะนั้น ถ้าคุณจะแก้ปัญหาเรื่องการศึกษา คุณต้องแก้ที่ครู การจะแก้ที่ครู ก็ต้องแก้ทางด้านอุปสงค์ ไม่ใช้อุปทาน อุปทานมันตามมาเอง

ใจที่อยู่ที่คุณจะทำอย่างไรกับครูที่มีอยู่สี่แสนกว่าคน ซึ่งส่วนมาก

ด้วยคุณภาพ ครูเก่งครูดีมี แต่น้อยมาก คุณไม่คุณพากนี้ออกไม่ได้ เด็กสิบกว่าล้านคน จะเอาครูที่ไหนมาสอน และคุณก็ไม่ควรทำแบบนั้น เพราะมันไม่ใช่ความผิดของครู มันเป็นความผิดของคนที่ฝึกหัดครู

เราจะแก้ปัญหาเรื่องครูอย่างไร

วิธีแก้ไขอย่างๆ คือสร้างระบบคุ้นเคย ระบบเก่าก็ทำไป แต่คุณสร้างระบบใหม่ขึ้นมา ระบบใหม่คือครูคุณภาพ ฝึกหัดครูที่ทำๆ กันอยู่ เลิกให้หมด เราห้ามคนมาเรียนไม่ได้ มหาวิทยาลัยมันเต็มประเทศ แต่เราต้องทำให้ทุกคนเข้าใจว่าตั้งแต่นี้เป็นต้นไป เมื่อเรียนจบทางด้านนี้ ยังไม่มีสิทธิ์สอนหนังสือ แล้วไครจะมาสอน ครูคุณภาพมาจากไหน ก็ต้องต่อยอดมาจากบัณฑิตเฉพาะสาขาวิชา เข้ามาทำอะไร เข้ามาเรียนวิชาครูหนึ่งปี เพราะฉะนั้น จบมาแล้วถือว่าเป็นปริญญาโท มีเงินเพิ่มพิเศษ เหมือนหมอเมืองวิศวฯ จบอกมาแล้วได้เงินเดือนดีที่สุด ทางก้าวหน้าโล่งตลอด คุณไม่ต้องไปบริหาร ไม่ต้องเป็นอธิบดี คุณเป็นครูที่ดี คุณมีสิทธิ์ได้เงินเดือนทุกอย่างเรื่องราวรูปแบบไว้หมด เรื่องสวัสดิการ เรื่องสถานะทางสังคม เราจะตั้งสถาบันวิชาชีพครูขึ้นมา โครงเป็นสมาชิกสถาบันของเข้า วิศวฯ ก็ต้องเป็น หมอมก็ต้องเป็น ครูก็ต้องเป็น ครรภ์ประภาคนี้ยับตันนี้ เอาไปติดหน้าบ้านได้เลย

ขณะเดียวกัน ครูสี่แสนกว่าคน จะทำอย่างไร หน้าที่อีกอย่างที่สำคัญของสถาบันนี้ ก็คือการตับคุณภาพของครูที่มีอยู่ คือเราจะเปิดกว้างตลอดเวลา คุณย้ายจากสายเอามาสายบีได้ตลอด ขอให้คุณสอบผ่านถ้ามีความก้าวหน้า มีสิ่งจุใจแบบนี้ ครูขวนขวยแน่ ครูสอนภาษาอังกฤษให้ไปเรียนภาษาอังกฤษ ถ้าสอบไม่ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด ไม่ต้องผุดต้องเกิด คุณจะสอนคณิตศาสตร์ ก่อนที่ลูกของผู้จะกล่าววิชาคณิตศาสตร์ขี้หัดด้วย คุณต้องไปสอบให้ได้ สอบได้แล้วอ้าแขนรับเลย มาเลย มา

เข้าสายบี เงินเดือนจากที่เคยได้ 10,000 เราให้คุณเลย 23,000 เอ้าไป
เลย แต่คุณต้องสอบให้ได้

ถ้าเราทำอย่างนี้ เด็กที่หัวดีก็จะขวนขวย แล้วย้ายมาสายนี้
10 ปี 20 ปี เราจะได้ระบบการศึกษาที่ดี ไม่ใช่ตาน้ำพริกลายแม่น้ำ
คนไทยไม่โง่ คนไทยเก่งเท่ากับฝรั่ง พิสูจน์ได้ เรียนหนังสือ เราโง่กว่าเสีย
เมื่อไร เพียงแต่เราให้โอกาสเขา ให้สิ่งจูงใจที่ถูกต้อง ปล่อยเข้าไป เขาก็จะ
ไปทำของเขางเอง ขอเพียงเท่านี้

คุณจะปฏิรูปอะไรตาม ขอความกรุณา อย่าปฏิรูปการศึกษาได้
ใหม่ ถ้าคุณจะทำอย่างเดิม ก็ทิ้งมันเอาไว้ดีกว่า เพราะถ้าคุณปฏิรูปอย่าง
เดิม มันก็จะเวลาลงไปอีก แล้วจะเสียทรัพยากรือกไม่รู้เท่าไร

คุณต้องทำเรื่องการศึกษา แต่คุณต้องทำวิธีใหม่ คุณต้องจับ^{ให้ได้ว่า}ประเด็นปัญหามันอยู่ที่ไหน ประเด็นปัญหามันอยู่ที่ครู คุณก็ต้อง^{แก้ที่ครู} และคุณก็จะได้ระบบการศึกษาที่ดี และคุณต้องใจเย็น ประเทคโนโลยี
สแกนดิเนเวียใช้เวลาสองชั่วคน เพื่อจะสร้างเด็กที่มีคุณธรรม ทำไม่เรา^{ไม่ใช้เวลาสองชั่วคน} เพื่อสร้างเด็กที่มีความรู้และคุณธรรม

หน้าที่ของครูไม่ใช่แค่ดูแลสมองของเด็ก แต่ครูต้องดูแลเจิตใจของ
เด็กด้วย และครูต้องเลิกเอาความช้ำใส่ในจิตใจของเด็ก เพราะไม่อย่างนั้น^{นั้น}
มันยิ่งตลาด มันยิ่งโง่ คนที่นำกลัวมากๆ คือคนตลาดที่โง่ คนที่นำกลัว
มากกว่านั้นคือคนโง่ที่ขยัน พากปฏิรูปการศึกษาคือคนโง่ที่ขยัน ปฏิรูปอยู่
ได้ ไม่ยอมเลิก

แนวทางการแก้ปัญหาควรเป็นอย่างไร

ผมบอกไปแล้ว เรื่องการแก้ปัญหาการขาดจริยธรรม มันอยู่ที่
หนึ่ง ระบบการศึกษา ไม่ใช่ปฏิรูปอย่างที่ทำกันอยู่ คนที่จะดูแลเจิตใจของ
เด็ก ต้องเป็นคนดี ต้องเป็นคนมีจริยธรรม ต้องเป็นคนที่รู้ว่าคนเป็นครู

พึงทำอะไร คนเป็นครูไม่พึงทำอะไร เด็กที่จะเรียนจบออกไปเป็นบัณฑิต ต้องรู้ว่าบัณฑิตพึงทำอะไร บัณฑิตไม่พึงทำอะไร ต่อไปปัญญาชนพากนี้ จะเป็นผู้นำประเทศ พากเข้าต้องรู้ว่าผู้นำประเทศพึงทำอะไร ไม่พึงทำอะไร เราต้องทำกิจกรรม ต้องมีชุมรม ต้องสั่งสอนเด็กให้ซึ่งชาบว่าทำได้ ได้ ทำซ้ำได้ซ้ำ

สอง เราต้องปฏิรูปกระบวนการยุติธรรม ขอเยี่มคำพูดของคุณยิ่งลักษณ์ ชินวัตร มาใช้หน่อยได้เหมือน ก็อตตั้งแต่หัวน้ำถึงท้ายน้ำ ที่ไม่ดีคือ ตำรวจ คืออัยการ คุณต้องปฏิรูปทั้งกระบวนการ โดยจัดระบบตำรวจใหม่ แต่ไม่ใช่ไปตั้งกระทรวง แล้วก็ไม่ใช่ให้เป็นเรื่องของท้องถิ่น คุณต้องหาวิธีที่จะให้สิ่งจุうใจกับตำรวจ เช่นเดียวกับครู

กระบวนการยุติธรรมของเราไม่ดี เพราะตำรวจไม่ดี ต้องแก้ที่ ตำรวจ ตำรวจดี ให้เจริญ ตำรวจเลว ให้ติดคุก อัยการก็เหมือนกัน

อีกเรื่องหนึ่งก็คือ เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรอิสระ ให้ตรวจสอบได้ทุกเรื่อง ทำไม่สิงคโปร์ทำได้ สิงคโปร์ทำสองอย่างควบคู่กัน แต่ของเขายังยกว่าเราเยอะ เพราะเขามีคนน้อย ถ้าข้าราชการดี เขาเพิ่มเงินเดือนให้ แล้วก็ให้กาวหน้า พอมีพอกิน ไม่ต้องโง่ ไม่ต้องออกไปทำงาน ธนาคาร ทำการบ้านนี่แหละ แต่ถ้าใครโง่ เขายังเข้าตะรัง เกาหลีได้ก็ทำประธานาธิบดีเข้าคุก ญี่ปุ่นเอานายกรัฐมนตรีเข้าคุก เขายังจนกล้ายเป็นเรื่องปกติในสังคม รัฐมนตรีหัญจงอังกฤษถูกหนังสือพิมพ์กล่าวหาว่าใช้เงินค่าเดินทางเกินสมควร เขาก็ลาออกจาก อองังกฤษเขาเพียงแค่หนังสือพิมพ์ แล้วก็ไม่ได้เป็นเรื่องใหญ่เลย เป็นคอลัมน์เล็กๆ บอกว่ารัฐมนตรีคนนี้ใช้เงินค่าเดินทางเกินสมควร อาทิตย์ต่อมา ลาออกจาก

เรื่องจริยธรรมแห่งความยั่งยืน เราจะจัดการกับมันอย่างไร

นี่เป็นเรื่องของผู้โดยตรง ต้องเป็นผู้นำ เป็นคนเบิกทาง ที่ดีอารีโอล

ต้องเบิกทาง ไม่ใช่นั่งกระดิกเท้าสบายใจ เพราะถ้าโลกอยู่ไม่ได้ เมืองไทยอยู่ไม่ได้ ที่ดีอาร์ไอก็อยู่ไม่ได้ คุณก็อยู่ไม่ได้ ลูกของคุณก็อยู่ไม่ได้

สิ่งที่ต้องทำโดยเร็วที่สุดก็คือ พากผู้รู้ พากสถาบันวิชาการสถาบันอิสระ ต้องหันมาจับเรื่องความยั่งยืนเป็นหัวใจสำคัญ ไม่ทำอย่างอื่นไม่ว่า แต่เรื่องนี้คุณต้องจับให้ได้ และคุณจะต้องจับที่ต้นตอ ต้นตอของมัน ถ้าเราดูในระดับผิวเผิน คือการบริโภคเกินควร แต่เรื่องนี้ไม่ใช่ตัวแปรหลัก ตัวแปรหลักก็คือจริยธรรมของมนุษย์ จริยธรรมที่ตั้งอยู่บนความโลกอันไร้ขอบเขต โรคร้ายที่ทำให้สังคมมนุษย์อยู่ไม่ได้ ภารຍธรรมมนุษย์อยู่ไม่ได้ ดาวเคราะห์ดวงนี้อยู่ไม่ได้ คือทุนนิยม

เราจะทำให้โลกใบนี้ยั่งยืนได้อย่างไร

คุณต้องสร้างใหม่ทั้งหมด วิธีที่จะทำให้โลกใบนี้ยั่งยืนนั้นง่ายนิดเดียว คือคนจนและประเทศจนต้องมีลูกน้อยลง คนรวยและประเทศรวยต้องบริโภคน้อยลง เท่านี้ก็อยู่ได้ เราไม่มีปัญญาสร้างระบบเศรษฐกิจที่จะทำให้คนสองหมื่นล้านคนอยู่ดีกินดีได้ตลอดไป ไม่อย่างนั้นก็ต้องหาโลกมาอีกแปดใบ แต่เราทำให้คนไม่เกินแปดพันล้านคนมีชีวิตที่ดีพอสมควรทางด้านนวัตกรรมได้ ซึ่งจะช่วยให้พวกเข้าพัฒนาชีวิตทางจิตใจ มีชีวิตที่มีคุณธรรมและมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น นี่คือทางออก

ประเทศไทยทำอะไรได้บ้าง

ที่ประเทศไทยทำได้ คือทำการวิจัยเรื่องความไม่ยั่งยืน คุณชื่อสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย ถ้าประเทศไทยล้มลง ไม่มีอะไรให้พัฒนา แล้วคุณจะวิจัยอะไร ทำไม่พรุนนี้ที่ดีอาร์ไอไม่ตั้งโครงการวิจัยสำหรับทั้งสถาบัน ผสมออกซ์อุณไปเลย “กระบวนการพัฒนาอย่างยั่งยืนในโลกที่อิ่มตัว” แปลว่าอะไร ตั้งแต่ยุคที่เริ่มมีโอลิมปิกเปียนส์ มีมนุษย์ที่

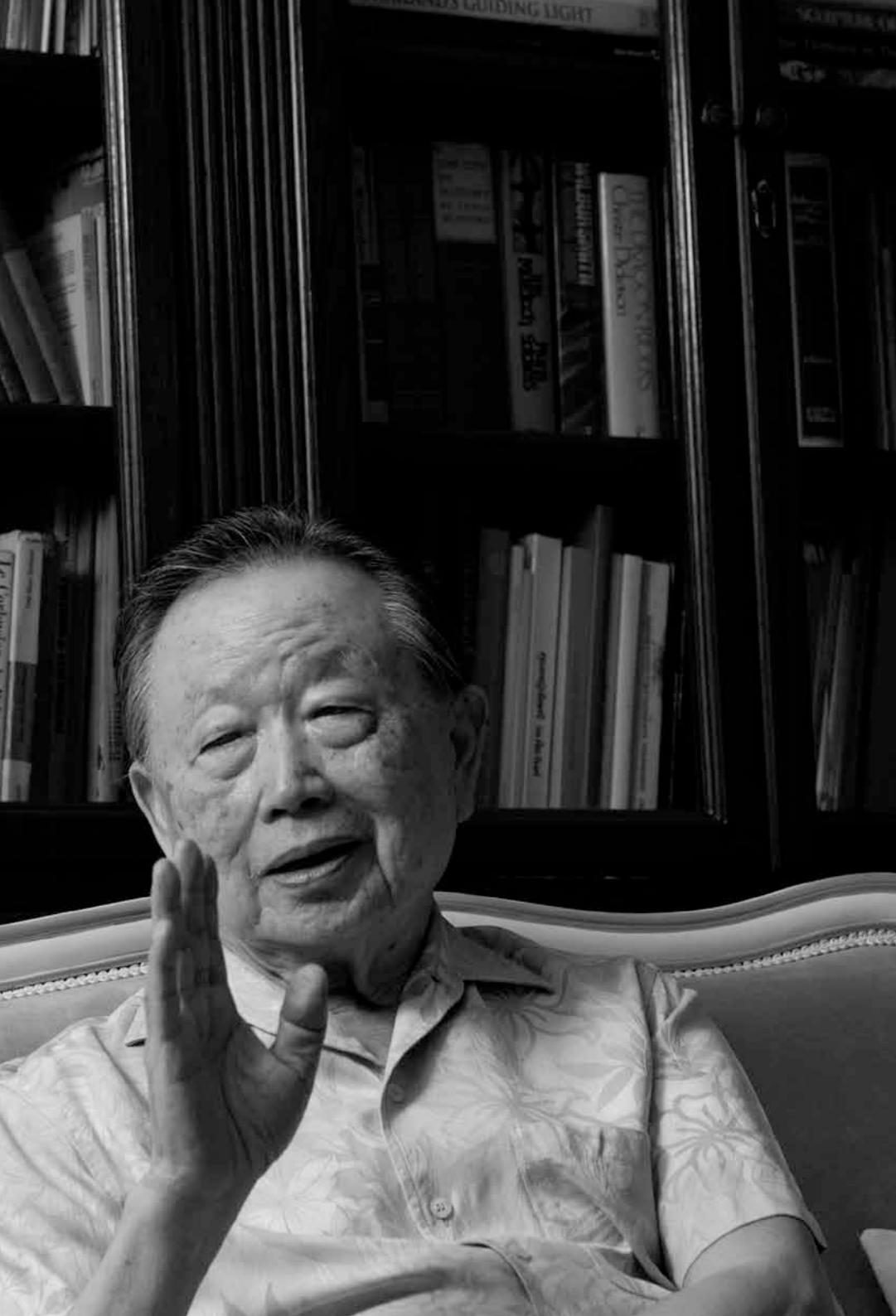
รู้ความ มานถึงทศวรรษที่ 3 ของศตวรรษที่ 20 เรายุ่งในโลกที่ว่างเปล่า แต่นับจากทศวรรษ 1980 เป็นต้นมา เรายุ่งในโลกที่อิมตัว โลกที่ว่างเปล่า คือโลกที่การกระทำของมนุษย์ยังมีขนาดเล็ก ไม่กระทบกระเทือนถึงระบบ ทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศของโลก คือทำไปเพื่อมันเสียหาย เฉพาะจุด แต้มนไม่ทำลายทั้งระบบ โลกที่อิมตัวคือโลกที่การกระทำของมนุษย์มีผลกระทบโดยตรงต่อระบบทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศ ของโลก สุดท้าย ถ้าเรามีปรับตัว การกระทำของมนุษย์จะทำลายทั้งสองระบบจนย่อยยับ ไม่อาจฟื้นคืนมาได้ นี่คือสิ่งที่นักวิทยาศาสตร์พูด ไม่ใช่ พมพุ

30 ปี ที่ดีอารีโ อะไรคือความสำเร็จ อะไรคือความล้มเหลว

ผมคิดว่าสิ่งที่เข้าด้านชูตาก็คือความสามารถ ความเป็นผู้นำในการดึงดูดคนดี คนมีความรู้ คนมีฝีมือ มาอยู่เต็มสถาบันไปหมด เรื่องนี้ต้องถือเป็นความสามารถ แต่น่าเสียดายที่ไม่ใช่ให้เป็นประโยชน์ ทำอะไรก็ไม่รู้ บอกให้ทำเรื่องประชาชน เรื่องครัวเรือน ก็ไปปฏิรูปการศึกษา บอกให้ทำเรื่องความยั่งยืน ก็ไปทำเรื่องอะไรไม่รู้

ที่ดีก็มี ไม่ใช่เริ่มประโยชน์เสียที่เดียว แต่อย่างที่ผมบอก มันนำเสียดายศักยภาพ คุณอนาคตระดับหัวกะทิมารู้ในเมือง แล้วคุณเมื่อเข้าให้เข้าแก่ปัญหาของบ้านเมือง คุณทำอะไรมันอยู่

ถ้าเราเป็นคนมีจริยธรรม เราต้องรู้ว่าในฐานะ think tank ชั้นนำ ของประเทศ เราควรทำอะไร เราต้องแก่ปัญหาของบ้านเมือง สิ่งที่เราต้องทำก็คือหาให้พบว่าสังคมไทยมีอะไรมีที่เป็นจุดแข็ง แล้วช่วยกันเสริมสร้างให้มันแข็งยิ่งขึ้น ให้มันดียิ่งขึ้น ช่วยกันคิด ช่วยกันค้นคว้าวิจัยว่า ประเทศไทยมีอะไรมีปัจจุดอ่อน แล้วช่วยกันแก้จุดอ่อนให้มันดีขึ้น นี่คือสิ่งที่เราต้องทำ นี่คือหน้าที่ของเรา

ขณะเดียวกัน เรามีอะไรที่ไม่พึงกระทำ เราต้องไม่กลัวนักการเมือง เราต้องไม่กลัวเศรษฐี เราต้องไม่กลัวคนที่ให้เงินสนับสนุน ถ้าทำแล้วเขามิ่งพอใจ ไม่ให้เงินสนับสนุน เจิงก์เจิง นีคือหน้าที่ของเรานี่คือจริยธรรมของเรา

สัมภาษณ์: 2 กรกฎาคม 2557

อัมมาร สยามวาล

นักวิชาการเกียรติคุณ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย
อดีตประธานสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย คุณที่สาม

30 ปีที่ผ่านมา อะไรเป็นความสำเร็จและความล้มเหลวของเศรษฐกิจไทย

ผมคิดว่าเราให้เครดิตกับความสำเร็จของเศรษฐกิจไทยในยุค พัฒนาน้อยมาก คือตั้งแต่สมัยคอมพิวเตอร์ สมัยดิจิทัล จนถึงประมาณปี 2540 เพราะอย่างน้อยสิ่งหนึ่งที่เศรษฐกิจไทยได้มา คือการเริ่มต้นโดยตัวเอง ไม่ได้รับอิทธิพลจากภายนอก แต่เป็นผลของการพัฒนาประเทศ และการเริ่มต้นโดยตัวเอง แทนนักลงทุนต่างประเทศ ผู้คนจำนวนมากหนึ่งตกลงใจกับ คนรายอย่างปฏิเสธไม่ได้

อย่างไรก็ตาม นั่นก็เป็นความสำเร็จของเศรษฐกิจไทยที่ไม่ควรจะปฏิเสธ และเกือบทุกภาคส่วนในสังคมไทยก็ได้ประโยชน์

เอกชนไทยกับรัฐไทยซึ่งมีส่วนร่วมในกระบวนการแห่งความสำเร็จ นั้น ทั้งสองส่วนทำงานร่วมกันอย่างไร ใครทำอะไรดี หรือใครทำอะไรไม่ดี

สิ่งที่เกิดขึ้นมาตั้งแต่ยุคเชื่อมต่อระหว่างจอมพล ป. พิบูล-สังคมรัฐ กับจอมพลสฤษดิ์ คือรัฐบาลไทยทำข้อตกลงภายใต้กับภาคเอกชนไทย ซึ่งเป็นลูกเจ้าสำนักในสมัยนั้นเป็นคนเจ้าแห่ง (รุ่นแรก) ด้วยซ้ำ ว่าอ้วจะปล่อยให้ลือทำมาหากิน ให้เสรีเท่าที่จะเป็นไปได้ แต่อ้วก็มีพรรคพากของอ้ว เพราะฉะนัน บางกิจการ สืบทอดต้องส่งส่วยมาให้อ้ว การคอร์รัปชันซึ่งเป็นระบบอุปถัมภ์ระหว่างนายพลกับเจ้าสัวก็เกิดขึ้นตอนนั้น

อาจารย์ป้าย อึ้งภากรณ์ เคยบ่นอยู่ตลอดเวลาว่าอย่างน้อยในธนาคารก็ต้องมีนายพลเป็นประธานกรรมการธนาคาร และเจ้าสัวจะเป็นคนกอบโภยเงินมาให้ นั่นเป็นลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลไทยกับนักธุรกิจไทย

ในช่วงปลายของรัฐบาลจอมพล ป. รัฐบาลไทย/ผู้ปกครองไทยพยายามหากินจากทุกภาคส่วนของเศรษฐกิจ แต่หลังจากยุคจอมพล ป. เข้าสู่ยุคจอมพลสฤษดิ์ นายพลทั้งหลายจะหากินจากภาคส่วนที่เป็น traditional sector ที่ผ่านมา ก่อตั้งคือภาคเกษตร แต่เศรษฐกิจส่วนใหม่ๆ การลงทุนใหม่ๆ มีโอกาสเจริญเติบโตได้อย่างเต็มที่

ต่อมาในช่วงหลังจากปี 2516 ผู้คนดูว่าการเมืองของเราร้อนแรง ไปประยุทธ์นิ่ง อย่างน้อยจนกระทั้งถึงสมัยพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ในสมัยพลเอกเปรม ผู้คนดูว่าเป็นระบบ Washington Consensus เต็มตัว หากินกับเลี้ยงลูกจำกัดพอสมควร ไม่มากเหมือนยุคก่อนหน้านั้น พอมารถึงสมัยพลเอกชาติชาย ชุดหนึ่ง ตอนนั้นก็เหมือนคอร์รัปชันลูกเก็บกดไว้นาน 8-9 ปี กับเลี้ยงระเบิด กลายเป็นบุฟเฟ็ตคาวบี้เนต

ในสมัยคุณทักษิณ ท่านได้เงินจากการเป็นผู้ประกอบการ และผูกมิ่นกับเขาเรื่องสัมปทานที่ท่านได้มา ผู้คนดูว่าท่านมีวิสัยทัศน์พอที่จะเห็นว่าสัมปทานนี้จะให้ผลตอบแทนดีมาก เป็นอุตสาหกรรมใหม่ และเป็นอุตสาหกรรมที่นำความสุขมาให้กับประชาชน ถึงแม้ว่าท่าน

จะໄດ້ງරາຄາຄ່າເຄື່ອງໂທຮັກພົກພວກເຮົາ ແຕ່ທ່ານກີມີສ່ວນໃນການສ້າງ
ຄວາມເຈົ້າຢູ່ເຕີບໂຕໃຫ້ກັບປະເທດ

Washington Consensus ຂ່າຍສ້າງອະໄຣໃຫ້ກັບເສດຖະກິຈໄທ ແລະ ທໍາລາຍອະໄຣທີ່ຄວາມເຈົ້າແມ່ນຂອງເສດຖະກິຈໄທ

ຜົມຄິດວ່າມັນສ້າງຄວາມເຈົ້າຢູ່ເຕີບໂຕໃຫ້ກັບປະເທດໄທ ທີ່ເປັນ
ຄວາມເຈົ້າຢູ່ເຕີບໂຕທີ່ໄມ້ໄດ້ພຶ່ງຮູ້ບາລມາກນັກ ພຶ່ງກີພຶ່ງແບບ Washington
Consensus ອື່ນຮູ້ບາລມີໜ້າທີ່ດູແລໂຄຮສ້າງພື້ນຖານ

ໃນສມັຍຈອມພລສຸກຊີ້ແລະຈອມພລ ດານອມ ກິຕຕິຂຈຣ ເຮາລັງທຸນ
ໃນໂຄຮສ້າງພື້ນຖານເຍອະນຸມາ ໄຄຣງ ກີນີ້ກ່າວແພນພັນນາປະເທດນັ້ນບັນກາຮ
ທຸກອ່າງ ແຕ່ຈິງໆ ແລ້ວມັນກີຄືອແພນກາຮລັງທຸນໃນໂຄຮສ້າງພື້ນຖານ ເປັນ
public expenditure plan

Washington Consensus ນຳມາຫຸ້ນຄວາມເຈົ້າຢູ່ເຕີບໂຕ ແຕ່ກົງຍ່າງ
ທີ່ບໍ່ອກວ່າມັນ trickle-down ອ່າງຈືນເຈົ້າຢູ່ເຕີບໂຕອ່າງມາກ ແຕ່ກີມີປັ້ງຫາ
ເຮື່ອກາກຮະຈາຍຮາຍໄດ້ ອ່າງໄກ້ຕາມ ຄວາມເຈົ້າຢູ່ເຕີບໂຕມັນກີໄປສຶ່ງຄນ
ຂ້າງລ່າງ ຫຼຶງກີປົງເສົາເຮື່ອງນີ້ໄມ້ໄດ້ເໜືອນກັນ

ດ້ານມືດຂອງ Washington Consensus ດີອະໄຣ

ດ້ານມືດມາໂພລທີ່ໜັງ ທີ່ເຫັນຫັດຕອນນັ້ນຄ່ອງຄວາມແຕກຕ່າງຂອງ
ຄວາມເຈົ້າຢູ່ຮູ້ໃນເຮື່ອກາກຮະຈາຍຮາຍໃນສມັຍນັ້ນຍັງເຫັນໄມ້ຫັດ ວິກຖາຕເສດຖະກິຈໃນປີ 2540
ໄດ້ລັດທຽບສິນແລະພັນທາງເສດຖະກິຈຂອງຄນຮາຍໃນກຸ່ມບນສຸດເຍອະນຸມາກ
ໂດຍເນັພະນາຍຮານາຄາຮ

ກລ່າວໄດ້ວ່າປີ 2540 ເປັນປີແຮກທີ່ກາກຮະຈາຍຮາຍໄດ້ຂອງ
ປະເທດໄທອາຈະດີຂຶ້ນ ແຕ່ກີດີຂຶ້ນໄມ້ກີປີ ເຮື່ອງນີ້ເຮົາໄມ້ສາມາຄູ່ໄດ້ອ່າງ

ขัดเจน เพาะประเทคโนโลยีไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับรายได้ของคนที่ร่ำรวยที่สุด

ในกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจ บทบาทของรัฐเป็นอย่างไร

ผมคิดว่ารัฐปล่อยปะละเลยการปรับปรุงด้วยตัวเองให้เข้ากับโลก
ยุคใหม่ คุณภาพของราชการไทย ของนักการเมืองไทย ผมรู้สึกว่าด้อย
ไปมาก

รัฐทำอะไรได้บ้าง

เข้าอ่อนแอมาก เขาจึงค่อนข้างปล่อยปะละเลย แม้กระทั่งการ
ปรับปรุงด้วยตัวเอง การจะไปปรับปรุงคนอื่น เขายังไม่มีปัญญาที่จะทำ และผม
สังเกตว่าระยะหลังๆ รัฐไทยอ่อนน้อมต่อภาคเอกชนมาก

ผมคิดว่าประเทศไทยเราควรจะมีอัตรารายได้จากภาษีต่อ
ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติมากกว่าร้อยละ 16-17 ผมรู้สึกว่าไม่ใช่
เพรารัฐบาลไม่มีปัญญาเก็บภาษีมากขึ้น แต่เราไม่มีกืนพอที่จะเก็บภาษี
มากขึ้น เราไม่มีวิธีใช้เงินสำหรับสาธารณประโยชน์ พอกูณทักษิณมา
คุณทักษิณเห็นว่าต้องทำอะไรหลายอย่างเพื่อปรับปรุงฐานะความเป็นอยู่
ของคนในต่างจังหวัด ซึ่งนั่นเป็นสิ่งที่ทำให้เขาได้คะแนนเสียง อีกเรื่องที่
เป็นเรื่องเด่นคือสาธารณสุข ซึ่งเขามาได้ลงทุนอะไรเลย เขาเอาของเก่า
มาทำต่อ

ผมคิดว่าโดยทั่วไป คุณทักษิณพยายามกระจายทรัพยากรไปให้
ต่างจังหวัดมากขึ้น ซึ่งทำให้ต่างจังหวัดของเรามีทรัพยากร เดี่ยวนี้ความ
แตกต่างเมื่อเทียบกับกรุงเทพฯ ก็มีน้อยลง แต่อย่าลืมด้วยว่า การลงทุน
ในโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ถนนหนทางก็ตีไฟฟ้าก็ตี โรงพยาบาลก็ตี ล้วน
เกิดขึ้นในยุค Washington Consensus

ในภาคเกษตร 30 ปีที่ผ่านมา อะไรเป็นความสำเร็จ อะไรเป็นความล้มเหลว

ความสำเร็จที่เราไม่ยอมรับ ก็คือความสำเร็จของภาคเกษตร เรื่องหนึ่งที่เราถือว่าไม่ใช่ความสำเร็จ แต่เป็นความล้มเหลว คือการที่ภาคเกษตรผ่องถ่ายคนจำนวนมากออกไปจากภาคเกษตร

นักวิชาการบางคนอาจจะกราฟที่เกษตรกรต้องลงทะเบียนไว้ของตัวเองเพื่อเป็นกรรมการ ทำนองอาจจะมีประเด็นในแบบของมาตรฐานการครองชีพ ถ้ามองในภาพรวม การมาเป็นกรรมกรในกรุงเทพฯ เมื่อเทียบกับ มีชีวิตที่มีรายได้น้อยกว่าในต่างจังหวัด มันอาจจะเลวลงจริงๆ ก็คือรายได้ที่ได้จากการเป็นแรงงานในโรงงาน มันอาจจะไม่คุ้มกับสิ่งที่สูญเสีย เรื่องนั้นอาจจะเป็นไปได้

แต่ในอีกแง่หนึ่ง พลังของการแข่งขัน การปากกัดตีนกีบ หรือ อะไร์กแล้วแต่ของเศรษฐกิจที่เจริญเติบโตขึ้น มันทั้งเปิดโอกาส ทั้งบังคับให้เกษตรกรอยู่นี่ไม่ได้ ช่วงถูกแล้งก็ต้องเข้ามารаботาในเมือง

เรื่องนี้มองได้สองมุม มุมหนึ่งก็เป็นโอกาสที่เข้ามาหากิน หารายได้เพิ่มเติม แทนที่จะนอนกระดิกนิ้วอยู่ที่บ้าน แต่อีกมุมหนึ่งก็คือ เข้ากับสูญเสียหลายๆ อย่าง ชีวิตในชนบทเป็นชีวิตที่มีเวลาให้กับชุมชน ให้กับครอบครัว ให้กับอะไรต่ออะไร แต่เดียวันไม่มีแล้ว ทุกคนทำงานกันหมด ขนาดมีแรงงานจากต่างประเทศ เรายังขาดแคลนแรงงาน

ความสามารถของเกษตรกรไทยเป็นอย่างไร

ผมคิดว่าเกษตรกรไทยไม่เคยมีปัญหาเรื่องไม่มีความสามารถในการผลิต เราแม้จะมองแค่ผลผลิตต่อไร่ของเรามา ผมไม่สนใจเรื่องผลผลิตต่อไร่ แต่ผลผลิตต่อคนมันเพิ่มขึ้น ผมคิดว่าคนมาเลเซีย คนฟิลิปปินส์ เข้าอิจฉามีองค์ไทยว่าเรามีเกษตรกรเก่ง

เกษตรกรไทยเดี่ยวๆ โดยเฉพาะเกษตรกรที่ผลิตอาหารให้กับ
ในเมืองกิน และที่ผลิตอาหารเพื่อส่งออก พวคนี้เรียกได้ว่าเป็นมืออาชีพ
ก็คือมีการแบ่งงานกันทำมากขึ้น ซึ่งหมายความว่าแต่ละคนรู้อะไรแคบลง
ซึ่งในมุมของอาจารย์นิธิ เอียวศรีวงศ์ มันอาจเป็นการสูญเสียอย่างหนึ่ง

ที่ผ่านมา บทบาทของรัฐในการแทรกแซงราคาสินค้าเกษตร ทำให้ เกิดปัญหาค่อนข้างมาก

ผมคิดว่าสมัยก่อนเราแทรกแซงราคาจ่ายมาก เพราะเราต้องการ
ให้ราคาข้าวต่ำ เพื่อแก้ปัญหาเรื่องเงินเดือนข้าราชการต่ำ เพื่อช่วยเหลือ
เรื่องค่าครองชีพ จนกระทั่งนิทานเรื่องนี้มันฝิดเคื่องขึ้นเรื่อยๆ และคนที่
หยิบเรื่องนี้มาพูดคนแรก ต้อง Jarvis ว่า คือหมู่มเจ้าสิทธิพร กฤษดากร

อาจารย์ป้ายให้แด่น อัสเชอร์ (Dan Usher) เข้ามาวิเคราะห์เรื่อง
พรีเมียมข้าว แล้วเราก็สักนั่วเรื่องพรีเมียมข้าวตั้งแต่นั้นมา ผมมองก็มีส่วน
ในการบอกว่าวิธีการที่จะทำให้ชาวนาเลิกจนได้วิธีหนึ่ง คือเลิกรังแกเข้า
ด้วยการเก็บพรีเมียม นักการเมืองเริ่มเห็นว่าจำเป็นที่จะต้องดันราคขึ้น
ที่แรกก็ทั้งเก็บพรีเมียม ทั้งดันราคขึ้น ซึ่งเป็นนโยบายชุดแรกในด้านราคา
ข้าวที่รัฐบาลไทยทำ แล้วก็สืบเนื่องมาเรื่อยๆ คือพยายามดันราคข้าว
ขึ้นไปใหม่ แม้กระทั่งหลังจากเลิกพรีเมียมข้าว ซึ่งการดันราคข้าว ในที่สุด
ก็ดันไม่สำเร็จ แล้วก็เต็มไปด้วยการโกรกกิน

นี่เป็นสิ่งหนึ่งที่ผมล้มเหลวในฐานะที่เป็นอาจารย์เศรษฐศาสตร์
คือไม่สามารถบอกคนว่า เมื่อเราเป็นประเทศส่งออก การดันราคข้าวลง
มันง่ายกว่าดันราคข้าวขึ้น ประเทศญี่ปุ่นซึ่งเป็นประเทศนำเข้า เขาดัน
ราคขึ้นง่ายกว่าดันราคลง วิธีที่ง่ายนิดเดียวของทั้งสองกรณีคือคุณปิด
พรเมaden หรือทำให้ข้าวมันผ่านพรเมadenยกขึ้น ข้าวที่เหลืออยู่ในประเทศ
ซึ่งปกติแล้วจะส่งออก มันก็คงอยู่ในประเทศ ราคามันก็คงโดยอัตโนมัติ
ไม่ต้องทำอะไรมาก นี่ก็เป็นข้อสังเกตว่าของอะไรที่ส่งออก คุณกดราคา

ได้ง่าย ของอะไรที่นำเข้า คุณทำให้ราคาสูงขึ้นได้ง่าย

มีสองอย่างที่นักการเมืองพูดถึงเรื่องเกษตร เป็นการมองปัญหาแค่จมูก หนึ่งคือดันราคาสินค้าเกษตรทุกชนิด เมื่อเกษตรกรบ่นว่าเงินไม่พอ รายได้ไม่ดี ถ้ายิ่งนั่นก็ขึ้นราคา อีกเรื่องหนึ่งที่พูดถึงเสมอคือให้เกษตรกรมีน้ำใช้ นักการเมืองก็คิดว่าต้องทำชลประทานเยอะๆ ปัญหาของเรื่องนี้ก็คือมองเห็นแต่ภาพเล็ก ไม่เห็นภาพใหญ่ เราเมื่อน้ำอยู่แค่นี้ ถ้าทำชลประทาน อย่างดีที่สุด คุณก็ยังน้ำไปมาระหว่างจุดเอกับจุดบี หรือระหว่างจุดดูหนึ่งไปอีกจุดหนึ่ง ด้วยการสร้างเขื่อน สำหรับเขื่อน เรา ก็สร้างจนไม่มีอะไรให้สร้าง คนก็คัดค้านกันเยอะแยะ

ภาคอุตสาหกรรมไทยเป็นอย่างไรบ้าง

สำหรับภาคอุตสาหกรรม ผมคิดว่ามีเครื่องมือหนึ่งที่เราใช้พิริเพรีอเกินไป คือการส่งเสริมการลงทุน ผมคิดว่าการจะช่วยเหลือภาคเอกชนให้ตั้งอุตสาหกรรมมาแข่งกับต่างประเทศ รัฐบาลอาจจะมีบทบาทได้บ้าง แต่เพราความอ่อนแอกองรัฐบาล รัฐบาลไม่มีอะไรให้ภาคอุตสาหกรรมในแง่ความสามารถของตัวเอง วิธีเดียวที่ทำได้คือใช้อำนาจปักป้องอุตสาหกรรมในประเทศด้วยการกีดกันต่างประเทศ ไม่ว่าด้วยกฎหมาย ด้วยการคุ้มครอง การสร้างกำแพงภาษีการนำเข้า ซึ่งมันก็ไม่ใช่นโยบายที่มีความต่อเนื่อง โครงล็อบบี้ได้ก็ได้ไป

ต่อจากนี้ ความท้าทายของเศรษฐกิจไทยคืออะไร และอะไรเป็นความเสี่ยงที่เราต้องเตรียมรับมือ

ถ้าพูดกว้างกว่าเศรษฐกิจ ผมคิดว่าปัญหาใหญ่ของเราก็คือเรามีปัญหารဆ่งการตัดสินใจในเรื่องส่วนรวม ผมคิดว่าเรายังไม่มีระบบที่จะทำให้เกิดการตัดสินใจร่วมกันในทุกองค์กร คนไทยทำงานร่วมกันได้ แต่เราทำงานไม่ค่อยเป็นระบบ และผมคิดว่าเราเคยชินกับการไม่เป็นระบบ

30 ปีที่ผ่านมา อะไรคือความสำเร็จของทีดีอาร์ไอ

ความสำเร็จของเราในฐานะสถาบัน ผมคิดว่าเราสามารถวางแผนตัวเองในสังคมว่าเป็นคนที่มีคุณค่ากับสังคม ผมคิดว่าผมมองเรื่องนี้อย่างเป็นกวีสัยที่สุด คืออย่างน้อยสื่อเขางานให้เราพูดอะไร และให้นำหนักกับเรา ซึ่งผมสัญญา กับตัวเองว่าผมจะตั้งคำถามตลอดเวลาว่า ถ้าลับทีดีอาร์ไอทั้งไปจากประเทศไทย ประเทศไทยจะสูญเสียอะไรหรือไม่

ประเทศไทยจะสูญเสียอะไร

เมื่อมีปัญหาอะไรขึ้นมา ผมคิดว่าเขาจะตั้งคำถามว่าทีดีอาร์ไอ ว่าอย่างไร ถึงแม้เราจะไม่ได้รู้ทุกเรื่อง ไม่ได้พูดทุกเรื่อง แต่เขาจะอยากรู้ว่าทีดีอาร์ไอพูดอะไร ส่วนเขาจะเอาไปคิดต่ออย่างไรก็แล้วแต่

สิ่งที่เราจะต้องทำมากขึ้น คือเราต้องพูดอะไรที่เขาคิดว่ามันนำเสนอ “เขา” ในที่นี่ไม่ได้หมายถึงรัฐบาลเพียงอย่างเดียว อาจจะเป็นเพื่อนนักวิชาการที่ฟังแล้วคิดว่ามันมีคุณค่าในการสนับสนุน หรือมีคุณค่าในการนำไปใช้ต่อกรับส่วนอื่นๆ ของสังคม

ต่อไปเราต้องเป็นอย่างนั้น คือเป็นฐานให้คนอื่นสร้างมูลค่าเพิ่ม หรือเราสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับคนอื่น

ในแง่คุณภาพของงานวิจัยที่เราทำ อาจารย์คิดว่าเป็นอย่างไร

ผมคิดว่าเราปรับปรุงได้อีกเยอะ ผมคิดว่าพวกเรานักวิชาการโดยทั่วไป ไม่ใช่เฉพาะทีดีอาร์ไอ มีการร่วมกันสร้างความรู้น้อยมาก คือไม่ค่อยมีการใช้งานของคนอื่น ส่วนหนึ่งเป็นเพราะเราเป็นสังคมที่พูดมากกว่าทำ

จริงๆ แล้วนักวิชาการเขาก็สนใจงานของเรา “ไปว่าเขากำไรได้ เพราะเราเก็บไม่ไปหาเขาด้วย ถ้าเขามีอ่านงานของเรา เรายังคงไปหาแล้ว พูดกับเขา หรือเราควรจะจัดสัมมนา กับมหาวิทยาลัยต่างๆ มากขึ้น

อาจารย์ทำงานวิจัยมาเยือน งานชิ้นไหนที่อาจารย์ภูมิใจที่สุด

ผมเป็นคนชอบทำงานเล็กๆ เพราะมันเพิ่มความรู้ เรื่องหนึ่งที่ผมทำงานแล้ว จำไม่ได้ว่าเมื่อไร คือเรื่องมันสำປะหลัง มันสำປะหลังนำไปใช้ประโยชน์ได้หลายอย่าง ตอนที่ผมทำ ส่วนใหญ่เราใช้เป็นอาหารสัตว์ และอาหารสัตว์เป็นตลาดที่ประเทศไทยที่สุด เพราะเราข้มันสำປะหลังซึ่งเป็นของที่ไม่ค่อยมีค่า ข้ามน้ำข้ามทะเลไปส่งให้ยุโรป เนื่องจากยุโรปเขามีตั้งกำแพงภาษีสำหรับมันสำປะหลัง เราเก็บเลยส่งไปเยอรมัน แต่ในที่สุดยุโรปก็ตั้งโครงการนำเข้าจากไทย แต่มันเป็นโครงการนิดพิเศษ คือเขานำสิทธิ์เราเก็บกำไรส่วนเกินจากโครงการนั้น หมายความว่าเข้าให้รัฐบาลไทย จัดสรรงานโครงการเอง รัฐบาลไทยก็ใช้กลไกบางอย่าง เช่น บังคับให้สต็อกมันแล้วก็แจกจ่ายโครงการตามปริมาณสต็อก เราเก็บเลยมีสต็อกนานตั้งแต่ไทร ผมก็วิเคราะห์ว่าผลของมันเป็นอย่างไร

อีกเรื่องหนึ่งที่ผมเคยทำ ก็คือการคำนวณอัตราการคุ้มครอง คือ เมื่อคุณคุ้มครองอุตสาหกรรม คุณทำให้ภาคเกษตรเสียเปรียบโดยอัตโนมัติ ผ่านอัตราแลกเปลี่ยน เพราะเมื่อคุณคุ้มครองอุตสาหกรรม ค่าเงินบาทก็จะสูงขึ้น เพราะเราสั่งของน้อยลง การทำให้ค่าเงินบาทสูงขึ้น มันก็เป็นการทำให้ภาคส่งออกโดยตรง โดยเฉพาะภาคเกษตร ผมก็คำนวณออกมาว่าเกษตรกรถูก坑害อย่างไร

หลักการหรือปรัชญาในการทำงานวิจัยของอาจารย์คืออะไร

ผมอาจจะโชคดีที่สามารถทำงานวิจัยได้โดยไม่มีแรงผลักดันจากเรื่องเงินๆ ทองๆ มากเท่าไร ผมอยากระบุน้ำใจว่า ถ้าไม่มีปัญหาเรื่องนั้น คุณควรเลือกทำวิจัยในสิ่งที่น่าสนใจสำหรับตัวคุณ คุณจะวิจัยได้ดี วิจัยแบบรับจ้างอย่างที่พากเราต้องทำกันอยู่แบบนี้ มันก็ได้เงิน แต่มันไม่สนุก และถ้าคุณทำวิจัยแล้วไม่สนุก งานมันจะดีไม่ได้

ทีดีอาร์ไอตั้งขึ้นในยุคเทคโนโลยี วิจัยภูมิปัญญาณเทคโนโลยี เมื่อต้องมาอยู่ในสังคมที่เป็นประชาธิปไตยมากขึ้น ทีดีอาร์ไอจะอยู่ในโลกใหม่อย่างไร

ผมคิดว่าเราต้องเข้าใจประชาธิปไตยให้ดีขึ้น ต้องเข้าใจว่าจะอยู่ร่วมกับประชาธิปไตยอย่างไร บังเอญผมตกอยู่ในฐานะประธานสถาบันที่พ้นจากยุคเทคโนโลยี แต่คนแรก ผมเข้ามาตอนที่คุณอาณัท์ ปันยารชุน เป็นนายกฯ และทุกคนก็มองว่าทีดีอาร์ไอเป็นสำนักงานแห่งที่สองของคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สgapพัฒน) ซึ่งตอนนั้นก็ถือว่าเป็นศูนย์รวมของเทคโนโลยี เพราะอาจารย์เสนาง อุนาภูล เป็นเลขาย ออยู่ที่นั่น

ผมตั้งเป้าไว้ว่าเราจะเป็นที่ปรึกษาของประชาชน วิจารณ์กิ่ง ดำเนินเกี่ยวกับนโยบายต่างๆ ของรัฐบาล และก็มีข้อเสนอแนะ ไปทางสถาบัน แต่หนักไปทางวิจารณ์มากกว่าข้อเสนอ อย่างไรก็ตาม ผมเสียดายที่ในยุคของคุณทักษิณ เราเป็นปฏิปักษ์กับคุณทักษิณมากเกินไป เพราะในบางเรื่อง คุณทักษิณมีข้อเสนอที่เราควรจะนำมาต่อยอด

30 ปีที่ผ่านมา อะไรคือความล้มเหลวของทีดีอาร์ไอ

ความล้มเหลวสำคัญคือไม่สามารถสื่อสารกับประชาชนได้ เช่น ข้อเท็จจริงบางอย่างเกี่ยวกับคุณภาพน้ำดื่ม หรือไม่สามารถออกสั่ง命令ได้ว่าเกษตรกรรมไม่เท่ากับความยากจน ชาวนาไม่เท่ากับความยากจน หรือชาวนาไม่เท่ากับคนชนบท อะไรต่างๆ เหล่านี้

สัมภาษณ์: 1 กรกฎาคม 2557

នខតិ៍ ប៉ែនដៀមរីប្បាំង

ប្រព័ន្ធបច្ចុប្បន្ន នហាតករក្សាទុក ជាតិ (មហាអូឌី)
អធិប៊ូនីមួយៗ សារិយាយក្នុងប្រព័ន្ធផ្លូវការ
អធិប៊ូនីមួយៗ សារិយាយក្នុងប្រព័ន្ធផ្លូវការ
អធិប៊ូនីមួយៗ សារិយាយក្នុងប្រព័ន្ធផ្លូវការ
អធិប៊ូនីមួយៗ សារិយាយក្នុងប្រព័ន្ធផ្លូវការ
ប្រព័ន្ធសភាសាធារណៈ សារិយាយក្នុងប្រព័ន្ធផ្លូវការ

อะไรเป็นความสำเร็จและความล้มเหลวของเศรษฐกิจไทยในช่วง 30 ปีที่ผ่านมา

30 ปีที่แล้ว ตอนเริ่มตั้งที่ดีอาร์ไอ ประเทศไทยได้เข้าสู่ยุคการพัฒนา สมัยใหม่มา lange หนึ่งแล้ว ตั้งแต่ปี 2504 ที่เริ่มมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจ ชีงไทยได้ผ่านขั้นตอนการพัฒนาตามปกติ สำหรับประเทศไทยที่มีรายได้ น้อย เป็นเกษตรกรรมส่วนใหญ่ เริ่มเข้าสู่กระบวนการ industrialization มีพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน มีการจัดการทางด้านการคลัง มีสำนัก งบประมาณ มีกฎกติกาที่เกี่ยวข้องกับการคลัง

ยุคแรกเป็นยุคที่ปรับตัวจากฐานที่เกือบไม่มีอุตสาหกรรม ถ้าจำ ไม่ผิด ตอนนั้นที่ทันสมัยที่สุดก็คือโรงไฟฟ้าวัดเลียบ นอกนั้นก็เป็นโรงเหล็ก โรงเหลือย ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมพื้นๆ

ช่วงนั้นก็มีทุนจากต่างประเทศเข้ามา โดยการสนับสนุนของแนว ความคิดเสรีนิยม เมื่อทุนเข้ามา ก็แน่นอนว่าต้องอาศัยตลาดในประเทศ

อาชัยทรัพยการในประเทศไทย ส่วนที่เห็นได้ชัดก็คือ เมื่อมีทุนเข้ามา บวกกับ ทรัพยการในประเทศไทย อัตราการเจริญเติบโตก็สูง เพราะอยู่บนฐานที่ต่ำมาก

จันมาถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ห้า (พ.ศ. 2525-2529) ประเทศไทย ก็เริ่มมีอุตสาหกรรมเบาและมีการส่งออก แต่ยังขาดอุตสาหกรรมพื้นฐาน หรืออุตสาหกรรมหนัก เพื่อญี่ปุ่นยุคนั้นมีการค้นพบก้าวธรรมชาติในอ่าวไทย ซึ่งอาจนำไปได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาเหล่านี้อุตสาหกรรมชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก

ในตอนนั้น สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สภาพัฒน์) ได้รับมอบหมายจากรัฐบาลให้เป็นผู้วางแผนครอบนโยบายและเป็นผู้ประสานงาน นายกฯ เปรม ติณสูลานนท์ ท่านไว้วางใจอาจารย์เสนาะ อุนาภูล และอาจารย์เสนาะกีมีคณะบุคคลโดยช่วยทำงานซึ่งผูกพันกันเป็นหนึ่งในนั้น

ผู้รับผิดชอบในส่วนของการพัฒนาชนบท การแก้ปัญหาความยากจน ตอนนั้นผูกพันกับงานเกี่ยวกับทุกมหा�วิทยาลัย เหตุผลก็คือ เมื่อจะวางแผนให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ จะต้องมีการศึกษาเยอะมาก ซึ่งสภาพัฒน์ก็ต้องพยายามหาผู้ที่มีความรู้ร่วมงาน ผมและอีกหลายคน ก็เข้าไปเพื่อสนองนโยบายที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ห้า

หลังจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ห้า ประเทศไทยก็เข้าสู่อีกยุคหนึ่ง เราเริ่มมีโครงสร้างอุตสาหกรรมที่ค่อนข้างแฝงกว้าง มีทั้งอุตสาหกรรมเบาและอุตสาหกรรมหนักที่เหมาะสมกับประเทศไทย ซึ่งเกิดขึ้นในพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกและรอบๆ กรุงเทพฯ

ระหว่างที่กำลังทำงานพวนนี้ อาจารย์เสนาะกีมีความคิดว่า ความรู้เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการพัฒนาประเทศไทยในอนาคต ท่านมองการณ์ไกล ว่าการศึกษาและวิจัยสำคัญมาก และเราต้องมีบุคลากรอยู่ทั้งในและนอกมหาวิทยาลัยต่างๆ ทำอย่างไรบุคลากรเหล่านั้นจะได้มาร่วมกันรับใช้ประเทศไทย ซึ่งก็เป็นที่มาของภารกิจที่ดีอาร์ไอ

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ห้าเป็นหลักไมล์ที่สำคัญที่มาที่ไปหรือเบื้องหลังของมันเป็นอย่างไร

20 ปีก่อนหน้านี้นั้น คือจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่หนึ่งถึงสี่ ประเทศมาถึงจุดที่มีคนซึ่งไม่ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเยอะมาก เราจำเป็นต้องหาทางเข้าให้ถึง และสร้างรากฐานเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนในระยะยาว

ในขณะเดียวกัน การที่เราจะพัฒนาอุตสาหกรรมในขั้นตอนต่อไป ก็จะต้องมีประเภทของกิจกรรมต่างๆ เช่น โครงสร้างพื้นฐานที่สนับสนุน ซึ่งกันและกันมากขึ้น แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ห้าก็เลยเป็นเรื่องเกี่ยวกับการประสานระหว่างทุนกับทรัพยากรในพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก ส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งก็คือการสนับสนุนให้โครงการของรัฐเข้าถึงคนยากจน เพื่อให้พากเขามีโอกาสได้รับผลจากการพัฒนามากขึ้น ในขณะเดียวกันก็ส่งมอบสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานให้ทั่วถึงในพื้นที่ชนบทยากจน

ถ้าเราไม่ทำเรื่องความยากจน การพัฒนา ก็จะขาดความสมบูรณ์ และจะก่อให้เกิดปัญหาในเชิงโครงสร้าง การเจริญเติบโตในอัตราสูงอย่างยั่งยืนก็จะเป็นไปได้ยาก

หลังจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ห้า เศรษฐกิจไทยในช่วงต่อมาเป็นอย่างไร

หลังจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ห้า ก็มาถึงอีกจุดหนึ่ง คือการเปิดเสรีทางการเงินหลังจากยุคนายกฯ เปรม ที่สำคัญก็คือกิจกรรมเปิดเสรีทางการเงินที่เรียกว่าบีไอบีเอฟ (Bangkok International Banking Facility: BIBF) ซึ่งหลังจากนั้นทุกคนก็รู้ว่าแนวความคิดดังกล่าวอยู่ในลักษณะหวังผลเลิศที่ไม่ได้คิดถึงความเป็นจริง ไม่เข้าใจความเสี่ยง ไม่มีมาตรการรองรับ และเป็นสิ่งที่นำไปสู่วิกฤตเศรษฐกิจปี 2540

ที่เป็นเรื่องขึ้นมาในตอนนั้นก็เพาะธุรกิจไทยเห็นโอกาสว่ามีเงินตราต่างประเทศมาให้กู้ดอกเบี้ยถูกๆ ซึ่งการลงทุนที่ดีจริงก็มีบ้างแต่ประเภทเก่งกำไรหรือโครงการที่ลงทุนโดยขาดความรู้ความเข้าใจที่เพียงพอ ก็เยอะ ในตอนนั้น ปริมาณการลงทุนมีสูงมาก และเป็นการลงทุนที่มาจากเงินกู้ต่างประเทศ ซึ่งมีสัดส่วนเงินกู้ระยะสั้นจำนวนมาก จนกระทั่งในที่สุด เมื่อเป็นหนี้ต่างประเทศมากขึ้น และเงินทุนเหล่านี้เริ่มไหลออกประเทศไทยจึงจำเป็นต้องขอความช่วยเหลือจากไอเอ็มเอฟ (International Monetary Fund: IMF) มีการเปลี่ยนระบบค่าเงิน มีการแก้ไขปัญหาสถาบันการเงิน วิกฤตในช่วงนั้นเรียกว่า banking and currency crisis เพราะวิกฤตมันมีหลายสายพันธุ์ แต่สาขพันธุ์ของเรามันเกิดขึ้น เพราะเราพึ่งเงิน外資จากต่างประเทศ ซึ่งเมื่อเงินทุนระยะสั้นจากต่างประเทศเคลื่อนย้ายออกไป เรายังไม่ได้

ปี 2540 เป็นครั้งแรกที่ประเทศไทยมีวิกฤต ซึ่งวิกฤตนี้ออกฤทธิ์กับจุดสำคัญจุดหนึ่งของเศรษฐกิจไทย นั่นก็คือสถาบันการเงิน ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงครั้งมหพอภิวารในสถาบันการเงิน มีการควบรวม มีการอนุญาตให้สถาบันการเงินจากต่างประเทศซื้อกิจการ มีการปรับตัวกันขนาดใหญ่ รัฐบาลก็มีนโยบายที่จะเข้าไปสนับสนุนธนาคารด้วยวิธีการต่างๆ

เราใช้เวลาแก้ปัญหาอยู่ห้าปี ซึ่งในห้าปีนั้น อัตราการเติบโตโดยเฉลี่ยของประเทศไทยก็ติดลบ ผิดคิดว่าตอนนั้นไม่ใช่แค่นักเศรษฐศาสตร์บางคนเท่านั้น ชาวบ้านหลายคนก็เห็นว่าการที่เราทำอะไรที่มันเกินตัวหรือฝืนธรรมชาติมากเกินไป มันจะทำให้มีปัญหา แต่หลังจากนั้นก็เริ่มมีความไฟฟ้านว่าจะมีคนมากอบกู้ให้เกิดความเพื่องฟู มันก็เริ่มเป็นปฐมบททางการเมือง ผังการเมืองเข้ากับสื่อสารให้สังคมเชื่อว่าเขามีฝีมือ เขากำปั้นหาได้ ซึ่งเป็นที่มาของเกณฑ์ประชานิยมโดยฝ่ายการเมือง

เรามีการปรับโครงสร้างตั้งแต่ปี 2540 โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องสถาบันการเงิน และหลังจากปี 2545 ก็เป็นยุคฟื้นตัว แต่การฟื้นตัวในยุคนี้อยู่ในลักษณะลุ่มๆ ตอนๆ จึงพิชิตๆ ลงๆ ด้วยสาเหตุหลายประการ รวมทั้งการที่ประเทศไทยโซคราย คือเราได้รับผลกระทบจากตัวเราเอง เช่น น้ำท่วมใหญ่ และได้รับผลกระทบจากโลก เช่น วิกฤตของสหัสวรรษอเมริกา และถัดมา ก็เป็นวิกฤตที่ยุโรป ในขณะที่การกระตุ้นด้วยประชาชนนิยมก็ไม่ได้ทำให้เศรษฐกิจไทยเข้มแข็งขึ้น

โดยพื้นฐานแล้ว เนื้อหาสาระสำคัญของเศรษฐกิจก็คือผลิตภาพซึ่งไทยยังไม่สามารถขับเคลื่อนไปได้มากนัก ที่มันยังด้อยกว่าบังก์เพรสเซอร์ ทุนจากต่างประเทศเข้ามาติดต่อเดือนถึงขั้นนี้ และรัฐบาลก็ปั้นเงินเข้าไปเต็มที่ ส่วนที่มันแย่ บางครั้งก็เพรสเซอร์ไม่ดี เช่น น้ำท่วมใหญ่ แต่ส่วนหนึ่งก็เป็นเพรสเซอร์ยังไม่ให้ความสำคัญกับเรื่องระยะยาวเท่าที่ควร เช่น การเพิ่มผลิตภาพและการศึกษา

เรื่องการพัฒนาชนบท การแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำ การแก้ปัญหาความยากจน นับจากวันที่อาจารย์เป็นคนผลักดัน จนมาถึงวันนี้ สถานการณ์ต่างๆ ดีขึ้นหรือแย่ลง

ปัญหาความยากจนตามสถิติลดลงเรื่อยๆ คนยากจนจำนวนมาก มีความสามารถที่จะมีการศึกษาและมีงานที่ให้ผลตอบแทนสูงกว่างานเกษตร อย่างไรก็ดี งานเหล่านี้เป็นไปตามการเจริญเติบโตของประเทศซึ่งเป็นการเจริญเติบโตในกรุงเทพฯ ในภาคตะวันออก ในเมืองบางเมือง และงานเหล่านี้ให้ผลตอบแทนที่ต่างกันมาก ดังนั้น นอกจากเรื่องความยากจน มันก็มีประเด็นเรื่องความเหลื่อมล้ำ ซึ่งจะต้องแก้ไขกันต่อไป

แม้ความเหลื่อมล้ำจะเป็นเรื่องใหญ่ แต่ขณะนี้มีอีกเรื่องที่ทำท่าจะใหญ่กว่า คือเรื่องโครงสร้างประชากร เพราะระหว่างที่เศรษฐกิจของเรา

เดิบໂຕ ຜູ້ນັກກອພຍພເຂົາສູ່ເບົດເມືອງ ມີການເປົ້າຢັນອາຊີ່ພ ແລະ ດົກມີລູກນ້ອຍລົງ
ຮວມທັງບໍລິຫານແລະ ຄວາມຮູ້ທາງສາຫະລຸງທີ່ດີຂຶ້ນ ກົດໃຫ້ຄົນອາຍຸຢືນມາກັບຂຶ້ນ

ໜ່ວງທີ່ຜົມເຮັດໄດ້ກົດໃຫ້ມາກັບຄົນນີ້ໃນປີ 2508 ອັດຕະເຈຣີຢູ່ພັນຖຸຂອງ
ເຮົາຕອນນັ້ນຄື່ອງ 6 ພໍາຍາຄວາມວ່າຜູ້ຮູ້ຢູ່ຈົງວ່າເຈຣີຢູ່ພັນຖຸ 1 ດົກ ມີລູກ 6 ດົກ ແຕ່
ໃນປີ 2553 ອັດຕະເຈຣີຢູ່ພັນຖຸເລືອແຄ 1.6 ເພຣະລະນັ້ນ ການເປົ້າຢັນແປລົງ
ຂອງໂຄຮງສ້າງປະຊາກຈະເປັນໂຈທີ່ສຳຄັນໃນການພັດທະນາປະເທດຍຸດຕ່ອງ
ໄປ ເພຣະໂຄຮງສ້າງປະຊາກມີອີກທີ່ພລຕ່ອງເຮືອງຈື່ນໆ ເຊັ່ນ ຄວາມເຫຼື່ອມຳລັກ
ໜຶ່ງເດືອນນີ້ກົດໃຫ້ມີຄວາມເຫຼື່ອມຳລັກຫວ່າງວ່າຍໃຫ້ເຫັນໄດ້ຂັດເຈນຂຶ້ນ ເພຣະ
ຄົນທີ່ເກີຍຢືນແລ້ວ ດູແລຕ້ວເອງໄມ້ໄດ້ ກົດໃຫ້ຕ່າງໆ ເມື່ອເຖິງກັບຄົນ
ທີ່ມີງານທຳ ດັ່ງນັ້ນ ເຮືອງນີ້ຈຶ່ງສ້າງຄວາມເຫຼື່ອມຳລັກໜຶ່ງຈະມາກກວ່າເຮືອງ
ພື້ນທີ່ ເຊັ່ນ ຄົນທີ່ອູ່ກາພສິນຖຸກັບຄົນທີ່ອູ່ກຽງເທິງ ມີຄວາມເຫຼື່ອມຳລັກໃຈ່
ແຕ່ຄົນແກ່ທີ່ໄມ້ມີມາຮູ່ໄດ້ເລີຍກັບຄົນແກ່ທີ່ຂ່າວຍຕ້ວເອງໄດ້ ມີກຣັພິສິນ ມີມາຮູ່ໄດ້
ມັນເຫຼື່ອມຳລັກວ່າກັນນັກ ໄນວ່າຈະອູ່ທີ່ໃຫ້ກົດາມ

ເພຣະລະນັ້ນ ຈາກຂອງທີ່ອົງໄວ່ຈະມີເຍະແຍະໄປໝາດ ເພື່ອຫາ
ທາງຂັບເຄື່ອນປະເທດອອກຈາກກັບດັກປະເທດຍາໄດ້ປາກລາງ ເພຣະກາ
ເຈຣີຢູ່ເດີບໂຕມີຄວາມສຳຄັນຕ່ອງເງິນບປະມານທີ່ເຮົາຈະໃຊ້ສໍາຮັບການດູແລ
ເຮືອງສວັດສົດ ເພື່ອໃຫ້ຄວາມເຫຼື່ອມຳລັກດັບ

ວັນນີ້ການເມືອງຫຼຸດນີ້ ເຮົາໄມ້ຮູ່ວ່າປັບປຸງຫາກັບດັກປະເທດຍາໄດ້
ປາກລາງຈະຍາວນາໄປຄື່ນໄຫວ ເຮືອງຄວາມເຫຼື່ອມຳລັກ ເຮົາກົດັກຕ້ອງໃຫ້
ຄວາມສົນໃຈ ແລະ ເຮືອງໂຄຮງສ້າງປະຊາກ ປື້ນມັນນາກກວ່າປະເທດເປັນ
ສັງຄົມຜູ້ສູງອາຍຸ ເພຣະໂຄຮງສ້າງປະຊາກໃນລັກໜະນະນີ້ ຈາກການສຶກສາ
ໃນໜ່າຍປະເທດ ພບວ່າຈະໃຫ້ສັກຍາພາກການເຈຣີຢູ່ເດີບໂຕມີແນວໂນມລົດລົງ
ໄປເຮືອງຈຸ່າ ເພຣະມີຄົນທຳກັນນ້ອຍລົງ ໃນຂະໜາດທີ່ມີຄົນແກ່ມາກັບຂຶ້ນ ເພຣະລະນັ້ນ
ແຮງງານຂອງເຮົາຈຶ່ງຈຳເປັນຕ້ອງມີທັກໜະແລະ ຄວາມຮູ້ ເພື່ອເພີ່ມປະສິທິກາພ
ແລະ ພົດຕອບແທນ ມາຫວິທີຍາລີຍຈຶ່ງເປັນອີກສາບັນສຳຄັນທີ່ຕ້ອງເຂົ້າມາຮ່ວມ

ในกระบวนการนี้

บริษัทเอกชนต่าง ๆ คือตัวละครหลักในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ มหาวิทยาลัยจึงจำเป็นต้องเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมธุรกิจ แต่ขณะนี้เรา ยังถือว่ามหาวิทยาลัยต้องเป็นส่วนหนึ่งของประชาสงค์ ซึ่งถ้าเราทำให้ มหาวิทยาลัยเพื่อประชาสงค์เป็นมหาวิทยาลัยเพื่อประชาคมธุรกิจด้วย ไม่ได้ เรา ก็จะไม่มีกำลังในการสร้างประสิทธิภาพ ตลอดจนนวัตกรรม และ เรา ก็จะก้าวข้ามกับดักประเทศไทยได้ปานกลางไปไม่พ้น

อาจารย์มีแนวทางในการรับมือกับโจทย์เหล่านี้อย่างไร

บางเรื่องผมก็ไม่รู้ว่าจะทำอย่างไร เช่น การเมือง แต่ที่ผมเห็น ความสำคัญในขณะนี้ก็คือเรื่องการออม ผมเห็นว่ามีความจำเป็นที่ประเทศไทย นี้ต้องมีเงินออมในภาคครัวเรือนสูงขึ้น เพราะคนต้องดูแลตัวเองเป็น เวลานานมากหลังเกษียณ เช่น 20 ปี ขณะเดียวกัน การซื้อยาหรือดูแล จากรอบครัวก็แทบจะเป็นไปไม่ได้ในอนาคต เพราะขณะนี้ครอบครัว ไทยมีสมาชิกโดยเฉลี่ยแค่สามคน การมีเงินออมจึงเป็นเรื่องที่สำคัญมาก สำหรับประชาชน และสำหรับประเทศที่จะได้ไม่ต้องพึ่งพาเงินออมจาก ต่างประเทศเหมือนกับในช่วงก่อนปี 2540

การที่ประชาชนจะมีภูมิคุ้มกันสำหรับตัวเองและครอบครัว คง ต้องมีการออม ซึ่งหมายความว่าประชาชนต้องใช้จ่ายอย่างระมัดระวัง แต่ความคิดของคนจำนวนมากในขณะนี้กล้ายเป็นว่าถ้าอย่างให้ประเทศไทย โตเร็ว ๆ ประชาชนก็ต้องใช้จ่ายเร็ว ๆ นี่เป็นความคิดหลัก โดยเฉพาะ ในเชิงทางการเมือง

ถ้าประชาชนเชื่อรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง ซึ่งบอกว่าต้อง ใช้จ่ายเพื่อจะทำให้ประเทศไทยร่ำรวย แต่เมื่อเกษียณไปแล้ว ประชาชน ก็คงต้องดูแลตัวเอง เพราะรัฐบาลยังไม่มีปัญญาที่จะช่วยอะไรได้มากนัก

ดังนั้น ถ้าประชาชนเชื่อ โดยใช้จ่ายเกินตัว ประชาชนก็ตายลูกเดียว เพราะ ดูแลตัวเองไม่ได้มีเมื่อวัยมากขึ้น นี่เป็นเรื่องใหญ่ที่ต้องต่อสู้กันระหว่าง ส่องทิศทาง

บนเส้นทางการพัฒนา 30 ปีที่ผ่านมา รัฐไทยเปลี่ยนไปอย่างไร

ในยุคที่เรียกว่าเผด็จการ ทหารเข้ามายึดอำนาจ เป็นผู้จัดการ การจัดการของ ทหารในยุคก่อนนั้น ก็อาศัยองค์ความรู้ทางการเมือง ระบบราชการ เข้ามายึดอำนาจ หานคนดีๆ เข้ามายังระบบราชการ คนดีๆ ก็เต็มใจและยินดี เพราะจะได้รับ ภาระที่ห้ามไม่ให้รับผิดชอบการออกแบบนโยบายต่างๆ ซึ่งเป็นงานที่มีความสำคัญมาก เพราะฉะนั้น คนเก่งๆ ทั้งหลายก็เข้าไป ในระบบนี้

ต่อมาเมื่อมีพระคริรุณเมือง พระคริรุณเมืองก็เป็นผู้กำหนด นโยบาย คนเก่งๆ ก็ต้องไปอยู่กับพระคริรุณเมือง เพราจะระบบราชการ ไม่ได้ออกแบบอะไร พระคริรุณเมืองออกแบบนโยบายมาให้ และเขาก็ทำ

สถานการณ์เปลี่ยนตัวตั้งแต่ช่วงไหน

ผมคิดว่ามันเปลี่ยนแปลงมาเรื่อยๆ ตามโครงสร้างอำนาจของ พระคริรุณเมือง แต่คุณทักษิณเขามีโอกาสสูง เพราเขามีอำนาจเสียง ข้างมาก ดังนั้น ผู้ที่มีอำนาจในพระคริรุณก็คือผู้ออกแบบประเทศ ไม่ใช่ ข้าราชการหรือนักวิชาการ

การเปลี่ยนแปลงแบบนี้ดีหรือไม่ดีต่อเศรษฐกิจไทย

ผมคิดว่าในที่สุดมันต้องเป็นประชาธิปไตย ซึ่งพระคริรุณเมือง มีความสำคัญ ผมเข้าใจว่าแต่ละประเทศต่างก็พยายามเห็นพระคริรุณเมือง เป็นของปวงชน คือพระคริรุณที่ไม่มีเจ้าของ อยากเห็นพระคริรุณทางเลือก เพียง

แต่ว่าขณะนี้เรายังไม่มีบรรยายการแบบนั้น พรรคการเมืองจำนวนมากของเรายังมีเจ้าของที่เห็นได้ชัดเจน

ตอนนี้เทคโนโลยีและเครื่องติดตามไปจากเศรษฐกิจการเมืองไทยหรือยัง

ผมคิดว่าเทคโนโลยีและเครื่องติดตามมีความสำคัญกับธุรกิจ เดียวันธุรกิจสร้างเทคโนโลยีและเครื่องติดตามมาเยือน อย่างธุรกิจการเงิน เป้ามีคนที่ทำงานเฉพาะเยือนมาก

คือไม่จำเป็นต้องทำงานในภาครัฐ แต่เป็นนักเทคโนโลยีที่ให้ได้

ใช่ แต่โดยทั่วไป เวลาพูดถึงเทคโนโลยีและเครื่องติดตาม หมายถึงเทคโนโลยีและเครื่องติดตามราชการ แต่ถ้า尼ยามเทคโนโลยีและเครื่องติดตามว่าเป็นคนมีความรู้ที่ทำงานอย่างต่อเนื่องและมีทักษะ มีความเชี่ยวชาญเฉพาะ มีความคิดสร้างสรรค์ อย่างนี้ เทคโนโลยีและเครื่องติดตามระบบราชการหายไปมากแล้ว

เมื่อการเมืองเปลี่ยนไป การกำหนดนโยบายเปลี่ยนไป ทีดีอาร์ไอ จะอยู่กับการเมืองยุคใหม่อย่างไร

เราปรับตัวมาระดับหนึ่งแล้ว ผมคิดว่าด้วยข้อจำกัดหลายอย่าง ทำให้เราทำได้เพียงบางเรื่อง แต่ผมก็คิดว่าเป็นการปรับตัวที่ใช่ได้ และหลายเรื่อง เรา ก็ทำต่อเนื่องจนมีความชำนาญเฉพาะ

อิกเรื่องหนึ่งคือเราต้องพยายามรักษาสมดุลระหว่างความเป็นอิสระกับการเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการกำหนดนโยบาย แน่นอนว่าการเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการกำหนดนโยบาย เราไม่ควรทำโดยวิ่งเต้น ทางการเมือง ดังนั้นที่เราทำได้ ก็คือเราไปทำในขั้นตอนการดำเนินตามนโยบาย โดยเฉพาะกับระบบราชการ โดยการศึกษาวิจัยต่างๆ และมีข้อเสนอที่มีเหตุมีผล เราเป็นส่วนหนึ่งของตรงนั้น ในขณะเดียวกัน ถ้า

เราเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการนั้น เรายังต้องรักษาความเป็นอิสระของ
เราด้วย

ที่ผ่านมาเราทำได้ดีหรือไม่

ผมคิดว่าเรายังพยายามทำทั้งสองมิติ มิติที่หนึ่งคือความลึก^๑
กับความกว้าง มิติที่สองคือความเป็นอิสระกับการเป็นส่วนหนึ่งของ
กระบวนการนโยบาย แต่สิ่งที่ยากก็คือ ไม่ว่าเราจะเลือกทางเดินอย่างไร
เรายังคงอยากรู้ว่าที่เป็นชิ้นเป็นอัน ซึ่งการจะมีอะไรเป็นชิ้นเป็นอัน
มันยากกว่าการให้ความเห็น

30 ปีของทีดีอาร์ไอ อะไรคือความสำเร็จ อะไรคือความล้มเหลว

ผมคิดว่าความสำเร็จก็คือเรามีคุณภาพคล่องแคล่วที่มีความรู้จำนวนหนึ่ง
และเรายังได้ประโยชน์จากบุคลากรที่มีคุณภาพเหล่านี้ เวลา 30 ปีก็ไม่น้อย
แล้วคนเหล่านี้ ณ เวลานี้ ก็เป็นผู้หลักผู้ใหญ่ของบ้านเมือง มีคุณติดตาม
รับฟัง นี่คือความสำเร็จ

อะไรที่เราทำให้ดีขึ้นได้อีก

ขณะนี้เราต้องรักษาสมดุลให้ดี ระหว่างความเป็นอิสระ กับการ
ไปช่วยผลักดันนโยบายภายใต้อานันติของครรภ์ตาม ต้องหาวิธีทำให้ได้
ผลอย่างสมเหตุสมผลด้วย

ที่ผ่านมา อาจารย์มองเห็นบทเรียนอะไรของคนที่ทำงานวิจัย และ ต้องการผลักดันไปสู่ความสำเร็จในเชิงนโยบาย

บริบทมันไม่ได้เปลี่ยนไปมาก คือความถูกต้องทางกฎหมายกับ
ความต้องการของประชาชนควรจะต้องไปด้วยกัน แต่เมื่อนักการเมือง

เข้ามาจากการประชาน เขาก็สั่งโดยไม่คำนึงถึงทฤษฎีหรือวิชาการ ที่แล้วมา เราก็ไปช่วยในระดับราชการบ้าง แต่ในขณะเดียวกัน เรายังอยากรู้เป็นอิสระ เราจึงต้องรักษาสมดุลให้ดี

สถานการณ์ในปัจจุบัน ภายใต้รัฐบาลจากกองทัพ กีดีอาร์ไอจะยืนอยู่ตรงไหน

ผมคิดว่าเรายืนอยู่ถูกที่ คือในรัฐบาลหรือในครัวเรือน เราก็ไม่เกี่ยว แต่ไม่ว่าเวลาไหน ใครอยู่ตรงไหน ผมคิดว่าเรายังคงมีประโยชน์ ซึ่ง การที่เราอยากรู้จะมีประโยชน์ มันก็ทำได้สองอย่าง อย่างแรกคือฟังเขาก่อน และเราค่อยศึกษา ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าบางเรื่องไม่น่าจะถูกต้องตาม ความเห็นของเราระหว่างประเทศที่เข้าสั่งลงมาแล้วเราคิดว่าก็ดีเหมือนกัน เรายัง ช่วยเขาคิดหรือช่วยเขาราแรงทางที่ตรงกับหลักวิชาหรือความเชื่อของเรา

อาจารย์บอกว่ามหาวิทยาลัยควรทำงานกับภาคเอกชนมากขึ้น บทบาทตรงนี้ของทีดีอาร์ไอควรจะอยู่ตรงไหน

ผมคิดว่าภาคเอกชนต้องสามารถเป็นผู้เล่นหลักในการ พัฒนาเศรษฐกิจ แต่เดิม ภาคเอกชนของเราบังอ่อนแอ แต่วันนี้ ผมคิด ว่าภาคเอกชนโตขึ้น และก็ต้องเข้าใจว่าภาระในการแข่งขันเป็นภาระของ ภาคเอกชน เพื่อการนั้น ภาคเอกชนก็ต้องเตรียมความพร้อม ถ้าจะยึด ประสบการณ์ของราชการมาใช้ ก็คือต้องสร้างเทคโนโลยีและต้นแบบ ซึ่งเขาก็สร้าง เดียวที่ก็จะเห็นได้ว่ามีผู้รู้ในภาคเอกชนปรากฏตัวในสื่อต่างๆ

อย่างไรก็ตาม ผมคิดว่าเรื่องใหญ่ที่สุดสำหรับภาคเอกชนในวันนี้ ก็คือยังทำงานกับมหาวิทยาลัยไม่ได้ ซึ่งสาเหตุมันมีร้อยแปด แต่จาก ตัวอย่างของประเทศไทย ถ้าเราจะเริ่มต้นโดยอย่างยั่งยืน มันต้องหา ทางทำงานร่วมกันให้ประสบความสำเร็จให้ได้ คือทั้งสองส่วนจะต้องเป็น

ประชากមชึ่งกันและกัน

ในต่างประเทศ ภาคธุรกิจจะสนับสนุนมหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยก็จะทำงานร่วมกับภาคเอกชน คือมหาวิทยาลัยเขามีสองสถานะ สถานะหนึ่งคือผลิตคนให้ อีกสถานะหนึ่งคือเข้าช่วยตอบโจทย์ที่เอกชนติดขัดหรือมีความรู้ไม่พอ วิธีนี้จะทำให้แข็งแรง แต่รายงหาวิธีแบบนี้ไม่เจอ

ทำอย่างไรเราจะมีการระดมสมองเพื่อตอบโจทย์ เพราะโจทย์ของส่วนรวมซึ่งที่ดีอาร์ไอทำอยู่ก็เป็นเพียงส่วนหนึ่ง แต่โจทย์ของภาคธุรกิจ ถ้าตอบได้ มันก็แข็งขันได้ ประเด็นสำคัญก็คือ ถ้าไม่สามารถตอบโจทย์ให้เอกชนแข็งขันได้หรือเพิ่มนุ่มล่าผลผลิตได้ กระบวนการเรียนรู้จะหายไป เพราะกระบวนการเรียนรู้ควรต้องเริ่มจากการปฏิบัติแล้วก็มีความเข้าใจลักษณะของปัญหา และวิธีมีความพยายามที่จะเข้าใจเหตุของปัญหา และหาความรู้เพื่อแก้ปัญหา เมื่อครบถ้วนแบบนี้แล้วค่อยเอ้าไปสอน ลูกศิษย์ก็จะได้รู้เรื่องจริง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อตลาดแรงงานด้วย

เพราะฉะนั้น ถ้าเราสามารถเอาภาคเอกชนมาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสารสัมภាន คือการปฏิบัติส่วนหนึ่ง การวิจัยส่วนหนึ่ง และการสอนอีกส่วนหนึ่ง อย่างนี้ก็จะได้ผลมากขึ้น เพราะการปฏิบัติคือโจทย์ ถ้ามหาวิทยาลัยไม่ลงไปเกลือกกลัวกับโจทย์ มหาวิทยาลัยก็ไม่มีโจทย์ที่เป็นของจริง แต่ถ้ามีโจทย์ที่เหมาะสม มหาวิทยาลัยมีหลักวิชา ก็เอาโจทย์ไปศึกษาค้นคว้า พอตอบโจทย์ได้ มันก็คือความรู้ แล้วก็เข้าความรู้ไปสอน เพื่อผลิตบุคลากรที่จบออกมาแล้วใช้งานได้

บ้านเราตอนนี้ขาดเรื่องนี้ และทราบได้ที่เราไม่สามารถเชื่อมสารสัมภานี้เข้าด้วยกันเป็นกระบวนการ เราอาจจะยังไม่เข้มแข็ง

อะไรที่จะทำให้ธุรกิจไทยออกไปแข่งกับโลกได้

คำสำคัญในเวลานี้คือ “ความร่วมมือ” (collaboration) ในมุมของธุรกิจหมายถึงห่วงโซ่อุปทาน (supply chain) ถ้าคุณมีห่วงโซ่ จุดในห่วงโซ่ที่อ่อนแอที่สุดคือจุดแข็งที่สุดของคุณ จุดแข็งของประเทศไม่ได้อยู่ที่ห่วงโซ่ที่แข็งแรงที่สุด มันอยู่ที่ห่วงโซ่ที่อ่อนแอที่สุดต่างหาก เหมือนกับเวลาคุณเล่นแบดมินตัน ถ้าคุณอยู่ในเส้นทางเดียวกัน ฝ่ายตรงข้ามก็จะตีใส่คุณอยู่ตลอด เพราะฉะนั้น มันจะต้องเข้มแข็งทั้งห่วงโซ่ ซึ่งการเข้มแข็งทั้งห่วงโซ่เป็นเรื่องของความร่วมมือทั้งระหว่างภาคธุรกิจด้วยกัน และระหว่างภาคธุรกิจกับภาคอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะมหาวิทยาลัย

อาจารย์สนใจเรื่องทุนเล็ก ทุนเล็กของไทยจะแข็งแรงได้อย่างไร

ความจริงทุนเล็กได้เปรียบทุนใหญ่หลายด้าน เพราะทุนเล็กมาจากความถี่นัด แต่ข้ออ่อนด้อยของทุนเล็กก็คือจำนวนมากยังไม่สามารถสะสมประสบการณ์ภาคปฏิบัติ ที่เขารู้ว่า know-how หรือไม่มีทรัพยากรสำหรับงานวิจัยและพัฒนา อย่างไรก็ได้ ทุนใหญ่จะมองหาทุนเล็กเพื่อร่วมงานด้วย หรือบางทีก็เพื่อจะซื้อกิจการ เพราะฉะนั้น มันเป็นหน้าที่ของทุนเล็กที่จะพัฒนาตัวเองให้อยู่ได้ ไม่ว่าจะโดยตนเองหรือร่วมมือกับทุนใหญ่ก็ตาม

ความเข้มแข็งของทุนเล็กอยู่ที่ว่า มีเวลาผ่านไปแล้วมีความถี่นัดที่ชัดเจน มี know-how ที่เข้มแข็ง ซึ่งทุนเล็กก็จะได้ประโยชน์จากการทำงานที่รวดเร็วและมีเจ้าของที่ค่อยเอาใจใส่ สำหรับทุนใหญ่ บางที่เข้าอ้ายอ้าย นอกจากนั้น หลายๆ เรื่อง ทุนใหญ่อาจต้องไปตามกระแสซึ่งอาจเป็นการเมืองหรือนโยบายรัฐบาล ตอนนี้ทุนใหญ่หลายแห่งเขามีอย่างรุ่งรั่ง บางงานบางเรื่อง เขามองให้ทุนเล็กเป็นผู้ดำเนินการ บริษัทเล็กๆ จึงมีความยิ่งใหญ่ได้ เช่น ในอิสราเอล ทุนขนาดเล็กเป็นที่หมายปอง

ของคนทั้งโลก เพราะเขาเก่งทางด้านได้ด้านหนึ่ง บริษัทเล็กๆ ในไต้หวัน ก็เช่นเดียวกัน

เมื่อ 30 ปีที่แล้ว อาจารย์เดย์คิดใหม่ว่าอีก 30 ปี ซึ่งก็คือวันนี้ หน้าตาของประเทศไทยจะเป็นอย่างไร

ตอนที่ผมเรียนหนังสือ ตอนนั้นมีบทความชื่อ “Economic Development with Unlimited Supplies of Labour” ของ อาร์瑟อร์ ลูอิส (Arthur Lewis) ตอนนั้นผมก็อกเอาเองว่าเรื่อง unlimited supply of labour ไม่น่าจะมีประโยชน์ เพราะตอนที่ผมเริ่มรับราชการ ประชาราตน์เพิ่มขึ้นเยอะมาก จนน่าจะเป็นปัญหาด้วยซ้ำ ที่เขารีบยกว่า “ลูกมากจะยากจน”

เมื่อเวลาผ่านไป จ нарべทั้งจีนเข้าร่วมในกระบวนการพัฒนาประเทศไทยในระบบทุนนิยม ผมจึงตระหนักว่าจีนเข้าใช้ unlimited supply of labour ให้เป็นประโยชน์ โดยการดึงดูดทุนจากต่างชาติเข้าไป ทุนทั้งหลายก็อยากจะเข้าไปในตลาดที่ใหญ่ มีแรงงานเยอะ แล้วหลังจากนั้น จีนเขาก็ทั้ง copy ทั้ง develop

ในตอนนั้น ถ้าเราใช้ supply of labour ได้มีประสิทธิภาพกว่านี้ เราอาจจะไปไกลกว่าในปัจจุบันเก็ปเป็นได้ จีนเป็นตัวอย่างที่ชัดเจนว่า supply of labour ของเขามารถดึงดูดเงินทุนต่างชาติ ซึ่งเราก็ทำอย่างนั้น เมื่อวันก่อน แต่สำหรับเรา เมื่อเงินทุนเข้ามา เราไม่มีวิธีจัดการ จีนเขาก็เรียนรู้จากเราว่าสิ่งที่เข้าต้องการคือการสร้างงานที่อาศัยทักษะและเทคโนโลยี ซึ่งจะต้องถ่ายโอนจากต่างชาติตัวอย่างเช่น ห้องอาชีวศึกษา หรืออาจเป็นไปได้ว่าก่อนสองครั้งที่สอง เขามีพื้นฐานทางอุดสาಹกรรมดีพอสมควรเมื่อเทียบกับเราได้ เขาก็จึงพัฒนาได้เร็ว

ผมคิดว่าประเทศไทยต่อๆไปที่กำลังจะเข้ามาในวงการ เช่น อินโดนีเซีย ก็คงเรียนรู้จากจีน ว่าเมื่อเขามีแรงงานอยู่เยอะ เขายังจัดการ

ให้เงินทุนจากต่างชาติทำให้เข้าเข้มแข็งขึ้นได้อย่างไร

ถ้าเราทำได้แบบจีน เราจะมีพื้นฐานที่ดีกว่า՞?

เราต้องบริหารเรื่องการสร้างงาน บริหารเรื่องทักษะและเทคโนโลยี แต่ที่แล้วมา เราเพียงแค่เอาเงินทุนเข้ามา เราไม่ได้ทำการถ่ายทอดความรู้ และเราไม่ได้เพาะบ่มทักษะ เหมือนกับที่จีนกำลังทำ ซึ่งทำให้เราเสียโอกาสในการใช้เงินทุนต่างชาติสร้างพื้นฐานของการเติบโต

สัมภาษณ์: 27 มิถุนายน 2557

វេរពង្រី រាមានក្រុន

ប្រធានក្រសួងការបរិหารាប្រចាំខែ នាមីនា និង មីនា (មហាអូក្រុង)

នាមីនាលើក្រសួងការបរិหารាប្រចាំខែ នាមីនា និង មីនា (មហាអូក្រុង)

នាមីនាលើក្រសួងការបរិหารាប្រចាំខែ នាមីនា និង មីនា (មហាអូក្រុង)

គណនីការសារធម៌ និង គណនីការបរិទ្ធិភាព

សារធម៌ និង គណនីការបរិទ្ធិភាព

อาจารย์ประเมินความสำเร็จและความล้มเหลวของการบริหารการพัฒนาเศรษฐกิจไทยในช่วง 30 ปีที่ผ่านมาอย่างไร

ผมคิดว่าประเทศไทยได้รับความสำเร็จในการพัฒนาประเทศ มาเรื่อยๆ ตั้งแต่เกิดวิกฤตการณ์น้ำมันครั้งที่สองเมื่อปี 2522 ช่วงเวลา นั้นมันเกิดวิกฤตขึ้นทั่วโลก ซึ่งเราเก็บหนี้ไม่พัน วิกฤตที่รุนแรงคือในช่วงปี 2525-2528 และครั้งหลังของปี 2529 แต่หลังจากนั้นเศรษฐกิจของเราก็ เพื่องฟูอย่างรวดเร็ว พร้อมๆ กับการเพื่องฟูทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่นและ ประเทศอุตสาหกรรมใหม่ ซึ่งประกอบด้วยเกาหลีใต้ ไต้หวัน อ่องกง และ สิงคโปร์ ตอนนั้นเราก็คิดว่าเราจะเป็นเสือตัวที่ห้า

การเพื่องฟูทางเศรษฐกิจก็ดำเนินมาเรื่อยๆ จนกระทั่งเกิด สงเคราะห์อ่าวเปอร์เซียเมื่อปี 2534 เมื่ออิรักบุกคุ้วete ก็ทำให้ราคาน้ำมัน พุ่งขึ้นอย่างรวดเร็ว แต่เราก็แก้ไขปัญหานั้นได้ โดยผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถ ปรับโครงสร้างราคាទั้งงานให้สอดคล้องกับความเป็นจริงมากยิ่งขึ้น และ

รัฐบาลเพลอกชาติชาย ชุดหนึ่ง ก็ตอบสนองสถานการณ์ได้อย่างรวดเร็ว รวมทั้งเข้าใจสถานการณ์ต่างๆ ได้เป็นอย่างดี

ปี 2527 ซึ่งมีการตั้งที่ดีอาร์ไอ เป็นปีที่เศรษฐกิจของราชบูชา ถึงที่สุด ก่อนที่จะฟื้นตัวในปี 2529 ผลงานในยุคแรกๆ ที่ทำให้คนรู้จัก ที่ดีอาร์ไอ ก็คือการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพยากรณ์ภาวะเศรษฐกิจมหาภัย การที่เราจัดสัมมนาทุกปี ก็ทำให้สามารถเสนอการพยากรณ์หรือการคาดการณ์ภาวะเศรษฐกิจ พร้อมๆ กับสามารถเสนอแนะนโยบายทางด้านมหาภัยในเรื่องของการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ทั้งที่เป็นนโยบายการเงินและนโยบายการคลัง

เมื่อมีรัฐประหารในปี 2534 คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) ก็ตั้งคุณอานันท์ ปันยารชุน เป็นนายกรัฐมนตรี งานต่างๆ ที่ ที่ดีอาร์ไอทำไว้ในช่วงนั้นก็ได้นำมาใช้หลายเรื่อง เป็นต้นว่า การปรับปรุงโครงสร้างภาษีอากรครั้งใหญ่ ก็ถือได้ว่าเป็นการปฏิรูประบบภาษีอากร เลยก็ว่าได้ มีการนำภาษีมูลค่าเพิ่มมาใช้ มีการตราพระราชบัญญัติ หลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ มีการตั้งคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์ และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) และมีการปรับปรุงระบบเบิกบัญชีของตลาดหลักทรัพย์

สำหรับการปรับปรุงโครงสร้างภาษีคุ้ลภาคร ที่ได้รับความสำเร็จ อย่างยิ่งก็คือโครงสร้างภาษีรายนต์ มีการเปลี่ยนนโยบายจากการพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อทดสอบการนำเข้า ให้การส่งออกเป็นตัวนำในการพัฒนาอุตสาหกรรม เราลดกำแพงภาษี แล้วชดเชยด้วยการใช้ภาษีสรรพสามิต ทำให้มีการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมรายนต์ครั้งใหญ่ จนประเทศไทย กลายเป็นประเทศส่งออกรายนต์และชั้นส่วนรายนต์ที่สำคัญของภูมิภาค ประจำกับก้อนหนานั้น ในสมัยรัฐบาลเพลอกชาติชาย มีการดำเนินโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่ง

ทະເລກາຄຕະວັນອອກ ຂຶ່ງຜູ້ທີ່ພັດດັນໂຄງການນີ້ຈະເປັນຜລສໍາເຮົາ ກົດໝື່ ດຣ. ເສນະ ອຸນາກູລ ຂຶ່ງເປັນຜູ້ກ່ອຕັ້ງທີ່ດີອາຫຼວໄວ

ນອກຈາກນີ້ມີການປັບປຸງຮະບັບກົງເກັນທີ່ຕ່າງໆ ໃນກາຮອນມຸນັດີ ກາຮໃຫ້ບັດຮ່າງເສີມກາຮລົງທຸນ ສິ່ງທີ່ສໍາຄັງຢ່າງຍິ່ງກົດໝື່ສິ່ງທີ່ເວີກວ່າ one-stop service center ເມື່ອກອນ ກາຮຕັ້ງໂຮງງານນັ້ນຢູ່ຍາກມາຫາຄາລ ຕ້ອງໄດ້ ລາຍເຊັນຄື່ງ 150 ລາຍເຊັນ ເຮົາກີພຍາຍາມລົດຂັ້ນຕອນຕ່າງໆ ຂະແໜເດີຍກັນ ພົມກາຮຄຸລາກາຮກີເປັນອີກອ່າຍ່າງໜຶ່ງທີ່ໄດ້ຮັບການປັບປຸງແກ້ໄຂ ສຽງພາກເບີຕ ກົດເກີດຂຶ້ນໃນຂ່ວງນັ້ນ ມີການປັບປຸງທາຫຂອງຮනາຄາຮອມສິນ ເພຣະແຕ່ເດີມ ຮනາຄາຮອມສິນເປັນຮනາຄາຮາເດີຍ ຄື່ອຮັບແຕ່ເງິນຝາກ ເພື່ອຂຶ້ນພັນບັດຮ່າງ ຮັບຮັບມາລ ແຕ່ຕ່ອມຮັບຮັບມາລເກີນດຸລຖຸກປີ ຮනາຄາຮອມສິນກີໄມ້ມີທີ່ປ່ລ່ອຍເງິນ ຝາກ ກົດໝື່ກາຮແກ້ໄຂພຣະຮັບບັນຍຸ້ດີຮනາຄາຮອມສິນ ໄກສາມາຄປ່ລ່ອຍ ສິນເຊື່ອໃຫ້ກັບກາຄເອກະນີໄດ້ ນອກຈາກນັ້ນ ເຮືອກພັດນາຫນບທ ຂຶ່ງເປັນ ເຮືອກທີ່ພັດດັນໂດຍຄຸນໂມສີຕ ປັ້ນເປີ່ມຮັບຮັບ ກົດໝື່ກຳປະກຸຜລອຍ່າງມາກໃນຂ່ວງ ທີ່ມີການຕັ້ງທີ່ດີອາຫຼວໄວ

ພມຈຳໄດ້ວ່າຂ່ວງທີ່ພມເປັນຮັບຮັບນຕຣີ່ຂ່າຍວ່າກາຮກະທຽວກາຮຄລັງ ມີເຮືອກທີ່ພມອຍາກທຳກາຍໃນໜຶ່ງປີ 16 ເຮືອກ ທຳສໍາເຮົາກາຍໃນປີໜຶ່ນ 15 ເຮືອກ ເໜີລີ່ອເຮືອງເດີຍ ຄື່ອກາຮຕັ້ງຮනາຄາຮເພື່ອກາຮສ່າງອອກແລະນໍາເຂົ້າ ແຕ່ກົດໝື່ໄດ້ ຈັດຕັ້ງຂຶ້ນໃນກາຍຫລັງ

ສໍາຫັບເຮືອກແພນພັດນາຫນບທນັ້ນເຮັມມາດັ່ງແຕ່ສັມຍຮັບຮັບມາລ ພລເອກເປຣມ ຂຶ່ງມີໂຄງກາຮມາກມາຍທີ່ຍັງເຫັນອຸ່ງທຸກວັນນີ້ ເຊັ່ນ ໄທ່ຖຸກອໍາເກວ ມີໂຮງພຍານາລ ເດີຍວິນິກີເປີ່ຍືນຂໍ້ອັບໂຮງພຍານາລສມເດືອຈະບູພຣາຊ ເຮືອກ ໄກສານາກາຮ ແຕ່ກ່ອນມີເດັກຂາດສາຮອາຫາຮເຍອະ ເຮົາເປັນປະເທດທີ່ມີອາຫາຮ ອຸດສົມບູຮົນ ແຕ່ປະຊາກເດັກກວ່າວ້ອຍລະ 70 ຂາດສາຮອາຫາຮ ໄມໃຊ້ໄມ້ມີ ອາຫາຮ ແຕ່ໄມ້ຮູ້ຈັກການອາຫາຮທີ່ມີປະໂຍືນ ກາຮຕັ້ງອາສາສັມຄຣສາຮາຣນສຸຂ ປະຈຳໜຸ່ບ້ານ (ອສມ.) ກົດໝື່ກປະສບຄວາມສໍາເຮົາເປັນຍ່າງດີ ເດີຍວິນິກີເກືອບຈະໄມ້ມີ

เด็กที่ขาดสารอาหาร คนเป็นตานขโมยพุงโรกันปอดหายไปหมด

การพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกก็ประสบความสำเร็จ เป็นอย่างดี ประกอบกับในช่วงนี้雷pubก้าซาร์มชาติ ก็มีส่วนทำให้เกิดอุตสาหกรรมต่อเนื่อง สำหรับระบบการจัดการเรื่องพลังงาน การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย (ปตท.) ซึ่งตั้งขึ้นในสมัยนายกฯ เกรียงศักดิ์ ชุมนันทน์ ก็มีบทบาทในช่วงวิกฤตการณ์พลังงานครั้งที่สองอย่างมาก และประสบความสำเร็จในการเป็นหน่วยงานที่นำตลาดในเรื่องพลังงาน

จนกระทั่งเกิดวิกฤตการเงินในปี 2540 ซึ่งเป็นบทเรียนที่สำคัญ เพราะเกิดจากนโยบายการเงินที่ผิดพลาด แต่ในที่สุด หลังจากวิกฤตการเงินในปี 2540 เราก็สามารถฟื้นตัวได้อย่างรวดเร็ว และเป็นการฟื้นตัวที่แข็งแรง เพราะเป็นการเขย่าให้มีการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจครั้งที่สอง หลังจากปรับโครงสร้างครั้งแรกในสมัยพลเอกเปรม ต่อเนื่องถึงสมัยพลเอกชาติชาย

หลังวิกฤตการณ์ในปี 2540 จากประเทศที่ขาดดุลการค้าและขาดดุลบัญชีเดินสะพัดมาตลอด เรายก大力发展เป็นประเทศที่เกินดุลการค้า และเกินดุลบัญชีเดินสะพัดมาตลอด ฐานะทางการเงิน ความมั่นคงของทุนสำรองระหว่างประเทศ และเสถียรภาพทางการเงิน ก็ดีกว่าเมื่อก่อนมาก แต่หลังจากปี 2540 มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง-manyหลายอย่าง จนในที่สุดก็ไม่มีการลงทุนอะไรมากลดลงมาจนบัดนี้ การลงทุนในโครงการใหญ่ๆ โครงการสำคัญๆ ว่างเว้นนานนาน

อาจารย์คิดว่าอะไรทำให้การลงทุนเกิดขึ้นไม่ได้

ผมคิดว่าการเมือง การเมืองที่ยังไม่เรียบร้อย ยังไม่พัฒนา ความไม่เชื่อมั่นในระบบประชาธิปไตย การเล่นนอกกติกา สิ่งต่างๆ เหล่านี้ ทำให้การแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่จำเป็นทำได้อย่างล่าช้า

ความขัดแย้งทางการเมืองมีมาเรื่อยๆ ตั้งแต่ปี 2540 จนกระทั่ง มีรัฐประหารในปี 2549 ตั้งแต่นั้นมา ความไม่แน่นอนและความไม่มี เสถียรภาพทางการเมือง เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เราไม่สามารถใช้ส่วน เกินของเรามาลงทุนในด้านต่างๆ ได้อย่างเพียงพอ ซึ่งก็ลากยาวมาจนถึง เดียวนี้

อย่างไรก็ตาม เศรษฐกิจก็ไปตามทางของมันเรื่อยๆ จนกระทั่ง เราเคยเป็นประเทศที่มีอัตราการขยายตัวสูงรองจากสิงคโปร์และมาเลเซีย แต่เศรษฐกิจของเรายังไก่กว่าสิงคโปร์และมาเลเซียค่อนข้างมาก ก็เป็นเรื่อง ที่น่าเสียดาย และก็คงจะมีปัญหาต่อไป

อาจารย์เล่าถึงความสำเร็จหลายเรื่อง แต่เราก็ยังมีปัญหาอีกมาก ในปัจจุบัน อะไรเป็นปัญหาสำคัญที่เศรษฐกิจไทยจำเป็นต้องปรับ โครงสร้างเป็นครั้งที่สาม

สำหรับครั้งที่สาม เรามาถึงจุดที่ต้องหันมาดูภาคเกษตร เรา มีพื้นที่ภาคเกษตรกว้างใหญ่ไปศาล แม้ว่าเราจะผลิตสินค้าเกษตรเป็น สัดส่วนเพียงร้อยละ 12 ของจีพี แต่ก็เป็นภาคที่สร้างงานให้กับแรงงาน ของเรามาก่อนข้างมาก และมีสัดส่วนสำคัญในสินค้าส่งออก ซึ่งก็ทำให้เกิด กิจการต่อเนื่องจากภาคเกษตรมาอย่าง อุดสาหกรรมที่เรามีความได้ เปรียบในการส่งออกก็มักจะเป็นอุดสาหกรรมที่ต่อเนื่องจากการเกษตร และประเมณ ผลถือว่าปศุสัตว์และประเมณเป็นส่วนหนึ่งของเกษตรกรรม เกษตรกรรมประกอบด้วยกิจกรรม ปศุสัตว์ และประเมณ ซึ่งเป็นวัตถุคุณิต ที่สำคัญสำหรับอุดสาหกรรมส่งออกของเรา

รายได้ประชาชาติต่อหัวของเราก็เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จนกระทั่งจาก ประเทศที่มีคนว่างงาน ก็กลับเป็นประเทศที่ขาดแคลนแรงงาน จนต้อง นำเข้าแรงงานจากต่างประเทศมาทำงานในภาคก่อสร้าง ในภาคเกษตร

และในภาคที่คุณไทยไม่ทำ แล้วเราก็ไม่ค่อยพร้อมที่จะยกย้ายโรงงานของเรารอกรไปสู่ประเทศที่มีค่าแรงต่ำกว่า ไม่เหมือนญี่ปุ่น ไม่เหมือนไต้หวัน พวกนั้นเข้าเข้มงวดในการเข้าไปทำงานในประเทศของเข้า และเขาก็ส่งเสริมให้บริษัทห้างร้านของเขารอกรไปลงทุนในต่างประเทศ

อีกอย่างหนึ่งก็คือ ชายแดนของเรายาว ระบบราชการก็ไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอในการดำเนินนโยบายแบบเดียวกับประเทศที่พัฒนาแล้ว ในเรื่องการจัดการและการโยกย้ายอุตสาหกรรมไปยังต่างประเทศ มีบางอุตสาหกรรมที่โยกย้ายไปประเทศไทยเพื่อนบ้าน แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จมากนัก

เนื่องจากรายได้ต่อหัวของเราสูง ภาคเกษตรของเรางี้แข็งแย่งขันไม่ได้ แล้วมันจะเป็นภาคเศรษฐกิจที่ต้องชดเชยด้วยภาษีอากรมาขึ้นทุกที่ ภาคเกษตรของเรามิได้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มันมีความแตกต่างกันเยอะแยะ มีทั้งภาคเกษตรก้าวหน้าและภาคเกษตรล้าหลัง ภาคเกษตรก้าวหน้าคือภาคเกษตรที่อยู่ในเขตชลประทาน ซึ่งมีอยู่ประมาณร้อยละ 20 ของพื้นที่การเกษตรทั้งหมด อีกร้อยละ 80 อยู่ในพื้นที่ที่อาชญาณเป็นหลัก

พืชที่ใช้ที่ดินและใช้น้ำมากอย่างข้าวเป็นตัวอย่างหนึ่ง นโยบายขณะนี้ยังไม่ชัดเจนว่าจะทำอย่างไรกับข้าว เราเมื่อข้าวหลายชนิด ข้าวหอมมะลิ ข้าวขาวตราแห้ง ข้าวเส้าไห หรือข้าวขาวอย่างอื่น ราคายังพอไปได้แต่ข้าวเหล่านี้เป็นข้าวนานปี เป็นข้าวที่ปลูกในเขตเกษตรน้ำฝน ผลผลิตต่ำ ไร่ต่ำ มีความไม่แน่นอนสูง แต่ราคาดี ซึ่งเราใช้ที่ดินที่ดีที่สุดปลูกข้าว คุณภาพต่ำที่สุด และปลูกหลายรอบ แล้วเราก็ใช้เครื่องมือเครื่องจักรเป็นส่วนใหญ่ ใช้แรงงานนิดเดียว และอาศัยการอุดหนุนจากรัฐบาล ถ้าขืนยังทำอย่างนี้ไปเรื่อยๆ ก็จะเป็นการดูดซับทรัพยากรทางการเงินของประเทศให้สูญไปเปล่าๆ เพราะฉะนั้นภาคเกษตรต้องว่ากันใหม่

ภาคเกษตรเป็นภาคที่ปรับยากที่สุด และมีอิทธิพลทางการเมืองเข้ามามาก ประกอบกับประเทศไทยเพื่อนบ้านเข้าก็มีถนนหนทาง เข้าก็เปิดเสรีมากขึ้น แรงงานของเข้าก็มีเยอะ เราต้องเลิกภูมิใจกับการเป็นผู้ส่งออกข้าวได้แล้ว เพราะเราจะต้องใช้เงินภาษีอากรมาช่วยเหลือให้ผลิตข้าวเพื่อสู้กับประเทศไทยเพื่อนบ้าน มันสำคัญและอยู่ยังมีอนาคตมากกว่า ถ้าราคาพังงานแพลงช์นไปเรื่อยๆ ส่วนข้าวไม่น่าจะมีอนาคต เพราะฉะนั้นต้องปรับความคิดว่าควรจะลดการผลิตข้าว พื้นที่ที่ควรจะเปลี่ยนจากการปลูกข้าวเป็นอย่างอื่นคือพื้นที่ที่ยังดอยุ่นได้ง่าย นั่นคือพื้นที่ในเขตชลประทานแทนที่จะใช้เงินปีละ 5-6 แสนล้านไปอุดหนุนให้เข้าผลิตมากๆ เอาเงินจำนวนนี้ไปอุดหนุนให้เข้าเปลี่ยนพืชที่ปลูกจะดีกว่า

เราต้องเลิกคิดส่งออกข้าว เพราะข้าวทุกเมล็ดที่ส่งออก เท่ากับเราเอาภาษีอากรของเราไปชดเชยให้กับผู้นำเข้าในต่างประเทศ ให้เข้าได้กินข้าวของเราถูกๆ ทั้งที่ต้นทุนการผลิตของเราแพง สำหรับผม ผมคิดว่าในเขตเจ้าพระยาตอนล่าง ซึ่งเป็นเขตชลประทานที่ดีที่สุดของประเทศไทย น่าจะผลิตอย่างอื่น ส่วนจะผลิตอะไร ก็คงต้องอาศัยนักวิชาการทางด้านการเกษตร เป็นปัจจัยนำมันได้ใหม่ เป็นอ้อยได้ใหม่ หรือเป็นผลไม้ราคางานได้หรือเปล่า

ความคิดของผมคือทำอย่างไรให้เข้าผลิตน้อยลง โดยเขาไม่เดือดร้อน จะได้ชดเชยน้อยลง ซึ่งไม่มีใครคิดอย่างนี้ สมมติว่าआगेनी ต้องการสนับสนุนปาล์มน้ำมัน ก็ต้องมีโรงงานผลิตน้ำมันปาล์ม หรืออะไรก็แล้วแต่ เข้ามารองรับ ซึ่งจะต้องประสานกับอุตสาหกรรมที่ต่อเนื่องจากภาคเกษตร

ปัญหาเรื่องข้าวจะเป็นปัญหาที่หนักกอกรอย่างยิ่ง เราต้องกลับหัวกลับหาง แทนที่จะใช้มาตรการที่ทำให้เข้าปลูกมากขึ้น เราชริใช้มาตรการที่ทำให้เข้าปลูกน้อยลง

ถ้าภาคกลางเลิกปลูก ภาคอีสานจะปลูกข้าวหอมมะลิมากขึ้น เพราะข้าวหอมมะลิแพงกว่า ทางภาคอีสานเขามีเมืองประทาน เขาเปลี่ยนอาชีพยาก แล้วชาวนาภาคกลางก็ไม่ได้จน เขาทำเองที่ไหน เข้าจ้างไถ จ้างหว่าน จ้างเก็บข้าว ตัวเองนั่งสั่งการอยู่ที่บ้าน แต่รัฐบาลทุกคุณทุกสมัย จะโฆษณาว่าชาวนายากจน

อันที่จริง เกษตรกรในเขตกำแพงน้ำไม่ได้จน หรืออย่างในภาคตะวันออก เขาก็ปลูกผลไม้ เขาก็ไปได้ดี เขาก็ไม่ได้ทำนา จะบอกว่าผลตอบแทนจากผลไม้ต่ำกว่าข้าว ก็ไม่แน่ และการปลูกไม้ยืนต้นก็หมายความว่า กับภาคกลาง ซึ่งมีแรงงานน้อย เพียงแต่ลงทุนครั้งแรกอาจจะแพง ในการปรับพื้นที่และลงทุนเรื่องต่างๆ นอกจากนั้น การเลี้ยงสัตว์น้ำเป็นไปได้ใหม่ ผสมกับมีรู้ แต่ก็ต้องทดลองว่ารายได้จะดีกว่าปลูกข้าวไหม ต้องคิดนะ แต่ขณะนี้ไม่มีใครคิด คิดแต่จะช่วยชาวนา และวิธีช่วยคือช่วยให้ผลิตมากขึ้น ไม่ได้ช่วยให้ผลิตน้อยลง

ในด้านอื่น ๆ มีเรื่องอะไรอีกที่อาจารย์เป็นห่วง

ที่น่าห่วงมีสองเรื่อง เรื่องแรกคือระบบการขนส่งและการคมนาคม ซึ่งต้นทุนแพงกว่าที่อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขนส่งทางบก ซึ่งเรายังใช้ระบบถนนเป็นหลัก ระบบที่ถูกและมีประสิทธิภาพคือระบบราง ซึ่งเราล้าหลังมานาน ถ้าเรามีระบบรางมาตรฐานที่เชื่อมต่อกับประเทศไทยเพื่อนบ้านได้ ก็จะยิ่งสะดวก

เรื่องที่สองคือพลังงาน เราใช้ไฟฟ้าเพิ่มขึ้นทุกปี ปัจจุบันสองเท่าของอัตราการเติบโตของจีดีพี ตอนนี้เราใช้ก๊าซธรรมชาติเป็นหลัก เพราะใช้ถ่านหินซึ่งถูกที่สุดไม่ได้ และในอนาคตจะทำอย่างไร เรื่องความมั่นคงทางด้านพลังงานจะເຂອอย่างไร ที่จริงเราต้องกระจายแหล่งของพลังงาน ระหว่างถ่านหิน ก๊าซธรรมชาติ ชีวมวล และพลังงานอย่างอื่น

ตอนนี้เราเอียงมาทางก้าช เพราะเอ็นจีโอไม่ให้สร้างอะไรทั้งนั้น

จริงๆ แล้ว ร้อยละ 70-75 ของไฟฟ้าในฝรั่งเศส มาจากนิวเคลียร์ อ่องกง จีน เวียดนาม ก็ใช้นิวเคลียร์ แต่เนื่องจากเหตุผลทางการเมืองและ เอ็นจีโอทั้งหลาย เราก็คงทำไม่ได้ ในประเทศไทยนี้พูดถึงนิวเคลียร์ไม่ได้

อาจารย์อยู่ในการเมืองมาやりานา กระบวนการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจหรือกระบวนการพัฒนาประเทศในมุมของเศรษฐศาสตร์ การเมือง 30 ปีที่ผ่านมา มันเปลี่ยนไปอย่างไร

นายกฯ เปรม ท่านใช้เทคโนโลยี ห้าร้ายงั้นอยมาก แบบจะไม่มีท่าทางมายุ่งเลย เพราะฉะนั้นก็เป็นโอกาสของเทคโนโลยีที่ได้ทำงานอย่างเต็มที่ ส่วนนายกฯ ชาติชาญ ท่านก็ใช้เทคโนโลยีเพื่อสมควร ผสมลงกับเป็นที่ปรึกษา ต่อมาก็เป็นรัฐมนตรี เสนออะไร ท่านก็เห็นด้วยเป็นส่วนใหญ่ หลังจากท่านได้ซักถามจนเป็นที่กระจัง ซึ่งผมประหลาดใจมาก เสนอให้ขึ้นราคาน้ำมันทุกอาทิตย์ ท่านก็เห็นด้วย ผสมบังตกลาภัย นึกว่าท่านจะไม่เอา ส่วนคุณอานันท์ที่เป็นรัฐบาลเทคโนโลยี รวมทั้งด้านนายกฯ ด้วย

ส่วนคนอื่นก็อยู่สันๆ คุณบรรหารตัดสินใจเร็ว เข้าใจเรื่องได้เร็ว พอยๆ กับคุณอานันท์เลย เป็นคนที่รู้เรื่อง เป็นคนที่ไว แต่ไม่ใช้เทคโนโลยี

สำหรับคุณหักษิณ ตอนที่ผมไปช่วยงาน ก็ไปกันได้ดีหลายเรื่อง เป็นคนตัดสินใจ ถ้าทำแล้วไปไม่ได้ ก็ถอย เรื่องที่คิด 100 เรื่อง ถอยประมาณ 60 เรื่อง คือทำไปก่อน ถ้าไม่ดีก็ถอย ดีกว่าไม่ตัดสินใจ

อาจารย์ทำงานกับนายกฯ หลายคน ชอบทำงานกับนายกฯ คนไหน

คงจะแล้วแต่สถานการณ์ นายกฯ เปรมก็เหมาะกับสถานการณ์ ในช่วงนั้น พลเอกชาติชาญ นายกฯ อานันท์ นายกฯ หักษิณ ก็เหมาะสมกับสถานการณ์ขณะนั้น

ทีดีอาร์ไอเกิดขึ้นในยุคเทคโนโลยี และมีความเป็นเทคโนโลยีมาก
ค่อนข้างมาก ในสังคมการเมืองทุกวันนี้ ชีวิตคนกลุ่มนี้บอกว่า
เทคโนโลยีแต่เดิมไปแล้ว บทบาทของทีดีอาร์ไอควรเป็นอย่างไร

ไม่รู้ ผมอภิมหาานานแล้ว แต่ภาพลักษณ์ในช่วงหลังเหมือนจะ
เอียงข้างไปทางการเมืองอยู่บ้าง

มันเป็นภาพลักษณ์ หรือเราเอียงจริง ๆ

ไม่รู้ คนเข้าคิดอย่างนั้น

ภาพลักษณ์ที่ดูเหมือนเอียงข้าง ส่งผลต่อทีดีอาร์ไออย่างไร

ทำให้การเสนอนโยบายมีน้ำหนักน้อยลง เรื่องนี้เข้าใจยอมรับ
หรือไม่รู้ แต่ผมอยู่ข้างนอก มองได้ยินอย่างนั้น และตอนนี้ภาพนั้น
ก็ยังอยู่ ซึ่งมันผิดจากวัตถุประสงค์ตอนเริ่มต้น ซึ่งคิดว่าประเทศไทยควร
มีสถาบันที่เป็นอิสระ ไม่ฝักใฝ่ทางการเมือง ทั้งด้านชอบและไม่ชอบ เพื่อ
ทำงานวิจัยให้รัฐบาลนำไปใช้ประโยชน์

ถ้าภาพของเรามาเป็นอิสระจากการเมือง การเสนอนโยบายก็มี
น้ำหนักน้อยลง

ถ้าจะล้างภาพพวกรู้ว่าอาจารย์จะแนะนำว่าอย่างไร

ไม่แนะนำ เขาทำใจยาก ความเกลียด ความรัก มันเกิดขึ้น
แล้ว เปลี่ยนแปลงได้ยาก

ยุคทองของเทคโนโลยีแต่เดิมไปแล้วจริงไหมครับ

ไม่จริง อย่างผมเป็นเทคโนโลยีแต่เดิม มองว่ามีบทบาทของผมไป
เรื่อยๆ รัฐบาลนายกฯ ทักษิณ เขาก็มีเทคโนโลยีแต่เดิมของเขารึเปล่า เรื่องนโยบาย

ເຂົກໍໄມ້ໄດ້ຄືດເອງ ເຂົກໍມີກຸລົມຂອງເທິດໃນແຄຣຕິນພຣຣຄ ແຕ່ເຂົາອາຈະໄມ້ເປີດຕົວ

ຄູນທັກສິນເຂົາໄມ້ໄຫ້ເຄຣດິຕັກບໍາຮາງເທິດໃນພຣຣຄ ເພຣະຮາງການມີຈຸດໝາຍປລາຍທາງຂອງຕົວເອງ ຈຸດໝາຍປລາຍທາງຂອງຮາງການຄືອຂະໜາຍ
ກີ່ຄືດຕຳແໜ່ງແລະຄວາມມັນຄົງໃນຕຳແໜ່ງໜ້າທີ່ ສ່ວນນັກການເມືອງ ຈຸດໝາຍປລາຍທາງຂອງເຂົກໍຄືອພື້ນໄຈໄດ້ຄະແນນເສີຍງ

ໃນປັຈຸບັນ ຄໍາຈະພລັກດັນໂຍນາຍໃຫ້ເກີດປະສິກິພລ ທີ່ດີອາຮົາໄອຕັ້ງທ່ານຢ່າງໄຮ

ຜົນຄືດວ່າຄໍາງານຂອງເຮົາດີ ເຂົກໍໃຫ້ເອງ ອ່າງໄປໜ່ວງວ່າເຂົາຈະໃຫ້ຮູ້ອີ່ໄໝໃຫ້ ແຕ່ບາງທຶນຂອງເຮົາໄມ້ດີ ພວກຂ້າຮາງການເຂົາຫຼວເຮົກໍມີ

ຄໍາງານຂອງເຮົາດີ ຖຸກຕົ້ນ ເຂົກໍຕົ້ນໃຫ້ ແຕ່ກີ່ໄມ້ໄດ້ໝາຍຄວາມວ່າເຂົາຕົ້ນເອງໄປໃຫ້ທັງດຸນ ອ່າງເຮືອງກາຍືອາກ ຖຖະໜູ້ກາຍືອາກມັນເປັນເປົ້າຢືນໄປຄື່ງໃຫ້ແລ້ວ ກີ່ຍັງຄືດອ່າຍ່າໝືອນເດີມ ຍັງພຸດຄື່ງຊ່ອງວ່າຮ່ວ່າງຮາຍໄດ້ແກ່ນທີ່ຈະພຸດຄື່ງຊ່ອງວ່າຮ່ວ່າງຄຸນກາພີ້ວິດ ຖຖະໜູ້ສັມຍີ່ແມ່ນອກວ່າຄວາມແຕກຕ່າງຮ່ວ່າງຮາຍໄດ້ ສໍາຄັນໜ້ອຍກວ່າຄວາມແຕກຕ່າງຮ່ວ່າງຄວາມເປັນອ່າຍ່າ ດັນທີ່ມີຮາຍໄດ້ສູງ ແຕ່ອ່າຍ່າແບບໜ້ານ້ານ ກີ່ໄມ້ມີຄຣວ່າ ໄນທຳໄຫ້ເກີດຄວາມຕິ່ງເຄີຍດີໃນສັງຄມ

ການແກ້ປັ້ງທາເຮືອງຊ່ອງວ່າຮ່ວ່າງຮ່ວ່າງຄຸນກາພີ້ວິດ ເຄື່ອງມືອີ່ສໍາຄັນຄື່ອງຮ່າຍຈ່າຍຂອງຮູ້ບາລ ເຮືອງສວັສດີການ ເຮືອງຄົນໜ້າທາງ ໃນຍຸດໂລກາກິວັດນີ້ ເຄື່ອງມືອີ່ທີ່ຈະລັດຄວາມແຕກຕ່າງຂອງປະຊາຊົນກີ່ຄື່ອງ “ຮູ້ບໍລິການ” ໃນຍຸດໂລກາກິວັດນີ້ ປະເທດຕ່າງໆ ຈຶ່ງເປັນ service state ໄນໃຫ້ເກີດຄວາມຮູ້ອ້າວັນສວັສດີການ ແນວດືດພວກນີ້ຢັ້ງໄມ່ເຄຍເຂົາຄື່ງທີ່ດີອາຮົາໄອເລຍ

อะไรเป็นความท้าทายของทีดีอาร์ไอใน 30 ปีข้างหน้า

เรื่องภาพลักษณ์ แม้เราจะดีว่าเราเป็นกลาง แต่ภาพไม่ได้เป็นอย่างนั้น ต้องสำรวจดูว่ามันเป็นแบบนั้นหรือไม่ งานของเรามันถูกต้อง มันดีจริงหรือเปล่า เราตามโลกทันไหม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งแนวคิดเรื่องเศรษฐศาสตร์และนโยบายสาธารณะมันเปลี่ยนไป หมดแล้ว หรือเป้าหมายของนโยบายเศรษฐกิจเดียวที่ก็เปลี่ยนไป แต่ก่อนเป็น growth, stability และ distribution แต่เมื่อโลกมันไร้พรอมเด่น เป้าหมายของนโยบายเศรษฐกิจก็จะเน้นไปที่ความสามารถในการแข่งขัน และคุณภาพชีวิต

ถ้าโจทย์ของเราคือความสามารถในการแข่งขัน นโยบายต่าง ๆ จะต้องเป็นไปในทิศทางไหน

ก็ต้องอย่าให้หนนโยบายเป็นอุปสรรคต่อการแข่งขันของภาคเอกชน อย่างนโยบายภาษีอากร ที่เราลดภาษีนำเข้า ลดภาษีผู้นำภาษีนี้ วัตถุประสงค์คืออะไร ถ้าเอกสารกระจาดรายได้เป็นตัวดึง มันต้องขึ้นภาษี ก็แสดงว่าเราไม่ได้อเอกสารกระจาดรายได้เป็นตัวดึง แต่หากยังพูดเรื่องนี้ คนเข้าฟัง เขา ก็บอกว่าเชย

เรื่องความเท่าเทียมมีสองมิติ มิติแรกคือพื้นที่ อีกมิติหนึ่งคือคน สำหรับพื้นที่ พื้นที่ไหนที่ยากจน ต้องทุ่มเรื่องโครงสร้างพื้นฐาน เรื่องบริการของภาครัฐ ส่วนเรื่องคน ถ้ามองว่าคนไทยถ้าทำงาน มีเงินใหม่ ขนาดต่างชาติลักษณะเข้ามา ยังไม่เจนเลย ถ้าทำงาน

คนจนมีใหม่ มี ก็คือคนที่ไม่ทำงานหรือทำงานไม่ได้ คนแก่ คนป่วย คนพิการ หรือคนกลุ่มน้อยที่อยู่บนภูเขาหรือบนเกาะ ถ้าจะช่วยคนจน เรา ก็ช่วยเฉพาะกลุ่ม อย่าหว่านแห แล้วคนจนอยู่ที่ไหน ถ้ากรุงเทพฯ ก็ในสลัม ถ้าทั่วประเทศ เขาก็บอกว่าอยู่ที่ภาคอีสานมากที่สุด ไม่ใช่ว่า wannaph

เสียเงินเป็นแสนๆ ล้าน

เรื่องเหล่านี้ ผมอยากให้ทีดีอาร์ไอตามให้ทัน ซึ่งผมคิดว่าบังตามไม่ทัน

มองไปข้างหน้าอีก 30 ปี หลอกจากเรื่องความสามารถในการแข่งขัน มีความท้าทายอะไรรอเราอยู่อีกบ้าง

ไม่ต้อง 30 ปีหรอก ทุกวันนี้โครงสร้างประชากรของเราเปลี่ยน คือประชากรในวัยทำงานน้อยลง ส่วนประชากรที่มีอายุมากจะมีมากขึ้น เรื่อยๆ ก็มีประสบการณ์ของประเทศอื่นว่าเราต้องเตรียมการอย่างไร นี่เป็นปัญญาที่สำคัญที่สุดใน 30 ปีข้างหน้า

30 ปีข้างหน้า คนที่อายุ 70 ปี คือคนที่อายุ 40 ปีในตอนนี้ ก็ต้อง ไปคิดว่าต้องปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจอย่างไร ทั้งภาคเกษตร ภาค อุตสาหกรรม ภาคบริการ รวมทั้งบริการของรัฐ รายได้ของรัฐที่จะมาดูแล คนที่ทำงานไม่ได้ ต้องพึงบริการของรัฐ และกำลังแรงงานที่จะต้องแบกรับ ภาระนี้ จะต้องทำอย่างไร

สัมภาษณ์: 17 มิถุนายน 2557

នរោត្តម វិគ្យាគន្លេ

នរោត្តមទទួលបានការកម្មការជាអង់គ្លេស
នរោត្តមទទួលបានការកម្មការជាអង់គ្លេស
នរោត្តមទទួលបានការកម្មការជាអង់គ្លេស

គណន៍ការសាងសង់ នរោត្តម និងការប្រើប្រាស់
ការប្រើប្រាស់ការសាងសង់ នរោត្តម និងការប្រើប្រាស់

30 ปีที่ผ่านมา ความสำเร็จและความล้มเหลวของเศรษฐกิจไทยคืออะไร

ในแห่งของเศรษฐศาสตร์ เรา ก็จะวัดจากฐานะความเป็นอยู่ของประชาชน วัดจากตัวเลขรายได้ประชาชาติ วัดจากสภาพความเป็นอยู่ของผู้คน อายุยืนขึ้นไหม เกิดมาแล้วมีชีวิตродดแค่ไหน ซึ่งจากข้อมูลทั้งหมด มองก็คิดว่าเรามาได้ไกลกว่าเดิมพอสมควร

ด้านหนึ่งที่ผมคิดว่าเราประับความสำเร็จ ก็คือความเชื่อมโยงระหว่างเรากับประเทศเพื่อนบ้าน สมัยก่อน เราจะเห็นว่าความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านมีจำกัด แต่ในระยะหลัง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง 10 ปีหลัง เห็นได้ชัดเจนว่าเข้าเจริญขึ้น ฐานะความเป็นอยู่ก็ดีขึ้น และความสัมพันธ์กับเราก็ดีกว่าเดิม

ตอนนี้สิ่งที่ผมภูมิใจมาก ก็คือสภาพความเป็นอยู่ของประเทศไทย เพื่อนบ้าน และโซนเศรษฐกิจของประเทศไทยที่อยู่ใกล้กับประเทศ

เพื่อนบ้าน ซึ่งแตกต่างจากสมัยก่อนโดยสิ้นเชิง ผม จำได้ดี สมัยท่านนายกฯ เปรม ติณสูลานนท์ เรารู้ ครม. สัญจรไปประชุมกันที่ขอนแก่น ที่เชียงใหม่ ที่สงขลา แต่เนอนว่าในตัวเมืองก็พอใช้ได้ แต่พ่อออกไปข้างนอก เราก็เห็น ว่ายากจนมาก แต่ทุกวันนี้ไม่ใช่

เศรษฐกิจของเมืองที่อยู่ใกล้กับประเทศไทยเพื่อนบ้านมีความ เชื่อมโยงกับกรุงเทพฯ น้อยลงโดยเปรียบเทียบ แต่มีความเชื่อมโยงกับ ประเทศไทยเพื่อนบ้านมากขึ้น ซึ่งผมคิดว่ามาจากการนโยบายเศรษฐกิจที่เราเน้น เรื่องการค้าการลงทุนกับต่างประเทศ

ผมคิดว่านโยบายการค้าการลงทุนกับต่างประเทศและนโยบาย ที่เราเชื่อมโยงกับประเทศไทยเพื่อนบ้านทั้งที่อยู่ติดกับเราระและที่อยู่ห่างออกไป มันเสริมกันและกัน และมันทำให้เรามีการเปลี่ยนแปลง

ความสำเร็จเหล่านี้คือร่วมกันของรัฐหรือเอกชน

มองจากอ้างถึงสมัยท่านนายกฯ เปรมมากกว่า เพราะในสมัย นั้นมีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในเรื่องของเศรษฐกิจภาพใหญ่ คือต้องการ ใช้ภาคต่างประเทศเป็นส่วนที่ทำให้เศรษฐกิจไทยเกิดการเปลี่ยนแปลง เราเปิดเสรีทางด้านการค้าการลงทุน เราเปิดให้มีการลงทุนในพื้นที่ภาค ตะวันออก มีการลดภาษีเข้ามา ทำการลดภาระภาษี ทำการนำเข้า มีการทำให้ การลงทุนทำได่ง่ายขึ้น ซึ่งนี้เป็นเรื่องของนโยบาย

จะบอกว่าเปลี่ยนเพราะเราคิดดี หรือเปลี่ยนเพราะสถานการณ์ บังคับ ก็ได้ทั้งสองอย่าง สถานการณ์บังคับ เพราะเรามีปัญหาเรื่องการ นำเข้านำมานจากต่างประเทศ ตั้งแต่เกิดวิกฤตน้ำมันครั้งที่สองในปี 2522 ซึ่งทำให้เราต้องหารายได้ ในขณะเดียวกัน กลุ่มผู้กำหนดนโยบายก็เชื่อ ว่าการเชื่อมโยงกับภาคต่างประเทศจะช่วยให้เราพัฒนาได้เร็วขึ้น

ประเทศไทยเรามีคนไทยเชื้อสายจีนที่ชอบทำธุรกิจอยู่มาก ซึ่ง

ก็เป็นผลจากการที่มีคนจีนเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยตั้งแต่สมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ เนื่องจากตอนนั้นประเทศไทยจีนเขามีปัญหาภายใน มีสังคมรามกางเมือง มีการแบ่งชิงอำนาจ มีการโถ่นราชบัลลังก์ ต่างประเทศก็มายึดครอง ประกาศเป็นเขตปกครองตัวเอง มีสิทธิสภาพนอกราชอาณาเขตทำให้คนจีนพยายามอพยพออกนอกประเทศกันมาก ก็เกิดเป็นปรากฏการณ์ชาวจีนโพ้นทะเล ซึ่งคนที่อพยพมาอยู่ประเทศไทยก็มีเยอะ

หลังจากนั้น เมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่สอง ซึ่งญี่ปุ่นเข้ามายึดครองสยาม พ่อค้าชาวจีนก็มีส่วนในการค้าขายสินค้าให้กับบริษัทญี่ปุ่น ซึ่งทำให้เมื่อเราเปิดเสรีทางด้านการค้าการลงทุน เรายังมีการร่วมทุนกับญี่ปุ่นเยอะ ไม่ว่าจะเป็นสยามกลการ ราชจักรไทยอาชาธี กลุ่มไอลอน สหพัฒนพิบูล ซึ่งมีที่มาจาก การที่เขาทำมาค้าขายกับซัพพลายเออร์ญี่ปุ่น เพราะฉะนั้น เมื่อเราเปิดให้มีการค้าการลงทุนกับต่างประเทศ เรายังมีนักธุรกิจที่รับสนองนโยบายนี้ได้ดื่นข้างว่องไว และเรายังไม่ได้ต่อต้านคนเชื้อสายจีนเหมือนกับบางประเทศ

อาจารย์พูดถึงความสำเร็จของเศรษฐกิจไทยในสมัยนายกฯ เปรม ในช่วงแรกของทีดีอาร์ไอ งานวิจัยของทีดีอาร์ไอมีบทบาทอย่างไร ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจไทยในช่วงเวลานั้น

ผมคิดว่างานวิจัยของทีดีอาร์ไอในช่วงแรกยังไม่มีบทบาทมากนัก แต่จะมีในตอนต่อมา ช่วงที่เราเปลี่ยนนโยบายเป็นเปิดให้มีการค้าการลงทุนมากขึ้น คนที่มีบทบาทสำคัญคือ ดร. เสนะ อุนาภูล และคุณสถาพร กวิตานนท์ ดร. เสนะอยู่ที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สภาพัฒน์) ส่วนคุณสถาพรเป็นรองเลขานุการคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (Thailand Board of Investment: BOI) มองว่า ก็เป็นผู้ช่วยของทั้งสองท่าน คือเป็นที่ปรึกษาของทั้งสภาพัฒน์และบีโอไอ

ท่านอาจารย์เสนาะเองก็เป็นบุคลากรที่อยู่ในช่วงเวลาที่สามารถแสดงบทบาทได้เต็มที่ อายุของท่านก็ยังไม่มาก ยังแข็งแรง และความใกล้ชิดกับผู้บริหารประเทศในช่วงดังกล่าว สถานการณ์มันก็เอื้อให้เราทำตรงนี้ได้เต็มที่

สำหรับ 30 ปี เศรษฐกิจไทย อาจารย์พุดถึงความสำเร็จหลายข้อ แต่อะไรที่ยังเป็นปัญหา

ความสำเร็จที่สำคัญคือเราจัดระบบได้ค่อนข้างสมบูรณ์ แต่สิ่งที่มันแย่มากคือการปฏิบัติ เราไม่มีมาตรการหรือระบบที่ป้องกันไม่ให้ผู้มีอำนาจ ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายใดก็ตาม ใช้อำนาจในทางที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนตัวมากกว่าส่วนรวม เพราะฉะนั้น ปัญหามันจึงเกิด

ถามว่าระบบไม่ดีหรือวิธีปฏิบัติไม่ดี คำตอบคืออย่างหลัง เมื่อผู้ปฏิบัติใช้ประโยชน์ส่วนตัวในการตัดสินใจเป็นหลัก มันก็จะย้อนกลับมาทำลายตัวเอง อาจจะไม่ได้ทำลายเขาโดยตรง แต่ทำลายสังคม ทำให้การขยายตัวทางเศรษฐกิจไปต่อลำบาก เช่น วันนี้เราไม่มีแรงงานที่ดีพอที่จะทำให้เศรษฐกิจได้ มันก็ติดแล้ว หรือปัญหาขยะ เราไม่มีที่ตั้งโรงงาน มันก็ติดแล้ว เพราะฉะนั้น เมื่อหาแรงงานไม่ได้ หาที่ตั้งโรงงานไม่ได้ มันก็เป็นลูกศรที่ย้อนกลับมาที่มันแท้จริงตัวเราเอง หรือแม้แต่สังคม เมื่อสังคมมีความมั่งคั่งเกิดขึ้น แต่เราไม่มีระบบที่จะจัดการกับความมั่งคั่งที่ดีพอ ความมั่งคั่งมันก็เข้าไปอยู่ในสิ่งที่เป็นอย่างมุข เจ้าหน้าที่ของรัฐก็ใช้ประโยชน์จากความมั่งคั่งที่เกิดขึ้น โดยไม่ไปป้องกันอย่างมุข เราก็เลยมีสังคมที่มีปัญหาเรื่องยาเสพติด เรื่องการพนัน

ถ้าจะออกไปจากหล่มนี้ เราต้องทำอย่างไร

สำหรับผม ห้ามปีข้างหน้า สิบปีข้างหน้า ต้องพยายามอย่างมาก

เพื่อให้หลุดจากหล่มนี้

กำลังแรงงานและสิ่งแวดล้อมเป็นอุปสรรคใหญ่ที่สุดในปัจจุบัน ถ้าคุณไม่มีที่ตั้งโรงงาน คุณไม่มีกำลังแรงงานที่มีประสิทธิภาพ คุณจะไปไหนต่อได้ ก็ต้องดิ้นขอๆ ขลักๆ ออยู่อย่างนี้ ขณะเดียวกันก็ยากมาก ที่จะทำให้คนเชื่อว่าสามารถบริหารจัดการเรื่องผลกระทบได้ เมื่อคนไม่เชื่อ โรงงานก็ตั้งไม่ได้ เมื่อมีเมืองที่ตั้งโรงงาน โรงไฟฟ้าก็ตั้งไม่ได้ พลังงานก็ไม่เกิด

ประชารัฐส่วนใหญ่ของเรามีการศึกษาไม่เกินเก้าปี เมื่อไม่เกินเก้าปี คุณจะไปทำให้เข้าเก่งได้อย่างไร คุณจะไปเอาแรงงานต่างด้าวมาช่วย มันก็เกิดปัญหาเรื่องการคดโกง วิธีแจ้งจด วิธีลงทะเบียน มันก็ตามไปหมด

ถามว่าเราอยู่อย่างนี้ได้ไหม เราเกือบๆได้ แต่จะให้เราเป็นประเทศที่มั่งคั่งโดยทั่วไป มันคงยาก

ถ้าจะออกจากปัญหานี้ให้ได้ เราต้องทำอะไรกันบ้าง

ขณะนี้ผมมองว่าเกี่ยวข้องอยู่กับคณะกรรมการผู้บริหารชุดปัจจุบัน ผมก็คิดว่ากิติกาที่เราจะทำใหม่ ใหญ่ๆ เรายังมีรัฐบาลแบบที่ไม่ได้มาจาก การเลือกตั้ง พวกกิติกาที่จะให้ผู้บริหารประเทศต้องปฏิบัติตาม ภายใต้ชื่อรัฐธรรมนูญ มันก็คงจะเป็นทางออกที่สำคัญที่สุด ซึ่งจะทำให้เราหลุดจากวังวนของการแสร้งหาอำนาจ แล้วก็ເອົາແຕ່ประโยชน์ส่วนตัว ເອົາເປີຍນປະເທດชาຕີ

ต้องมีบทบัญญัติอะไรในรัฐธรรมนูญ เพื่อแก้ปัญหาเหล่านี้

มันก็ย้อนกลับไปสู่วิชาเศรษฐศาสตร์ เรื่องขบวนการแสร้งหาค่าเช่า (rent-seeking) คือการที่ผู้มีอำนาจสร้างสถานการณ์เพื่อให้เกิด

การขาดแคลน หรือเกิดภาวะที่ไม่สามารถเกิดได้ หากเขามีอนุมัติ เรายังพยายามต่อต้านขบวนการนี้มาโดยตลอด แต่ก็แสดงว่าเรายังทำไม่ครบ เพราะฉะนั้น กติกาที่เขียนขึ้นมาใหม่ก็ต้องไปป้องกันตรงนั้น

แต่แน่นอนว่าพื้นฐานที่สุด มันอยู่ที่ความคิดจิตใจของประชาชน คุณจะแก้วรัฐธรรมนูญอย่างไรก็ตาม ถ้าประชาชนยังคิดว่าการเห็นแก่ตัว การเอาเปรียบ เป็นสิ่งที่เขาพร้อมจะทำ คุณจะแก้ตั้งนั้นอย่างไร มองก็ไม่สามารถตอบได้ อายุ่ในกรณีของจีน เรายังเห็นว่าเขากำกับการพัฒนา แต่ตอนหลังก็พบว่ามีการทุจริตมหาศาล เขาก็ใช้วิธีประหารชีวิต เวียดนาม ก็แบบเดียวกัน ใช้วิธีประหารชีวิต หรือไม่ก็ขังยาวเลย คดีไม่มีอายุความ ไม่มีที่สิ้นสุด เพราะฉะนั้น การแก้กฎหมายเกี่ยวกับการลงโทษก็คงต้องทำด้วย แต่เราคงทำแรงขนาดนั้นไม่ได้

ภาคธุรกิจไทยต้องปรับตัวอย่างไร ทำอย่างไรให้ภาคเอกชนไทย เก่งขึ้น

สำหรับธุรกิจขนาดใหญ่ มองคิดว่าเขากำกับไม่แฟ้ม ขาดแคลน จากการร่วมทุน เขายังด้วยตัวของเขางเอง เขายังไม่แฟ้ม แต่มันเป็นส่วนเล็กนิดเดียวของธุรกิจไทย ธุรกิจไทยส่วนใหญ่เป็นธุรกิจขนาดเล็ก เป็นผู้ประกอบอาชีพอิสระที่มีการศึกษาน้อย ผลิตภัณฑ์ต่ำ ก็อยู่ได้แค่นั้น จะไปทำอะไรให้เขามากกว่านั้นมันก็ลำบาก

ยุทธศาสตร์คือควรจะทำให้ธุรกิจขนาดใหญ่เติบโตยิ่งขึ้น หรือควรยกระดับธุรกิจขนาดเล็กให้แข็งขันได้มากขึ้น

มองคิดว่าเราควรย้ำแนวความสะสางให้กับทุกคน “ไม่ว่าจะเล็ก หรือใหญ่ เช่น เราควรมีศูนย์การเรียนรู้ ธุรกิจขนาดเล็กจะได้มาใช้ไม่ต้องลงทุนเอง เพราะธุรกิจขนาดใหญ่ลงทุนเองได้ นั้นเป็นวิธีที่ดีที่สุด ควรจะมา

ก็ได้ ตามสบายน

ถ้าจะตอบคำถามของคุณ ที่เราลงทุนก็เพื่อช่วยเหลือธุรกิจขนาด
เล็ก แต่ก็ไม่ได้ก็ได้กันธุรกิจขนาดใหญ่

ความสามารถของผู้ส่งออกไทยเป็นอย่างไร

เก่งครับ ใช่ได้เลย และขณะนี้ความสามารถในการส่งออกก็มีมาก
ขึ้น แต่ในช่วงหลัง อุปสรรคจะเป็นในรูปแบบนี้มากกว่า คือการค้าระหว่าง
ประเทศในยุคต่อไป มันเป็นการอ้างอิงเรื่องธรรมาภิบาลระดับโลก (global
governance) ซึ่งจะกระทบกับการค้าระหว่างประเทศ เช่น แรงงานทาง
การโอนย้ายเงิน และสิ่งแวดล้อม เราไม่ค่อยเชี่ยวชาญเรื่องธรรมาภิบาล
ระดับโลก ซึ่งพอมันเป็นปัญหาขึ้นมา เราก็ตั้งหลักไม่ทัน และทำให้เรา
เดือดร้อนเรื่องการส่งออก

ภาคเอกชนเข้าไม่อยู่ในฐานะที่จะรู้เรื่องพวgnี้ได้เด็กับภาครัฐ
แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือ สิบปีที่ผ่านมา ภาครัฐอ่อนแอบมากในเรื่องเหล่านี้
ก็เลยไม่ค่อยได้ช่วยเหลือภาคเอกชน

สำหรับยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจ พวgnนี้บอกว่าเราควร
เน้นการส่งออก แต่ก็พวgnนี้ก็บอกว่าเราควรกระตุ้นการบริโภค^{รัฐ}
ภายในประเทศ

ผมคิดว่าที่สำคัญกว่าคือการแข่งขันที่เป็นธรรม

โลกนี้มีอยู่สอง C คือ Competitiveness กับ Competition ก่อน
หน้านี้เราพูดถึงเรื่อง Competitiveness เยอะ แต่ Competition Regime
ในประเทศไทย เราใช้เวลา กับมันน้อย ถ้าเรามี Competition Regime
ดีๆ การบริโภคภายในประเทศมันก็ไปได้เอง ตรงนี้ต่างหากที่เราควร
ใส่ใจ แต่มันไม่มีกระแสสังคมมาผลักดันให้กระทรวงพาณิชย์ทำเรื่องนี้

ผมก็พยายามพูดหลายครั้ง ที่ต้องการให้ก็ทำเรื่องนี้มายะ น่าจะเอาไปใช้ประโยชน์ได้

เราจะแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำได้อย่างไร

หนึ่งก็คือต้องทำให้คนมีโอกาสทางการศึกษาเท่าเทียมกัน สอง ก็คือต้องแก้ไขระบบภาษี ซึ่งก็พูดกันมานานแล้วว่าระบบภาษีของเรามันสร้างรายได้ให้กับรัฐบาลได้น้อย แต่รายจ่ายของรัฐบาลเพิ่มขึ้นทุกวัน ภาษีมันไม่พอแล้ว ต้องเก็บภาษีเพิ่ม แต่จะเก็บจากที่ไหน ก็ต้องเก็บภาษีโดยใช้ฐานที่โยงกับความมั่งคั่งของมนุษย์ เป็น wealth-based คือภาษีทรัพย์สินภาษีมรดก ภาษีกำไรมากจากการค้าทรัพย์สิน มันต้องไปทาง wealth-based ไม่ใช่ income-based แต่พอจะเลี้ยวไปทางนั้นก็มีคิดต่อต้าน曳ยะแบะไปหมด เพราะฉะนั้น เรายังกันหมดว่าการแก้ปัญหาต้องทำอย่างไร แต่จะกล้าทำหรือไม่กล้าทำเท่านั้นเอง

ถ้าเรามีรายได้จากภาษีที่เป็น wealth-based เราก็สามารถใช้ทางด้านตาข่ายรองรับทางสังคม (social safety net) แบบประชาชนนิยมก็ไม่ควรจะทำ เพราะมันไร้เหตุผล แต่ประชาชนนิยมแบบตาข่ายรองรับทางสังคม ก็ทำได้ เพราะช่วยเรื่องความเหลื่อมล้ำ แต่ก็ไม่ถึงกับมาก ช่วยแค่ไม่ให้เข้าหล่นลงไปติดพื้นเท่านั้นเอง เพราะพอเราไปช่วยเรื่องความเหลื่อมล้ำ มันก็มีปัญหาระบบที่ต้องปรับเปลี่ยนอีก

อย่างให้อาจารย์ช่วยสรุปบทเรียนจากการผลักดันนโยบายสาธารณะที่ผ่านมา ตั้งแต่อาจารย์เป็นนักวิจัยจนเข้าไปอยู่ในแวดวงการเมือง กระทั่งอยู่ในภาคธุรกิจ สิ่งที่อาจารย์ได้เรียนรู้เกี่ยวกับการผลักดันนโยบายสาธารณะคืออะไร

สิ่งที่ได้เรียนรู้ก็คือเราจะไปคาดหวังให้ผู้บริหารประเทศดีต่อเนื่อง

ไม่ได้ สำหรับผู้บริหารประเทศ บางทีก็ดี บางทีก็ไม่ดี เมื่อเรารู้ว่าันนี่คือ
ความจริงของชีวิต หลักสำคัญที่สุดของนโยบายสาธารณะก็คือต้อง^{จะ}
พยายามอย่าให้ขาดอกนอกลุ่ม เราต้องสร้างกลุ่มให้มั่นให้ญี่ปุ่น

สร้างกลุ่มให้ใหญ่เพื่อมายถึงอะไร

อย่างเรื่องช่วยประชาชน เรื่องประชาชนนิยม ไม่ทำเลยก็ไม่ได้ ไม่มี
ทาง เข้าไม่เข้ากับเราด้วย เราเกิดต้องบอกว่ากลุ่มประชาธิรัฐมันก็มีได้ แต่ต้อง^{จะ}
ไปให้ถูกทาง อย่าออกนอกทาง นี่เป็นบทเรียนที่ผิดคิดว่าสำคัญที่สุด

สายนโยบายสาธารณะต้องชัดเจนว่าอยากเห็นประเทศเดินไป
ทางทิศไหน เมื่ออยากเห็นประเทศเดินไปทางทิศนั้น เช่น เป็นประเทศที่
ประชาชนมีความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สินพอสมควร มีการเจริญเติบโต
เป็นลำดับ มีความมั่นคง มีความเสี่ยงที่บริหารจัดการได้ ถ้านี่เป็นทิศทาง
ที่อยากรักษาประเทศเดินไป โดยผู้บริหารประเทศก็ต้องบังไม่ดีบัง ก็ต้องสร้าง
ทางขึ้นมา อย่าไปปรังเกียจเดียดฉันท์ไม่เคยหาเข้า มันไม่ได้อะไร ก็ต้อง^{จะ}
มีการติดต่อทำงานด้วยกัน หากทางเดินไปด้วยกัน

อาจารย์ทำงานกับหลายรัฐบาล มีรัฐบาลใหม่ที่ประทับใจบ้าง

มันก็ต่างกัน สมัยรัฐบาลนายกฯ เพرم ซึ่งอยู่นานกว่าเพื่อน ตอน
นั้นผมก็สนุก เพราะเหตุว่าทีมดี ผมไม่ได้เป็นที่ปรึกษาโดยตรงของท่าน^{จะ}
แต่ผมเป็นที่ปรึกษารัฐมนตรีในรัฐบาลของท่านอย่างต่อเนื่อง ทำให้เรา^{จะ}
เปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจได้มาก

อะไรที่ทำให้รัฐบาลเพرمเปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจได้มาก

ผิดคิดว่า เพราะความเป็นผู้นำของท่าน ท่านไม่มีจุดด่างพร้อย^{จะ}
ในเรื่องการคดโกง เมื่อท่านไม่มีจุดด่างพร้อยในเรื่องการคดโกง ท่านจึง

มีบารมีเยอะ และการที่ท่านเป็นพหุหาร ในสังคมไทย การเป็นพหุหารมันมีความหมายเยอะ พหุหารที่ดีก็ทำประโยชน์ได้เยอะ เพราะความจริงของชีวิต ก็คือพหุหารมีปืน ไม่มีครกแล้วจะไร่เท่ากับกล้าตาย สุดท้ายเวลาพหุหารเขาจริง เขายิงทิ้งได้หมด เพราะฉะนั้น บารมีของท่านเรื่องความดี บางกับอำนาจ มันช่วยได้เยอะ

อีกรัฐบาลหนึ่งที่ผมได้ทำงานด้วย คือรัฐบาลนายกฯ 岸田文雄 ปันยารชุน ซึ่งคล้ายกับรัฐบาลนายกฯ เพรเม แพระรัฐบาลนายกฯ 岸田文雄 มาจากพหุหาร รัฐบาลนายกฯ เพรเมก็มีพหุหารเป็นคนบริหารจัดการ แต่คุณ岸田文雄 มีบารมีของท่านเองมาก เพราะฉะนั้น ระหว่างที่ท่านทำงาน พหุหารก็ไม่ค่อยได้ยุ่งอะไร

อาจารย์มีบทบาทอย่างไรในรัฐบาลคุณอาเนนท์

ผมเป็นผู้แทนนายกฯ 岸田文雄ที่เรื่องอาเซียน และก็มีโอกาสได้ช่วยท่านทำเรื่องเขตการค้าเสรีอาเซียน

ช่วงที่อาจารย์เป็นรัฐมนตรีในรัฐบาลพลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ อาจารย์ได้เรียนรู้อะไรบ้าง

ตอนนั้นมันเรียนรู้ยาก เพราะสถานการณ์มันยากที่จะแก้ไข มันกำลังดึงลงเหว บรรกไม่ทัน สิ่งสำคัญที่สุดตอนนั้นก็คือ ผมคิดว่าการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจมหภาคของประเทศไทย มันขาดความร่วมมือกันระหว่างภาคราชการกับภาคการเมือง ภาคราชการคิดว่าเขามีฐานะที่เหมาะสมกว่าในการตัดสินใจ ภาคการเมืองก็ไม่สามารถมีอิทธิพลต่อเขาได้มากพอ เพราะฉะนั้น นโยบายการบริหารค่าเงินบาทในตอนนั้นก็ทำให้เราดเจ็บอย่างรุนแรง

การตัดสินใจในแต่ของนโยบาย ภาคราชการกับภาคการเมืองต้อง

ทำด้วยกัน ต้องให้ความสำคัญซึ่งกันและกัน ไม่ใช่บอกว่าฉันเห็นอกว่าเชือ
อย่างมายุ่ง นั่นคือบทเรียนที่ได้ในตอนนั้น

จากอาจารย์และนักวิจัย เป็นที่ปรึกษา ต่อมาก็เป็นรัฐมนตรีทั้งสาม
บทบาทที่ต่างกันอย่างไร มีอะไรที่เราต้องเข้าใจมันมากขึ้น เพื่อ
ให้การทำงานประสบความสำเร็จ

ตอนที่ผมอยู่ในรัฐบาล เรื่องการค้าไม่มีปัญหา เราเติบโตได้อย่าง
รวดเร็ว แต่เรื่องที่ผ่านมาคือเรื่องค่าเงินบาท

ถ้ามองย้อนกลับไป เราคงต้องดีอกับภาคราชการมากกว่าที่เราทำ
แต่เขาก็ควรให้เกียรติเรามากกว่าที่เขาทำ ฝ่ายธนาคารแห่งประเทศไทยเข้า
คิดว่าสายการเมืองตัดสินใจเรื่องนี้ไม่ได้ ฝ่ายแรกให้เกียรติเขาก็ไม่ได้ต่อ
เขาแรงพอด้วย นั่นเป็นบทเรียนที่สำคัญ

ตอนนี้เรื่องน้ำมันเป็นเรื่องใหญ่ สายราชการกับสายการเมือง
ก็โต้แย้งกันมาตลอด แต่ 4-5 ปีมานี้ สายการเมืองชนะสายวิชาการ วันนี้
เวลาที่ปี 2557 ก็ถึงจังหวะเวลาที่ต้องตัดสินใจกันอีกแล้วว่าจะทำอย่างไร
กับเรื่องพลังงานทั้งหลาย สองสายนี้จะมีข้อยุติร่วมกันได้อย่างไร นี่เป็น
โจทย์ที่สำคัญมาก

สมัยคุณทักษิณเป็นอย่างไร

ช่วงแรกผมถือว่าอยุ่ดเยี่ยมเลย ในแง่ของความคิดใหม่ๆ คุณ
ทักษิณเข้ามาในปี 2543 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่โลกเปลี่ยนอย่างรวดเร็ว ปีต่อ
มา จีนเข้าเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก อินเดียเริ่มเปิดประเทศตั้งแต่
ปี 2534 พอกมาถึงปี 2543 อินเดียก็มีฐานะแล้ว เพราะมีขนาดใหญ่มาก
เพราจะนั้น เมื่อคุณทักษิณเข้ามา เขายังเห็นว่าเรื่องที่สำคัญคือความ
สัมพันธ์กับจีนและอินเดีย คุณทักษิณเข้าให้น้ำหนักกับจีนและอินเดียมาก

อีกเรื่องหนึ่งที่คุณทักษิณพยาภยามทำก็คือ เมื่อเข้าเห็นจีนกับ อินเดียเข้ามา เขารู้ว่าจะแข่งกับประเทศเหล่านี้ด้วยการใช้แรงงานไม่ได้ แล้ว ต้นทุนการผลิตของโลกมันลดลงอย่างรวดเร็ว เพราžeเหตุว่ามีคนเป็น พันๆ ล้านเข้ามายูในตลาดแรงงานของโลก เขาก็พยาภยามทำเรื่องการ เพิ่มความสามารถในการแข่งขัน เอา ไมเคิล พอร์เตอร์ (Michael Porter) มา เอางานของ จวน เอ็นรีเกซ (Juan Enriquez) มา เอ้าครอต่อโครมา ซึ่งเป็นนักคิดเกี่ยวกับเรื่องนวัตกรรม การเปลี่ยนโครงสร้างของเศรษฐกิจ ไทยจาก factor-based เป็น knowledge-based มันก็มาจากเขา ซึ่ง ยอดเยี่ยม เป็นสิ่งที่ดีมาก สองอย่างนี้เขารีบตั้นได้ตี นั่นคือส่วนที่ดีของ เขาย แต่พอถึงตอนปฏิบัติ ผมเข้าใจว่าเขาก็มองปะโยชน์ทางอำนาจของ เขาย่องมาก เลยทำให้การเลือกสรรบุคลากรและการตัดสินใจ มันเป็นไป ในทิศทางที่เสริมอำนาจของตัวเอง ก็เลยทำให้เดือดร้อน

อาจารย์ทำงานให้กับประเทศเยอรม หลักการทำงานของอาจารย์คือ อะไร ทำไมจึงมีคนชวนอาจารย์ไปทำงานตลอดเวลา

ผมสนใจเรื่องนโยบาย เพราจะนั่น ผมจะไม่ปิดกันโครงทั้งสิ้น ได ที่ต้องการให้ผมช่วยคิดเกี่ยวกับเรื่องนโยบาย ผมยินดี ผมไม่เคยเลือกว่า จะต้องเป็นสีไหน เป็นพร็อกไชน ผมทำได้หมด

ผมต้องการมีส่วนในการแก้ปัญหา ถ้าเราเป็น part of the solution ได้ เราคือจะทำ พยาภยามอย่าเป็น part of the problem อย่าเป็นตัว เรียกแขก อย่าเป็นตัวสร้างปัญหา หลักการทำงานของผมง่ายๆ แค่นั้น เมื่อคน เข้าเห็นว่าเรามีความประพฤติต่อเนื่องแบบนี้ เขาก็อยากให้เราช่วยทำงาน ผมอาจจะช่วยเขาได้มากบ้างน้อยบ้าง แต่ผมไม่เคยสร้างปัญหาให้รัฐบาล

อยากรู้อาจารย์เล่าถึงประสบการณ์ตอนแรกตั้งที่ดีอาร์ไอ

ตอนนั้นผมลาออกจากธนาคารสตร์ ตั้งใจว่าจะมาอยู่กับที่ดีอาร์ไอ ปรากฏว่าที่ดีอาร์ไอยังตั้งไม่เสร็จ เมื่อยังตั้งไม่เสร็จ บรรษัทเงินทุน อุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (Industrial Finance Corporation of Thailand: IFCT) ก็ชวนผมไปอยู่กับเขา ผมก็เลยไปอยู่ที่นั่น พอที่ดีอาร์ไอ ตั้งเสร็จ ผมก็ลาออกจากไอเอฟซีที่ไม่ได้ เพราะเขาให้ไปอยู่กับเข้าแล้ว และ ไอเอฟซีที่ก็เป็นสถาบันทางการเงินเพื่อการพัฒนา เพราะฉะนั้นจึงมีหน้าที่ เดิมร้อยในเรื่องการส่งเสริมการค้าการลงทุน ก็เลยยิ่งทำให้ผมมีบทบาทที่ จะช่วย ดร.เสนาะกับคุณสถาพรเดิมที่ เรื่องส่งเสริมการลงทุนในต่างจังหวัด ในต่างประเทศ ผมสามารถทำในนามของไอเอฟซีที่ได้

แนวคิดในการก่อตั้งที่ดีอาร์ไอเริ่มมีมาตั้งแต่ช่วงปี 2523-2524 มีการศึกษาความเป็นไปได้ในการก่อตั้งสถาบันโดย ดร. วิญญา วิจิตรวาท- การ ด้วยความสนับสนุนจากมูลนิธิฟอร์ด ก่อนจะก่อตั้งได้สำเร็จในปี 2527

อาจารย์มีบทบาทในการระดมสมองก่อตั้งที่ดีอาร์ไอตั้งแต่ต้น ตอน นั้นอาจารย์คิดอะไร ทำไม่สถาบันนี้จึงจำเป็นต่อประเทศไทย

เมื่อเราไปเรียนต่างประเทศ เรายังไปเห็นว่าเขามีสถาบันวิจัยอิสระ สถาบันพวกนี้มีความสำคัญทางด้านนโยบายอย่างมาก แล้วเมื่อพากเรา ที่ไปเรียนหนังสือกลับมา มีจำนวนมากขึ้น ก็สนใจทางด้านนโยบาย พากเรา แต่ละคนก็สอนหนังสือกันที่ธนาคารสตร์ ที่นิด้า แต่สำหรับการสอนหนังสือ จะเอาเวลาไปทำวิจัยเต็มที่ก็ไม่ได้ เรายังเห็นตัวอย่างของบางประเทศ ในเอเชียที่เขาทำสำเร็จ ซึ่งช่วงนั้นผมไปสัมมนาที่เกาหลีใต้ ก็ไปเห็นเคดีไอ (Korea Development Institute: KDI) ก็คิดว่ามันน่าจะเป็นแนวโน้ม อาจารย์

เส้นทางท่านกีเห็นเหมือนกับผม

แต่การจะตั้งสถาบันวิจัยในประเทศไทยมันแสวงจะยากลำบาก เรายังคงต้องดึงเป็นมูลนิธิ แล้วภายใต้มูลนิธิก็เป็นสถาบัน นั่นก็คือที่มาของมัน

ตอนนั้น ดร. อาณัติ อาภาภิรัม ท่านสอนอยู่ที่เอไอที (Asian Institute of Technology: AIT) และท่านก็พร้อมที่จะมาเป็นผู้บริหาร ผมไม่พร้อม เพราะผมไปดิดอยู่ที่ไออีพซีที อาจารย์อัมมา สยามวลา ก็ต้องการจะเป็นนักวิชาการอิสระ อาจารย์อัมมาเคยสอนอยู่ที่ธรรมศาสตร์ และอาจารย์อัมมาก็อยากรаЯทำงานวิจัย ท่านไม่ได้มีภาระต้องใช้ทุน ไม่ได้รับทุนการศึกษาเหมือนผมที่ไปเรียนด้วยทุนร่องกีเพลเลอร์ ต้องกลับมาใช้ทุน อาจารย์อัมมาลาออกจากได้สบาย ตอนนั้นาอาจารย์อัมมาก็ไปอยู่ที่ International Food Policy Research Institute ส่วนผมมาอยู่ที่ดีอาร์ไอ ปี 2529 อาจารย์ไฟจิตรา เอื้อทวีกุล ท่านเป็นประธานสถาบันต่อจากอาจารย์อาณัติ อาจารย์ไฟจิตรา ก็ชวนผมมา

ผมเป็นรองประธานสถาบันตั้งแต่ปี 2529 จนถึงประมาณปี 2533 แล้วก็ย้ายไปเป็นประธานของ General Finance Corporation ช่วงหลัง ธุรกิจการเงินมันรุ่งเรืองมาก ผมก็เลยถูกดึงตัว

บทบาทของทีดีอาร์ไอบนเส้นทางการพัฒนาเศรษฐกิจไทยเป็นอย่างไร เราเมินบทบาทแค่ไหน

พอเราตั้งเป็นหลักเป็นแหล่ง ตั้งแต่ช่วงปี 2528-2529 เรายังเริ่ม เป็นที่นับถือ เราคิดว่าการทำงานของเรานำไปสู่การพัฒนาประเทศ ซึ่ง มีอยู่สองแนวทาง แนวทางแรกคือเราทำงานกับหน่วยราชการ ซึ่งหน่วย

ราชการก็มีคำถามที่เขายกมาจะให้ตอบเกี่ยวกับเรื่องนโยบาย เพราะฉะนั้น โครงการทั้งหลายที่เราทำ เรายกทำให้เข้า ผิดคิดว่าจากการที่เราทำให้เข้า เนื่องจากเรามีเวลาทำอย่างละเอียด มันก็ทำให้หน่วยราชการที่รับผลงาน ของเรามาไปทำเป็นนโยบายได้ใช้ประโยชน์จากการงานของเราเยือน

อีกแนวทางหนึ่งคือเรามีงานสัมมนาวิชาการประจำปี ซึ่งได้รับ ความสนใจมาก หนังสือพิมพ์รายงานข่าวอย่างน้อยสองถึงสามวัน งานนี้ ช่วยทำให้เราสร้างแนวคิดเกี่ยวกับปัญหาของประเทศ เช่น เรื่อง สิ่งแวดล้อม เรื่องการศึกษา เรื่องเศรษฐกิจระหว่างประเทศ แต่ละปีจะมี หัวข้อใหญ่ๆ และเมื่อไม่มีสถาบันวิจัยอื่นที่คล้ายกับเรา ที่มีเวลามากเท่า เรา ผลงานของเราเป็นผลงานที่คนเลื่อมใส

แต่ก็คงต้องบอกไว้ด้วยว่า งานวิจัยใดๆ ในโลก ไม่ว่าที่ไหนก็ตาม มันมีส่วนของความเป็นส่วนตัว คือต้องมีผู้ที่พูดแล้วสังคมเขายอมรับ เขา เชื่อ เพราะฉะนั้นในช่วงเวลาดังกล่าว เรายกมีนักวิจัยที่สังคมรู้จัก เช่น อาจารย์อัมมาร อาจารย์านันติ อาจารย์วีรพงษ์ รามากุร ตัวผมเอง ซึ่ง สังคมเขารู้จักเช่นว่าพวgnี้เป็นพวgnที่สนใจเรื่องของนโยบายในแต่ละสาขา เพราะฉะนั้นหนังสือมันก็เยือน ในช่วงหลัง เนื่องจากคนที่มีชื่อเสียงมีมาก ขึ้น หนังสือของชื่อของผู้บริหารที่ดีอารีโอลีบูบันจิงมีน้อยลง แต่เนื้อหา ของเรื่องดีกว่าเดิม

การที่เราจะมีนักวิจัยที่มีชื่อเสียง มันต้องมีบทบาทในการเชื่อมโยง แต่ในช่วงหลัง นักวิจัยของที่ดีอารีโอลีบูบันจิงน้อยกว่าเดิม เพราะฉะนั้น ชื่อเสียงของเขางึงไม่เท่ากับยุคก่อน แต่เนื้อหาของเข้าดี

เชื่อมโยงนโยบายกับเดิมหมายถึงอะไร

หมายถึงกระบวนการ (socialize) กับผู้ที่กำหนดนโยบายของประเทศ แต่ในช่วงหลัง การเมืองมักไม่เอื้อให้นักวิจัยของทีดีอาร์ไอเข้าไปเชื่อมโยง

ซึ่งดีหรือไม่ดีครับ

มักทำให้งานของเราไม่ผลต่อนโยบายน้อยลง เพราะฉะนั้น ถ้าเราบอกว่าเราต้องการมีนโยบายสาธารณะ แล้ววัดกันด้วย outcome ไม่ใช่ output การที่ไม่มีบุคลากรเข้าไปเชื่อมโยงได้มากพอ ก็ทำให้งานวิจัยมีผลต่อนโยบายสาธารณะน้อยลง แต่เมื่อเชื่อมโยงแล้วจะได้ผลหรือไม่ คงก็ไม่แน่ใจ เพราะสิบปีที่ผ่านมา ผู้ที่กำหนดนโยบายของประเทศไม่น่าเล่นด้วยเท่าไร เพราะฉะนั้น เมื่อเข้าไปเชื่อมโยงแล้วจะดีหรือไม่ดี คงก็ไม่ทราบ

อย่างให้อาจารย์ช่วยเล่าประสบการณ์เกี่ยวกับกระบวนการกำหนดนโยบายที่เปลี่ยนแปลงไปในช่วง 30 ปีที่ผ่านมา

ประเด็นก็คือ เมื่อเรามีรูบราลที่เข้าคิดว่าเขามาจากการเลือกตั้ง เพราะฉะนั้น เขาก็พยายามทำอะไรที่เป็นการเอาใจประชาชนเป็นหลัก หลักการมันจึงอ่อนลง แต่จะเอาใจประชาชนมากกว่า

เมื่อเป็นเช่นนี้ การกำหนดนโยบายของประเทศที่ใช้ข้อเท็จจริง ใช้เหตุผล ใช้วิชาการ ซึ่งมาจากเทคโนโลยีและ ก็จะมีฝ่ายการเมืองเป็นคู่แข่ง คุณชาติชาย ชุดหนึ่ง เป็นคนแรกที่คิดว่าเขามาจากการเลือกตั้ง เพราะฉะนั้น เขายังใช้สภาพัฒน์น้อยลง ขั้นตอนการกำหนดนโยบาย การสร้างโครงสร้าง การสร้างแผนงาน เพื่อทำให้นโยบายบรรลุผล เขายังใช้น้อย

ลง แต่เข้าดูว่าอารมณ์ของประชาชนในเวลานั้นเป็นอย่างไร โครงการอะไรที่เขายากทำเร็วๆ เขาก็ตัดสินใจเลย เช่น โครงการไฮป์เวลล์ ซึ่งไม่ได้อยู่ในแผนของสายเทคโนโลยีแครตเลย แต่คุณชาติชายมาถึงกับอกกว่า เอี้ย ไม่ได้มันต้องมีทางยกระดับ เพราะจะนั่งกีบไปเอ้าไฮป์เวลล์มา แล้วก็สร้างปัญหาให้สารพัด

พระจะนั่น พุดได้ว่าในกรณีของรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง การมีโอกาสได้รับการเลือกตั้งนั้นสำคัญกว่าการสร้างความเจริญให้กับประเทศในระยะยาว

เป็นไปได้ไหมที่เทคโนโลยีแครตจะทำงานร่วมกับรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง

เป็นไปได้ยาก เพราะจะนั่นเมื่อเป็นแบบนี้ การที่สายเทคโนโลยีแครต สายวิจัย จะมีอิทธิพลได้ ก็ต้องมีอิทธิพลต่อสังคม และอิทธิพลต่อสังคมจะสะท้อนไปสู่สายการเมือง ทำให้สายการเมืองต้องรับอิทธิพลนั้นไปทำเป็นนโยบาย แต่ที่เป็นปัญหาสำคัญที่สุดคือประเทศไทยมานถึงปัจจุบัน ก็คือสายสังคมสร้างแรงกดดันต่อสายการเมืองได้ไม่มากพอ

แน่นอนว่าสายสังคมมีข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องสิ่งแวดล้อม เรื่องการศึกษา เรื่องความมั่นคงในชีวิต เรื่องความเป็นอยู่ของชุมชน สายสังคมเขามี แต่สายสังคมที่เป็นทั้งงานวิจัยบางงานต่อต้าน งานประท้วง งานสร้างอิทธิพล ยังมีไม่มากพอ

**เมื่อกูมิทัศน์ทางการเมืองเปลี่ยน ทีดีอาร์ไอต้องปรับตัวอย่างไร
ผน悒ดิว่าที่ปรับตัวอยู่ขณะนี้ก็ดีอยู่แล้ว แม้ผลของมันจะช้า แต่**

ในที่สุดมันก็คงต้องมา

เมื่อสังคมมี agenda ชัดเจนว่าเรื่องนี้สำคัญ แล้วก็จะท่อนไปสู่ การเลือกตั้งได้เหมือนกับการย坪ประเทศทั้งหลาย อย่างสหราชอาณาจักร เมืองโยนาวยใช้กำลังปีเพื่อให้ประเทศในโลกนี้ต้องอยู่ในอาณัติ พธ.โอบามา บอกว่าจะเลิกใช้นโยบายนี้ ประชาชนเขาก็เลือกโอบามา นี่คือวิธีการ สะท้อน หรืออังกฤษ ฝรั่งเศส ก็จะเห็นว่าสังคมที่เปลี่ยนแปลง มันสะท้อน “ไปสู่ภาคการเมือง แต่สำหรับเรา จุดยืนของสังคมเกี่ยวกับเรื่องนี้ยังไม่มั่นคง เนื่องจากเรามีสังคมที่มีความแตกต่างกันในเรื่องของรายได้ ในเรื่องของโอกาส เพาะผลัพน์ คนจำนวนมากก็คิดว่าถ้าภาคการเมือง ทำประโยชน์ให้กับเขาระดับต่ำ ก็อาจอันนั้นไว้ก่อน ถึงแม้จะมีผลเสีย ก็ไม่สนใจ

โครงการรับจำนำข้าวคือกรณีที่ชัดเจน นักวิชาการที่ดีอาร์.ไอ.วิเคราะห์แบบเป็นแทบทลาย เอาข้อมูลไปยืนยันแล้วยืนยันอีก ประชาชน ก็ยังชอบโครงการรับจำนำข้าว นี่คือตัวอย่างที่ชัดที่สุด จนกระทั่งมัน ล่มสลาย แต่ถึงจะหยุดโครงการได้ ก็ไม่ได้แปลว่ามันจะหายไป อาจจะ หยุดชั่วคราว แล้วก็อาจจะกลับมาอีกได้ เพราะอย่างที่ผมบอกว่าสังคม ของเรามีความแตกต่างเรื่องรายได้และโอกาสสูงมาก ทำให้คนที่มีรายได้น้อยมีโอกาสจำกัด เมื่อเขาได้อะไรมา เขาก็เอาไว้ก่อน

ปัญหามันก็มีอยู่ว่า เราทำอะไรได้มากกว่านี้ไหม ผมคิดว่าคงทำ อะไรไม่ได้มากกว่านี้ แต่สิ่งที่ผมหวังก็คือ ในสถานการณ์ปัจจุบันที่มีการ เรียกร้องกันโดยใช้คำว่าปฏิรูป ก็คือการที่จะบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มันจะทำให้การทำให้ส่วนรวมเสียหายนั้นทำได้ยากขึ้น

อาจารย์อยากร่างขาวที่ดีอาร์ไอ ในวาระครบรอบ 30 ปี

ตั้งแต่วันแรก เรายังตั้งมั่นกันว่าเราจะยืนอยู่ได้โดยไม่ต้องพึ่งใคร ในแห่งการเงิน ผ่านมาจนถึง 30 ปี ผู้คนดูว่าเราทำสำเร็จ แปลว่าแม่เรา จะไม่ได้รับจ้างใครทำอะไร เรายืนอยู่ได้ นี่เป็นความสำเร็จที่ยอดเยี่ยม ในแห่งของอาชีพการทำงานวิจัย

ผลงานวิชาการเป็นอย่างไร อาจารย์พอใจใหม

ผู้คนดูว่าเราเลี้ยวขวาของการทำงานชิ้นเล็กๆ ไปแล้ว ที่ผ่านจาก รายงานที่ส่งให้กรรมการสภานักศึกษาบัน เราทำงานยิบย่อยเต็มไปหมด เรา ทำงานชิ้นใหญ่ๆ งานพวกนั้นมันจะมีผลต่อนโยบายสาธารณะมากกว่า ที่ผ่านมาจะฝ่าไว้ก็คือเรื่องนี้

ที่ทำอยู่ในปัจจุบัน ผู้คนดูว่าดีแล้ว ตอนนี้มีการเผยแพร่องค์ความรู้ให้ ประชาชนได้รู้ได้ทราบ แต่ที่ดูจากรายงานก็ยังไม่ถึงกับได้รับความสำเร็จ แฟนคลับยังมีน้อย ก็คงต้องแก้ไขต่อไป

เรื่องจุดยืนทางการเมือง เรากวยยา Yam ไม่ไปยุ่งกับการเมือง แต่ก็มีคิด มองว่าที่ดีอาร์ไอเลือกข้าง

มันเป็นมุ่งมองของแต่ละคนมากกว่า คนอาจจะคิดว่าอาจารย์ อั้มมาร์ต่อต้านคุณทักษิณ ส่วนอาจารย์นิพนธ์เขาก็แรงมากเกี่ยวกับเรื่อง ข้าว ถามว่าเรื่องนี้โยงไปหาการต่อต้านคุณทักษิณได้ไหม มันก็แล้วแต่คน คิด แต่ผู้อ่านงานของอาจารย์นิพนธ์แล้ว มันไม่ใช่เรื่องคน มันเป็นเรื่อง ของนโยบาย เรื่องของมาตรการที่อาจารย์นิพนธ์คิดว่ามันผิด แล้วเขาก็มีข้อมูลที่ไม่ได้แต่งเอง อาจารย์สมเกียรติ ตั้งกิจวนิชย์ กิเครย์วิจารณ์

หน่วยงานนั้นหน่วยงานนี้ เขาก็พูดถึงงานวิจัยเป็นหลัก เพราะฉะนั้น ภาพลักษณ์ของนักวิจัยที่เลือกข้างก็ยังมีอยู่ แต่วันหนึ่งคงจะหายไป

ตอนนี้เนื่องจากเป็นช่วงเปลี่ยนผ่านจากระบบทักษิณซึ่งอยู่กับเรามาสิบปีโดยประมาณ ตลอดสิบปีที่ผ่านมา คำวิพากษ์วิจารณ์ที่สำคัญมากมาจากทีดีอาร์ไอ เพราะฉะนั้นมันย้อมเป็นไปได้ที่มีคนบอกว่าทีดีอาร์ไอเลือกข้าง เรากำห้ามเขาไม่ได้ เพราะเขาระบุอย่างนั้น แต่ถ้ามีว่าทีดีอาร์ไอเลือกข้างหรือไม่ ผู้คนคิดว่าเราเลือกต่อต้านข้างที่ทำไม่ถูกต้อง

แสดงว่าภาพลักษณ์ของการต่อต้านคุณทักษิณยังคงมีอยู่

มันก็เข้าใจได้ สิบปีของการต่อต้านสิ่งที่คุณทักษิณไม่ควรทำ ก็เลยเหมือนกับต่อต้านคุณทักษิณ

อะไรเป็นความท้าทายของทีดีอาร์ไอ สำหรับการเดินไปข้างหน้าอีก 30 ปี

ปัญหาของประเทศไทยคือเรามี burden of ideology มันเหมือนกับโลกนี้บอกเราว่าเราต้องแบกภาระประชาธิปไตย ถ้าเราไม่เอาประชาธิปไตย เขาก็ไม่เอากับเรา มันก็กลายเป็น burden of ideology แต่ตัวเลือกที่เรามีมันมีน้อย มีแต่ระหว่างไม่ได้มากกับไม่ดีน้อย เพราะฉะนั้นความท้าทายที่สำคัญที่สุดก็คือเรื่องนี้ เราจะ operate อย่างไร ในภาวะที่สังคมฝั่งหนึ่งเรียกร้องให้มีประชาธิปไตย อีกฝั่งหนึ่งก็บอกว่าประชาธิปไตยทำให้เสียหาย

สัญญาประชาคม (social contract) ที่ควรจะเป็น คือสัญญาประชาคมแบบให้ประชาชนมีส่วนร่วม เป็น representative government

ผมเติบโตมาจากการศึกษาแบบตะวันตก ก็เห็นว่าหลักการอย่าง no taxation without representation, no decision without representation เป็นหลักการที่ถูกต้อง แต่สิ่งที่ผมอยากรีบก็คือ representative government ที่ตรวจสอบได้

สัมภาษณ์: 23 มิถุนายน 2557

ឧលែងករណីសាខាលើក្រុងការឈាន

—

នាកុងការឈាន ត្រូវបានរាយការណ៍
ដើម្បីបង្កើតការងារជាមួយគ្នា
និងការរំភោទក្នុងក្រុងការឈាន

ឯកសារនេះបានរាយការណ៍
ដើម្បីបង្កើតការងារជាមួយគ្នា
និងការរំភោទក្នុងក្រុងការឈាន

อาจารย์เป็นนักวิจัยที่ดีอาร์ไอมา 30 ปี ถึงวันนี้ กระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจไทยที่ผ่านมา อะไรคือความสำเร็จ อะไรคือความล้มเหลว และอะไรคือความท้าทายที่รออยู่ข้างหน้า

ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการทำวิจัยค่อนข้างน้อย นโยบายส่วนใหญ่จึงไม่ได้มาจากการทำวิจัยเชิงลึก แต่มันอาจจะมาจากการผลประโยชน์ทางการเมือง หรือเป็นอะไรที่ได้คะแนนเสียงเป็นหลัก เพราะฉะนั้น คนที่ศึกษาปัญหาการพัฒนาของประเทศไทยย่างจริงจังมีน้อย และตอนนี้ประเทศไทยอยู่ในจุดที่ค่อนข้างลำบาก ในอดีต เรา may จะพูดว่าถึงอย่างไรประเทศไทยไปได้ เพราะมีพระสยามเทวาธิราช แต่ในช่วงหลังไม่ใช่อย่างนั้น เพราะเราเริ่มลำบาก

สำหรับประเทศไทย ถ้าถามว่าเมื่อไรเราจะออกจากกับดักประเทศไทยได้ปานกลาง คำตอบก็คือ ตอนนี้เรามาทำลังคลานออกอย่างช้าๆ

บอกได้ใหม่ว่าเราย้ายอยู่กับที่

ตัวเลขมันก็บอกว่าในช่วงปี 2538-2556 รายได้เฉลี่ยต่อคนของเราย้ายตัวโดยเฉลี่ยร้อยละ 1.9 ต่อปี (ถ้าดูโดยдолลาร์สหรัฐที่แท้จริง) ซึ่งถือว่าต่ำมาก สำหรับประเทศไทยของเรา ถ้าขยายตัวได้ร้อยละ 1.9 ต่อปี ต้องใช้เวลาอีกเกือบปี เราจึงจะเป็นประเทศพัฒนาแล้ว

เหตุเป็นเพราะการเมือง หรือเพرาะเราไม่ปรับโครงสร้างเศรษฐกิจ

มันมีหลายเรื่องประกอบกัน เหตุผลหนึ่งก็คือวิกฤตการเงินในปี 2540 มันมีผ่อนนานกว่าที่คิด อย่างตอนนี้เราเห็นแล้วว่าตั้งแต่ปี 2551 ยุโรปและสหรัฐฯ ก็ยังไม่ถึงกับฟื้นตัวเต็มที่ ยุโรปนี้เห็นได้ชัดเลยว่าอยู่กับที่ และคงอีกนานกว่าจะฟื้นตัว

สำหรับเรา ผมคิดว่าเรารีมฟื้นตัวตั้งแต่ปี 2548 เมื่อปัญหาที่ค้างมาจากการวิกฤตเริ่มหมดไป ก็เท่ากับใช้เวลาประมาณแปดปี แต่หลังจากนั้น เรายังเข้าสู่ปัญหาการเมืองตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

หมดจากเศรษฐกิจ ก็ไปการเมือง

มันก็เกี่ยวโยงกัน เพราะปัญหา ก็คือ ตั้งแต่วิกฤตเศรษฐกิจเป็นต้นมา เศรษฐกิจไทยพึงการส่งออกเป็นเครื่องยนต์หลัก และสิ่งที่หายไปก็คือ การลงทุน แม้กระทั่งทุกวันนี้ การลงทุนก็ยังไม่ฟื้น

ที่ยากขึ้นก็คือ ณ วันนี้ การส่งออกของเรารีมขยายตัวชา ซึ่งผมคิดว่าส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการเมืองและปัญหาน้ำท่วม ถึงแม้บริษัทจากต่างประเทศเข้าจะบอกว่ายังอยู่กับเรา ก็อาจจะจริงที่ส่วนใหญ่ยังอยู่ แต่ เขายังจะไปขยายที่อื่น ประเทศไทยเป็นประเทศที่พึงการลงทุนจากต่างประเทศเยอะ โดยเฉพาะสินค้าอุตสาหกรรม ถ้าต่างชาติไม่ขยายการลงทุน ภูมิประเทศของเราก็ไม่ขยาย เรายังส่งออกได้ไม่มาก ส่วนเรื่องการเมือง

นโยบายของเราก็เปลี่ยนไปเปลี่ยนมา หลังการยืดอำนาจ นโยบายก็เปลี่ยน
เดียวหลังการเลือกตั้งครั้งต่อไป นโยบายก็คงจะเปลี่ยนอีก

อีกเรื่องหนึ่งก็คือ การที่อาเซียนรวมกันเป็นตลาดเดียว เป็นฐาน
การผลิตเดียว ก็หมายความว่าคนที่จะมาลงทุน เช่น ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และ
ยุโรป เขาก็จะมองอาเซียนเป็นภูมิภาคเดียวกัน เขาไม่จำเป็นต้องลงทุน
ในไทย เขายังไปลงทุนที่อินโดนีเซียก็ได้ พลิบปินส์ก็ได้ แล้วก็ส่งของมาขาย
ในไทย ซึ่งผมคิดว่ามันน่าจะเป็นจริงอยู่บ้าง เพราะการส่งออกของไทย
ขยายตัวน้อย แต่การส่งออกของพิลิปปินส์และอินโดนีเซียยังขยายตัว
พอใช้ได้ เพราะฉะนั้น ตอนนี้เราจะเห็นได้ว่าเศรษฐกิจไทยขยายตัวเกือบ
จะเป็นศูนย์ แต่อินโดนีเซียและพิลิปปินส์ขยายตัวร้อยละ 5-6 ต่อปี

อาจารย์คิดว่าอะไรที่ทำให้การลงทุนของเรายังไม่ฟื้น

หนึ่งก็คือมีการลงทุนจากภาครัฐไม่มาก นับตั้งแต่เกิดวิกฤต
เศรษฐกิจปี 2540 และสำหรับภาคเอกชน การลงทุนของเขาก็คงกับภาวะ
เศรษฐกิจ ถ้าเศรษฐกิจขยายตัวไม่มาก เขาก็ไม่ลงทุนมาก และตอนนี้
ธุรกิจไทยก้มองหาโอกาสในการไปลงทุนในต่างประเทศ เพราะค่าแรง
ในประเทศไทยเพื่อนบ้านถูกกว่า

อีกเรื่องหนึ่งที่ผมพยายามให้แนวคิดอยู่ตลอด ก็คือการลงทุน
ของไทยพึ่งการนำเข้ามากเกินไป คือพึ่งเกือบครึ่งหนึ่ง นั่นหมายความว่า
ถ้าเราจะใช้การลงทุนเป็นเครื่องจักรในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ เราจะ
ทำได้อย่างไม่ค่อยมีประสิทธิภาพ เพราะหากเราลงทุน 100 แทนที่ 100
จะหมุนอยู่ในประเทศ เพื่อทำให้เศรษฐกิจขยายตัว แต่มันหายไปครึ่ง
หนึ่ง เพราะฉะนั้น มันก็เป็นปัญหา คือลงทุนก็จริง แต่มันไม่กระตุ้นอย่าง
แท้จริง ยิ่งถ้ามีโครงการที่ไม่ค่อยได้เรื่อง หรือมีการทุจริต การลงทุนก็
ไม่ช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจเลย

เราจะปรับโครงสร้างเศรษฐกิจอย่างไร จึงจะแก้ปัญหาเหล่านี้ได้

หลักการคือต้องทำให้เกิดอุตสาหกรรมขั้นกลางและอุตสาหกรรมสินค้าทุนมากขึ้น แต่มันยาก เพราะอุตสาหกรรมของเราส่วนใหญ่พึ่งการลงทุนจากต่างประเทศ เพราะฉะนั้น เรายังต้องพยายามทำให้ต่างประเทศมาลงทุนในอุตสาหกรรมขั้นกลางมากขึ้น

อุตสาหกรรมรถยนต์เป็นตัวอย่างที่เราทำได้สำเร็จ คือต่างชาติเข้ามาลงทุนเยอะ ตอนแรก เขามาลงทุนเพื่อประกอบรถยนต์ ชิ้นส่วน ส่วนใหญ่มาจากการนำเข้า เมื่อเราระบุนการผลิตที่สำคัญมากขึ้น มันก็คุ้มที่เราจะมาลงทุนในอุตสาหกรรมขั้นกลาง ในเวลาเดียวกัน บริษัทไทยก็เข้าไปเป็นซัพพลายเออร์มากขึ้น บางบริษัทเริ่มต้นจากบริษัทเล็กๆ จนกระทั่งเดียวันนี้กลายเป็นผู้ส่งออก และบางบริษัทก็ไปลงทุนในต่างประเทศ

นี่เป็นผลสำเร็จที่ควรเอาเป็นตัวอย่าง ไม่ใช่บอกว่าเดียวต่างชาติเข้ามาลงทุนเอง เพราะตอนนี้ถ้าเขายากผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อป้อนโรงงานของเขานอกประเทศ เช่นในอาเซียน ในฟิลิปปินส์ก็มี มาเลเซียก็มีเยอะ ผลิตที่นั่น แล้วส่งมาประกอบที่นี่ เพราะฉะนั้น เราจำเป็นต้องมียุทธศาสตร์ที่ชัดเจน

ในส่วนของอุตสาหกรรมสินค้าทุน สมมติถ้าเราจะลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานด้านรถไฟ อาจจะเป็นรถไฟร่วมคู่ รถไฟใต้ดิน หรือรถไฟความเร็วสูง ซึ่ง ณ วันนี้เราเกือบไม่มีอุตสาหกรรมทางด้านรถไฟเลย ทุกอย่างต้องนำเข้า และถ้าทำอย่างนี้ต่อไป ประเทศไทยจะไม่มีอุตสาหกรรมสินค้าทุนทางด้านรถไฟเลย เรายังต้องซื้อเข้าอย่างเดียว ซึ่งถือว่าเสียโอกาสมาก เพราะฉะนั้นก็ต้องมาดูว่าถ้าเราจะลงทุนทางด้านรถไฟ เท่าอย่างไร จึงจะทำให้เกิดอุตสาหกรรมสินค้าทุนทางด้านรถไฟด้วย เพราะถ้าเราซื้อทุกอย่าง เรายังคงจะไม่ได้ประโยชน์อะไรเลย

เรื่องการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจ อาจารย์พุดถึงการปรับโครงสร้างในภาคอุตสาหกรรม ในมิติอื่น ๆ เราจำเป็นต้องปรับโครงสร้างอะไรอีกบ้าง

ทุกอย่าง สำหรับเรา สิ่งที่เราให้ความสำคัญคือเราไม่เคยเป็นเมืองขึ้นของใคร แต่พอเป็นอย่างนั้น มันก็มีทั้งบวกและลบ บางก็แน่นอน เราไม่ได้เป็นเมืองขึ้นของใคร เราจึงมีเอกลักษณ์ความเป็นไทย แต่ในเวลาเดียวกัน เรา ก็ไม่ได้ใช้ประโยชน์จากสิ่งที่ประเทศอื่นเขาทำได้ เราจะคิดว่าเราอู้อยู่แล้ว แต่จริงๆ คือเราไม่รู้ แล้วเราก็ทำได้ไม่ดี

ในประเทศที่พัฒนาแล้ว เรื่องระบบการขนส่ง จะเห็นว่าทุกอย่างมันเชื่อมกันหมด ในยุโรป เราซื้อตัวเพียงใบเดียว เราสามารถเดินทางโดยรถเมล์ได้ รถได้ดินก็ได้ รถโดยสารก็ได้ รถรางก็ได้ คือเขามองเป็นระบบแล้วเข้าทำระบบเพื่อให้คนใช้ได้สะดวก แต่สำหรับเรา มีหลายหน่วยงานที่ทำเรื่องการขนส่ง "ไม่ว่าจะเป็นเอมาร์ท" "ไม่ว่าจะเป็นบีทีเอส" "ไม่ว่าจะเป็นการรถไฟ" ต่างคนต่างทำ และเมื่อทำแล้ว เรายังเห็นเลยว่ามันไม่เชื่อมกันเป็นระบบ คือไม่ได้คาดันใช้เป็นตัวตั้ง แต่คาดันนำ้งงานของเขามาเป็นตัวตั้ง หรือคาดันระหว่างเป็นตัวตั้ง ซึ่งผมเป็นห่วงมาก เพราะเราจะมีรถไฟฟ้าอีกกี่สายก็ไม่รู้ในกรุงเทพฯ ถ้าไม่มีการเชื่อมต่อกัน คุณขึ้นสายนี้ พะเปลี่ยนสาย คุณก็ต้องซื้อตัวอีกไป ซึ่งมันจะทำให้แพงและไม่มีความสะดวก

เราเดินทางไปดูงานกันเยอะ แต่ไม่รู้ว่าไปดูอะไร และแต่ละหน่วยงานก็แยกกันไป หน่วยงานนี้ทำรถใต้ดิน ก็ไปดูรถใต้ดิน หน่วยงานนี้ทำรถเมล์ ก็ไปดูรถเมล์ แต่ไม่มีหน่วยงานไหนที่ไปดูว่าทั้งระบบเขามาเป็นอย่างไร

ในเรื่องกระบวนการบริหารนโยบายเศรษฐกิจหมาด เรายังต้องปฏิรูป อะไรบ้าง

ในสมัยที่ผมเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ผมได้ผลักดัน กฎหมายธนาคารแห่งประเทศไทยจนสำเร็จ และตอนนี้ผู้ว่าการฯ คนปัจจุบันก็ยังสามารถนั่งอยู่ในตำแหน่ง ในกฎหมายเดิม ถ้าจะเปลี่ยนผู้ว่า การฯ ก็ง่ายนิดเดียว คือรัฐมนตรีคลังเสนอเรื่องเข้า ครม. บอกว่าเพื่อความ เหมาะสม แต่กฎหมายที่เรามีอยู่ ณ วันนี้ ทำให้ธนาคารแห่งประเทศไทย มีอิสระมากขึ้น

สำหรับเศรษฐกิจหมาด ประเทศไทยยังมีความเข้มแข็ง อัตรา เงินเฟ้ออย่างค่อนข้างต่ำ ทุนสำรองระหว่างประเทศก็มีเยอะ ถ้าเทียบกับจีดีพี ส่วนเรื่องสถาบันการเงิน ที่มีประเด็นอยู่ตอนนี้ก็คือ เราจะทำอย่างไรกับ สถาบันการเงินที่เป็นของรัฐ เช่น ธนาคารออมสิน ธนาคารเพื่อการเกษตร และสหกรณ์การเกษตร ธนาคารอาคารสงเคราะห์ หรือธนาคารอิสลาม เพราะพวกนี้เป็นสถาบันการเงินที่กระทรวงการคลังถือหุ้นทั้งหมด จึง ไม่ต้องผ่านกระบวนการกำกับดูแลของธนาคารแห่งประเทศไทย หรือ ธนาคารแห่งประเทศไทยตรวจสอบ แต่ก็ไม่มีอำนาจสั่งการ เพราะฉะนั้น นี่ก็เป็นช่องโหว่ให้นักการเมืองเข้าไปใช้ประโยชน์ทางการเมือง

เรื่องนี้ควรให้ธนาคารแห่งประเทศไทยดูแล หรือควรตั้งองค์กรอิสระ มาดูแล

ตอนนี้ธนาคารเดพากิจมีขนาดใหญ่มาก เช่น ธนาคารออมสิน ตอนนี้มีทรัพย์สินเกือบจะสูงสุดในประเทศ ถ้าเทียบกับธนาคารอื่น หรือ ธนาคารอาคารสงเคราะห์ก็ปล่อยสินเชื่อมากกว่าร้อยละ 50 ของสินเชื่อ ที่อยู่อาศัยทั้งประเทศ เพราะฉะนั้น ในด้านการกำกับดูแล เขาควรจะ แตกต่างจากธนาคารพาณิชย์มากน้อยแค่ไหน ในเชิงหลักการ เขามีค่าวร

จะแตกต่าง เข้าต้องอยู่ภายใต้มาตราฐานของธนาคารแห่งประเทศไทย และต้องให้ธนาคารแห่งประเทศไทยมีอำนาจตรวจสอบ

เรื่องการคลัง ตอนนี้ยังไม่มีปัญหาจนถึงกับน่าเป็นห่วง ตอนที่รัฐบาลทักษิณเข้ามา เขาก็ถูกตั้งโครงการเมกะโปรเจกต์ แต่สำหรับบ้านเรา พอจะทำ มันจะมีอุปสรรคตลอดเวลา ก็เลยทำให้โครงการไปต่อไม่ได้ เพราะฉะนั้น ถ้าเราใช้เงินเท่าที่นักการเมืองอยากจะใช้ ถึงตอนนี้ เรา ก็อาจมีปัญหา

เราจำเป็นต้องมีการปฏิรูปเชิงสถาบันเกี่ยวกับการรักษาวินัยทางการคลังใหม่ครับ

นี่เป็นตัวอย่างหนึ่งของการที่นักการเมืองเขาไม่ค่อยสนใจเรื่องการปฏิรูป รัฐธรรมนูญฉบับปี 2550 มีมาตราต่างๆ ที่อยากรอดช่องให้ชึ้นรัฐบาลก่อนหน้านั้นมีการพลิกแพลง จนกระทั่งทำให้เกิดความเสียหาย มันก็มีส่วนหนึ่งที่เกี่ยวกับความมั่นคงทางการคลัง รัฐธรรมนูญก็เขียนว่าให้ออกกฎหมายในเรื่องเหล่านี้ แต่ตั้งแต่นั้นจนถึงปัจจุบันก็ยังไม่มีโครงสร้างใจออกกฎหมาย ผิดคิดว่าไม่มีโครงสร้างใจร่างกฎหมายด้วยซ้ำ

จริงอยู่ รัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับคุณทักษิณเขาก็ไม่สนใจ เพราะเขามองว่ารัฐธรรมนูญ 2550 เป็นปฏิปักษ์กับเขา แต่ทำไม่รัฐบาลบรรดาประชาธิปัตย์ไม่เคยสนใจเรื่องนี้ แล้วก็มาบ่นเรื่องนโยบายประชาชนนิยม

ผมมีตัวอย่างของอินโดนีเซีย ชึ้นเขามีกฎหมายทางการคลัง ตั้งแต่ในช่วงที่ไอเอ็มเอฟ (International Monetary Fund: IMF) ยังดูแลอยู่ กฎหมายของเขากำหนดว่าการขาดดุลลงบประมาณในแต่ละปีห้ามเกินร้อยละ 3 ของจีดีพี และหนี้โดยรวมของรัฐบาลต้องไม่เกินร้อยละ 60 ของจีดีพี แต่เราไม่มีกฎหมายแบบนี้ อย่างไรก็ตาม การมีกฎหมายแบบนี้ก็ทำให้อินโดนีเซียมีปัญหาเหมือนกัน เพราะในบางช่วง ประเทศอาจจะ

ต้องมีการลงทุน และถ้าลงทุน มันก็อาจจะต้องขาดดุลมากกว่าที่กฎหมายกำหนด เพราะฉะนั้น ทำอย่างไรจึงจะมีกฎหมายที่ครอบคลุมทั้งสองกรณี ซึ่งเรื่องแบบนี้จำเป็นต้องมีการทำวิจัย เพื่อให้ผู้กำหนดนโยบายเข้าไปคิด ดูว่าจะทำอย่างไร

สำหรับในช่วงนี้ ผมคิดว่าโจทย์หลักก็คือ ครอบคลุมการดำเนินไปข้างหน้า ควรจะทำให้เกิดความตกลงกันระหว่างกลุ่มต่างๆ ซึ่งหนึ่งที่ค่อนรากษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) อย่างจะทำก็คือทำให้เกิดความปรองดอง ก็ถือว่าเป็นความต้องการที่ดี แต่เราคงต้องยอมรับว่า ถึงอย่างไรคนเราก็ต้องมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน คำตามก็คือ ทำอย่างไรให้ประเทศเดินไปข้างหน้าโดยมีกติกาที่ทั้งสองฝ่ายยอมรับ ไม่ได้หมายความว่าเรามีอยากรื้นฟ้านั้นเป็นรัฐบาล เพราะในที่สุดเราจะต้องยอมรับว่าใครจะเป็นรัฐบาล ก็ขึอนอยู่กับการเลือกตั้ง แต่เมื่อชนะการเลือกตั้งแล้ว กฎกติกาที่ผู้ชนะทำได้แล้วไม่ได้มันต้องมีความชัดเจน

ในประเทศที่พัฒนาแล้ว กฎกติกาดังกล่าวไม่ซึ่งสิ่งที่เขียนอยู่ในรัฐธรรมนูญเพียงอย่างเดียว แต่ยังมีครอบความคิดของสังคมคุณอยู่อีกชั้นหนึ่ง ซึ่งในประเทศเหล่านั้น ครอบความคิดของสังคมที่ว่ารัฐบาลทำอะไรได้หรือไม่ได้ มันใช้เวลาขัดก geleah หลายร้อยปี แต่สำหรับเรา เนื่องจากเรารожเป็นประชาธิปไตยมาเนานพอ ครอบที่ว่าผู้กุมเสียงข้างมากจะทำอะไรได้หรือไม่ได้ จึงยังไม่แจ้งแรง เพราะฉะนั้นก็ต้องมีครอบที่ชัดเจนกว่านี้ หรือครอบที่จะทำนโยบายประชาชนยอมได้มากน้อยแค่ไหน ก็จำเป็นต้องมี เพราะถ้าไม่มี มันก็จะเลยเดิจันกระทั้งสร้างปัญหาการคลังในที่สุด

สมดุลของการทำวิจัยในโลกวิชาการกับการขับเคลื่อนนโยบายอยู่ ตรงไหน

ที่สำคัญที่สุดคือการทำวิจัย เพื่อรองรับประเทศไทย การทำวิจัยเป็นจุดอ่อน และการกำหนดนโยบายก็มาจากความรู้สึกเป็นส่วนใหญ่ หรืองานวิจัยที่มีก็มีคุณภาพค่อนข้างดี เพื่อจะนั้น นี่จึงเป็นที่มาของ การก่อตั้งที่ดีอาร์ไอ

ตอนนั้นอาจารย์เสนะ อุนาภูล เห็นว่าแม่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สภาพัฒน์) จะถือได้ว่าเป็น think tank ของประเทศ แต่ในความเป็นจริงก็ไม่มีเวลาทำงานวิจัยอย่างต่อเนื่อง เพราะสภาพัฒน์เป็นเหมือนกับหน่วยงานเลขานุการคณะกรรมการนโยบาย เพื่อจะนั้น เจ้าหน้าที่ของสภาพัฒน์จึงไม่มีเวลาทำงานวิจัย อาจารย์เสนะจึงคิดว่าต้องตั้งที่ดีอาร์ไอขึ้นมา ก็ไปดูรูปแบบของเคียงดี (Korea Development Institute: KDI) ของเกาหลีใต้ ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐ

แต่สำหรับเรา ผู้ร่วมก่อตั้งที่ดีอาร์ไอเห็นว่าถ้าเราเป็นหน่วยงานราชการหรือเป็นรัฐวิสาหกิจ มันจะไม่ได้ผล เพราะจุดประสงค์ที่สำคัญตอนตั้งที่ดีอาร์ไอคือพยายามดึงดูดนักวิจัยไทยที่ทำงานอยู่ต่างประเทศ ในหลากหลายหน่วยงานให้กลับมาทำงานที่ที่ดีอาร์ไอ เพื่อจะนั้นก็ต้องมีแรงจูงใจ อย่างตอนนั้นผมอยู่ที่ธนาคารโลก ถ้ากลับมาเป็นข้าราชการ ผมก็คงไม่กลับ

โครงการยกระดับมา

ผมอยู่ที่ธนาคารโลกตั้งแต่ปี 2522 ต่อมาในปี 2526 ตอนนั้น

ธนาคารโลกมีการทำวิจัยร่วมกับสถาบันนี้ ก็มาจัดสัมมนาที่เมืองไทย ผู้มี
มาด้วย แล้วก็ได้พบอาจารย์เสนะ ซึ่งท่านเก็บอกว่ากำลังจะตั้งสถาบันวิจัย
จนกระทั่งต้นปี 2527 ดร.ปิยสวัสดิ์ อัมรันนันทน์ ซึ่งเป็นylanของอาจารย์
เสนะ และเป็นรุ่นน้องของผมที่โรงเรียนในอังกฤษ ก็เขียนจดหมายไปบอก
ผมว่าจะตั้งที่ดีอาร์ไอแล้ว

พอจิตอนนั้นก็เป็นช่วงที่เหมาะสมที่ผมจะกลับเมืองไทย ตอนนั้นลูก
ก็อยู่ประมาณสองขวบ หลังจากที่ดีอาร์ไอตั้งได้ประมาณหกเดือน ผู้มี
กลับมาทำงานที่ดีอาร์ไอ

อาจารย์เห็นที่ดีอาร์ไอมาตั้งแต่ยุคก่อตั้งจนถึงปัจจุบัน อะไรเป็น
ความสำเร็จและความล้มเหลวของที่ดีอาร์ไอ

ในช่วงแรก ที่ดีอาร์ไอถือว่าเป็นสถาบันของเทคโนโลยีและครุศาสตร์ ช่วงนั้น
ผลออก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกฯ และท่านก็ใช้เทคโนโลยีและครุศาสตร์ทั้งที่
อยู่ในและนอกภาคธุรกิจ เป็นผู้ขับเคลื่อนนโยบายเศรษฐกิจของประเทศไทย
ที่ดีอาร์ไอเป็นหนึ่งในหน่วยงานที่ช่วยทำงานทางด้านนี้

แต่คำถามก็อยู่ที่ว่า เราไม่ใช่หน่วยงานราชการ ไม่ใช่วัสดุวิสาหกิจ
แล้วผลการวิจัยของเราจะนำไปสู่นโยบายได้อย่างไร ในตอนนั้น ผู้ที่ร่วม
ก่อตั้งอย่างอาจารย์เสนะ อาจารย์อานันต์ ภาคริม หรืออาจารย์วีรพงษ์
รามากุร ซึ่งเป็นที่ปรึกษาของนายกฯ เรายังมีจุดเชื่อมผ่านบุคลากรของ
เรา จึงมีความคิดว่าบุคลากรเหล่านี้จะสามารถใช้ประโยชน์จากการวิจัย
ของที่ดีอาร์ไอได้ โดยผ่านการให้คำปรึกษากับรัฐบาล นั้นเป็นแนวคิด
ที่ผมเข้าใจในช่วงแรก แต่หลังจากผมมาทำงานที่นี่ได้ไม่นาน ก็เห็นว่า
รูปแบบนี้ไม่ได้ผล

ไม่ได้ผลอย่างไร

สมมติว่าที่ดีอาร์ไอมีข้อเสนอ แต่ปัญหาคือ เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานราชการอย่างสภาพัฒน์หรือกระทรวงการคลัง เขาไม่ได้เห็นด้วยกับแนวคิดของร้าเสมอไป และบางครั้งเขาคิดไม่เห็นด้วยเลย เพราะฉะนั้นจะให้ระดับบันทุบโดยบอกว่าฉันจะเอาอย่างนี้ โดยที่ระดับกลางไม่เอาด้วย ในสังคมไทยทำได้ยาก สมัยผมเป็นรัฐมนตรีที่กระทรวงการคลัง ก็เห็นเลยว่าถ้าลูกน้องเขาไม่เห็นด้วย ไม่เชื่อ ไม่อยากทำ เขายังมีวิธีที่จะเลี่ยงไปเลี่ยงมา เพราะฉะนั้น มันเป็นสิ่งที่ต้องมีแนวร่วม แล้วต้องการหาแนวร่วมนี่ เป็นจุดที่ไม่ได้คิดหรือไม่ได้ออกแบบไว้ตั้งแต่แรก วิธีที่เราใช้ก็เลยไม่ได้ผล

เมื่อเจอบัญหาแบบนี้ ปรับรูปแบบหรือปรับตัวอย่างไร

ตอนนั้นผมดูแลทางด้านทรัพยากรมนุษย์และการพัฒนาสังคม กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติ (United Nations Population Fund: UNFPA) เขารายกิจให้เราทำโครงการเกี่ยวกับนโยบายทางด้านประชากรที่มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ ก็ร่วมกันพัฒนาโครงการวิจัยขึ้นมา แต่ที่สำคัญก็คือ โครงการของสหประชาชาติต้องผ่านหน่วยงานของรัฐ สภาพัฒน์จึงต้องเป็นแม่งาน ก็คือสหประชาชาติให้เงินกับเราผ่านสภาพัฒน์

ตอนแรก การจะให้สภาพัฒน์ร่วมทำโครงการ เกือบจะปฏิบัติประตุไม่ได้เลย เพราะมีบางช่วงที่มีปัญหาในเชิงความคิดระหว่างเรากับสภาพัฒน์ ก็ต้องตื้อเข้าอยู่ประมาณสองปี จนกระทั่งในที่สุดผู้อำนวยการฝ่ายที่ดูแลทางด้านนี้เห็นตรงกันว่าโครงการนี้มีประโยชน์ต่อทุกฝ่าย พอเขายอมโครงการจึงเดินหน้าได้ นั่นเป็นโครงการใหญ่โครงการแรกที่ดีอาร์ไอ

ร่วมกับสภาพัฒน์ และก็เป็นจุดเริ่มต้นของรูปแบบหนึ่งในการทำโครงการ
วิจัย คือไม่ใช่การทำแล้วโยนผลงานให้เข้า แต่มันต้องมีการทำงานร่วมกัน
แผ่นอนว่าบทบาทของนักวิจัยกับผู้กำหนดนโยบายมันไม่ตรงกัน
แต่มันมีจุดร่วม ถ้าเราเน้นตรงจุดร่วม ผลงานที่ออกมาเป็นผลงานร่วม
ผลงานร่วมชั้นนั้นก็อาจถูกนำไปใช้ในการกำหนดนโยบาย

บอกได้ไหมว่านี้เป็นวิธีการทำงานในช่วงต่อ ๆ มา

อย่างน้อยผมเน้นเรื่องนี้ และคิดว่ามันเป็นประโยชน์ เพราะ หนึ่ง
มันช่วยให้เราได้ทำการที่เป็นเรื่องสำคัญสำหรับประเทศ ส่อง ทำให้
ผู้ที่อยู่ในหน่วยงานราชการเข้าใจปัญหาเกี่ยวกับนโยบายมากขึ้น ส่วนเขา
จะนำไปปฏิบัติหรือไม่ ก็คงจะพูดได้ว่าประมาณร้อยละ 25 ก็เก่งแล้ว คือ
อย่าไปตั้งเป้าไว้สูง บางช่วงมันอาจจะสูง แต่ถ้าได้ร้อยละ 25 หรือทำให้
คนที่เข้ากำหนดนโยบายมีเครื่องมือดีขึ้น มีกรอบความคิดดีขึ้น
มันก็เป็นประโยชน์พอสมควร

อีกเรื่องที่สำคัญก็คือ ในช่วงแรก เราเป็นหน่วยงานเทคโนโลยีและ
หน่วยงานหนึ่ง ซึ่งโยงกับหน่วยงานราชการผ่านเทคโนโลยีและที่เป็นผู้
กำหนดนโยบายเศรษฐกิจของประเทศไทยในสมัยพลเอกเปรม แต่หลังจากยุค
พลเอกเปรม การเมืองมันเปลี่ยน คือรัฐบาลมาจากการการเมืองล้วนๆ
 เพราะฉะนั้น เมื่อเข้ามาจากการการเมืองล้วนๆ มันก็ขึ้นอยู่กับว่าเข้า
จะใช้หรือไม่ใช้เทคโนโลยีและ อย่างสมัยพลเอก ชาติชาย ชุณหะวัณ เกือบ
จะไม่ได้ใช้เทคโนโลยีและเลย

เมื่อการเมืองเปลี่ยน และที่ต่อาร์ไอจะเป็นอย่างไร เพราะเข้า
ไม่ใช้เทคโนโลยีและแล้ว การทำงานวิจัยที่เน้นการหาแนวคิดร่วมกับผู้ที่อยู่

ในหน่วยงานราชการจึงเป็นเรื่องสำคัญ เพราะมันหมายความว่าเราไม่ได้ พึงการเข้ามายิงกับการเมือง เพราการไปอิงกับพรรคการเมืองพรรครัฐได้ พรรครัฐนี่ มันเสี่ยงมากต่อสถาบัน

เพราะฉะนั้น หลังจากยุคพลเอกเปรม สถาบันกีพยาภัยไม่เอียง ไปทางใดทางหนึ่ง คือเรานั้นเฉพาะหลักวิชาการ และงานวิจัยก็ต้องทำ อย่างตรงไปตรงมา แต่เวลาที่ดีอาร์ไอออกสื่อ มันมักจะเป็นการวิจารณ์ นโยบายของรัฐบาล ไม่ว่าจะเป็นรัฐบาลชุดไหน เพราะมันเป็นนิสัยของ นักวิชาการ คือถ้าเราคิดว่าเข้าทำถูกแล้ว เรา ก็ไม่จำเป็นต้องบอกว่าดี หรือถึงแม่เราบอกว่าดี สื่อก็ไม่เอาไปลง หรือลงก็แค่หนึ่งบรรทัด เพราะ สื่อเขาก็ยังน้อยให้มีมุมมองที่แตกต่างกัน เพราฉะนั้น หน่วยงาน think tank แบบที่ดีอาร์ไอ แม้กระทั่งในประเทศ อื่น จึงมักจะมีภาพว่าวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลอยู่ตลอดเวลา แน่นอนว่าเรา ก็ต้องวิพากษ์วิจารณ์บ้าง แต่ถ้ามีอะไรที่ดี เรายกต้องบอกว่าดี ส่วนสื่อจะ ลงหรือไม่ลงก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง

เราต้องเน้นกึ่งกลาง ซึ่งเมื่อก่อนมันก็ไม่ยaga เพราะก่อนยุค คุณทักษิณ เป็นรัฐบาลผสม นโยบายของแต่ละรัฐบาลไม่ค่อยมีอะไรที่ แตกต่าง เพียงแต่แข่งกันว่าใครจะได้นั่งเก้าอี้รัฐมนตรี ส่วนนโยบายมาจาก ฝ่ายราชการเป็นหลัก เพราฉะนั้น หน่วยงานอย่างเราก็สามารถให้ความ เห็นที่ไม่ได้ขัดแย้งแบบคุกขาดบาดตาย เราอาจจะบอกว่าที่เข้าทำอยู่มัน ไม่ดี เขาก็อาจจะรำคาญนิดหน่อย แต่เรื่องอื่น เรายกบอกว่าใช่ได้

ในช่วงหลังมันยกขึ้น เพราคุณทักษิณเขาเมื่อแนวนโยบายของ เขายัง ซึ่งแตกต่างจากในอดีตพอสมควร เพราเขามาจากธุรกิจขนาด ใหญ่ ซึ่งสำหรับธุรกิจขนาดใหญ่ สิ่งที่สำคัญที่สุดคือการตลาด พูดง่ายๆ

คือเข้าข่ายของ ถ้าเข้าข่ายของไม่ออก ก็ทำกำไรไม่ได้ แล้วเขาก็นำแนวคิดทางการตลาดมาใช้กับการกำหนดนโยบาย โครงขั้ดหรือไม่เห็นด้วย ถ้าเป็นข้าราชการ เขาก็ย้าย คือเขานอกกว่าเขามีนโยบายของเขาก็ไม่ต้องเกี่ยง ข้าราชการมีหน้าที่ทำ ไม่ใช่คิด เพราะเขาก็มาแล้ว

สำหรับหน่วยงานอย่างที่ดีอาร์ไอ การผลักดันนโยบายจึงเป็นเรื่องยาก เพราะเราเป็นหน่วยงานที่คิดแล้วก็ต้องให้ความคิด แต่นักการเมืองอย่างคุณทักษิณเข้าบอกว่าคุณไม่ต้องคิดอะไรมาก เพราะเขาก็คิดมาหมดแล้ว

ตอนนั้นที่ดีอาร์ไออยู่อย่างไร

ถ้าที่ดีอาร์ไอเป็นหน่วยงานที่เชื่อมโยงกับการเมือง เราคงอยู่ไม่ได้ แต่เพราะเราไม่เคยไปเชื่อมโยงกับการเมือง ยกเว้นในยุคที่รัฐบาลไม่ได้ มาจากการเลือกตั้ง ซึ่งก็แน่นอน เพราะเขาใช้นักวิชาการจากที่ดีอาร์ไอ การที่เราเชื่อมโยงกับเจ้าหน้าที่ของราชการ ไม่ใช่กับการเมือง มันช่วยให้เราทำงานวิจัยได้ต่อไป เพราะงานวิจัยของเราส่วนใหญ่ไม่ได้มาจาก การเมือง แต่มาจากราชการ

ในยุคหนึ่ง เทคโนแครตมีบทบาทค่อนข้างมากในรัฐบาล สำหรับในยุคประชาธิปไตย เป็นไปได้ไหมที่นักการเมืองจะฟังเทคโนโลยี

ก็คงไม่ใช่อย่างนั้นเสียที่เดียว อย่างในสมัยที่ท่านอานันท์ ปันยารชุน เป็นนายกฯ มีผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับที่ดีอาร์ไอหลายคน ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิเหล่านั้นเป็นผู้ที่อยู่ในคณะกรรมการบริหารของสถาบัน แต่จะบอกว่าถ้าอย่างนั้นสถาบันก็คงมีบทบาทเยอะ ก็คงไม่ใช่อย่างนั้น

สำหรับท่านนายกฯ ผ่านก็ต้องระวัง เพราะถ้าให้ก็ต้องรีบ
ทำมากเกินไป คนก็จะมองว่าเข้าข้างหน่วยงานของตัวเอง บางทีมันตรง
กันข้ามด้วยซ้ำ เพราะความจริงเราอาจได้ประโยชน์น้อยกว่าในช่วงที่นัก
การเมืองเป็นรัฐบาลเสียอีก เพราะเรื่องผลประโยชน์ทั้งสอง เป็นเรื่องที่
รัฐบาลท่านนายกฯ ผ่านก็ให้ความสำคัญ เพราะฉะนั้น ตอนที่ผมเข้าไป
อยู่ในรัฐบาล ผมก็ต้องลาออกจากทีดีอาร์ไอ และก็แน่นอนว่าถึงแม่เรา
อยากผลักดันนโยบายที่จะเป็นประโยชน์กับทีดีอาร์ไอ เรายังทำไม่ได้ เพราะ
มีคนคอยฝ่ามมอง

จากยุคที่เทคโนโลยีและมีบทบาท มาสู่ยุคที่นักการเมืองมีบทบาท ทีดีอาร์ไอต้องปรับตัวอย่างไร

เทคโนโลยีและมีบทบาท เพราะเรายังทำงานให้กับหน่วยงาน
ราชการ เดтинยุคที่การเมืองเขามิ่งต้องการเทคโนโลยี การหาโครงสร้าง
วิจัยก็อาจทำได้ยากขึ้น เพราะสำหรับเรา โครงการวิจัยร้อยละ 75 มาจาก
หน่วยงานภาครัฐหรือรัฐวิสาหกิจ อีกร้อยละ 25 มาจากต่างประเทศ แต่
โครงการวิจัยจากภาคเอกชนมีน้อย ที่มีน้อยก็เพราะเรามีนโยบายตั้งแต่
ต้นว่าถ้าเราทำโครงการวิจัยให้กับเอกชนหรือรัฐ เราอย่างให้ผลงานวิจัย
นั้นเปิดเผยได้ แต่เอกชนเขาจ้างคนมาทำเพื่อที่เขาจะได้อาไปใช้ประโยชน์
ของเขาร่อง เพื่อกำไรของเข้า เพราะฉะนั้น เราจึงต้องพึ่งงานวิจัยที่มาจาก
หน่วยงานภาครัฐเป็นหลัก

ในช่วงหลัง งานวิจัยที่มาจากกระทรวงต่างๆ มีน้อยลง แต่ก็มี
งานวิจัยที่มาจากหน่วยงานอย่าง สสส. ป.ป.ช. หรือ สกอ. เพราะฉะนั้น
ก็ยังพอไปได้

การทำงานร่วมกับข้าราชการหรือองค์กรอิสระยังได้ผลอยู่ไหม หรือ เราต้องทำงานกับภาคประชาสังคมมากขึ้น

จริงๆ แล้วเราทำงานกับภาคประชาสังคมค่อนข้างเยอะ ซึ่งจุดเริ่มต้นก็คือเรามีกรรมการสภากาบบันหลายท่านที่มาจากภาคประชาสังคม และในสมัยที่ท่านอานันท์ ปันยารชุน เป็นประธานสภากาบบัน ท่านก็มีนโยบายชัดเจนว่าให้ทีดีอาร์ไอเข้มโงยกับภาคประชาสังคมมากขึ้น

ในช่วงที่ผมเป็นประธานสภากาบบัน ในงานสัมมนาวิชาการประจำปี เรายังเชิญภาคประชาสังคมมาเยอะ สำหรับเรื่องที่เราไม่ใช่ผู้เชี่ยวชาญ เรายังให้เข้ามีส่วนร่วม

เมื่อมองย้อนกลับไป อะไรคือความสำเร็จของทีดีอาร์ไอ

ประเด็นหลักก็คือ ทีดีอาร์ไอมีบทบาทในการส่งเสริมอาชีพนักวิจัย เรื่องนี้สำคัญที่สุด ที่นี่เราจะทำอย่างไรให้คนเก่งเข้ายึดอาชีพเป็นนักวิจัย ซึ่งทีดีอาร์ไอเป็นหนึ่งในไม่กี่หน่วยงานที่รองรับคนกลุ่มนี้ได้ แต่ถึงอย่างนั้น ตอนนี้ก็ไม่ใช่เรื่องง่าย เพราะเขามีทางเลือกเยอะ คนเก่งระดับท็อปของประเทศ เขาจะไปอยู่ที่ไหนก็ได้ บางคนอยากทำเรื่องนโยบาย ถ้าครอบครัวเขา มีฐานะ เขายังไปรับราชการ หรือไปอยู่ภาครกชก็ทำเงินได้やすวย แต่คนที่อยากเป็นนักวิจัย ถ้าไม่มีหน่วยงานอย่างทีดีอาร์ไอ ก็คงเป็นไปไม่ได้ เพราะฉะนั้นจึงต้องให้ทีดีอาร์ไอคงอยู่ต่อไป

การจะดึงคนที่จบจากมหาวิทยาลัยระดับท็อปของโลก หรือตอนนี้กำลังสอนอยู่ในมหาวิทยาลัยระดับท็อปของโลก ไม่ใช่เรื่องง่าย แต่เรื่องนี้ควรจะเป็นเป้าหมาย มีนะนั้น เรายังจะหมัดความเก่งกาจทางด้านการ

วิจัย แล้วในที่สุดก็จะไม่ใช้การเสนอโน้ยบายจากการวิจัย แต่จะเป็นการเสนอ
โน้ยบายจากความเห็นหรือความรู้สึก

อาจารย์ทำงานวิจัยให้กับสถาบันมายาวนาน มีงานชิ้นไหนที่อาจารย์
ภูมิใจกับมันที่สุด และคิดว่ามีผลในการเปลี่ยนแปลงสังคมไทย

ในแต่ละปี ทีดีอาร์ไอจะมีการสัมมนาวิชาการประจำปี ซึ่งในปี 2529
มีการสัมมนาในหัวข้อ “การบริหารทรัพยากร” (Resources Management)
ส่วนของผมคือเรื่องการบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Human Resources
Management) ซึ่งมีข้อมูลหนึ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างมาก
คือเราเปรียบเทียบการเข้าเรียนในระดับชั้นต่างๆ ระหว่างประเทศไทยกับ
ประเทศอื่นๆ หรือที่เรียกว่า enrolment ratio ก็ปรากฏว่าในระดับประถม
เรามีปัญหา เด็กเกือบทั้งหมดได้เข้าโรงเรียน แต่พอมาระดับมัธยม ปรากฏ
ว่าของเราต่ำมาก คือมีเด็กที่เรียนต่อชั้นมัธยมเพียงแค่ร้อยละ 50

ถ้าเราพูดเพียงแค่นี้ ก็ไม่มีใครเห็นความสำคัญ แต่พอเราเอารายละเอียด
ไปเปรียบเทียบกับอนโนนีเชีย ซึ่งเป็นประเทศที่มีรายได้ต่ำกว่าเรา เรื่อง
นี้จึงกลายเป็นประเด็นที่ผู้กำหนดนโยบายให้ความสนใจอย่างต่อเนื่อง ซึ่ง
ในสมัยท่านนายกฯ อนันน์ トルนัน ดร. ก่อ สวัสดิ์พาณิชย์ เป็นรัฐมนตรี
ว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ในยุคนั้น กระทรวงเขาก็วิเคราะห์ว่าเป็นเพราะ
เราแยกการบริหารการศึกษาระดับประถมกับมัธยมออกจากกัน คือเรามี
โรงเรียนประถมในทุกหมู่บ้าน เพาะปลูกน้ำ เด็กเดินออกจากบ้านไม่กี่ก้าว
ก็ถึงโรงเรียน แต่โรงเรียนมัธยมของเรามีน้อย ถ้าเด็กจะเรียนต่อชั้นมัธยม
บางที่ต้องออกจากบ้านไปอยู่กับญาติพี่น้อง หรือถ้าไม่มีญาติพี่น้อง เขาก็
ไม่อยากส่งลูกไปเรียน เพราะมันเสี่ยง เมื่อเป็นอย่างนี้ ก็มีเด็กออกไปจาก

ระบบการศึกษาเกือบครึ่ง

ตอนนั้นที่มีการเปลี่ยนแปลงก็คือ แม้ว่าระดับประถมยังบริหารโดยหน่วยงานที่เกี่ยวกับประถม ระดับมัธยมยังบริหารโดยหน่วยงานที่เกี่ยวกับมัธยม แต่จะต้องพยายามให้เด็กทั่วประเทศได้เข้าเรียนในระดับมัธยม ตอนนั้นก็เลยเริ่มเปิดชั้นมัธยมในโรงเรียนประถม ซึ่งก็ไม่ง่าย แต่ก็ต้องซุ่มท่านรัฐมนตรีก่อ สร้างสัสดีพานิชย์ เพื่อการวิเคราะห์ปัญหาแล้วเปลี่ยนเป็นนโยบาย ภายในไม่กี่ปี อัตราการเรียนในระดับมัธยมก็เพิ่มขึ้นอย่างมาก แต่ปัญหาต่อมาในช่วง 20 ปีหลัง กลับเป็นเรื่องคุณภาพ

สำหรับ 30 ปีข้างหน้าของที่ดีอาร์ไอ อะไรคือสิ่งที่ที่ดีอาร์ไอต้องรักษา เอาไว้ หรืออะไรที่เป็นความกังวลของอาจารย์

สิ่งหนึ่งที่ผมคิดว่าได้วางฐานไว้ดีพอสมควร ก็คือความมั่นคงทางการเงินของสถาบัน เพราะเรามีระบบที่ทำให้สถาบันเดินต่อไปได้ ตอนที่ผมรับตำแหน่ง ทุกคนก็บอกว่าแสดงความเสียใจด้วยนะ เพราะตอนนั้นก็ไม่รู้ว่าสถาบันจะอยู่ได้นานแค่ไหน แต่พอเปลี่ยนโครงสร้างภายใน สถาบันก็เดินต่อไปได้

สำหรับสิ่งที่จะต้องระวังก็คือ ในประเทศพัฒนาแล้ว เช่น สหรัฐอเมริกา เขา มี think tank ที่หลากหลาย และส่วนใหญ่จะเลือกข้างทางการเมือง (partisan) โดยยิ่งที่ดีอาร์ไอก็คือ เราจะไม่เลือกข้าง (non-partisan) "ได้อีกนานแค่ไหน หรือในที่สุดเราจะต้องเดินไปสู่การเลือกข้าง

ผมคิดว่าเป็นปัญหาที่รายังตอบไม่ได้ เพราะสังคมการเมืองของเราจะเปลี่ยนไปอีกเยอะ

ล้มภาษณ์ 16 มิถุนายน 2557

ຝາກສ່ວນ ພົມພວງຄກດ

ນັກວິຊາກາຣເກີຍຣັຕືຄຸລຸນ ສດາບັນວັຈີຍເພື່ອກາຣພັຜນາປະເທດໄຫຍ
ວດີຕປະຮານສດາບັບວັຈີຍເພື່ອກາຣພັຜນາປະເທດໄຫຍ ຄບທີ່ໜ້າ

30 ปีที่ผ่านมา อะไรคือความสำเร็จและความล้มเหลวของการพัฒนาเศรษฐกิจไทย

ความสำเร็จก็คือ ในช่วงแรก การเติบโตของเราสูงมาก นับตั้งแต่ เรารมี่แพนพัฒนาฯ ฉบับที่หนึ่ง จนกระทั่งปี 2540 เราเป็นหนึ่งในสิบประเทศ ที่มีการเติบโตสูงที่สุดในโลก ความยากจนของเราลดลง คนไทยอยู่ดีกินดี ขึ้น รายได้ต่อหัวสูงขึ้น และคนในชนบทก็มีชีวิตความเป็นอยู่ที่สะดวก สบายขึ้นมาก

ปัจจัยที่ทำให้เราประสบความสำเร็จมาจากการขยายฐานการผลิต เพราะเรามีทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว เรามีที่ดิน เยอะ มีแรงงานเยอะ ประกอบกับเรามีการศึกษาภาคบังคับตั้งแต่ปี 2503 และตอนที่เราพัฒนาอุตสาหกรรม เราเกือบยกย้ายคนเหล่านี้เข้ามาในเมือง แล้วเราก็อาศัยเงินทุนทั้งจากต่างประเทศและในประเทศไทย

ผลิญเราโชคดีที่หลังจากจีนเปลี่ยนระบบอุปกรณ์ คนจีน

ที่เคยส่งเงินกลับบ้าน เขาก็เปลี่ยนมาสะสมทุนในประเทศไทย และช่วงหลัง ภาครัฐก็เริ่มดำเนินการตามแผนพัฒนาฯ ซึ่งเป็นการลงทุนของภาครัฐในโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อจะนั่น ความเจริญก็เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว

เราอาศัยการทำงานหนัก ทำไร่ทำนามากขึ้น สมัยก่อนทำแค่ 10 ไร่ 15 ไร่ ก็พอกินแล้ว เดียวต้อง 30 ไร่ 40 ไร่ ทุกคนร่ำรวยขึ้น เพราะการทำงานหนัก คือใช้ปัจจัยการผลิต แต่ใช้ความรู้น้อย มีแต่ภาคเกษตรเท่านั้นที่ผลิตภัณฑ์รวม (total factor productivity) เพิ่มขึ้น ภาคอื่นไม่ได้เพิ่ม อุตสาหกรรมก็เจริญจากฝรั่ง จากบริษัทข้ามชาติที่เข้ามาทำธุรกิจส่งออก อุตสาหกรรมไทยที่เดิมได้จริงๆ จังๆ ก็มีแค่สิ่งทอและอาหาร

คนทัวไปเข้าใจว่าคนจนส่วนใหญ่อยู่ในภาคเกษตร ซึ่งในช่วงแรกอาจถูกต้อง แต่ช่วงหลัง ครัวเรือนยากจนมีรายได้จากการประกอบเกษตรถ้าอยู่ในภาคเกษตรแล้วมีที่ดินน้อย มันไม่คุ้ม อยู่ไม่ได้ ต้องมาทำงานในเมือง เพื่อจะนั่น ครัวเรือนในชนบทที่เป็นครัวเรือนเกษตรและยากจนรายได้ไม่ถึงร้อยละ 30 มาจากภาคเกษตร รายได้อีกร้อยละ 70 มาจากนอกภาคเกษตร และปัจจุบันที่บอกว่าเกษตรกรไม่มีที่ดินทำกิน เรื่องนี้เป็นมา)yakติ เพราะปัญหาใหญ่คือการขาดแรงงาน แรงงานไร่ฟื้มือที่ทำงานในภาคเกษตรลดลงทุกวัน จนกระทั่งเหลือไม่ถึงหนึ่งล้านคน เพราะเป็นงานไร่ฟื้มือ และการรับจำ้งทำงานในภาคเกษตรมันไม่พอ กิน อยู่ไม่ได้ ก็ต้องออกจากทำงานนอกภาคเกษตร ซึ่งมีงานทุกวัน ในภาคเกษตรไม่ได้มีงานทุกวัน เพื่อจะนั่น แรงงานในภาคเกษตรรักษาเหลือแต่คนแก่ แล้วก็จำ้งแรงงาน เพื่อัญโญคดีที่ชาวนาในภาคกลางซึ่งเป็นเจ้าของนาแปลงใหญ่เข้าทำงานได้ปะสองครั้ง เขาก็ซื้อเครื่องมือเครื่องจักร เครื่องมือเครื่องจักรพอกนี้มี excess capacity เขาก็เลยอยู่ได้ ชาวนาในภาคอีสานขาดแคลนแรงงาน พอกลางเวลาเกี่ยวข้าว เขาก็ขอนเครื่องจักรไปรับจำ้งเกี่ยวข้าว เพราะ

จะนั้น คนแก่ก็ดูแลการทำงานได้ เพราะอาศัยเครื่องจักร

การที่แรงงานในชนบทย้ายเข้ามายังเมือง ทำให้จีดีพีของเราโต 20 ปีที่ผ่านมา อัตราการเติบโตเฉลี่ยของเรามีร้อยละ 6.5-7 ต่อปี แต่ เดียวันนี้เฉลี่ยร้อยละ 2-4.5 เพราะเราแก่ลง เราไม่มีแรงงานแล้ว เราอาศัย บุญเก่า เมื่อบุญเก่าของเราริ่มน้อยลง เราถือศรัทธางานพมา ซึ่งมีปัญหา เรื่องฝีมือ เรื่องทักษะ แต่ก็ต้องอาศัยเขา เพราะเราไม่ได้พัฒนาทักษะ แรงงานของเรา คุณภาพการศึกษาของเราต่ำ เพราะจะนั้น ตอนนี้ที่น่า เป็นห่วงคืออัตราการเติบโตของเรา อัตราการเติบโตร้อยละ 2-4.5 เป็น อัตราการเติบโตที่น่าเป็นห่วง ในระยะยาวจะเกิดปัญหาใหญ่มาก

ที่เราประสบความสำเร็จคือความยากจนลดลง เพราะมาจาก การเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่ที่เราไม่ประสบความสำเร็จคือความเหลื่อมล้ำ ถ้าใช้ปี 2531 เป็นตัวตั้ง อัตราความเหลื่อมล้ำของเรารีขึ้นเล็กน้อย แต่ เมื่อเทียบกับประเทศอื่น เราเป็นประเทศที่มีความเหลื่อมล้ำสูง แม้ความ เหลื่อมล้ำระหว่างคนเมืองกับคนชนบทจะลดลง ช่องว่างของรายได้ระหว่าง คนเมืองกับคนชนบทลดลง แต่ความเหลื่อมล้ำมันเพิ่มขึ้นในเมือง คน ในเมืองเหลื่อมล้ำกันมากในเวลานี้ นี่คือเส้นทางการพัฒนาแบบกว้างๆ ของเรา

นอกจากความเหลื่อมล้ำ มีปัญหาอะไรอีกที่เป็นปัญหาสำคัญ

ผมคิดว่าเรื่องสิ่งแวดล้อมดีขึ้น แต่เรายังมีปัญหามากอย่าง เช่น เราไม่สามารถจะต้องลงทุนในโครงการใหญ่ๆ แต่กระบวนการประเมิน ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมของเรายังมาก ทั้งๆ ที่ประเทศไทยมีความ จำเป็นต้องลงทุนเรื่องไฟฟ้า เรื่องพลังงาน เรื่องถนนหนทาง เรื่องโครงการ ใหญ่ๆ หลายเรื่องเป็นเรื่องที่จำเป็นต้องทำ แต่หลายเรื่องก็ทำไม่ได้ เพราะ ติดปัญหาเรื่องกระบวนการมีส่วนร่วม

ปัญหาที่สองก็คือการชดเชย เรามักจะเรียกร้องให้คนเสียสละส่วนคนที่ได้ประโยชน์ก็ได้ประโยชน์มากصال เช่น เราคิดจะสร้าง floodway เพื่อแก้ปัญหาไม่ให้น้ำท่วมกรุงเทพฯ แต่เราเอา floodway ไปตัดผ่านที่ของชาวบ้านในต่างจังหวัด ชาวบ้านถามว่าทำไม่เข้าต้องช่วยคนกรุงเทพฯ เรา Wenken ที่ดินของเขาระบุโดยที่ไม่เคยสนใจว่าเขาจะอยู่ต่อไปอย่างไร นึกถึงคนอายุ 40 ปี มีการศึกษาแค่มัธยม เป็นคนชั้นกลางในชนบท เพราะมีที่ดินทำกิน แต่วันเดี๋ยวนี้ รัฐเวนคืนที่ดินของเขาราคาตลาดซึ่งต่ำมาก ราคานี้ที่ดินเกษตรค่อนข้างต่ำมากอยู่แล้ว ได้เงินไม่กี่แสนบาท และชีวิตของเขาก็จะไปทางไหน เราไม่เคยคิดถึงเรื่องอย่างนี้ เราให้คนกรุงเทพฯ ได้ประโยชน์เต็มที่ และเราเอาความทุกข์ไปให้คนต่างจังหวัด หลักการเรื่องการชดเชย เราไม่เคยคิดถึงเลย เราสร้างการมีส่วนร่วมแบบขอไปที่ไม่ใช่การมีส่วนร่วมจริงๆ ผู้มีคิดว่าถ้าเราก้าวข้ามปัญหาเหล่านี้ได้ การลงทุนของรัฐจะเริ่มมีพิษทางที่ดีขึ้น

อีกปัญหาหนึ่งคือเรื่องการลงทุนของรัฐ เท่าที่สังเกต ทุกวันนี้ เราลงทุนแบบ urban bias หรือพูดได้ว่าเป็น Bangkok bias โดยการสองล้านล้านบาทหรือโครงการสามล้านล้านบาทเป็นการเน้นความเจริญเดิบโทรศัพท์กรุงเทพฯ ซึ่งก็หนีไม่พ้น เพราะเวลาตัดสินใจเรื่องการลงทุน เราอาศัยข้าราชการ ซึ่งมักเดิบโตในกรุงเทพฯ เขาอาจจะเป็นคนต่างจังหวัด แต่มาโตในกรุงเทพฯ เขาจึงมองเห็นแต่กรุงเทพฯ ไม่เห็นต่างจังหวัด เพราะเราไม่เคยกระจายอำนาจไปต่างจังหวัดจริง นี่คือปัญหาใหญ่

เรื่องการกระจายอำนาจ พรรคประชาธิปัตย์เริ่มต้นการกระจายอำนาจ ซึ่งดีมาก แต่เป็นการกระจายเฉพาะส่วนที่รายรายได้ไปให้เขารายรายได้บางส่วนไปให้เข้า แล้วให้เขากำ แต่เราไม่เคยกระจายอำนาจ เรื่องการคลัง เรื่องการเก็บภาษี เราให้แต่สิทธิ แต่เราไม่ได้ให้หน้าที่ หน้าที่ของเขาก็คือต้องเก็บภาษี ที่เราบ่นว่าเขาก็จริง เขาถลุงเงิน เพราะเราไม่ได้

กระจายอำนาจไปให้เข้าอย่างแท้จริง ถ้าเข้าเก็บภาษีเอง วิธีการลงทุนของ อบต. อบจ. จะดีกว่านี้ เพราะชาวบ้านจะดูแล้วว่าโครงการลงทุนในหมู่บ้าน จะต้องเป็นโครงการที่เป็นประโยชน์ต่อชาวบ้านจริงๆ ไม่ใช่เป็นประโยชน์ กับคนใน อบต. บางคน ซึ่งปัจจุบันมันเป็นอย่างนั้น

30 ปีข้างหน้า อะไรคือความท้าทายของเศรษฐกิจไทย

ในเวลานี้ เรื่องใหญ่ก็คือทำอย่างไรให้อัตราการเติบโตของเรา สูงขึ้น ไม่ใช่วัยละ 2-3 มีเซ็นต์นั้น เราจะทำอะไรไม่ได้เลย ปัญหาความ ยากจนและความเหลื่อมล้ำจะรุนแรงขึ้น โดยเฉพาะถ้าเป็นโครงสร้างแบบ ในปัจจุบัน ซึ่งผลของการเติบโตส่วนใหญ่ตกอยู่กับคนรวย ถ้าอัตราการ เติบโตต่ำอย่างนี้ คงระดับล่างจะลำบาก นี่คือปัญหาใหญ่

ทำอย่างไรให้เรามีอัตราการเติบโตสักวัยละ 4-5 นี่เป็นเรื่องที่ ท้าทายที่สุด ซึ่งเวลานี้นักเศรษฐศาสตร์ส่วนใหญ่คิดว่าเป็นไปไม่ได้ และ แม้ยังต้องเป็นร้อยละ 4-5 ที่มีคุณภาพ คือเติบโตแบบทั่วถึง

โจทย์ยาก ๆ แบบหัดตอบอย่างไรดี

ปัญหา ก็คือแรงงานของเรามีทางเพิ่มขึ้น เราไม่มีทาง มีประชากรมากขึ้น เพราะประเทศที่ผ่านมาดูที่เรียกว่า demographic transition ไปแล้ว อัตราการเพิ่มของประชากรจะต่ำกว่า replacement rate และ ไม่มีทางกลับไปเพิ่มขึ้น คนหนุ่มคนสาวไม่อยากมีลูก แต่งงานยังไม่อยาก แต่งงานเลย แต่งงานแล้วก็ไม่อยากมีลูก โดยเฉพาะผู้หญิงไทยนี่อีกมาก เรามีครอบครัวที่หัวหน้าครอบครัวเป็น single female เยอะแยะ หรือหย่า แล้วก็เลี้ยงลูกเอง เขาเห็นความยากลำบาก เขายังไม่อยากมีลูก แต่งงาน ก็ไม่มีลูก เพราะฉะนั้น โอกาสที่ประชากรจะเพิ่มขึ้นจึงแทบไม่มี จะเอา แรงงานต่างชาติเข้ามา ก็ต้องเอาเข้ามาทุกๆ ปี ปีละ 2-4 แสนคน

สมัยก่อน ประชาราษของเรามีเพิ่มขึ้นเป็นหนึ่งล้านคน ทศวรรษ 1960 ที่เราโตเร็วๆ เพราะมีประชากรเพิ่มขึ้นเป็นหนึ่งล้านคน แต่ทุกวันนี้ เป็นไปไม่ได้ที่เราจะมีประชากรเพิ่มขึ้นเยอะๆ และฐานทรัพยากรของเราก็ร่อยหรอ เพราะจะนั่นทางออกเดียว ก็คือคุณภาพของคน และเราก็แก่ ตัวลงด้วย ซึ่งคนแก่ส่วนใหญ่ไม่มีทางมีคุณภาพสูงขึ้นได้ ทนีคนหนุ่มสาว จะทำอย่างไร

ทางออกอยู่ที่การพัฒนาคุณภาพของคน

ซึ่งยกมา สมัยก่อนเราให้ข้าราชการทำ ตั้งสถาบันพัฒนาฝีมือ แรงงาน แล้วก็จัดฝึกอบรมคนไปทำงานในโรงงาน พอโรงงานต่างๆ รับ คนงานแล้ว เขาก็ทำไปสอนไป แต่ขณะนี้ไม่ได้แล้ว ขณะนี้จะทำอย่างไร ให้คนกลุ่มนี้มีความรู้มากขึ้น เดียวนี้เทคโนโลยีก้าวหน้าจนกระทั้งจำเป็น ต้องใช้คนที่มีการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย จะมีระบบอะไรที่อาศัยเอกชน เป็นฐาน จะอาศัยรัฐไม่ได้แล้ว

เวลานี้ก็เริ่มมีเอกชนไปช่วยมหาวิทยาลัยของรัฐทำการ พิเศษที่ตอบสนองความต้องการของภาคเอกชน แต่ก็มีข้อจำกัดตรงที่ ไปเน้นเรื่องอาชีวะ ซึ่งในระยะสั้นางานง่าย แต่ในระยะยาวจะมีปัญหา เมื่อตลาดแรงงานเปลี่ยนแปลง เทคโนโลยีเปลี่ยนแปลง คนพากันจะ ตกงาน และปัญหานี้ก็เกิดขึ้นในยุโรปที่มีระบบอาชีวะเข้มแข็ง ไม่ว่าจะเป็น เยอรมนี ออสเตรีย สวีเดน พอกแก่ตัวแล้ว คนพากันนี้มีอัตราการว่างงานสูง ที่สุด เพราะในสมัยนี้ ทักษะที่ต้องการคือทักษะที่เรียกว่า interactive และ เป็น non-routine คือเป็นทักษะที่ไม่ได้ทำแบบจำเจ แต่เป็นทักษะในการ แก้ปัญหาใหม่ๆ คนต้องเรียนรู้ตลอดชีวิต เพราะจะนั่นให้ภาคเอกชนทำ ฝ่ายเดียวคงจะไม่พอ ทำอย่างไรจะฝึกให้คนเรียนรู้ได่องตลอดชีวิต เรื่อง นี้ยากมาก

ถ้าดูเป็นรายการ อะไรเป็นความท้าทายของแต่ละภาคเศรษฐกิจ

ภาครัฐบริการก่อน เพื่อภาคบริการเป็นภาคที่ต้องมีการปฏิรูป ก่อน ภาคบริการเป็นภาคที่ผลิตภาพเพิ่มขึ้นน้อยมาก และเป็นภาคที่ไม่มี การแข่งขัน หรือบางกรณีมีการผูกขาดโดยรัฐวิสาหกิจด้วยซ้ำ ภาคบริการ ส่วนใหญ่มีปัญหาเรื่องนี้ โทรทัศน์เวลาหนึ่งจะมีการแข่งขัน โทรทัศน์เป็น ภาคบริการที่สำคัญ รถไฟฟ้าไม่มีการแข่งขัน บริการรถไฟฟ้าเป็นบริการ ที่แย่มาก เพื่อจะนั่น เราจะต้องเปิดเสรี ต้องไม่กลัวฝรั่ง เพื่อเรา เห็นแล้วว่าการเปิดเสรีภาคอุตสาหกรรมทำให้ภาคอุตสาหกรรมของเรา เข้มแข็ง ทำไม่เราต้องกลัวต่างประเทศที่เขามีความรู้ ถ้าเขามีความรู้แล้ว เขามาลงทุน คนของเราก็จะได้เรียนรู้จากเขา เพื่อจะนั่น ภาคบริการ เป็นภาคที่ต้องมีการเปิดเสรี

สำหรับภาคอุตสาหกรรม สิ่งที่จะต้องปรับปรุงคือสร้างทั้งแรงงานใจ และระบบการกดดันให้ภาคอุตสาหกรรมหันมาลงทุนในอุตสาหกรรมที่ใช้ เทคโนโลยี หันมาลงทุนผลิตสินค้าที่มีมูลค่าเพิ่ม ใช้คนที่มีความรู้ ต้องเลิก แรงงานใจง่ายๆ เช่น IFORMA ขอรับการส่งเสริมการลงทุนก็ได้ไปแปดปี การส่งเสริมการลงทุนต้องปรับใหม่ ลดแลกแจกแถมแบบเดิมไม่ได้

เราต้องมีศึกษาว่าจะกระจายความเจริญอย่างไร เพื่อจะนั่นนี้ มันเจริญที่กรุงเทพฯ ที่เดียว เราต้องมีนโยบายกระจายความเจริญ คน ชนบทเข้าต้องมีส่วนในการตัดสินใจเรื่องการลงทุน ซึ่งที่ผ่านมา แผนการ ลงทุนใหญ่ๆ ไม่ใช่แผนที่มาจากคนในต่างจังหวัด มันเป็นแผนของ ข้าราชการในกรุงเทพฯ ทั้งนั้น ซึ่งก็กลับมาที่เรื่องการกระจายอำนาจ ถ้า ไม่กระจายอำนาจ เขาก็ไม่มีทางมีทรัพยากร ทรัพยากรก็จะถูกดูดมาที่ กรุงเทพฯ เขาก็ไม่มีทรัพยากรที่จะใช้ในการพัฒนา รัฐบาลส่วนกลางมี หน้าที่จัดสรรทรัพยากร จังหวัดไหนที่เข้ายากจน เราก็เดิมเข้าไป จังหวัด ไหนที่เข้าฐานะดี อย่างภูเก็ต เขาก็ต้องมีอิสระในการพัฒนาจังหวัดของเขา

แต่ที่ผ่านมาเราปิดกั้น เพราะเราดึงภาษีเข้ามาในกรุงเทพฯ

ส่วนภาคเกษตร เรื่องใหญ่ของเราก็คือ ในช่วงหลัง งานวิจัยของ เราตัดถอนอย่างไป แต่โชคดีที่เริ่มมีงานวิจัยของภาคเอกชนมากขึ้น ทิศทาง นี้เป็นทิศทางที่ต้องสนับสนุน ทำอย่างไรให้มีงานวิจัยของภาคเอกชนมากขึ้น ขณะเดียวกัน งานวิจัยของภาครัฐก็ยังมีความสำคัญ แต่เราไม่มีนักวิจัย เรายกย่องเสียงนักวิจัย นักวิจัยเก่งๆ ในอดีตเกณฑ์อายุไปแล้ว และไม่มีการ สร้างนักวิจัยรุ่นใหม่เข้ามาทดแทน ปัญหานี้ไม่ใช่เฉพาะภาคเกษตร ในภาคอุตสาหกรรมก็แบบหนึ้นกับวิจัยไม่ได้

เวลาเรามองกว่าเราจะต้องผลิตสินค้าที่มีมูลค่าเพิ่ม สินค้าที่ต้องใช้ ทักษะมากขึ้น สินค้าที่มีคุณภาพมากขึ้น เราไม่มีฐานการวิจัยเลย เพราะ เราไม่มีนักวิจัย ทั้งภาคบริการ ภาคอุตสาหกรรม และภาคเกษตร ต้อง สร้างระบบการวิจัยที่มีประสิทธิภาพ ต้องคิดใหม่ว่าจะทำอย่างไร เพราะ ภาครัฐไม่ใช่ตัวนำแล้ว เรารู้แล้วว่าภาคราชการอ่อนแอมาก มหาวิทยาลัย มีข้อจำกัด เพราะมหาวิทยาลัยต้องทำงานเชิงวิชาการ ต้องตีพิมพ์บทความ ต้องทำวารสาร ต้องทำอะไรต่างๆ แต่ในมหาวิทยาลัยน่าจะมีส่วนที่เป็น สถาบันวิจัย ซึ่งไม่จำเป็นต้องทำงานในสายวิชาการ แต่ทำงานในเชิง ประยุกต์

ประเทศไทยจะเจริญ มาจากสองเรื่อง เรื่องแรกคือฐานการวิจัย เพื่อพัฒนาคน เพื่อพัฒนาแรงงานให้มีทักษะ อีกเรื่องคือการลงทุนที่มี คุณภาพของภาคเอกชน ผมเชื่อว่าถ้ารัฐบาลมีทิศทางว่าเราจะไปทิศทาง ไหนอย่างชัดเจน การลงทุนของรัฐบาลจะเป็นตัวชี้นำเหมือนสมัยก่อน เช่น รัฐบาลมองว่าความเจริญจะต้องกระจายไปต่างจังหวัด โครงสร้างพื้นฐาน หรือเงินส่วนใหญ่ก็ต้องไปลงตรงนั้น

30 ปีที่ผ่านมา กระบวนการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจไทยเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร

เราเปลี่ยนจากเด็จการเป็นประชาธิปไตย เป็นเด็จการครึ่งใบแล้วมาเป็นประชาธิปไตยประชาชน แล้วเรากำลังอยู่ในยุคเด็จการซึ่งเทคโนโลยีแครตเป็นใหญ่ แต่ก็แตกต่างจากเทคโนโลยีแครตสมัยก่อน เทคโนโลยีสมัยก่อนเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีความภูมิใจในตัวเอง มีความหึงยิส มีความซื่อสัตย์ แต่เวลาแล้วเทคโนโลยีแครตอ่อนแอมาก ความรู้ความสามารถอ่อนด้อย เพราะได้รับการแต่งตั้งด้วยเหตุผลทางการเมือง นี่คือความแตกต่างของเทคโนโลยีแครตในปัจจุบันกับเทคโนโลยีแครตในอดีต

ปัญหาของระบบราชการของเราก็คือจะทำให้ระบบราชการเป็นมืออาชีพได้อย่างไร ใช่ ข้าราชการต้องสนองนโยบายทางการเมือง แต่จะต้องเป็นมืออาชีพ และมีระยะห่าง รู้ว่าอะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ เพราะฉะนั้น การปฏิรูประบบราชการให้มีความเป็นมืออาชีพเป็นเรื่องใหญ่มาก

คุณทักษิณปฏิรูประบบราชการเพื่อต้องการถ่ายอำนาจของข้าราชการ และปัญหานี้คือการเมืองที่เข้าไปแทน เป็นการเมืองที่แสวงหาผลประโยชน์ ยกเว้นรัฐบาลทักษิณยุคแรกที่เป็นการเมืองที่มีนโยบายที่ดี พระคราธรรมงบประมาณยุคเมินนโยบายที่ดี รัฐบาลทักษิณยุคแรกเมินนโยบายที่ดี แต่ยุคหลังเป็นนโยบายจากจยผลประโยชน์ เป็นนโยบายที่ผิดเรียก ว่าแสวงหาค่าเช่าทางเศรษฐกิจทั้งสิ้น ไม่ได้สร้างความเจริญให้กับประเทศแล้วก็ไปเอาข้าราชการที่พร้อมจะรับใช้และไม่มีความรู้ความสามารถ ส่วนข้าราชการที่มีความรู้ความสามารถเป็นมือรอง

ถ้าจะแทนที่การเมืองที่แสวงหาผลประโยชน์ระยะสั้น ต้องแทนที่ด้วยอะไร

เราต้องมีประชาธิปไตยที่ฝ่ายการเมืองมีความรับผิดชอบ นี่คือสิ่ง

ที่ดีที่สุด ที่นี้จะทำอย่างไรให้มีฝ่ายการเมืองที่มีความรับผิดชอบ และแบ่งแยกอำนาจกันชัดเจนระหว่างฝ่ายการเมืองกับฝ่ายข้าราชการ เรื่องหนึ่งที่ผมเห็นว่าเป็นเรื่องเล็กๆ แต่อาจจะไม่เล็ก ก็คือในระบบราชการควรจะมีสหภาพได้แล้ว เพราะการมีสหภาพจะป้องกันการเมืองที่แสวงหาผลประโยชน์

เราเห็นแล้วว่าสหภาพเขากำลังต่อสู้เรื่องผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ เราเห็นด้วยอย่างของกระทรวงสาธารณสุขที่ต่อสู้กับการทุจริตของนักการเมือง ต่อสู้กับการแต่งตั้งที่ไม่เป็นธรรม เรา มีกฎหมายที่เปิดโอกาสให้ข้าราชการตั้งสหภาพได้ และระบบการคัดเลือก การแต่งตั้งอะไรต่างๆ มันสามารถสร้างระบบที่เป็นคณะกรรมการได้ ขณะเดียวกันก็ต้องหาช่องทางว่า เมื่อการเมืองเข้ามา จะต้องมีข้าราชการที่ทำงานให้เข้า เพราะฉะนั้นจะมีตำแหน่งอะไรที่เมื่อการเมืองเข้ามา เข้าเอกชนของตัวเองมาทำงานได้ แต่มีกำแพงบางอย่างที่การเมืองข้ามเข้าไปไม่ได้

เราพูดถึงการสร้างประชาธิปไตยที่ฝ่ายการเมืองมีความรับผิดชอบ มีการปฏิรูปเชิงสถาบันอะไรที่จะเป็นelan ได้ไหม

งานนัดแรกคือการลดอำนาจของรัฐ การลดอำนาจของรัฐจะลดอำนาจของการเมืองที่ไปแทรกแซงตลาด งานนัดที่สองคือเรื่องวินัยทางการคลังและ accountability

ที่ผ่านมา เราปล่อยให้นักการเมืองใช้เงินงบประมาณ แต่ต่อไปนี้ต้องแก้ไขว่าคุณมีสิทธิ์หาเสียง แต่คุณต้องเสนอร่างพระราชบัญญัติding ประมาณ และเป็นงบประมาณประจำปี ใช้ที่ละปี หมวดแล้ว ก็หมดเลย ที่สำคัญต้องมีการประเมินผลว่านโยบายได้ผลตามที่หาเสียงหรือไม่ และต้องให้ผู้ประเมินอิสระเป็นผู้ประเมิน เพราะรัฐบาลใช้เงินภาษีของประชาชน นี้เป็น accountability โดยตรง

อาจารย์มาทำงานกับทีดีอาร์ไอได้อย่างไร

ตั้งแต่ก่อตั้งทีดีอาร์ไอ เข้ากิชวนผสมมาทำวิจัย และกิชวนไปงานสัมมนาตั้งแต่ปีแรก ผนเมข้ามจังหวัด จังหวัดช่วงหลังจากที่อาจารย์อั้มมาเรียนภาษาลา เป็นประนานสถานบัน

ผนกับอาจารย์อั้มมาการทำงานวิจัยด้วยกันตั้งแต่อยู่ที่ธรรมศาสตร์ โครงการแรกที่ทำกับอาจารย์อั้มมาเรียนโภบายการตลาดและราคานิยมค้าเกษตร ตอนนั้นผนเพิ่งจบมาใหม่ๆ อาจารย์อั้มมาเรียนมาทำ และเรื่องที่สอง ตอนนั้นอาจารย์อั้มมาเรียนอยู่ที่ดีอาร์ไอแล้ว ก็คือเรื่องสินเชื่อเกษตร

งานใหญ่ชิ้นแรก คือเรื่องเขตการค้าเสรีอาเซียน ซึ่งเป็นงานประเมิน ตอนนั้นกำลังจะเกิดเขตการค้าเสรีอาเซียน ก็เป็นการประเมินผลกระทบและลุทธิทาง ประเมินว่าเขตการค้าเสรีอาเซียนจะมีผลอย่างไร ลุทธิทางและโอกาสของไทยในเขตการค้าเสรีอาเซียนเป็นอย่างไร ตอนนั้นเป็นงานใหญ่ ทำกันสองทีม ผนทำทางด้านอุตสาหกรรม อาจารย์วิชาล บุปเพส ทำทางด้านการค้าระหว่างประเทศ

อีกเรื่องคือเรื่องป้าไม้ เรื่องนี้ต้องไปคุยกับนายทุนตัดไม้ทำลายป้า ตอนนั้นพากเราต้องเรียนรู้วิธีการสัมภาษณ์คนในชนบท ซึ่งยากที่สุด สัมภาษณ์นายทุนเงินกู้ สัมภาษณ์นายทุนตัดไม้ เราจะสัมภาษณ์อย่างไร ตอนนั้นก็ให้อาจารย์อั้ม รพีพัฒน์ กับอาจารย์เสน่ห์ จำrik มาสอนอาจารย์อั้มกับอาจารย์เสน่ห์ถือเป็นอาจารย์ของพากเรา

อะไรคือองค์ความรู้ที่อาจารย์ได้รับจากอาจารย์อั้มและอาจารย์เสน่ห์

อาจารย์เสน่ห์คือเรื่องอำนาจ เพราะท่านเป็นนักธุรกิจศาสตร์

และนักกฎหมาย อาจารย์เสน่ห์จะอธิบายเรื่องความสัมพันธ์เชิงอำนาจ
ในชนบท เราจะต้องรู้ว่าความสัมพันธ์เชิงอำนาจเป็นอย่างไร ระบบอุปถัมภ์
ในชนบทเป็นอย่างไร สำหรับอาจารย์คิน องค์ความรู้ที่สำคัญคือจะคุยกับคนได้อย่างไร

อาจารย์คินสอนอะไรอาจารย์บ้าง

โจทย์สำคัญคือทำอย่างไรให้คนที่เราคุยด้วยมีความสุขและ
ไว้ใจเรา ตรงนี้ยากที่สุด และเวลาเราเข้าไปหาเขา เราต้องต่อมตน เราต้อง
เสมอหรือด้อยกว่าเขา นี่เป็นหลักง่ายๆ แต่ก็ปฏิบัติยากมาก

ผมจำได้ว่าพากเรา 3-4 คนไปคุยกับนายทุนคนหนึ่งที่โคราช
นายทุนคนนี้เป็นนายทุนรายใหญ่ในหมู่บ้าน เราส่งนักวิจัยเข้าไปอยู่ใน
หมู่บ้าน และนักวิจัยบอกเราว่าคนนี้มีข้อมูลทั้งหมด แต่คุยลำบาก เรายังไง
สองชั่วโมงแรกไม่ได้อะไร แต่การที่เราได้ข้อคิดจากอาจารย์คิน อาจารย์
คินบอกว่าทำให้เขามีความสุขและไว้ใจเรา ตรงมีความสุขนี่สำคัญ พอดี
เราเหลือบไปเห็นรูปรับปริญญา พอกยุ่งลูกได้รับปริญญาเท่านั้นแหละ
หลังจากนั้นอยู่ต่ออีกสองชั่วโมง พรั่งพรูเลย ได้ข้อมูลทุกอย่าง

แต่ตอนที่ทำวิจัยเรื่องเขตการค้าเสรีอาเซียน ที่นี่เป็นคนละเรื่อง กันเลย เป็นนักอุดสาหกรรมทั้งนั้น เป็นนักธุรกิจในเมืองทั้งนั้น เวลาคุยกับ
นักธุรกิจ ถ้าคุยไม่ดี นักธุรกิจเขาจะหลอกเรา นักธุรกิจให้สัมภาษณ์ พอเรากลับ
กลับ นักธุรกิจก็งั้นหัวเราะ วันนี้โภหกดอกเตอร์ได้ ผมเคยเจอในโครงการ
อุดสาหกรรมโครงการหนึ่ง เราส่งแบบสอบถามไป แล้วนักอุดสาหกรรม
คนนั้นก็ตอบแบบสอบถามกลับมา เราก็วิเคราะห์ผล เขาก็มาในงานให้
ความเห็น และลูกขึ้นมากองกว่า ในแบบสอบถามที่อาจารย์สาม อาจารย์

ไปดูได้เลย ผมส่งแบบสอบถาม แต่ผมโภหกอาจารย์ทุกข้อ เขาลุกขึ้นมาบอก แต่ผมไม่โทรศานะ ผมถือว่าเข้าเป็นบทเรียนว่าเราจะต้องตรวจสอบ เพราะเขานอกเลยว่าเข้าตั้งใจโภหก แล้วดูว่าเราจะจับได้หรือไม่

ถ้าจะคุยกับภาคธุรกิจ กับนายทุนใหญ่ ๆ ต้องทำอย่างไรเพื่อให้ได้ข้อมูลจริง

เขาต้องไว้ใจเรา นี่เป็นเบื้องแรกเลย ถ้าเขามิไว้ใจเรา ก็อย่าหวังว่าจะได้ข้อมูล อย่างไรก็ตาม เขาก็ไม่บอกทุกอย่าง เพราะบางอย่างมันเป็นเรื่องผลประโยชน์

ผมพบว่าบบทเรียนที่สำคัญจริง ๆ ก็คือ ภาคอุตสาหกรรมไม่มีข้อมูล นอกจากข้อมูลของบริษัทของเขาร่อง เพราะตอนที่ผมเข้าไปที่สภาฯ อุตสาหกรรม ตอนแรกเขาก็บอกว่าอาจารย์ต้องการข้อมูลอะไร เราให้ทุกอย่าง ตอนแรกก็ใจชื้น แต่พอส่งแบบสอบถามไปที่บริษัท กลับได้อะไรน้อยมาก เพราะเขามิยอมให้ข้อมูล

ส่วนเรื่องที่ใหญ่ที่สุดและได้เรียนรู้มากที่สุด คือเรื่องความขัดแย้งระหว่างนักธุรกิจด้วยกัน

ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มธุรกิจเป็นเรื่องที่สำคัญมาก ซึ่งนักวิจัยต้องรู้ ถ้านักวิจัยไม่รู้ว่าพวกรักษาธุรกิจที่อยู่ในกลุ่มธุรกิจเดียวกันมีความขัดแย้งกันอย่างไร และเราได้ข้อมูลจากข้างหนึ่ง ไม่ได้จากอีกข้างหนึ่ง ผลการวิจัยของเราจะเป็นทันที ที่ได้บบทเรียนมากคือในกลุ่มปิโตรเคมี เพราะกลุ่มปิโตรเคมีเป็นกลุ่มใหญ่ ตอนแรกเราคุยกับกลุ่มใหญ่ มันได้ภาพภาพหนึ่ง แต่พอเราไปคุยกับกลุ่มเล็ก กลุ่มเล็กก็โอมตีพวกรกลุ่มใหญ่ เลย เรายังไงได้รู้ว่ามีปัญหาอะไร แต่เวลาเราคุยกับทั้งหมด กลุ่มเล็กจะไม่กล้า

พูด เพราะผลประโยชน์ขัดแย้งกัน เวลาอยู่ร่วมกัน คนที่มีอำนาจเหนือกว่า จะครอบงำคนที่มีอำนาจน้อยกว่า นี่คือประเด็นสำคัญที่มีผลต่องานวิจัย

อาจารย์ทำงานวิจัยมาเยือน ประทับใจงานชิ้นไหนมากที่สุด

มีสามเรื่อง เรื่องแรกคือเรื่องสินเชื้อชนบท งานชิ้นนี้ทำลายอวิชา เกี่ยวกับสินเชื้อชนบท เพราะคนส่วนใหญ่เชื่อว่านายทุนนอกรอบบ้านเอารัด เอาเบรี่ยงเกษตรกร ประการที่สอง ยิ่งจนยิ่งถูกเอาเบรี่ยน เรื่องนี้ไม่จริง ความจริงก็คือ ยิ่งจน เขายิ่งไม่ให้กู้ เพราะมีความเสี่ยงมาก ถ้าจะให้กู้ เขา จะคิดดอกเบี้ยร้อยละ 100 เขาคิดดอกเบี้ยแพงเพราอะไร ก็เพื่อกีดกัน เพราะเขาตั้งใจจะไม่ให้กู้

เรื่องหนึ่งที่ผมชอบมากก็คือ ในหนังไทยบอกว่า นายทุนเป็น คนเลว พอมาทางหนี้ ถ้าไม่มีเงินจ่ายก็เอาลูกสาวไปขัดดอก แต่เวลาเรา ไปคุยกับชาวบ้าน ปรากฏว่าผู้กู้เขาก็ถือว่านายทุนเป็นผู้มีบุญคุณ สำหรับ ชาวบ้าน นายทุนเป็นผู้มีบุญคุณ ไม่ใช่นายทุนหน้าเลือด นี่คืออวิชาของ คนทัวไปในเวลานั้น เรายังไห้เหตุผล งานวิจัยของเราอธิบายว่า มันมาจากอะไร

อีกเรื่องคือการห้ามค้าหมูข้ามแดน เรื่องนี้เราสนใจว่าต้องเปิดเสรี ซึ่งตอนหลังก็เปิดเสรี จริงๆ แล้วงานชุดนี้ไม่ได้มีแค่เรื่องปศุสัตว์ มีเรื่อง พืช มีเรื่องข้าว มีเรื่องอะไรต่างๆ เพราะทำเป็นทีมใหญ่ ข้อเสนอของเรามี คือต้องเปิดเสรีสินค้าเกษตร ไม่เก็บภาษีการส่งออก ไม่เก็บพรีเมียม และ ไม่ลงโทษ ข้อเสนอที่เมื่อไปถึงกระทรวงพาณิชย์ ปลัดกระทรวงบอกว่า งานชิ้นนี้เป็นขยะ แต่ที่ดีใจก็คือ ตอนหลังกระทรวงพาณิชย์เห็นด้วยกับ เรา ก่อนหน้านั้นกระทรวงพาณิชย์ถือว่าเราเป็นศัตรุ แต่ตอนหลังกระทรวง

พานิชย์จ้างเราไปทำแผนแม่บทของกระทรวง นั้นเป็นสิ่งที่เราต้องมากกว่า
จากศัตรุภัยเป็นมิตร

เรื่องนี้ผมคิดว่าเป็นบทเรียนสำหรับนักวิจัยรุ่นใหม่ ถ้าเราทำ
วิจัยแล้วเราพูดความจริง ข้อเท็จจริงมาจากหลักฐาน มาจากประจักษ์-
พยาน และเป็นผลดีกับประเทศ แต่ในระยะสั้น ผู้กำหนดนโยบายอาจมี
ผลประโยชน์บางอย่าง อาจไม่เห็นด้วยกับเรา อาจมองไม่เห็นประเด็น อาจ
ไม่เชื่อข้อเสนอแนะ อาจไม่เชื่องานวิจัยของเรา ไม่เป็นไร ทราบได้ที่มัน
เป็นข้อเท็จจริง สักวันหนึ่งเราจะเห็นด้วยกับเรา เขาจะกลับมาเป็นมิตร
กับเรา และจะเป็นมิตรตลอดไป เป็นมิตรที่ยั่งยืน ไม่ใช่เป็นมิตรเพราะเรา
ให้ผลประโยชน์กับเขา นี่คือความสุขของนักวิจัย

เรื่องจำนำข้าว เวลาันี้ก็ริบมีมิตรมากขึ้น โดยเฉพาะชาวนา ซึ่ง
ไม่น่าแบลกใจ กับโรงสี เราเก็บมีคุณที่อยากรู้คุยกับด้วย และมีคนส่งข้อมูล
มาให้ เราได้ข้อมูลเป็นระยะจากคนที่เข้าหัวงดี คือเรารู้ว่าความมั่นใจ
ให้กับเขาว่าเราไม่ได้ทำงานเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว แต่เราทำงานเพื่อ
ผลประโยชน์ส่วนรวม

อีกเรื่องหนึ่งก็คือที่ทีดีอาร์ไอสอนเรื่องที่สำคัญมาก อาจารย์
มหาวิทยาลัยไม่เคยมีลักษณะแบบ customer-oriented ตอนอยู่
มหาวิทยาลัย เราทำงานแบบ supplier-oriented เราอยากรู้ทำเรื่อง
อะไร เรายังทำเรื่องนั้น แต่ที่ทีดีอาร์ไอต้องเน้นการทำงานแบบ customer-
oriented

ตอนที่อยู่มหาวิทยาลัย เวลานำเสนอผลงาน เรานำเสนอจาก
มุมมองของนักวิจัย นักวิจัยคิดว่ารู้อะไรมาก่อนนำเสนอ ไม่สนใจคนฟัง
แต่สำหรับทีดีอาร์ไอ ผู้ว่าจ้างอยากรู้อะไรมาก่อนนำเสนอ นี่เป็นเรื่องแรกที่เราต้อง

เรียนรู้ เข้าต้องการอะไร เราต้องทำให้ได้ นี่เป็นงานสำคัญที่แตกต่างจาก
อาจารย์มหาวิทยาลัย

งานที่ทีดีอาร์ไอต่างจากงานที่มหาวิทยาลัย ในฐานะนักวิชาการ
เวลาเราค้นพบอะไรใหม่ๆ เราจะภูมิใจกับมัน แต่ที่ทีดีอาร์ไอ สิ่งที่เป็น^{ในรูป}
ความภาคภูมิใจก็คือ สังคมฟังข้อเสนอของเรา นักการเมือง(บางคน)ฟัง
สื่อมวลชนฟัง

ผมจำได้ว่างานสัมมนาวิชาการประจำปีครั้งแรกๆ คนดีนเด่นมาก
เพราสังคมเห็นว่าเราพูดตรงไปตรงมา เรากล้าพูด การพยากรณ์เศรษฐกิจ
อาจจะค้านสายตาของคนอื่น แต่การวิเคราะห์มันแสดงให้เห็นเลยว่าเรา
มีความเห็นเกี่ยวกับภาวะเศรษฐกิจอย่างตรงไปตรงมา “ไม่ดี” เราก็บอกว่า
“ไม่ดี” ดี เราก็บอกว่าดี “ไม่ได้” เอาใจใคร และเราให้ข้อเท็จจริง ซึ่งสังคม
“ไม่ค่อยรู้” จากตรงนี้ มันก็ทำให้สังคมเชื่อถือเรา หน้าที่ของเราก็คือต้อง^{ในรูป}
ต่อยอดเรื่องนี้

เมื่อเราทำงาน เรื่องที่สำคัญคือความชื่อสัตย์ต่องานวิจัย ต่อข้อ^{ในรูป}
เท็จจริงต่างๆ นี่เป็นเรื่องสำคัญ เพราะเป็นสิ่งที่ทำให้สังคมเชื่อเรา เวลา
เราพูดเราเขียนอะไร ความจริงใจ ความตรงไปตรงมา ความชื่อสัตย์ คือ^{ในรูป}
สิ่งที่ทำให้สังคมเชื่อถือ เมื่อสังคมเชื่อถือ ไม่ว่าสิ่งนั้นจะกล้ายเป็นนโยบาย
หรือไม่ แค่นั้นเราก็มีความสุขแล้ว

สัมภาษณ์: 19 และ 24 กรกฎาคม 2557

สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์

ประธานสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

30 ปีที่ผ่านมา อะไรเป็นความสำเร็จและความล้มเหลวของ กระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจไทย

ความสำเร็จของการพัฒนาเศรษฐกิจไทยก็คือประเทศไทยสามารถดึงจากประเทศที่มีรายได้ระดับต่ำมาสู่ประเทศรายได้ระดับปานกลาง พันจากการเป็นประเทศยากจนมาได้ มีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในระดับสูงเกือบรายละ 8 เป็นเวลาสี่ทศวรรษ ซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของปรากฏการณ์ที่ธนาคารโลกเรียกว่า “มหาเศรษฐีแห่งเอเชียตะวันออก” และเป็นหนึ่งในเพียงสิบกว่าประเทศที่มีอัตราการเจริญเติบโตต่อเนื่องยาวนานขนาดนี้

มองในมุมนี้ เมื่อเทียบกับหลาย ๆ ประเทศซึ่งอยู่ระดับต่ำกว่าประเทศไทย การมาได้ไกลขนาดนี้ ก็ถือว่าประเทศไทยประสบความสำเร็จมากพอสมควร

ช่วงที่สำคัญคือในสมัยรัฐบาลพลเอก เพรม ติณสูลานนท์ ซึ่งเป็น

ช่วงที่เทคโนโลยีครั้งร่วมมือกับภาคเอกชนในการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยมุ่งเน้นการส่งออก และใช้การส่งออกและการท่องเที่ยวทำให้เศรษฐกิจไทยขยายตัว

ในสมัยรัฐบาลพลเอกเปรม มีการพัฒนาโครงการใหญ่ๆ อย่างการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก และเป็นรัฐบาลที่มีเสถียรภาพ การเมืองมั่นคง จึงดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ ประกอบกับสภาพแวดล้อมภายนอกที่ตอบสนองค่าเงิน yen ของญี่ปุ่นแข็ง ธุรกิจของญี่ปุ่นก็เลียบധีร์งานการผลิตmany ประเทศไทย

หลังจากนั้นภาคเอกชนก็เริ่มเดิบโต และกลุ่มเทคโนโลยีครั้งร่วมมือกับภาคเอกชนในการพัฒนาประเทศ ที่เป็นรูปธรรมที่สุดคือการตั้งคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ (กรอ.) ซึ่งเป็นการดึงภาคเอกชนเข้ามาสู่กระบวนการพัฒนา ทำให้มีการกำหนดนโยบายและโครงการต่างๆ ที่สำคัญ โดยเฉพาะพวกโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งเป็นรากฐานของการพัฒนามานานถึงทุกวันนี้

การที่เทคโนโลยีครั้งไทยมีนโยบายเรื่องการท่องเที่ยว เป็นส่วนที่ทำให้เศรษฐกิจไทยขึ้นเคลื่อนและเชื่อมต่อกับโลกภายนอก แผ่นดินกว่ามันมีแหล่งติดมากด้วย ทั้งการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ตอนหลังก็มีปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างมหาศาล และการท่องเที่ยวของไทยก็เหมือนกับหลายๆ อุตสาหกรรม คือยังไม่สามารถระดับให้มีมูลค่าเพิ่มสูงๆ เป็นการท่องเที่ยวแบบมีระดับ แต่ยังเป็นอุตสาหกรรมที่เน้นปริมาณ รวมทั้งมีปัญหาเรื่องการท่องเที่ยวแบบ sex tour และการท่องเที่ยวที่ทำลายธรรมชาติ

เมื่อมองย้อนกลับไป ผู้คนคิดว่าส่วนสำคัญคือวิสัยทัศน์ของเทคโนโลยีครั้ง บางกับความสามารถของภาคเอกชน และบางกับการเมืองที่มีเสถียรภาพ จึงทำให้รับมือกับการเปลี่ยนแปลงของโลกภายนอกได้

อาจารย์คิดว่าวิสัยทัศน์ของเทคโนโลยีและต่อกับความสามารถของภาคเอกชนเป็นพลังสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจไทยจนประสบความสำเร็จ ถ้าเราใช้กรอบนี้มองภาคเกษตร ภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการ อย่างให้อาจารย์ช่วยวิเคราะห์ว่าแต่ละภาคเป็นอย่างไร

มันได้ภาคลักษณะ กันตรงที่ว่า รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจของไทยที่ส่งประเทศไทยมาจนถึงปัจจุบันนั้น จุดแข็งคือการเชื่อมต่อกับตลาดภายนอก ซึ่งจำเป็นมากสำหรับประเทศไทยที่มีตลาดภายในเล็กเกินไป โดยเฉพาะช่วงเริ่มต้นของการพัฒนาที่ตลาดเล็กมาก ประชาชนไม่มีกำลังซื้อ เพราะฉะนั้น ถ้าจะเดิบโตทางเศรษฐกิจเพื่อให้พ้นจากความยากจน ก็ต้องเชื่อมต่อกับโลกภายนอก

แต่การพัฒนาการเกษตร การพัฒนาอุตสาหกรรม และการพัฒนาบริการ โดยส่วนใหญ่มีรูปแบบคล้ายกัน คือเน้นขยายของถูก ไม่ใช้สติปัญญา เท่าที่ควร ก็เลยได้มูลค่าเพิ่มไม่มาก และมีต้นทุนทางสังคมเยอะ เช่น การพัฒนาอุตสาหกรรม เราได้อุตสาหกรรมจำนวนมากที่ตอกดามาจนถึงทุกวันนี้ ก็คืออุตสาหกรรมที่เน้นค่าแรงราคาถูก และไม่รักษาสิ่งแวดล้อม

การท่องเที่ยวก็คล้ายๆ กัน คือเป็นการท่องเที่ยวที่เน้นปริมาณ ยิ่งช่วงหลังๆ มีการส่งเสริมนักท่องเที่ยวครึ่งทัวร์จากจีน แทนที่จะเลือกการท่องเที่ยวที่มีมูลค่าเพิ่มสูง และเป็นการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพเข้ามาได้ โดยที่คนไม่ต้องเข้ามาเยอะ แต่มีรายได้เข้าประเทศเยอะ และทำลายธรรมชาติน้อย

ที่ประสบความสำเร็จในด้านการท่องเที่ยวมีเรื่องเดียว คือการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ซึ่งช่วงหลังพัฒนาเป็น medical tourism หรือ medical hub อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีมูลค่าเพิ่มสูงและไม่ได้ทำลายธรรมชาติ แต่การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพก็ใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดของประเทศไทย คือ

บุคลากรด้านสุขภาพ และไปแบ่งโอกาสของผู้ป่วยคนไทย

ส่วนภาคเกษตรกรรมมีภาคคล้ายกัน คือเน้นการขยายที่ดินทำการเกษตรมากกว่าเน้นเพิ่มผลิตภาพ

เพราะฉะนั้น ไม่ว่าจะเป็นอุตสาหกรรมการผลิต การบริการ หรือ การเกษตร ก็มีรูปแบบคล้ายกัน ต่างกันนิดเดียวตรงที่อุตสาหกรรมการผลิตของเรามีเปิดกว้างต่อโลกภัยัต์มากกว่าภาคบริการ ภาคบริการของเรานั้นเปิดกว้างเฉพาะการส่งออกบริการ ซึ่งหลักๆ ก็คือการท่องเที่ยวและการรักษาพยาบาล แต่เราไม่เปิดกว้างให้ปัจจัยการผลิตเข้ามา ไม่เหมือนอุตสาหกรรมการผลิต ซึ่งมีต่างชาติตามลงทุน ขณะที่ภาคบริการ เราไม่ได้ต่างชาติเข้ามาถือหุ้นของกิจการในประเทศไทย ไม่ได้ผูกให้บริการวิชาชีพเข้ามาทำงานในประเทศไทย ซึ่งสองส่วนนี้ก็เกี่ยวเนื่องกัน คือมันส่งเรามาได้ถึงจุดหนึ่ง แต่เราไปต่อไม่ได้ เพราะเราขาดฐานในการพัฒนา

ที่ผ่านมาเป็นการพัฒนาที่พึ่งข้างนอก เราไม่ได้พัฒนาจากฐานของเรางเอง เช่น ในอุตสาหกรรมการผลิต บริษัทที่ทำวิจัย พัฒนา ออกแบบ ทำการตลาด ทำโลจิสติกส์ได้ มีไม่เยอะ มีแต่อุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานราคากลาง ซึ่งก็ทำให้เกิดวัภัยัติของปัญหา เนื่องจากเป็นธุรกิจที่มีกำไรน้อย ก็เลยต้องจ่ายค่าแรงต่ำ ในเวลาเดียวกันก็สนใจสังคมน้อย เพราะไม่มีกำลังไปดูแลสังคม เช่น เอาเบรียบด้านสิ่งแวดล้อม ทำให้ในที่สุด การพัฒนาแบบนี้ก็ทำให้สิ่งแวดล้อมมีปัญหา และเกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างชนบทกับเมือง

ถ้าประเทศไทยจะไปต่อ รูปแบบการพัฒนาของเรายังต้องมีหน้าตาอย่างไร

การพัฒนารูปแบบใหม่ต้องอาศัยความรู้และความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาแต่ละสาขา เช่น อุตสาหกรรมการผลิตก็ต้องทำวิจัยและ

พัฒนา ออกแบบผลิตภัณฑ์ ปรับปรุงกระบวนการผลิตให้มีประสิทธิภาพ ทำการตลาด สร้างแบรนด์ของตัวเองให้มากขึ้น เชื่อมต่อกับลูกค้ายังออก โดยสอดคล้องกับความสามารถในการแข่งขัน โดยเฉพาะการเชื่อมต่อกับ ภูมิภาคอาเซียนและอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง

สำหรับภาคบริการก็ถ้ายัง กัน อย่างการท่องเที่ยวก็แปลว่าจะ ต้องทำการท่องเที่ยวโดยมีฐานความรู้มากขึ้น ตัวอย่างเช่น พิพิธภัณฑ์ ส่วนใหญ่ทั้งที่อยู่ในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด ถ้าไม่นับพิพิธภัณฑ์ที่เพิ่ง สร้างไม่กี่แห่ง เป็นพิพิธภัณฑ์ที่สร้างขึ้นโดยไม่มีการค้นคว้า การนำเสนอ ไม่ทันสมัย ไม่มีเรื่องราวที่จะขยายนักท่องเที่ยว ไกด์พานักท่องเที่ยวไป ไกด์ก็ไม่ได้มีความรู้มากพอ

สำหรับนักท่องเที่ยวที่มีมูลค่าเพิ่มสูง เข้าต้องการเสพของเหล่านี้ มากกว่าแค่ความสวยงามของธรรมชาติหรือแค่มาซื้อปั้ป ประเทศ ที่ทำการท่องเที่ยวได้ประสบความสำเร็จ เป็นประเทศที่ศึกษาค้นคว้า เยอะ นำเสนอได้ดี และผูกกับเรื่องการสร้างอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว ทั้งหมดนี้เป็นเรื่องเดียวกัน คือต้องวิจัยและพัฒนา ต้องค้นคว้า ใช้ฐาน ความรู้สร้างเรื่องราวที่มีชีวิตขึ้นมา ซึ่งหมายความว่ารู้และผู้ประกอบการ ต้องมีขีดความสามารถสูง คนในอาชีพต่างๆ ต้องมีทักษะสูง และมีความรู้

การพัฒนารูปแบบใหม่มีเรื่องสำคัญสองเรื่อง สำหรับผู้ประกอบการคือการสร้างนวัตกรรม และสำหรับคนที่ทำงานเกี่ยวกับการมีทักษะและ ความรู้ ถ้ามีสองอย่างนี้ ประเทศก็จะมีผลิตภัณฑ์ และเดิบโตได้โดย ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ไม่มีความเหลื่อมล้ำระหว่างคนมาก เพราะเมื่อ คนงานมีความรู้ เขา ก็จะได้รับค่าตอบแทนสูงขึ้น เพราะฉะนั้น ถ้าแรงงาน จำนวนมากมีทักษะที่ดี คนในประเทศก็จะมีรายได้และมีกำลังซื้อ พึ่งพา ตลาดภายนอกน้อยลง ไม่ต้องผันผวนตามสถานการณ์เศรษฐกิจภายนอก ประเทศ

อาจารย์มีข้อเสนอเชิงนโยบายอะไร สำหรับการนำพาประเทศไทยไปในทิศทางนั้น

เรื่องแรกคือต้องบีดปั๊จจัยที่เราทำได้สำเร็จและทำได้ดีมาตลอด นั่นก็คือการรักษาเสถียรภาพด้านเศรษฐกิจมหภาค ทำให้เงินเพื่อไม่สูง บริหารจัดการด้านการคลังอย่างรอบคอบ ไม่มีหนี้สินภาครัฐมากเกินไป โครงสร้างพื้นฐานทำได้ดี บังคับใช้กฎหมายได้ดี คอร์รัปชันมีไม่มาก เรื่อง พวคนี้เป็นเรื่องที่ต้องทำ และต้องทำเพิ่มเติมในบางเรื่อง เช่น โครงสร้าง พื้นฐานของเรามีเพียงพอ กับความต้องการมานาน เราไม่มีโครงสร้าง ทางด้านโลจิสติกส์ที่มีประสิทธิภาพ ด้านศูนย์การกระจายไม่ค่อยมี ประสิทธิภาพ ของพวคนี้ในอดีตเราเคยทำได้ดี แต่เราไม่มีการลงทุนเพิ่ม

สิ่งที่เราทำได้ดีนั้นช่วยให้เราก้าวพ้นจากประเทศรายได้ต่ำมาสู่ ประเทศรายได้ปานกลาง แต่ถ้าจะก้าวต่อไปยังประเทศรายได้สูง พ้นจาก ประเทศรายได้ปานกลาง และทันกับการที่สังคมไทยกำลังจะเป็นสังคม ผู้สูงอายุ ซึ่ง 30 ปีข้างหน้า สังคมไทยจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ ถ้าคนที่ทำงานมีประสิทธิภาพไม่มากพอ เขา ก็จะมีรายได้ไม่เพียงพอที่จะ ทำให้คนทั้งสังคมอยู่ดีกินดี ซึ่งก็แปลว่าเราต้องการตัวขับเคลื่อนตัวใหม่ ก็คือการวิจัยและพัฒนา เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม เพื่อการออกแบบสินค้า และ เพื่อสร้างแบรนด์สินค้า

แต่ไหนแต่ไร โจทย์นี้เป็นโจทย์ที่ถูกมองว่าทำไม่ได้ ยากเกินไป เพราะในยุคโลกาภิวัตน์ การวิจัยและพัฒนาเป็นสิ่งที่ต้องลงทุนสูง ซึ่งถ้า ยอดขายหรือยอดการผลิตไม่สูงพอ ก็ไม่สามารถลงทุนเรื่องการวิจัยและ พัฒนาได้ เช่น จะให้ประเทศไทยผลิตโทรศัพท์มือถือแข่งกับซัมซุงหรือ แอปเปิล ก็เป็นสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ เพราะยอดขายมันต่างกันเยอะ แต่ช่วง หลังเราก็เห็นคำตอบแล้ว เพราะประเทศไทยผนวกเข้ากับประเทศใน อาเซียน และประเทศไทยมีระดับของเทคโนโลยีค่อนข้างสูง เมื่อเทียบ

กับประเทศไทยในอาเซียน โดยเฉพาะถ้าเทียบกับอาเซียนส่วนที่มีพรอมเดน ติดกับประเทศไทย ซึ่งผมชอบเรียกว่า “อาเซียนบาก” ส่วนนี้เป็นส่วนที่นิยมบริโภคสินค้าไทย เพราะฉะนั้น เราไม่จดตั้งต้นที่เดียว เนื่องจากมีความได้เปรียบอยู่แล้ว ก็ต่อยอดได้ไม่ยาก

ถึงแม้เราไม่สามารถผลิตสินค้าที่มีแบรนด์ระดับโลกได้ แต่เรามีแบรนด์ระดับภูมิภาคจำนวนมาก มีแบรนด์ของบริษัทขนาดใหญ่ของไทยจำนวนหนึ่ง เช่น สาขາอุตสาหกรรมการผลิตกีฬาสปอร์ต การเกษตร กีฬาชีพ อัญมณีกีฬา ชุดชั้นในกีฬาชีวีน่า ถ้าพูดถึงสินค้าอุปโภคบริโภคยิ่งมีเยอะ ชูเปอร์มาร์เก็ตในอาเซียน ไม่ว่าในลาว พม่า เวียดนาม กัมพูชา ญี่ปุ่นมาแล้ว ทุกที่มีแบรนด์ไทย ซึ่งเป็นแบรนด์ที่ผู้บริโภคนิยม และคงใช้เวลาอีกนาน กว่าประเทศไทยจะตามประเทศไทยทัน และการผลิตสินค้าอุปโภคบริโภคของประเทศไทยเหล่านี้ก็ยังมีขนาดเล็กกว่าไทยไปอีกนาน เพราะฉะนั้น ถ้าประเทศไทยใช้อาเซียนเป็นฐานในการพัฒนาแบรนด์ แล้วทำให้ขนาดการผลิตของเรามากขึ้น ค่อยๆ ได้บันไดจากภูมิภาคขยายไปเรื่อยๆ ไปสู่ภูมิภาคที่ใหญ่ขึ้น เช่น เอเชียตะวันออก เราก็จะมีโอกาสมากขึ้น

ในสมัยหนึ่ง เรายังไม่เห็นว่าทางออกคืออะไร แต่ตอนนี้เรารู้
มองเห็นแล้วว่าเรามีวิธีการยกระดับอุตสาหกรรมการผลิต อุตสาหกรรม
บริการก็มีแบรนด์สารพัด เรา มีร้านกาแฟเบลล์แคนยอน ธนาคารของ
ไทยก็อยู่ในภูมิภาคนี้ เยอะแยะ รวมทั้งธุรกิจประกันชีวิตและโรงเรם นี่เป็น
สิ่งที่ชี้ให้เห็นว่าในระดับภูมิภาค เรา มีความได้เปรียบ เรา พัฒนามาก่อน
เทคโนโลยีของเราเหนือกว่า การจัดการของเราดีกว่า และเรามีภูมิศาสตร์
ที่เหมาะสม เรา มีโอกาสเป็นศูนย์กลางของภูมิภาคได้ไม่ยาก ด้วยปัจจัย
ทางภูมิศาสตร์ ทำให้เรามีโอกาสเยอะมาก ซึ่งตรงนี้จะเป็นทางออกสำหรับ
การพัฒนาในช่วงต่อไป

อีกเรื่องหนึ่งที่ต้องไปด้วยกัน นอกจากความสามารถของผู้ประกอบการ ก็คือความสามารถของประชาชน ซึ่งก็คือเรื่องการปฏิรูปการศึกษา ในช่วงหลัง คุณภาพการศึกษาของประเทศไทยลดลงอย่างเห็นได้ชัด นี่เป็นสิ่งที่ต้องเร่งปฏิรูป สำหรับเรื่องนี้ ที่ดีอาจร์ไอเกอร์ได้ลงทุนลงแรง ตั้งทีมวิจัยเรื่องนี้มาต่อเนื่องหลายปี และจะทำกันอย่างจริงจังต่อไปอีก ซึ่งน่าจะได้ความรู้ที่มีความลุ่มลึกพอที่จะนำไปใช้แก้ปัญหาได้

ทางออกของการปฏิรูปการศึกษาในมุมมองของทีดีอาร์ไอคืออะไร

เราต้องทำ 4-5 เรื่อง เรื่องแรกคือทำให้ระบบการศึกษาของไทย เป็นระบบที่มีความรับผิดชอบ คือต้องมีเจ้าภาพ และเจ้าภาพต้องรับผิดชอบต่อประชาชน เพื่อให้การศึกษามีคุณภาพดีขึ้น ต่างจากปัจจุบัน ที่เมื่อวัดจากดัชนีต่างๆ แล้วมีปัญหา ก็ไม่มีใครเดือดร้อน เราต้องเปลี่ยน เป็นระบบที่มีเจ้าภาพรับผิดชอบ ซึ่งทำได้โดยการกำหนดดัชนีชี้วัด แล้วประเมินผลแต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ตั้งแต่ระดับโรงเรียน คือประเมินผลครู ประเมินผลผู้อำนวยการ ประเมินผลผู้อำนวยการเขต การศึกษา ไปจนถึงประเมินผลรัฐมนตรี

เรื่องที่สองคือต้องกระจายอำนาจเจ้าของ การศึกษาให้มากขึ้น ที่สำคัญที่สุดคือกระจายอำนาจไปยังโรงเรียน ให้โรงเรียนมีอิสระในการบริหารจัดการโรงเรียนมากขึ้น โดยเฉพาะการบริหารจัดการด้านบุคลากร ให้โรงเรียนมีอิสระในการคัดเลือกครู การให้รางวัลครู และการลงโทษครู

เรื่องที่สามคือการรับสมัครนักศึกษาครู การฝึกหัด การคัดเลือก และการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง เพราะการเรียนรู้ที่ดีของนักเรียนจะเกิดขึ้น ไม่ได้ถ้าครูมีคุณภาพต่ำ สิบปีต่อไปนี้ ประเทศไทยจะมีโอกาสถ่ายเลือด ครูครั้งใหญ่ เพราะจะมีครูเกย์ยันอยู่กว่าสองแสนคน หากเราจัดระบบคัดเลือกครูใหม่ที่ไม่ดี การปฏิรูปการศึกษาจะล้มเหลวไปอีกหนึ่งชั้วโมง

เรื่องนี้เราศึกษาไว้มากพอสมควร และได้เสนอแนะต่อสังคม ตลอดจน สื่อสารกับผู้กำหนดนโยบายหลายคนแล้วว่า โอกาสทางมาถึงแล้ว เพราะเดียวันนี้เงินเดือนครุไม่แพ้อาชีพอื่น และเด็กที่เรียนครุเริ่มเก่งขึ้นแล้ว ต้องเริ่มจากการคัดเลือกครุที่ดี

เรื่องที่สืบคือการปรับหลักสูตรให้เป็นหลักสูตรแห่งศตวรรษที่ 21 ซึ่งเน้นการคิดในเชิงสร้างสรรค์และการคิดวิเคราะห์

เรื่องสุดท้ายก็คือปรับระบบการเงินด้านการศึกษาให้สอดคล้อง กับการจัดการการศึกษาแบบใหม่ เช่น ต้องให้การเงินด้านการศึกษาลด ความเหลื่อมล้ำระหว่างพื้นที่ ต้องให้การเงินด้านการศึกษานั่นไปยังสาขา ที่ขาดแคลน เช่น สาขาดอาชีวะ ก็ต้องมีเงินอุดหนุนอาชีวะ “ไม่ใช่อยากได้ อาชีวะ แต่ให้การอุดหนุนการศึกษาด้านสามัญมากกว่าอย่างที่เป็นอยู่ ในปัจจุบัน และถ้ามีครุสาขาไหนที่ขาดแคลน การเงินด้านการศึกษา ก็ต้องสะท้อนตรงนี้ด้วย เช่น ขาดแคลนในสาขาวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ก็ต้องมีผลตอบแทนในสาขานี้สูงกว่าสาขาร่อง เป็นต้น และที่สำคัญ การเงินด้าน การศึกษาจะต้องช่วยสร้างความรับผิดชอบในระบบการศึกษา พร้อมกับ ช่วยสนับสนุนให้สถานศึกษา คือโรงเรียน มีความเป็นอิสระมากขึ้น นั่น ก็แปลว่า ในระยะยาว การเงินด้านการศึกษาควรจะมุ่งไปสู่สิ่งที่เรียกว่า การเงินด้านอุปสงค์ ซึ่งหมายถึงการเงินที่โรงเรียนจะได้เงินอุดหนุนตาม จำนวนผู้เรียนอย่างครบถ้วน “ไม่ใช่เป็นการจัดสรรโดยการกำหนดจาก ส่วนกลาง และเมื่อโรงเรียนได้รับจัดสรรเงิน โรงเรียนก็มีอิสระที่จะใช้เงิน ในการพัฒนาโรงเรียน

30 ปีข้างหน้า อะไรคือความท้าทายของระบบเศรษฐกิจไทย

สำหรับความท้าทายจากภายนอก ในปัจจุบันมีกลุ่มประเทศ เศรษฐกิจเกิดใหม่ (emerging economy) ซึ่งความจริงเกิดขึ้นนานา

แล้ว แต่เพิ่งมีบทบาทในเวทีโลก กลุ่มประเทศเหล่านี้มีจำนวนมาก และแต่ละประเทศก็พัฒนาไปได้เรื่อย โดยเฉพาะประเทศที่มีขนาดใหญ่ เช่น จีน อินเดีย และบราซิล ซึ่งมีปัจจัยพร้อม คือมีตลาดภายในขนาดใหญ่

ในปัจจุบัน เรายังต้องแข่งขันกับประเทศเหล่านี้ แต่ในอนาคต
ประเทศในกลุ่มที่เรียกว่ากลุ่มโลกที่สี่ คือกลุ่มประเทศที่ยังมีภูมิประเทศเป็น
ที่ไม่ได้มาตรฐาน ซึ่งทำให้นักลงทุนต่างประเทศเข้าไว้เนื้อเชื่อใจไม่ได้ว่า
เข้าไปลงทุนแล้วจะปลอดภัย ยังเป็นโลกที่ต้องพึ่งการรัฐจำกับผู้คน ซึ่ง
มีอยู่มากในทุกทวีป เช่น ศรีลังกา ไนจีเรีย เวียดนาม กัมพูชา และ
บังกลาเทศ แต่ภายใน 10-15 ปี ประเทศเหล่านี้จะเริ่มปฏิรูประบบบริหาร
จัดการภาครัฐ กฎหมายติดตามมีความชัดเจนมากขึ้น การบังคับใช้กฎหมาย
ไม่เข้มงวดดูถูกพินิจมากเกินไป ซึ่งจะทำให้ประเทศเหล่านี้มีความพร้อม
ที่จะเข้าสู่ตลาดโลกมากขึ้น และเขาก็จะได้มาประเทศไทย

ที่จะปรับปรุงและพัฒนา บางส่วนก็จะกลับเป็นรถไฟรางคู่ คล้ายๆ กับที่ประเทศไทยกำลังจะทำ ท่าเรือสีหนุวิลล์ ซึ่งเป็นท่าเรือที่ไม่มีความพร้อมในการทำธุรกิจ ทุกวันนี้ทำธุรกิจในก้มพูชา ถ้าไม่ใช้ท่าเรือแหลมฉบัง ก็ใช้ ท่าเรือในโซนิมินห์ชิตี้ แต่อีกไม่นาน เขาก็จะสามารถพัฒนาท่าเรือสีหนุวิลล์ พมาก็เหมือนกัน ต่อไปเขาก็จะมีท่าเรือที่ติดลากยาวและทวาย สิ่งต่างๆ มันจะเกิดขึ้นมา ต่อไปพม่าก็จะมีไฟฟ้าและมีถนนหนทางที่ดี

ภายใน 10-15 ปี โครงสร้างพื้นฐานต่างๆ เหล่านี้จะได้ทันกัน แต่สิ่งที่ได้ทันกันยากกว่า ก็คือการทำให้ประเทศมีนิตรัฐ มีกฎระเบียบ ที่มีความชัดเจน แต่ถ้าให้เวลาอีก 10-15 ปี ประเทศเหล่านี้ก็จะสามารถจัดการกฎหมาย จัดการกติกาต่างๆ ในประเทศให้ดีขึ้นได้ และความย่าง่ายในการทำธุรกิจในประเทศเหล่านี้ก็จะไม่ต่างจากประเทศไทยมากนัก เมื่อถึงเวลา นั้น ถ้าประเทศไทยยังหยุดอยู่กับที่ ความแตกต่างระหว่างเรากับประเทศเพื่อนบ้านและประเทศโลกที่สิ่งจะน้อยลงทุกที่

ในด้านหนึ่ง มีประเทศที่กำลังไล่ตามเรา ขณะเดียวกัน เรา ก็กำลัง ไล่ตามประเทศที่อยู่ข้างหน้า อาจารย์คิดว่าอะไรเป็นปัจจัยสำคัญ ที่ทำให้เราทำสำเร็จ ทั้งการวิ่งหนีประเทศที่ไล่ตามมา และการวิ่ง ตามประเทศที่อยู่ข้างหน้า

ผมคิดว่าเราต้องไม่มองประเทศไทยแค่ 76 จังหวัด แต่ต้องมองไปถึงประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง คือประเทศไทยในอินโดจีนบางกับ จีนตอนใต้ ซึ่งน่าจะเป็นคำตอบ เพราะขนาดของตลาดที่ใหญ่พอ และไทย มีความได้เปรียบในการแข่งขัน ขนาดตลาดที่ใหญ่พอจะทำให้เราลงทุน ในเรื่องเทคโนโลยีและพัฒนาต่อยอดไปได้ นี่คือปัจจัยภายนอก

สำหรับปัจจัยภายใน สิ่งสำคัญก็คือการที่ประเทศไทยใช้เวลา นานเหลือเกินที่จะทำให้เกิดเสถียรภาพทางการเมือง ในช่วงหลังที่เราเสีย

โอกาสไปสิบกว่าปี เพาะการเมืองไม่มีเสถียรภาพ ขณะที่ประเทศอื่นๆ ซึ่งแต่ไหนแต่ไรไม่ค่อยมีเสถียรภาพทางการเมือง โดยเฉพาะเป็นประเทศที่อยู่ภายใต้การปกครองแบบเผด็จการ อย่างอินโดเนเซียก็กำลังจะกลับเป็นประเทศที่ประชาธิปไตยองค์รวม และเริ่มมีเสถียรภาพมากขึ้น การเลือกตั้งไม่สะอาด รัฐประหารเป็นสิ่งที่ແທบจะไม่เกิดขึ้น หรือฟลิปปินส์ซึ่งแต่ก่อนมีปัญหาเรื่องเสถียรภาพทางการเมือง ก็เริ่มมีเสถียรภาพมากขึ้น คำว่าปฏิวัติรัฐประหารก็ได้ยืนหนอยลงทุกที เพราะฉะนั้น ถ้าประเทศไทยยังไม่สามารถหลุดออกจากความขัดแย้งได้ สิ่งนี้ก็จะเป็นตัวชุด เป็นสัมภาระของประเทศไทย ซึ่งจะทำให้ประเทศไทยไม่สามารถควงไปได้อย่างเต็มกำลัง

ขณะเดียวกัน เสถียรภาพเพียงอย่างเดียวก็ไม่เพียงพอ จะต้องมีภาคครัวเรือนมาส่วนด้วย เนื่องจากโลกใน 30 ปีข้างหน้า จะเป็นโลกที่มีความสับซับซ้อน มีความเสี่ยงต่างๆ มากmany เพราะฉะนั้น การบริหารจัดการของภาครัฐก็จะต้องมีประสิทธิภาพมากขึ้นด้วย ซึ่งนี่เป็นสิ่งที่ยากกว่ามาก เราต้องการรัฐบาลที่มีเสถียรภาพพอสมควร และต้องมีประสิทธิภาพในการส่งมอบสินค้าสาธารณะที่ภาครัฐกิจและประชาชนต้องการ นี่คือปัจจัยภายใน ซึ่งต้องอาศัยการปฏิรูปภาครัฐครั้งใหญ่

มีคนคิดหวังว่าการปฏิรูปรอบนี้จะทำให้ได้รัฐที่มีทั้งเสถียรภาพและประสิทธิภาพ แต่ผิดยังไงก็ตามองไปไกลขนาดนั้น ถ้ายอยู่ในกรุงเทพฯ วิสัยทัศน์ของเรามันมองไปได้ไม่ไกล เพราะเราเห็นแต่ท้ายรถคันหน้า เพราะฉะนั้นจะให้มีวิสัยทัศน์ไกลๆ มันเป็นเรื่องที่มองยาก ในทางการเมือง ก็เหมือนกัน เนื่องจากเราติดอยู่ในความขัดแย้งมาสิบกว่าปี จะให้มองไปถึงรัฐบาลที่มีประสิทธิภาพ รัฐบาลที่ขาด琥珀 และสามารถส่งมอบสินค้าสาธารณะได้ มันเป็นเรื่องที่อยู่ไกล

ขั้นตอนต้องเอาเรื่องเสถียรภาพให้อยู่ แปลว่าต้องปฏิรูปการเมือง

ให้เกิดเสถียรภาพทางการเมือง เป็นประชาธิปไตย รัฐบาลมาจากการเลือกตั้ง ไม่มีการปฏิวัติรัฐประหารในรูปแบบต่างๆ แล้วทำให้ประชาธิปไตยพัฒนาต่อไปได้ ขณะเดียวกันก็ต้องมีกลไกในการตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐบาลเสียงข้างมาก ไม่ให้เกิดทรราชเสียงข้างมากที่เอาเบรี่ยบคนส่วนน้อย หรือไม่ก็เอาเบรี่ยบคนในอนาคต จากการมีนโยบายอยู่อย่างเงินในอนาคตมาใช้ในปัจจุบัน นี้เป็นโจทย์ใหญ่ที่การปฏิรูปการเมืองในรอบ 2-3 ปีนี้ควรทำให้สำเร็จ

ในด้านความเป็นธรรม อะไรเป็นความท้าทายที่รอเราอยู่ และเราจะตอบโจทย์เรื่องการสร้างความเป็นธรรมในสังคมไทยได้อย่างไร เรื่องความเป็นธรรมตอบโจทย์ได้สองแบบ แบบหนึ่งก็คือใช้มาตรการด้านต่างๆ ของรัฐในการสนับสนุนคนที่ด้อยโอกาสให้มีโอกาสให้มีรายได้ทัดเทียมกันมากขึ้น ที่ผ่านมา ประเทศไทยมุ่งเน้นในด้านนี้ ฝ่ายที่เป็นฝ่ายก้าวหน้าก็อยากระหักจะเห็นภาคชีวัตราก้าวหน้า อยากระหัก การปฏิรูปที่ดิน อย่างจะกระจายการถือครองทรัพยากร ในขณะที่นักการเมืองก็ทำอีกแบบหนึ่ง คือใช้นโยบายเฉพาะหน้า หรือที่เรียกว่านโยบายประชาชน เป็นเครื่องมือในการกระจายรายได้ โดยเข้าไปแทรกแซงกลไกตลาด เช่น แทรกแซงราคาข้าว แทรกแซงราคาน้ำมัน แทรกแซงราคสินค้าต่างๆ ซึ่งเป็นวิธีการที่ไม่ทำให้ประเทศไทยเจริญเติบโต และไม่สามารถแก้ไขความขัดแย้งและความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างแท้จริง เพราะเป็นวิธีการที่ไม่ได้สร้างผลิตภาพ

สำหรับผม ผมคิดว่ามาตรการภาครัฐและสวัสดิการที่กล่าวมา ข้างต้นก็ต้องทำ แต่ผมให้น้ำหนักกับมาตรการแบบที่สอง คือมาตรการในการสร้างโอกาสให้กับผู้คน ซึ่งหัวใจสำคัญที่สุดก็คือการสร้างโอกาสให้กับคนไทยในการได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมกัน ถ้า

การศึกษามีคุณภาพดี ไม่มีความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษา ก็จะช่วยให้คนได้รับค่าจ้างสูงขึ้น ความเหลื่อมล้ำในสังคมก็จะลดลง มาตรการแบบนี้เป็นมาตรการที่ยั่งยืนกว่า และเป็นมาตรการที่ขยายเด็กให้ใหญ่ขึ้น และมีเด็กพอสำหรับทุกคน ไม่ใช่มาตรการที่บวกว่าเรามีเด็กน้อย เราต้องเอาเด็กของคนอื่นมาเป็นของเรา

เราพูดถึงการปฏิรูปประเทศไทยและการเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับวิกฤตหรือความท้าทายใน 30 ปีข้างหน้า เรื่องเหล่านี้ต้องการนโยบายสาธารณะที่ดี ที่ดีอาจไม่ใช่สถาบันที่วิจัยเรื่องนโยบายสาธารณะมาตลอด อาจารย์มองเห็นวิัฒนาการหรือการเปลี่ยนแปลงอะไรในกระบวนการสร้างนโยบายสาธารณะที่ดี ตลอด 30 ปีที่ผ่านมา

ผมเกี่ยวข้องกับกระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะในประเทศไทยไม่ถึง 30 ปี มากที่สุดก็คงได้แค่ 20 ปี ตั้งแต่เรียนจบจากต่างประเทศและกลับมาทำงานที่ที่ดีอาจไม่ใช่สถาบัน

20 ปีที่ผ่านมาเป็นช่วงที่ประเทศไทยมีประชาธิปไตย แต่เป็นประชาธิปไตยที่ฝ่ายบริหารมีขีดความสามารถและความเข้มแข็งที่แตกต่างกัน ยุคของเทคโนโลยีแครตหมดไปตั้งแต่ก่อนที่ผมเข้ามาเกี่ยวข้องกับกระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะ ขณะที่ในช่วงที่ผมทำงานเป็นยุคที่รัฐบาลมาจากการเลือกตั้ง โดยอาจจะแบ่งได้เป็นยุคก่อนทักษิณ กับยุคหลังทักษิณ

ยุคก่อนทักษิณเป็นยุคที่แม้เทคโนโลยีแครตหรือคนที่มีความรู้จะไม่ได้เป็นคนกำหนดนโยบาย แต่ก็มีปากมีเสียง มีสิทธิ์แสดงความคิดเห็น ซึ่งสามารถขยายความคิดได้ไม่ยาก เพราะมีคนที่ต้องขยายความคิดด้วยอยู่ในวงที่ไม่ใหญ่เกินไป ก็คือสื่อมวลชนและชนชั้นกลางในกรุงเทพฯ แต่ใน

ยุคหลังทักษิณ คนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะ มีจำนวนมากขึ้น เพราะประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมืองมากขึ้น ทำให้การกำหนดนโยบายสาธารณะได้ๆ ไม่ว่าโดยกลุ่มคนที่มีอำนาจมากหรือน้อยแค่ไหน ต่อให้มีอำนาจแบบ哪เรียงก์ได้ว่าเบ็ดเสร็จอย่างคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) สุดท้ายก็เป็นคณะรัฐประหารที่ต้องฟังประชาชน เช่น ยังต้องตรึงราคาอาหาร ยังต้องให้มีรัฐเมล์ฟรี รถไฟฟรี เป็นต้น เพราะคนที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับนโยบายสาธารณะนั้นมีอยู่ทุกหัวระแหง

เพราะฉะนั้น กระบวนการและบทบาทของสถาบันวิจัยด้านนโยบายที่จะเป็นคลังสมองของประเทศ ถ้าจะทำงานอย่างได้ผลก็ต้องสื่อสาร ต้องทำความรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการกำหนดนโยบายแบบใหม่ ต้องสื่อสารไปถึงประชาชนในวงกว้างมากขึ้น หากกว่าการสื่อสารเฉพาะกับคนกำหนดนโยบายกลุ่มเล็กๆ ในแบบเดิม

ทีดีอาร์ไอต้องปรับตัวอย่างไร

ผมคิดว่าทีดีอาร์ไอก็ปรับตัวมาพอสมควร สิ่งที่จะต้องปรับตัวในระยะต่อไปตามการเปลี่ยนแปลงของสังคม ในเชิงขององค์กรก็คือจะต้องดึงดูดบุคลากรที่มีความสามารถสูง และมีความสนใจในการศึกษาเรื่องนโยบายสาธารณะ ซึ่งนำเสียด้วยว่าทุกวันนี้หาได้ยากขึ้นทุกที่ เพราะคนที่มีพื้นฐานการศึกษาในด้านนี้ โดยเฉพาะด้านเศรษฐศาสตร์ มักจะไปทำงานในสถาบันการเงินหรือธนาคาร ความสนใจในการทำงานด้านนโยบายสาธารณะมีไม่มากอย่างที่ควรจะเป็น ซึ่งถ้าเราไม่สามารถดึงดูดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญและมีความเข้าใจในเรื่องนโยบายสาธารณะ ต่อไปบทบาทในการทำความเข้าใจ ในการวิเคราะห์ ในการทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ก็จะตามไม่ทันการเปลี่ยนแปลงของโลกและสังคม

อีกเรื่องหนึ่งก็คือความเข้าใจและความสามารถในการสื่อสารกับฝ่ายต่างๆ ในสังคม การสร้างความเชื่อถือกับฝ่ายต่างๆ ในสังคมอย่างที่เคยทำมาในอดีต เราต้องทำให้มากขึ้น โดยสร้างความเชื่อถือขององค์กรต่อประชาชน ต่อสาธารณะ ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ก็จาก หนึ่ง การที่ประชาชนเชื่อว่าเราเป็นผู้ที่มีความรอบรู้ในเรื่องนโยบายสาธารณะ ซึ่งวิพากษ์วิจารณ์ได้อย่างถูกต้อง และสามารถเสนอข้อเสนอที่ปฏิบัติได้จริง

สอง เชื่อว่าองค์กรมีความเป็นกลาง ไม่มีผลประโยชน์ด้านธุรกิจหรือผลประโยชน์ด้านการเมือง ซึ่งจะทำให้ข้อเสนอันนั้นแฟงไว้ด้วยว่าจะชื่นเริ่ม จะต้องทำให้สาธารณะเกิดความเชื่อถือ เกิดความศรัทธาว่าเราเป็นกลางทางการเมือง และไม่มีผลประโยชน์แอบแฝง

สาม เราต้องมีความสามารถในการพูดคุยกับคนกลุ่มต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับนโยบายสาธารณะ ซึ่งก็คือประชาชนผู้เสียภาษีทุกคน ในรูปแบบที่ง่ายต่อการทำความเข้าใจ และในลักษณะที่เชื่อเชิญให้เกิดการสนทนainประเด็นเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ ซึ่งแปลว่าเราต้องปรับการสื่อสารของเราให้เป็นการสื่อสารที่เชื่อเชิญให้คนในสังคมเข้ามามีส่วนร่วมเข้ามาถกเถียงรายให้มากยิ่งขึ้น ไม่ใช่เฉพาะคนในเมือง แต่ต้องไปให้ถึงประชาชนกลุ่มต่างๆ ให้มากขึ้น รวมทั้งไปถึงกลุ่มคนรุ่นใหม่ซึ่งมีพฤติกรรมในการบริโภคสื่อไม่เหมือนกับคนรุ่นนี้มาก่อน

สุดท้ายให้อาจารย์ประเมินความสำเร็จและความล้มเหลวของทีมอาจารย์ตลอด 30 ปีที่ผ่านมา อะไรที่ทีมอาจารย์ให้ทำสำเร็จ และอะไรที่ทีมอาจารย์ไม่ได้ทำสำเร็จ

ประเด็นเหล่านี้ผมไม่อยากเป็นคนประเมิน ผมคิดว่าควรให้สาธารณะเป็นคนประเมินมากกว่า ผมคิดว่าสิ่งที่เราควรทำก็คือการเปิดใจฟังว่าสังคมคิดกับเรายังไง เราทำตัวมีประโยชน์หรือเปล่า เราได้เสนอ

แนะนำสิ่งที่สร้างสรรค์ เราได้เสนอแนะนำสิ่งที่ทำได้จริงในทางปฏิบัติ เราได้แสดงความเห็นคัดค้านนโยบายที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนส่วนใหญ่ หรือเปล่า ประเด็นเหล่านี้ผมอยากรลึกเลี่ยงที่จะประเมินตัวเอง

อะไรเป็นความท้าทายของทีดีอาร์ไอในอีก 30 ปีข้างหน้า

เราคุยกันเรื่องความท้าทายในอนาคตทั้งของสถาบันและสังคม ไทยมาระยะหนึ่งแล้ว ซึ่งข้อสรุปที่ได้ ก็คือเราต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงานให้ครบทวงจรและมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหาที่มีอยู่ และเตรียมพร้อมสำหรับปัญหาที่จะเกิดขึ้น

จากการระดมความคิดเห็นจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ทำให้เรามีแผนการทำงานวิจัยเรื่องที่มีความสำคัญกับประเทศไทยเรื่อง หรือที่เรียกว่าโครงการ Priority Research ซึ่งประกอบด้วยเรื่องโมเดลใหม่ในการพัฒนาเศรษฐกิจไทย เรื่องการเพิ่มผลิตภาพและการสร้างนวัตกรรม เรื่องการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน เรื่องการปฏิรูปการศึกษา และเรื่องการเสริมสร้างวินัยทางการคลัง ซึ่งส่วนหนึ่งเกี่ยวข้องกับการควบคุมนโยบายที่เรียกว่าประชาธิรัฐ

ในแง่ของสถาบัน ที่ผ่านมา เรื่องใหญ่ที่สุดก็คือการหนันกวิจัยที่มีความสามารถทางวิชาการ มีความสนใจด้านนโยบายสาธารณะ และมีจิตใจสาธารณะ สำหรับทางด้านนโยบาย เรื่องที่ใหญ่มาก และเรายังมีทรัพยากรไม่เพียงพอที่จะศึกษาอย่างลึกซึ้ง ขณะเดียวกันก็ยังไม่มีหน่วยงานอื่นในประเทศไทยที่ศึกษาอย่างลึกซึ้งและได้รับความเชื่อถือจากสังคม ก็คืออนนโยบายด้านพลังงานและนโยบายด้านห้องถิน

อีกเรื่องซึ่งเป็นเรื่องใหญ่ไม่แพ้กัน ก็คือเรื่องภูมิรัฐศาสตร์ (geopolitics) ที่จะส่งผลกระทบกับประเทศไทย และมีผลทำให้สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยเปลี่ยนแปลงไป ความสัมพันธ์

ระหว่างประเทศมาอำนวยหรือประเทศขนาดใหญ่ รวมถึงแนวโน้มในระดับโลกเรื่องพัฒนา เรื่องสิ่งแวดล้อม เรื่องกฎหมายคุ้มครองสิ่งแวดล้อม เรื่องบริษัทข้ามชาติ เหล่านี้คือเรื่องกฎหมายศาสตร์ ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอก

สำหรับปัจจัยภายในประเทศที่สำคัญมากๆ แต่เรายังมีความรู้น้อย ก็คือเรื่องการคลังท้องถิ่น การกระจายอำนาจ การส่งเสริมให้ประชาชนกลุ่มต่างๆ ในประเทศมีส่วนในการกำหนดนโยบายสาธารณะมากขึ้น รวมถึงเรื่องการพัฒนาเมืองและการพัฒนาพื้นที่ ทั้งหมดนี้เป็นเรื่องที่เรายังไม่ได้ศึกษาอย่างเป็นระบบ ซึ่งเราจำเป็นต้องพัฒนานุคุลการทางด้านนี้

ทั้งที่มีทางเลือกมากมาย ทำไม้อาจารย์จึงเลือกทำงานกับทีมอาจารย์

ผู้จบปริญญาตรีวิศวกรรมศาสตร์ แล้วไปเรียนต่อที่ญี่ปุ่น วันหนึ่งผู้กลับมาเมืองไทย ก็ไปกินเต้าหวยແเวลาจุพາฯ คนที่เรียนจุพາฯ หรือโรงเรียนเตรียมอุดมฯ จะรู้จักร้านเต้าหวยร้านนี้ แต่ตอนนี้ปิดไปแล้ว

ตอนนั้นนั่งกินเต้าหวยอยู่ดีๆ ก็เหมือนมีอะไรมาบอกว่า ประเทศจะดีขึ้นได้ มันต้องมีนโยบายที่ดีขึ้น ผู้ก็เลยอยากรู้ส่วนช่วยทำให้นโยบายของประเทศดีขึ้น ไม่รู้ว่าเต้าหวยเป็นพิษหรือว่าอะไร อยู่ๆ ก็นึกถึงเรื่องนี้ขึ้นมา

หลังจากนั้น พอจบการศึกษาที่ญี่ปุ่น ตอนนั้นเป็นวิศวกร ก็ไปทำงานกับบริษัทในญี่ปุ่น แล้วบริษัทนั้นก็เชิญนักวิชาการของทีมอาจารย์ไป สัมมนาร่วมกันทุกปี ที่ผู้เชิญคนแรกคืออาจารย์วิศวัล บุปเพส ก็ได้คุยกับอาจารย์วิศวัล คุยกันอยู่หลายชั่วโมง อาจารย์ก็สอนเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น และเล่าประสบการณ์การทำงานให้ฟัง ปีต่อมา อาจารย์นิพนธ์ พัวพงศกร ก็ไป ผู้ก็ได้คุยกับอาจารย์นิพนธ์ คุยกันก็ถูกคอกันดี ผู้ก็ถามอาจารย์นิพนธ์ว่าถ้าจะมาทำงานที่ทีมอาจารย์ ผู้จะมีโอกาสใหม่ อาจารย์นิพนธ์

ก็แนะนำให้ไปคุยกับอาจารย์ฉลองภพ สุสังกร์กาญจน์ ซึ่งเป็นประธานสถาบันในเวลานั้น ผูกันเลิกกลับจากญี่ปุ่นมาคุยกับอาจารย์ฉลองภพ

หลังจากนั้น อาจารย์ฉลองภพก็ไปญี่ปุ่น เลยได้นั่งคุยกันยาว ก็ต้องขอบคุณที่อาจารย์ฉลองภพยอมรับผมซึ่งไม่มีพื้นฐานด้านการวิจัย ด้านนโยบาย ด้านเศรษฐศาสตร์ เรื่องวิชาการต่างๆ ก็ไม่ค่อยรู้เรื่อง ซึ่งถ้าเป็นคนอื่นที่มองแบบอนุรักษนิยมก็คงคิดว่าเอาวิศวกรคนหนึ่งมาทำอะไร ก็อาจจะไม่รับผมเข้ามาทำงาน

อะไรคือความประทับใจหรือความภาคภูมิใจ สำหรับการทำงานที่ที่ดีอาร์ไอ

คือการได้เรียนรู้กับเพื่อนร่วมงานที่มีความสามารถมากกว่า โดยเฉพาะเพื่อนร่วมงานอาวุโสอย่างอาจารย์อัมมาρ สยามวาลา

ที่ที่ดีอาร์ไอ คนที่สร้างแรงบันดาลใจให้กับผมตลอดเวลา และทำให้รู้สึกว่าที่ทำอยู่ทุกวันนี้ เรา正ยังทำน้อยเกินไป ก็คืออาจารย์อัมมาρ กับอาจารย์เสนาะ อุนาภูล ทุกครั้งที่เจอกับอาจารย์อัมมาρ อาจารย์จะมีคำถามดีๆ และหลายครั้งอาจารย์จะชวนคุยในเรื่องที่ผมควรจะมีความรู้ดีกว่าอาจารย์อัมมาր แต่ผมก็ตอบไม่ได้ อย่างเรื่องเกี่ยวกับวิศวกรรม เรื่องเกี่ยวกับเทคโนโลยี ซึ่งทำให้ผมรู้สึกว่าอาจารย์อัมมาրเป็นคนที่มีความสนใจกว้าง ขวาง ไม่ใช่รู้เฉพาะเศรษฐศาสตร์ แต่รู้ประวัติศาสตร์ สนใจวัฒนธรรม สนใจหลายๆ เรื่อง ซึ่งผมประทับใจมาก และอาจารย์อัมมารก็เป็นต้นแบบในเรื่องทางวิชาการ

อีกคนหนึ่งที่รู้สึกตกอกตกใจ และบางครั้งก็กลัวที่จะไปเจอ ก็คืออาจารย์เสนาะ อุนาภูล เพราะทั้งๆ ที่อาจารย์เกชียณมาหลายปี แต่อาจารย์ก็ยังติดตามเหตุการณ์บ้านเมือง สถานการณ์ของโลกภายนอก รวมถึงเรื่องเทคโนโลยี บางครั้งมากกว่าผมซึ่งยังเป็นคนทำงาน และทุกๆ ครั้ง อาจารย์

จะฝากรโจทย์กลับมาให้คิด ผมไม่เคยไปเจอกอาจารย์เสนาะครั้งไหนเลยที่กลับบ้านมือเปล่า ทุกครั้งที่ไปเจอก็จะมีการบันดิตมือกลับมา หลายครั้งที่กลัวที่จะไปเจอกอาจารย์ก็พยายามยังทำการบ้านครั้งที่แล้วไม่เสร็จ ไปเจอก็จะมีการบันดิตมาอีก นี่คือสิ่งที่ตีสุดสำหรับการทำงานที่ทีดีอาร์ไอ

อะไรคือวัฒนธรรมทางวิชาการ วัฒนธรรมการทำวิจัย หรือวัฒนธรรมการหาความรู้แบบที่ดีอาร์ไอ

จะบอกว่าเป็นแบบที่ดีอาร์ไอหรือเป็นเฉพาะของคนที่ดีอาร์ไอ ก็คงไม่ใช่ แต่ผมคิดว่าเป็นของประชาคมวิชาการด้วย ก็คือการถูกเลียงกันไม่ได้ใช้ความเชื่อเป็นตัวตั้ง ความเชื่ออาจจะเป็นจุดตั้งต้นในการที่เราอยากรู้ศึกษาเรื่องอะไร แต่สุดท้ายต้องดูข้อมูลเชิงประจำช์ ดูของจริงว่าข้อเท็จจริงนักอะไร ความเข้าใจของเรารายจะผิดก็ได้

ประสบการณ์ที่ดีสำหรับที่นี่มีสองเรื่อง คือการใช้ข้อมูลเป็นตัวตัดสินตลอดเวลา และมีความเป็นอิสระทางวิชาการ แม้จะรับงานจากหน่วยงานต่างๆ แต่เราไม่มีหน้าที่ต้องตอบสนองหน่วยงานที่ว่าจ้าง หากการตอบสนองนั้นไม่สอดคล้องกับประโยชน์สาธารณะ เราเอาประโยชน์สาธารณะเป็นตัวตั้ง

ช่วงปีที่ผ่านมา เราช่วยกันระดมสมองเพื่อกำหนด core values ที่คนในสถาบันยึดถือร่วมกัน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการทำงาน รวมถึงเป็นการระบุจุดยืนของทีดีอาร์ไอ ในฐานะสถาบันวิจัยที่เป็นคลังสมองของประเทศ

core values ของทีดีอาร์ไอก็คือ “เรียนรู้ไม่หยุดนิ่ง มุ่งวิจัยอิ่งหลักฐาน เคราะห์พคนและทีมงาน อุดมการณ์เพื่อส่วนรวม”

อาจารย์ทำวิจัยมาเยอะ ประทับใจหรือภูมิใจกับงานชิ้นไหนที่สุด

คงไม่มีงานชิ้นไหนที่ดีพอที่จะเอาไปอวดประชาชนทั่วไปได้ งานที่มีผลต่อสังคมอาจจะไม่ใช่งานที่มีคุณภาพทางวิชาการสูงก็ได้ เพราะขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง ส่วนงานที่มีคุณภาพทางวิชาการก็อาจจะไม่ใช่งานที่มีผลต่อสังคมมากก็ได้ แต่งานที่รู้สึกว่าเป็นวิชาการมากที่สุดชิ้นหนึ่ง ซึ่งอาจจะสะท้อนว่าผมไม่ค่อยได้ทำงานวิชาการแบบบริสุทธิ์มากนัก แต่ทำงานวิชาการเชิงประยุกต์เสียมาก ก็คือเรื่องนิติเศรษฐศาสตร์ ผมรู้สึกสนุกกับเรื่องนี้ และรู้สึกว่าสามารถอาศาศาสตร์สาขานั่น ซึ่งตัวเองไม่เคยเรียน ไปประยุกต์กับศาสตร์อีกสาขาหนึ่ง ซึ่งตัวเองก็ไม่เคยเรียน คือเอาเศรษฐศาสตร์ไปประยุกต์กับนิติศาสตร์ และก็ได้รับการตอบรับที่ดี พoSมควรจากทั้งคนในวงการนิติศาสตร์และเศรษฐศาสตร์ แล้วก็ทำให้เกิดมุมมองที่น่าสนใจ แม้ว่าผลกระทบของงานยังไม่ได้ทำให้มันนโยบายจริงๆ จังๆ ออกมานะ แต่ความสนใจมีเยอะ หลังจากทำเสร็จไปนานแล้ว ก็ยังมีคนมาสอบถามอยู่เรื่อยๆ

การทำวิจัยเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา อาจารย์สรุปบทเรียนอะไรได้บ้าง ทั้งในแง่การทำวิจัย รวมถึงในแง่การผลักดันองค์ความรู้จากงานวิจัย เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้จริง

คงไม่ใช่บทเรียนของผมโดยสมบูรณ์ เพราะเป็นการต่อยอดจากบทเรียนของคนอื่น ก็คือแนวคิดเรื่องสามเหลี่ยมเบี้ยนกฎเข้าของอาจารย์ประเวศ วงศ์ ซึ่งเป็นต้นแบบที่ดีมาก นั่นก็คือกระบวนการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายนั้น ควรจะเริ่มจากการสร้างความรู้ที่ถูกต้อง และต้องเป็นความรู้ที่มีความละเอียด มีความลุ่มลึก มีข้อเท็จจริงสนับสนุน ซึ่งจะทำให้ข้อโต้แย้งต่างๆ เหลือน้อยที่สุด และมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติมากพอที่จะบอกคนที่กำหนดนโยบายได้

แม้ว่าการเมืองในระบบประชาธิปไตยทุกวันนี้ การกำหนดนโยบายต่างๆ มีความ слับซับซ้อน แต่ผลก็ยังชอบอธิบายให้คนอื่นฟัง ว่า ถ้าเรารอยากรู้ว่าความรู้ที่เราศึกษามานั้นดีพอที่จะนำไปใช้ปฏิบัติในเชิงนโยบายได้หรือไม่ ให้สมมติว่ามีผู้มีอำนาจจากสูงสุดในเวลานั้นมาหนึ่งต่อหน้า เรา และพร้อมให้เราแนะนำ โดยที่เข้าใจเราไปปฏิบัติทันที เราจะแนะนำ เขาว่าอย่างไร สำหรับการเปลี่ยนแปลงนโยบายแต่ละเรื่อง เราต้องถาม ตัวเองว่าเราตอบตัวเองได้หรือยังว่าเราจะแนะนำเขาว่าอย่างไร ที่ต้อง ละเอียดพอ ชัดเจนพอ และสามารถปฏิบัติได้จริง

คนในสังคมจำนวนมาก แม้กระทั่งในวงวิชาการ หลายครั้งจะมี อดีตต่อการทำงานวิชาการให้ลึกซึ้ง โดยบอกว่าเรื่องอย่างนี้รู้กันอยู่แล้ว เอาไปปฏิบัติได้เลย แต่หลายเรื่องก็จะพบว่า ที่บอกว่ารู้อยู่แล้วนั้น พอก ไล่ไปไล่มา ก็ไม่สามารถบอกได้ว่าต้องทำอะไรบ้าง ซึ่งก็แปลว่าสิ่งที่คน เข้าใจว่ารู้อยู่แล้ว เกือบทุกกรณี ยังไม่ได้รู้ลึกซึ้ง ละเอียด ถี่ถ้วน และก็ ไม่สามารถเอาไปปฏิบัติได้จริง

ที่กล่าวมาคือขั้นแรก ซึ่งก็คือการสร้างความรู้ ต่อมาก็คือ การสื่อสารกับสังคมใหม่มีประสิทธิภาพ ให้สื่อสารได้ใกล้ ได้มาก และทำให้ เกิดการถกเถียงในสังคม ซึ่งการถกเถียงนั้นจะนำไปสู่การเปลี่ยนความเชื่อ ถ้าความเชื่อนั้นผิด และในที่สุดก็นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจริง โดย ฝ่ายการเมืองหรือผู้ที่มีอำนาจในเวลานั้น ซึ่งช่วงที่ผ่านมาเป็นประานสถาบัน มองว่ามีโอกาสเมื่อที่มีงานที่มีความสามารถ และได้ทดลองการสื่อสารรูปแบบ ใหม่ๆ ไม่ว่าจะเป็นการปรับปรุงเว็บไซต์ การปรับปรุงงานเอกสารตีพิมพ์ การจัดรายการวิทยุ รายการโทรทัศน์ การทำอินโฟกราฟิกส์ การจัดงาน สัมมนาประจำปี โดยเฉพาะงานสัมมนาเมื่อปีที่แล้ว (2556) ซึ่งแหวกแนว ที่สุดงานหนึ่งที่เคยทำกันมา ก็เป็นการทดลองที่ผ่านมายังสนุกกับสิ่งเหล่านี้ แต่ก็ยังไม่มีสูตรสำเร็จว่าทำอย่างไร纔จะสื่อสารไปถึงกลุ่มเป้าหมายที่เรา

อย่างจะสื่อสารได้จริงๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทุกครั้งที่แลงข่าว ทุกครั้ง ที่ให้สัมภาษณ์ ก็ยังมีความรู้สึกว่าบังตกลงนั้น บังหล่ptronนี้ แม้จะทำได้ดีพอสมควร แต่ก็ยังรู้สึกว่ามีอะไรต้องทำอีกเยอะ เพราะฉะนั้นก็เป็นการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องที่ผมยังรู้สึกสนุก

ส่วนสุดท้ายก็คือการนำไปสู่การกำหนดนโยบายโดยฝ่ายการเมือง ซึ่งก็แปลว่าความรู้ที่เกี่ยวข้อง นอกจากศึกษามาเป็นอย่างดีในทางวิชาการ ต้องเป็นความรู้ที่เป็นไปได้จริงทางการเมืองด้วย ซึ่งเรา ก็ต้องสมมติสถานการณ์กลับกันจากในกรณีแรก กรณีแรก เราสมมติว่า ถ้ามีผู้มีอำนาจจากสุดมาฟังเรา เราจะเสนออะไร ส่วนการสมมติในกรณี ที่สามคือสมมติว่าถ้าเราเป็นผู้กำหนดนโยบาย และมีข้อเสนอแนะอย่างที่ เรายากจะเสนอ เราจะทำหรือเปล่า ส่วนในกรณีที่สองคือสมมติว่า ถ้าเราเป็นผู้รับสาร เรายากจะรู้อะไร

สำหรับนโยบายที่ทำให้เกิดผลกระทบด้านลบกับคนบางกลุ่ม แม้จะทำให้คนส่วนใหญ่ได้ประโยชน์ ถ้าเราเป็นผู้กำหนดนโยบาย เรา กล้าทำหรือเปล่า เราไม่ควรเรียกร้องให้ผู้กำหนดนโยบายต้องมีความ กล้าหาญทางจริยธรรมเพียงอย่างเดียว ถ้าข้อเสนอของเรารัสร้างปัญหา ตามมาหลายเรื่อง เพาะฉะนั้นเราต้องละเอียด เราต้องรอบคอบกับ ข้อเสนอของเรา เช่น ถ้าเรามีข้อเสนอในอุดมคติ แต่ในภาวะที่เป็นอยู่ ในปัจจุบันมันมีช่องว่างอยู่เยอะ เราจะมีวิธีเปลี่ยนผ่านจากปัจจุบันไปสู่จุด ที่ควรจะเป็นอย่างไร ให้มั่นคงรึเปล่า

ผมคิดว่าเรื่องนี้เป็นสิ่งที่เราเรียนรู้กันน้อย เพราะในโลกวิชาการ โดยเฉพาะในโลกเศรษฐศาสตร์ มักจะสมมติว่ามันมีจุดดุลยภาพ และ เราจะได้จากการดุลยภาพหนึ่งไปอีกดุลยภาพหนึ่งได้โดยอัตโนมัติ ทั้งที่ ในโลกความจริงหรือในโลกทางการเมือง การเปลี่ยนผ่านจากดุลยภาพหนึ่ง "ไปสู่อีกดุลยภาพหนึ่ง" เส้นทางมัน слับซับซ้อน ต้องทำ ก หรือ ข ก่อน

ในตำราไม่เคยสอน

นี่เป็นสิ่งที่โลกวิชาการยังพัฒนาองค์ความรู้น้อยมาก เมื่อเทียบกับโลกของการกำหนดนโยบายสาธารณะที่แท้จริง เช่น เรื่องการปฏิรูปการศึกษา เราศึกษา กันมา เรารู้ว่าจะต้องมีการจัดสรรงบประมาณให้กับโรงเรียนเอกชน ให้หัดเทียมกับโรงเรียนรัฐ ต้องมีการจัดสอบที่ได้มาตรฐาน ต้องมีการปฏิรูปหลักสูตร แต่ถึงเวลาปฏิบัติจริงๆ มันต้องเรียงลำดับว่า ต้องทำอะไรเป็นลำดับที่หนึ่ง ลำดับที่สอง ลำดับที่สาม การเปลี่ยนแปลงจึงจะเกิดขึ้นได้จริง ของพวgnี้เป็นความรู้ที่มีการพัฒนาอย่างและผิดพลาด สถาบันวิจัยนโยบายอย่างที่ดี อาร์ไอซี ที่กำลังทำเรื่องพวgnี้มากที่สุดองค์กรหนึ่งของประเทศไทย ควรจะมีส่วนร่วมในการสังเคราะห์ความรู้ด้านนี้

ในสามเหลี่ยมเขี้ยวอนภูเขา คำถามสามข้อที่สำคัญคือ คำถามแรก ถ้าผู้กำหนดนโยบายนั้นอยู่ต่อหน้าเรา เราจะเสนออะไร ความรู้ของเราดีพอหรือเปล่า ละเอียดพอหรือเปล่า ถ้าเขียนกฎหมายระหว่างประเทศจะเขียนอย่างไร ถ้าเขียนพระราชบัญญัติจะเขียนอย่างไร ถ้าเขียนแล้วปฏิบัติได้จริง แล้วว่าสอบผ่าน

คำถามที่สอง เราอยากรู้สาระอะไรกับสังคม และสังคมอยากรู้ หรือสนใจเรื่องอะไร

และคำถามที่สาม ถ้าเราเป็นผู้กำหนดนโยบาย เราจะทำสิ่งที่อยากรู้ได้หรือเปล่า

เพราะฉะนั้น ในสามเหลี่ยมเขี้ยวอนภูเขา เหลี่ยมแรกคือนักวิชาการที่นำเสนอข้อเสนอแนะ เหลี่ยมที่สองคือคนฟังและคนที่จะสื่อสาร และเหลี่ยมที่สามคือผู้กำหนดนโยบาย

การกำหนดบทบาทแบบนี้ ผิดพลาดว่าจะทำให้เราติดอยู่แต่ก็มากขึ้น

ตั้มภาษณ์ 1 กรกฎาคม 2557

ຮັຈກທີ່ດ້ວຍໄວ

ສໍານັກງານຄະນະກຽມກາຮັບພັດນາກາຮ່າງເຕີບແລະສັງຄມແຫ່ງຊາດີ (ສປາພັດນີ້) ຄືອໜ່ວຍງານເຫັນຂອງຮູ້ທີ່ທໍາທຳທີ່ວາງແຜນກາຮັບພັດນາປະເທດ ຕັ້ງແຕ່ໃນຍຸດແຮກເຮີ່ມຂອງກາຮັບພັດນາ ແລະ ດຣ.ເສນາະ ອູນາກູລ ປຶ້ງດໍາຮັງຕໍ່ແນ່ງເລົາບີກສປາພັດນີ້ໃນຊ່ວງປີ ພ.ສ. 2516-2518 ແລະ ພ.ສ. 2523-2532 ກີ່ເປັນ ທີ່ໃນຜູ້ທີ່ມີບທບາຖສໍາຄັນໃນກາຮ່າງແວວາງແລະກາຮ່າກຳໄໝປ້າຍຫາທາງດ້ານກາຮັບພັດນາປະເທດ

ໃນຊ່ວງຂອງກາຮັບພັດນາເຕີບແລະສັງຄມແຫ່ງຊາດີ ຈັບປື້ນທີ່ 5 (ພ.ສ. 2525-2529) ເປັນຊ່ວງເວລາທີ່ຈູ້ານະທາງເຕີບແລະສັງຄມຂອງປະເທດໄທຢູ່ໃນກາວະອ່ອນແອ ຂະະເດືອກນັ້ນ ປະເທດໄທຢູ່ກຳລັງເພື່ອກັບປ້າຍຫາທີ່ເກີດຈາກກາຮັບພັດນາເຕີບແລະສັງຄມໃນຮະຍະກ່ອນໜ້າ ລວມທີ່ໄດ້ຮັບຜລກຮະບບຈາກຄວາມຮະສ່າງສາຍຂອງສຕານກາຮັບພັດນີ້ ທີ່ສັງຄມໃຫ້ຜູ້ກຳທັນດັນໂຍບາຍຕ້ອງປັບປຸງເປົ້າຍໃນໂຄຮ່າງກາຮັບພັດນີ້ ເພື່ອໃຫ້ປະເທດໄທສາມາດເພີ່ມຫຼັກສິນໃຫ້ກັບຄວາມເປົ້າຍໃນແປ່ງແລ້ງແລະປ້າຍຫາຮ່າຍຮອບໄດ້ອ່າງເຂັ້ມແຂງ

ດຣ.ເສນາະຈຶ່ງເຫັນຄວາມຈຳເປັນທີ່ຜູ້ບໍລິຫານປະເທດຕ້ອງມີແນວຄິດແລະວິທີກາຮັບພັດນີ້ ບໍລິຫານຂອງຂໍ້ມູນທີ່ຄູກຕ້ອງ ຕ່ອນື່ອງ ແລະກັນສມ້ຍ

เพื่อนำไปใช้ในการกำหนดนโยบาย ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ต้องมาจากการศึกษาวิจัยที่ลึกซึ้งและต่อเนื่อง รวมทั้งมีข้อเสนอแนะที่เป็นรูปธรรม สมเหตุสมผล และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

ในช่วงเวลานั้น ประเทศไทยยังไม่มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ศึกษาวิจัยข้อมูลเชิงนโยบายอย่างเป็นระบบและมีความต่อเนื่อง ดร.เสนาะจึงเห็นความจำเป็นที่ประเทศไทยจะต้องมีสถาบันวิจัยเชิงนโยบายที่เป็น “คลังสมอง” ของประเทศ เพื่อสะสมข้อมูล องค์ความรู้ และต่อยอดการศึกษาวิจัยได้อย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกัน บุคลากรของสถาบันแห่งนี้ก็จะต้องมีความรู้ความสามารถในการทำงานวิจัย และสามารถอุทิศเวลาให้กับการทำงานวิจัยได้อย่างเต็มที่ มีความคล่องตัว ไม่ติดอยู่กับกฎเกณฑ์ในระบบราชการ

ในปี 2526 รัฐบาลแคนาดา มีนโยบายให้ความช่วยเหลือแก่องค์กรเอกชนในประเทศไทยกำลังพัฒนาในภูมิภาคเอเชีย ดร.เสนาะจึงดำเนินการขอความช่วยเหลือ ซึ่งในที่สุด ประเทศไทยได้รับการคัดเลือกจากรัฐบาลแคนาดาให้เป็นประเทศที่ได้รับความช่วยเหลือผ่านองค์กรเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศแห่งแคนาดา (Canadian International Development Agency: CIDA) ซึ่งหนึ่งในสองเรื่องที่ประเทศไทยได้รับความช่วยเหลือ ก็คือการสนับสนุนให้ประเทศไทยก่อตั้งสถาบันวิจัยเชิงนโยบาย

หลังจากการพิจารณารูปแบบของสถาบันและการดำเนินการตามขั้นตอนต่างๆ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (Thailand Development Research Institute: TDRI) จึงถือกำเนิดอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2527 โดยเป็นสถาบันวิจัยเชิงนโยบายแห่งแรกของประเทศไทย มีฐานะเป็นองค์กรอิสระ และจะทะเบียนในรูปแบบมูลนิธิที่ไม่แสวงหากำไร

สถาบันได้รับเงินสนับสนุนการจดทะเบียนจำนวน 100,000 บาท จากหน่วยงานภาครัฐ 3 หน่วยงาน คือ หอการค้าไทย สมาคมอุตสาหกรรมไทย และสมาคมธนาคารไทย ซึ่งทำงานทางด้านเศรษฐกิจร่วมกับรัฐบาลของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ในรูปของคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ (กรอ.)

คณะกรรมการบริหารมูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย ประกอบด้วย ดร. เสนะ อุนาภูล ดร. านันติ อาภาภิรัม ดร. อัมมา สายภาลา ดร. ณรงค์ชัย อัครเศรณี และคุณโโนสิต ปันเปี่ยมรัษฎ์

พิธีลงนามข้อตกลงความซ่วยเหลือระหว่างองค์กรเพื่อการพัฒนา ระหว่างประเทศไทยแห่งแคนาดาและสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย มีขึ้น เมื่อวันที่ 11 เมษายน 2527 ณ กรุงอตตาวา ประเทศแคนาดา โดยมี ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ และ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี นายปีแอร์ ทรูโด ร่วมเป็นสักขีพยาน โดยรัฐบาลแคนาดาให้เงินอุดหนุนก้อนแรกจำนวน 4.48 ล้านдолลาร์แคนาดา สำหรับการดำเนินงานของสถาบันในช่วง 5 ปีแรก

วันที่ 14 เมษายน 2527 คณะกรรมการบริหารมูลนิธิสถาบันวิจัย เพื่อการพัฒนาประเทศไทย มีสถานภาพเป็นมูลนิธิเพื่อสาธารณะประโยชน์ชั้นต่ำ นโยบายของรัฐบาล

วันที่ 5 พฤษภาคม 2527 มูลนิธิเปิดที่ทำการสถาบัน ณ อาคาร รัชต์ภาคย์ ถนนอโศกมนตรี

ต่อมาในเดือนตุลาคม 2537 สถาบันย้ายที่ทำการจากอาคารรัชต์ภาคย์ มาอยู่อาคาร 6 ชั้น บนเนื้อที่ 2 ไร่เศษ ณ ถนนรามคำแหง 39 ชึ่งสถาบัน ทำสัญญาเช่าที่ดินระยะยาวจากสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

วันที่ 2 พฤษภาคม 2537 สถาบันได้รับพระมหากรุณาธิคุณจาก สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินทรง เปิดอาคารที่ทำการใหม่ ในโอกาสเดียวกันนี้ก็เป็นการฉลองครบรอบ 10 ปี ของการก่อตั้งสถาบัน

พันธกิจและโครงสร้างสถาบัน

ที่ดีอาจเรียกว่าดำเนินการวิจัยเชิงนโยบายในหลากหลายด้าน โดยเฉพาะ อย่างยิ่งนโยบายด้านเศรษฐกิจ ให้แก่หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และ หน่วยงานระหว่างประเทศ ตลอดจนริเริ่มการวิจัยเอง เพื่อสนับสนุนการกำหนดนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยให้เป็นนโยบายที่เอื้อ ต่อการเติบโตอย่างยั่งยืนและมีคุณภาพ

การกิจหลักของที่ดีอาร์ไอเพื่อให้บรรลุพันธกิจดังกล่าว มีดังนี้

- ผลิตงานวิจัยเชิงนโยบายที่มีคุณภาพสูง อยู่บนพื้นฐานของหลักวิชาการและข้อมูลที่ถูกต้อง
- สร้างข่ายงานการวิจัยระหว่างสถาบันและนักวิชาการที่เกี่ยวข้องในประเด็นวิจัยเชิงนโยบายทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศ
- เพยแพร่องานวิจัยเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบายของประเทศ

ที่ดีอาร์ไอดำเนินงานโดยประธานสถาบัน ภายใต้การกำกับดูแลของสภากาแฟสถาบันและคณะกรรมการบริหารสถาบัน ซึ่งประกอบด้วยบุคคลสำคัญจากภาครัฐและภาคเอกชนทั้งในและต่างประเทศ ขณะที่คณะกรรมการบริหารสถาบันประกอบด้วยประธานสภากาแฟสถาบัน ประธานสถาบัน และกรรมการสภากาแฟสถาบันที่ได้รับการเลือกตั้งจากสภากาแฟสถาบัน โดยการแนะนำจากประธานสภากาแฟสถาบัน

ประธานสภากาแฟสถาบันและประธานคณะกรรมการบริหารสถาบันท่านแรกคือ ดร. เสนนา อุนาภูมิ ท่านที่สองคือ คุณอาณันท์ ปันยารชุน และท่านปัจจุบันคือ คุณโอมสิต ปันเปี่ยมรัชฎ์

30 ปีที่ผ่านมา สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทยดำเนินงานภายใต้การบริหารงานของประธานสถาบัน 6 ท่าน ดังนี้

1. ดร. อาณัติ อาภาภิรัม (2527-2530)
2. ดร. ไพบูลย์ เอื้อทวีกุล (2530-2533)
3. ดร. อัมมาร สยามวาลา (2533-2538 และรักษาการ 2549-2551)
4. ดร. ฉลองพงษ์ สุสังกร์กาญจน์ (2539-2549)
5. ดร. นิพนธ์ พ่วงศกร (2551-2555)
6. ดร. สมเกียรติ ตั้งกิจวนิชย์ (2555-ปัจจุบัน)

ในส่วนของการศึกษาวิจัย สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทยดำเนินการศึกษาวิจัยใน 6 ด้าน ประกอบด้วย ฝ่ายทรัพยากรมนุษย์และพัฒนาสังคม ฝ่ายความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ฝ่ายทรัพยากรธรรมชาติ

และสิ่งแวดล้อม ฝ่ายนโยบายเศรษฐกิจส่วนรวม ฝ่ายแผนงานเศรษฐกิจรายสาขา และฝ่ายการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

นอกจากนี้ สถาบันมีแผนการทำนวัตกรรมที่มีความสำคัญกับประเทศ ภายใต้โครงการ Priority Research ซึ่งมุ่งเน้นการสะสานและพัฒนาองค์ความรู้เพื่อแก้ไขปัญหาเร่งด่วน 5 ประเด็น ดังนี้

- ไมเดลใหม่ในการพัฒนาเศรษฐกิจไทย
- การเพิ่มผลิตภาพและการสร้างนวัตกรรม
- การต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน
- การปฏิรูปการศึกษา
- การเสริมสร้างวินัยทางการคลัง

TDRI

สถาบันวิชาการอิสระ
ร่วมสร้างสรรค์นโยบายสาธารณะ
เพื่อประโยชน์ของสังคมไทย

Thirst and passion for knowledge
Dedicated to evidence-based policy research
Respect individual diversity and team spirit
Integrity with public-mindedness

TDRI³⁰
YEARS